

การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขต
ภาคกลางตอนล่าง 1

โดย
นายธนิศร ศรีก๊กเจริญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา แบบ 1.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ
ผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา แบบ 1.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

THE DEVELOPMENT OF SELF-RELIANT COMMUNITY WELFARE MANAGEMENT
OF THE SAVING GROUP FOR PRODUCTION MODEL IN THE LOWER CENTRAL
REGION 1

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy DEVELOPMENT EDUCATION
Department of Education Foundations
Silpakorn University
Academic Year 2022
Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของ
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1
โดย นายธนิศร ศรีก๊กเจริญ
สาขาวิชา พัฒนศึกษา แบบ 1.1 ปรัชญาคุชฎีบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ศาสตราจารย์ ดร. นรินทร์ สังข์รักษา
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร. วรรณวีร์ บุญคุ้ม
รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ อมรสิริพงษ์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

.....คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาเรียม นิลพันธุ์)

พิจารณาเห็นชอบโดย

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. นพพร จันทรนำชู)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ศาสตราจารย์ ดร. นรินทร์ สังข์รักษา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร. วรรณวีร์ บุญคุ้ม)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ อมรสิริพงษ์)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ศาสตราจารย์ นาวาอากาศโท ดร. สุมิตร สุวรรณ)

60260907 : พัฒนศึกษา แบบ 1.1 ปรัชญาชุมชนบัณฑิต

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ, การจัดสวัสดิการชุมชน, กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

นาย ธนิศร ศรีก๊กเจริญ: การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ศาสตราจารย์ ดร. นรินทร์ สังข์รักษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเอง และวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 2) พัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 3) ทดลองใช้รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 4) ประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพการณ์ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศ จากคณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต รวมทั้งสิ้น 30 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและการพัฒนารูปแบบฯ กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองมะตูมตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี จำนวน 30 คน ขั้นตอนที่ 4 ประเมินและปรับปรุงรูปแบบฯ กลุ่มเป้าหมายจำนวน 7 คน

ผลการวิจัย พบว่า

1.สภาพการณ์ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองมีการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์ โดยมุ่งเน้นให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีการออมเงินไว้ ทำให้คนในชุมชนมีเงินทุนไว้ใช้ในการประกอบอาชีพและใช้จ่ายในยามเจ็บไข้ได้ป่วยหรือยามจำเป็น การจัดตั้งกลุ่มมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ให้มีคุณภาพและมีศักยภาพที่จะช่วยเหลือตนเอง และเป็นแกนกลางในการเกื้อกูลในระดับสังคม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงช่วยกันแก้ไขปัญหาความยากจนหนี้สินนอกระบบได้ ให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

2.ผลการพัฒนาได้รูปแบบชื่อว่า “TONMAI Model” ได้แก่ 1) T - Trust (ความไว้วางใจ) 2) O - Opportunities (โอกาส) 3) N - Networking (เครือข่าย) 4) M - Management (การจัดการ) 5) A - Activity (กิจกรรม) 6) I - Impression (ความประทับใจ) ผ่านการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ

3. ผลการทดลองรูปแบบ ผู้ที่เข้ารับการอบรมมีความรู้หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลของการประเมินและปรับปรุงรูปแบบ มีความพึงพอใจในภาพรวมของกลุ่มทดลองที่มีต่อรูปแบบฯ อยู่ในระดับมาก

60260907 : Major DEVELOPMENT EDUCATION

Keyword : DEVELOP THE MODEL, COMMUNITY WELFARE, THE SAVING GROUP FOR PRODUCTION

MR. Tanisorn SRIKOKJALURN : The Development of Self-Reliant Community Welfare Management of the Saving Group for Production Model in the Lower Central Region 1 Thesis advisor : Professor Dr. Narin Sungrugsa

The purposes of this research were to 1) study the situation of the self-reliant and best practice in community welfare management of the Saving Group for Production. 2) develop the model of self-reliant community welfare management of the Saving Group for Production . 3) try out the model of self-reliant community welfare management of the Saving Group for Production. 4) evaluate and improve the model of self-reliant community welfare management of the Saving Group for Production in the Lower Central Region 1..The research and development methodologies was applied. The research consisted of four steps. Step 1 was to study the situation of the self-reliant and best practice in community welfare management of the Saving Group for Production from a total of 30 key informants from three groups of the committee and members with purposive sampling. The research tools to collect the data were the in-depth interview and focus group. Step 2 Design and development of the model with certification from 5 experts. Step 3 was to try out the developed model with the target group 30 members of Ban Nong- Matum of the Saving Group for Production. And step 4 was to evaluate and improve the model, in which the target group was seven people, using the content analysis method.

The research results demonstrated that:1.Situations with savings make people in the community have funds for occupation and spending when they are sick or when they need to have fund from the relationship of people in community. 2.The “TONMAI Model” was obtained as a result of the development model of self-reliant community welfare management of the Saving Group for Production Model in the Lower Central Region 1 .The sub-components of the model were T Trust, O Opportunities, N Networking, M Management, A Activity, and I Impression. The model was agreed and verified by the experts.3.Results of the model experiment The participants who received the training had higher knowledge after the training than before the training with statistical significance at the .05 and 4 levels. at a high level and 4.The results of the assessment showed the overall satisfaction of the experimental group towards the model at a high level.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1” ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณา ให้คำแนะนำ ปรึกษา และกำลังใจอย่างดียิ่ง ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณวีร์ บุญคุ้ม รองศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ อมรสิริพงษ์ ดร.นพพร จันทรนาชู ประธานกรรมการสอบคุชฎินิพนธ์ ศาสตราจารย์ นาวาอากาศโท ดร.สุมิตร สุวรรณ ผู้ทรงคุณวุฒิ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลุย วีระนาวิน ได้กรุณาให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ส่งผลให้คุชฎินิพนธ์เรื่องนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความเมตตาและช่วยเหลือของท่าน

ขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ที่เมตตารับเป็นผู้ประเมินและตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ให้ข้อเสนอต่าง ๆ ทำให้ “การพัฒนาารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1” มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลหนองผักนาก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลดอนกระเบื้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองมะตูม ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ที่ให้ความเมตตาและอำนวยความสะดวกในการศึกษาวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ผู้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ทุกท่าน และขอขอบพระคุณ กรรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย หน่วยงานที่ผู้วิจัยได้เป็นบุคลากรสังกัดให้มีอาชีพ มีความมั่นคง ได้ใช้ความรู้ความสามารถช่วยพัฒนาชุมชนให้เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง ชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และพี่น้องประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุขอย่างยั่งยืน และรวมถึงในการสนับสนุนทุกด้านกับผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณพ่อ คุณแม่ ญาติพี่น้องครอบครัว กัลยาณมิตรทุกท่านสำหรับมิตรไมตรี และความเอื้ออาทรที่ได้รับตลอดมา

นาย ธานีศร ศรีก๊กเจริญ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	5
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต.....	22
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	26
แนวคิดเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs.....	33
แนวคิดเกี่ยวกับทุนชุมชน.....	52
แนวคิดการจัดการตนเองของชุมชน	56
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ.....	63
แนวคิดการปฏิบัติที่เป็นเลิศ	73
บริบทเขตภาคกลางตอนล่าง 1	75

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	80
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	86
หน่วยการวิเคราะห์.....	86
พื้นที่ในการศึกษา.....	86
ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	87
ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R ₁) ศึกษาสภาพการณ์การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพา ตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1.....	89
ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D ₁) เป็นการสร้างรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน แบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1(Design and Develop).....	92
ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R ₂) การทดลองใช้รูปแบบ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบ พึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1	94
ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D ₂) เป็นการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัด สวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1	95
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	99
ผลการศึกษาสภาพการณ์การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1.....	99
ผลการศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตใน เขตภาคกลางตอนล่าง 1	140
ผลการทดลองรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเอง ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตใน เขตภาคกลางตอนล่าง 1 (Implementation).....	148
ผลของการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของ.....	152
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1.....	152
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	165
สรุปผลการวิจัย.....	166

อภิปรายผล.....	171
ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย	180
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	181
ภาคผนวก.....	183
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย	184
ภาคผนวก ข เครื่องมือในการวิจัย.....	191
ภาคผนวก ค ภาพกิจกรรม	205
รายการอ้างอิง.....	210
ประวัติผู้เขียน.....	224

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 กลุ่มออมทรัพย์ภาคตะวันตก.....	4
ตารางที่ 2 ตารางแสดงการปกครองตามลักษณะปกครองท้องที่.....	77
ตารางที่ 3 ตารางแสดงการปกครองส่วนท้องถิ่น.....	77
ตารางที่ 4 สรุปขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R ₁) เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1.....	91
ตารางที่ 5 สรุปขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D ₁) เป็นการออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1.....	93
ตารางที่ 6 สรุปขั้นตอนที่ 3 การวิจัย(Research: R ₂) เป็นการนำรูปแบบไปใช้ (Implementation: I).....	95
ตารางที่ 7 สรุปขั้นตอนที่ 4 (D ₂ : Development E: Evaluate) เป็นการประเมินและปรับปรุงรูปแบบ.....	97
ตารางที่ 8 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 3 กลุ่มที่เป็นต้นแบบ Best Practice.....	134
ตารางที่ 9 สรุปข้อมูลพื้นฐาน Best Practice ของชุมชนต้นแบบ.....	137
ตารางที่ 10 ผลการศึกษา Best Practices ของชุมชนต้นแบบ.....	139
ตารางที่ 11 องค์ประกอบและที่มาองค์ประกอบของรูปแบบ.....	141
ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ในภาพรวม.....	144
ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ในองค์ประกอบย่อย.....	147
ตารางที่ 14 เปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการฯ ของกลุ่มออมทรัพย์.....	148
ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้อบรม.....	149

ตารางที่ 16 แสดงผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้..... 150

ตารางที่ 17 ตารางการประเมินผลความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของ
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1..... 152

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลและลำดับที่ของความพึงพอใจต่อ
รูปแบบ ฯ..... 153

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กระบวนการการจัดการ.....	27
ภาพที่ 2 การจัดการตนเอง.....	59
ภาพที่ 3 รูปแบบเชิงระบบและสถานการณ์ของบราวน์และโมเบิร์ก.....	71
ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	85
ภาพที่ 5 แสดงขั้นตอนการวิจัย.....	88
ภาพที่ 6 ขั้นตอนการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการ.....	91
ภาพที่ 7 ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออม ทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1.....	92
ภาพที่ 8 สรุปรูปการทำงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต.....	133
ภาพที่ 9 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาค กลางตอนล่าง 1.....	143
ภาพที่ 10 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขต ภาคกลางตอนล่าง 1 ที่ผ่านการรับรอง.....	164

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา ได้ส่งผลให้ประเทศมีการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจที่ประเทศไทยได้รับการยกระดับเป็นประเทศในกลุ่มบนของกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลาง ในด้านสังคมที่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนส่งผลให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากการเป็นประเทศยากจน และในด้านสิ่งแวดล้อมที่ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในความหลากหลายเชิงนิเวศ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีความท้าทายต่อการพัฒนาที่สำคัญ อาทิ อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในปี 2560 ที่ร้อยละ 3.9 ถือว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าศักยภาพ เมื่อเทียบกับร้อยละ 6.0 ต่อปี ในช่วงเวลาเกือบ 6 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยมีสาเหตุหลักจากการชะลอตัวของการลงทุนภายในประเทศและสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่ยังไม่ฟื้นตัวได้เต็มที่ โครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ภาคบริการและภาคเกษตรมีผลิตภาพการผลิตในระดับต่ำ ขาดการนำเทคโนโลยีเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ประกอบกับแรงงานไทยยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพและสมรรถนะที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566: 1)

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2504 อันเป็นปีแรกที่ประเทศไทยเริ่มมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) เป็นต้นมา จะพบว่า ประเทศไทยได้เริ่มพัฒนาประเทศตามแนวคิดของการพัฒนาแบบกระแสหลักเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ในขณะนั้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยี จากประเทศที่ทันสมัย เพื่อสร้างผลผลิต และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ เป็นผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างสังคมเมืองกับชนบท ช่องว่างการกระจายรายได้ระหว่างคนจนกับคนรวย ปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ค่านิยมก็เริ่มเปลี่ยนไปเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ตลอดจนการรับเอาค่านิยมจากต่างประเทศ โดยเฉพาะวัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมแบบอเมริกาเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดผลกระทบต่อสังคมไทยในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะทำให้เกิดช่องว่างระหว่างกลุ่มนายทุน ที่ร่ำรวยกับกลุ่มคนยากจนเกิดความเหลื่อมล้ำแตกต่างกันไปจนถึงโอกาส และการเข้าถึงทรัพยากร การพัฒนาเศรษฐกิจที่พึ่งพาตลาดต่างประเทศ ส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจการตลาด ทำให้เกิดการทำลายเศรษฐกิจแบบยังชีพ ทำให้เกษตรกร ต้องตกอยู่ภายใต้ระบบพึ่งพาตลาด เทคโนโลยี และปัจจัยการผลิตจากต่างชาติ เกิดภาวะหนี้สิน สูญเสียที่ดินทำกิน อพยพแรงงานและเกิดภาวะว่างงานในที่สุด ปัญหาทรัพยากรเสื่อมโทรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกิดจากการใช้

ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง เพื่อสนองความเติบโตทางผลประโยชน์จึงกระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มคนส่วนน้อย ในขณะที่ทรัพยากรต่าง ๆ ถูกใช้ไปอย่างฟุ่มเฟือยไม่ยั่งยืน และไม่เป็นธรรม เกษตรกรจำนวนมากต้องล้มละลาย ชุมชนเกิดภาวะการล่มสลาย มีการอพยพแรงงานเข้าเมืองหลวง เกิดเป็นปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ ปัญหาการถูกละเมิดสิทธิต่าง ๆ มากมายในสังคม เชื่อมโยงส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกันทั่วสังคมไทย โดยเฉพาะปัญหาความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว สถาบันองค์กรชุมชน รวมทั้งสถาบันทางการเมืองในทุกระดับที่ผูกขาดด้วยอำนาจเงินตรา สำหรับผลกระทบที่รุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ของประเทศชาติ คือ ภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ ของประเทศใน พ.ศ. 2540 ซึ่งทำให้ประเทศของเราต้องตกอยู่ภายใต้การควบคุมของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ทำให้ต้องมีการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมตามเงื่อนไข ของกองทุนดังกล่าว ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยได้ตกเป็นเมืองขึ้นทางเศรษฐกิจ ของประเทศมหาอำนาจ (สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2544: 10 – 11)

การพัฒนาที่เน้นเศรษฐกิจอย่างเดียวไม่ช่วยให้สังคมเกิดความสมดุล และในการพัฒนาสังคมนั้น มาตรการในการป้องกันย่อมดีกว่าการแก้ไข เพราะปัญหาสังคมเป็นปัญหาใหญ่ มีความสลับซับซ้อนและเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ การพัฒนาสวัสดิการสังคมถือเป็นมาตรการหนึ่งของการกระจายความเจริญ และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละชุมชน โดยทั่วไปมักกล่าวกันว่าวัตถุประสงค์หลัก ของการพัฒนาสังคม คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสใช้ชีวิตอย่างสะดวกสบาย และประสบความสำเร็จ ความหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ มุ่งไปที่การพัฒนาเพื่อให้บุคคลสามารถใช้ชีวิตหรือมีชีวิที่ยืนยาวอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ คือ ปราศจากภัยคุกคามหรือทวนทุกข์ทรมานจากโรคภัยไข้เจ็บ แต่ความหมายของการอยู่ดีมีสุข นอกจากจะคำนึงถึงการใช้ชีวิตเชิงคุณภาพแล้วยังคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นในเชิงปริมาณด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546: 237)

นอกเหนือจากการพัฒนาด้านสวัสดิการสังคมซึ่งเป็นระบบใหญ่ระดับประเทศแล้ว ในปัจจุบันงานสวัสดิการชุมชนเริ่มขยายไปในชุมชนต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากการคิดเองทำเองของชุมชน และการสนับสนุนของภาครัฐที่เน้นการส่งเสริมมาเป็นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลตนเอง โดยมีการจัดสวัสดิการในลักษณะกลุ่มชุมชน โดยเน้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมจากชุมชนอย่างแท้จริง โดยให้ชุมชนซึ่งมีองค์ประกอบที่หลากหลายของเพศ วัย อาชีพ ผู้อาวุโสที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน หรือเป็นที่ยอมรับในเชิงคุณธรรมเป็นผู้ร่วมกำหนดแนวทางสวัสดิการ หรือทิศทางการให้ความช่วยเหลือ โดยชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมให้เป็นภาระหน้าที่ตกเป็นของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว (อภิญา เวชชัย และ กิติพัฒน์ นนทปัทมะดูล, 2546: 231) สวัสดิการชุมชนซึ่งเป็นการจัดสวัสดิการแนวใหม่เกิดจากแนวคิดของชุมชนเองที่ต้องการสร้างความมั่นคงให้กับคนในชุมชนของตน โดยใช้ทุนที่มีอยู่ในชุมชน

ทุกชนิดไปสู่การจัดสวัสดิการให้แกกันในชุมชน อยู่ในรูปแบบของการให้การแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน ในชุมชนเป็นการสร้างชุมชนที่มีความรัก ความเอื้ออาทรต่อกันคนในชุมชนสามารถดูแลซึ่งกันได้ทำให้เกิดรายได้และลดรายจ่าย เกิดความสัมพันธ์มิตรไมตรีของคนในชุมชนและทำให้คนรู้สึกมั่นคงภาคภูมิใจ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุข

จากที่กล่าวมาในข้างต้นเรื่องการพัฒนาประเทศไทยตามแนวทางการพัฒนากระแสหลัก ที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาความเป็นตะวันตกนั้นได้ทำให้สังคมไทย ทำให้ชุมชนอ่อนแอลงไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่มีชุมชนอีกจำนวนไม่น้อยที่สามารถปรับตัวและพลิกฟื้นขึ้นมาสู่ความเข้มแข็งได้ภายใต้บริบทใหม่ของสังคม ด้วยชุมชนมีสิ่งที่เรียกว่า “ทุนทางสังคม” เป็นฐานสำคัญที่ค้ำจุนให้ชุมชนดำรงอยู่ได้ และสร้างพลวัตต้องปรับเปลี่ยนตัวเองให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง และเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคงนั้นให้ประสบผลสำเร็จนั้น ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง แต่พื้นฐานในการพัฒนาจะต้องเริ่มจากชุมชน คนในชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการกันเอง เพราะคนในชุมชนนั้น ๆ จะรู้และเข้าใจถึงปัญหาความต้องการ และทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่ภายในชุมชน คนนอกเป็นเพียงผู้ช่วยส่งเสริมเท่านั้น และรากฐานสำคัญที่จะนำชุมชนนั้น ๆ ให้ก้าวไปสู่ ความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้นั้นจะต้องเริ่มจากตัวคนในชุมชนก่อน ต้องเรียนรู้ว่าแต่ละคนในชุมชน มีคุณค่าที่ต่างกันไป และทุกคนล้วนมีความสามารถมีภูมิปัญญาเป็นของตนเอง ในชุมชนนั้น ๆ ก็มีทุนชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทุนมนุษย์ ทุนความรู้ ทุนทรัพยากร ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ทุนเงิน ฯลฯ ซึ่งชุมชนนั้น ๆ จะต้องค้นหาเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชนและฝ่ายต่าง ๆ เพื่อที่จะบริหารจัดการทุนชุมชนที่มีอยู่ ให้เป็นประโยชน์ มีความเหมาะสมต่อสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนนั้น ๆ ในชุมชน ที่มีกระบวนการจัดการทุนชุมชนได้เหมาะสม ชุมชนนั้น ๆ ก็จะกลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้เพราะเรียนรู้ที่จะจัดการทุนในชุมชนที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างเป็นงานอาชีพต่าง ๆ และยังสามารถลดการพึ่งพาจากภายนอกทำให้ชุมชนอยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาภายนอก และทำให้ชุมชนยั่งยืนได้

กระบวนการหนึ่งในการพัฒนาชุมชนที่ช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และพึ่งพากันเองช่วยเหลือกันในชุมชนของประเทศไทยที่เกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรมมาอย่างยาวนาน คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต นับเป็นเวลากว่า 4 ทศวรรษ โดยมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ คือ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยการริเริ่มที่เป็นนวัตกรรมที่เป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดของสหกรณ์การเกษตร เครดิตยูเนียน และสินเชื่อเพื่อการเกษตร ภายใต้การนำของนายยุวัฒน์ วุฒิเมธี อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน โดยกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจัดตั้งครั้งแรกเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2517 ที่บ้านในเมือง หมู่ 3 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล และบ้านขาม หมู่ 6 ตำบลขาม อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้ดำเนินการภายใต้ปรัชญา “ใช้หลักการออมทรัพย์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน” ทำ

ให้คนมีคุณธรรม 5 ประการ คือ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความเสียสละ 3) ความรับผิดชอบ 4) ความเห็นอกเห็นใจ และ 5) ความไว้วางใจในหมู่สมาชิก ภายใต้เงินทุนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตนำมาดำเนินกิจกรรม 4 ด้าน คือ 1) แหล่งเงินทุนประกอบอาชีพ 2) ดำเนินธุรกิจแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน 3) การสงเคราะห์และสวัสดิการ และ 4) พัฒนาศักยภาพกรรมการและสมาชิก อันเป็นวิถีทางแห่งการพึ่งพาตนเองช่วยเหลือในชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2552)

อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนร่วมคิดร่วมทำและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เป็นการรวมกลุ่มองค์กรประชาชนเพื่อให้ได้เรียนรู้และทำกิจกรรมของตนเองเพื่อจัดตั้งและดำเนินการเรื่องเงินของชุมชน ซึ่งสามารถช่วยแก้ปัญหาของชุมชนในเชิงเศรษฐกิจตลอดจนเป็นการพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชน ซึ่งในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตนั้นมีทั้งกลุ่มที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จแตกต่างกันออกไป

ปัจจุบันในประเทศไทยมีกลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 28,165 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิกรวม 4,046,523 คน และมีเงินสัจจะสะสมทรัพย์ทั่วประเทศรวม 30,988,095,521 บาท ในเขตพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง 1 มี 3 จังหวัด คือ จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี และจังหวัดสุพรรณบุรี มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่ขึ้นทะเบียนไว้กับกรมการพัฒนาชุมชน จำนวน 629 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิก 102,156 คน และมีเงินสัจจะรวมกัน 626,199,728 บาท (สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2563) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กลุ่มออมทรัพย์ภาคตะวันตก

จังหวัด	จำนวนกลุ่ม	จำนวนสมาชิก	จำนวนเงินสัจจะสะสม
ราชบุรี	209	34,137	271,228,767
สุพรรณบุรี	281	45,741	284,988,781
กาญจนบุรี	139	22,278	69,982,180
รวม	629	102,156	626,199,728

ที่มา: สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2563

แต่ที่ผ่านมากลุ่มออมทรัพย์ในแต่ละแห่งมีปัญหาในการจัดสวัสดิการที่หลากหลาย บางชุมชนก็ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ในขณะที่บางชุมชนยังไม่มี การส่งเสริมการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อช่วยเหลือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนที่เป็นรูปธรรมในเรื่องของการผลิต ต้องกู้หนี้ยืมสิน ขาดการพึ่งตนเอง ผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษา ในฐานะนักศึกษาคุรุศึกษบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ศักยภาพและองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาการศึกษาให้เกิดผลในการพัฒนา

ประเทศอย่างยั่งยืนและสมดุล และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของหน่วยงานที่ผู้วิจัยรับราชการ คือ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยนั้นเป็นหน่วยงานราชการที่มุ่งสร้างให้ทุกชุมชนในประเทศ เป็น “ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง”

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทาง การกำหนดนโยบาย กลยุทธ์สร้างความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเอง ให้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีอยู่ในชุมชนทั่วประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง

คำถามการวิจัย

1. สภาพการณ์การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง และวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 เป็นอย่างไร
2. รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 มีลักษณะเป็นอย่างไร
3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 เป็นอย่างไร
4. ผลการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1
4. เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research & Development: R&D) และการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับ Multi-case Multi-side กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และแนวคิดเกี่ยวกับทุนชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการตนเองของชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ บริบทภาคกลางตอนล่าง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง ดังนั้นขอบเขตด้านเนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้ ธงชัย ภูวนาทวิจิตร (2558 : 67) ได้สรุปแนวคิดสวัสดิการชุมชนไว้ว่าสวัสดิการชุมชนเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นถึงหลักประกันความมั่นคงในชีวิตบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน ตั้งแต่เกิดจนตายเป็นการจัดสวัสดิการของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน เป็นการให้อย่างมีคุณค่าเกิดการยอมรับของคนในชุมชน จากฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน เกิดกระบวนการดำเนินการที่สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาธิปไตยและความเชื่อ ศาสนาและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอันจะนำไปสู่การพัฒนาให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

2. กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย

กลุ่มเป้าหมายในขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ คณะกรรมการ และสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสภาพการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่างจำนวน 3 กลุ่ม โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้น 30 คนดังนี้

- 1) คณะกรรมการ และสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 10 คน
- 2) คณะกรรมการ และสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองผักนาก อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 10 คน
- 3) คณะกรรมการ และสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลดอนกระเบื้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 10 คน

ผู้ทรงคุณวุฒิในขั้นตอนที่ 2 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในการรับรองรูปแบบจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง จำนวน 5 คน

กลุ่มเป้าหมายในการทดลอง ในขั้นตอนที่ 3 ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองมะตูมตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี โดยมีเกณฑ์การเลือก ดังนี้

- 1.เป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่อยู่ในเขตภาคกลางตอนล่าง
- 2.เป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่ได้รับรางวัลและการยอมรับว่ามีมาตรฐานการดำเนินการที่ดี จากกรมการพัฒนาชุมชน ที่เป็นหน่วยงานสนับสนุนรับรอง ว่ากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านหนองมะตูม ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี ได้เข้าร่วมการประกวดกิจกรรมพัฒนาชุมชนดีเด่น ปี 2564

กลุ่มเป้าหมายในขั้นตอนที่ 4 ได้แก่ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองมะตูมตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี ผ่านการเสวนากลุ่มย่อย และผู้ทรงคุณวุฒิ และสมาชิกในกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองมะตูม ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี

กลุ่มเป้าหมายในขั้นตอนที่ 4 ในการถอดบทเรียน และคณะกรรมการหรือสมาชิกร่วมขับเคลื่อน จำนวน 7 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ และความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การวิจัยได้แก่พื้นที่ภาคกลางตอนล่าง 3 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี และจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ที่ตั้งและอาณาเขตกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ประกอบด้วยจังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี และจังหวัดสุพรรณบุรี ขนาดพื้นที่รวมประมาณ 30,027.46 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 18,740,373.79 ไร่ โดยกลุ่มจังหวัดตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่างอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 100 กิโลเมตรมีอาณาเขตติดกับจังหวัดอื่น ๆ และประเทศเพื่อนบ้าน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเอง หมายถึง แบบจำลองที่แสดงหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการและองค์ประกอบของการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง

2. สภาพการณ์ หมายถึง สถานการณ์ที่เกิดขึ้น การรวมตัวกันของชาวบ้านในแต่ละชุมชนใน นาม กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อช่วยเหลือตนเองในระดับบุคคลและชุมชน จากการประหยัด ทรัพย์แล้วนำมาสะสมรวมกันทีละเล็กละน้อยเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้เป็นทุนให้สมาชิกที่มี ความจำเป็นเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ในการ ลงทุนประกอบอาชีพ หรือเพื่อสวัสดิการของตนเองและ ครอบครัว

3. การปฏิบัติที่ดี หมายถึง วิธีปฏิบัติ หรือขั้นตอนการปฏิบัติที่ทำให้องค์การประสบ ความสำเร็จหรือนำไปสู่ความเป็นเลิศตามเป้าหมาย เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการหรือวิชาชีพนั้น ๆ และ มีหลักฐานของความสำเร็จปรากฏชัดเจน โดยมีการสรุปวิธีปฏิบัติ หรือขั้นตอนการปฏิบัติ ตลอดจน ความรู้และประสบการณ์ ที่ได้บันทึกเป็นเอกสาร และเผยแพร่ให้หน่วยงานภายในหรือภายนอก สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

4. กลุ่มออมทรัพย์ หมายถึง การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อมุ่งให้ประชาชนรู้จักประหยัดและ เก็บออมเงิน แล้วนำเงินออมมาสะสมรวมกันเป็นกองทุนในรูปของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยมุ่ง ให้ประชาชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องของเงินทุน นอกจากนั้นจะมีระบบการบริหารจัดการ กันเองภายในชุมชนวางอยู่บนรากฐานของความเป็นประชาธิปไตย

5. ภาคกลางตอนล่าง 1 หมายถึง ที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่างตั้งอยู่ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ซึ่ง ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ตั้งอยู่ทางตอนกลางของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด คือ จังหวัดราชบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นการแบ่งเขตตามเป็นการจัดตั้งกลุ่มจังหวัดในประเทศไทย เพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบบูรณาการ โดยริเริ่มจัดตั้งโดยการกำหนดจังหวัดต้นแบบการ บริหารงานแบบบูรณาการ (CEO) การบริหารงานกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ผลการศึกษาสภาพการณ์เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออม ทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง

2. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติที่ดีในการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง

3. ได้รูปแบบและผลการทดลอง ประเมินผลการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง

4. นำผลการวิจัยมากำหนดนโยบาย กลยุทธ์ แนวทางและรูปแบบกับหน่วยงานพัฒนากระทรวงมหาดไทย และองค์กรในการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่างเพื่อการผลิตในพื้นที่อื่น

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากตำราเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยโดยนำเสนอ ดังรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
4. แนวคิดเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)
5. แนวคิดเกี่ยวกับทุนชุมชน
6. แนวคิดการจัดการตนเองของชุมชน
7. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ
8. แนวคิดการจัดการที่เป็นเลิศ
9. บริบทเขตภาคกลางตอนล่าง
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน

ความหมายสวัสดิการชุมชน

เสรี พงศ์พิศ (2544) กล่าวว่า สวัสดิการชุมชน หมายถึง กิจกรรมหรือระบบที่ชุมชนร่วมกัน คิดขึ้นและร่วมกันจัดการเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตความเป็นอยู่วันนี้และวันหน้า ระบบนี้นำเอาทุนของชุมชนมาใช้อย่างชาญฉลาด ก่อให้เกิดผลแบบยั่งยืนสำหรับตนเองและลูกหลานวันหน้า ทั้งทรัพยากร ความรู้ภูมิปัญญา เงิน ผลผลิต รวมทั้งทุนทางสังคมและทุนวัฒนธรรม

สัมพันธ์ เตชะอริกะ และคณะ (2547:44) กล่าวว่า สวัสดิการชุมชน หมายถึง การช่วยเหลือ เกื้อกูล การแบ่งปันซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือสงเคราะห์เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ด้อยโอกาสให้เปล่าโดยไม่หวังผลตอบแทนกลับคืน ในช่วงสภาวะคับขันตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย การศึกษา สุขภาพ ถือเป็นการช่วยเหลือเพื่อการลงทุนต่อชีวิต

องค์กรพัฒนาเอกชนภาคอีสาน (2552) กล่าวว่า การจัดสวัสดิการชุมชน คือ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน ซึ่งหมายถึงการพึ่งตนเองและการ ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน เพื่อให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การจัดสวัสดิการชุมชนตั้ง อยู่บนพื้นฐานของการเคารพและการ

ดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับคน และคนกับ ธรรมชาติโดยวางอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรม ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วม ในทุกภาคส่วน

สรุปได้ว่า สวัสดิการชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่ชุมชนร่วมกันคิดขึ้นและร่วมกันจัดการเพื่อ เป็นหลักประกันความมั่นคงปลอดภัย รวมทั้งทุนทางสังคมและทุนวัฒนธรรมการช่วยเหลือสงเคราะห์ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ด้อยโอกาสให้เปล่าโดยไม่หวังผลตอบแทนกลับคืน ในช่วงสภาวะคับ ขันตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย การศึกษา สุขภาพ ถือเป็นการช่วยเหลือเพื่อการลงทุนต่อชีวิต

แนวความคิดเกี่ยวกับงานสวัสดิการชุมชน

สวัสดิการชุมชนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมานานช้านานพื้นฐานวัฒนธรรมที่อิงตามความรัก ความเอื้ออาทรต่อกันในหมู่เครือญาติและมาวิถีชีวิตร่วมกันในชุมชนทั้งในด้านอาชีพลักษณะการ ดำรงชีวิตแนวคิดทางศาสนา ตลอดถึงการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ด้วยลักษณะการดำรงชีวิตแบบพึ่งพา อาศัยและเกื้อกูลในชุมชน จึงถือได้ว่าระบบสวัสดิการชุมชนในสังคมไทยเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ตาม ธรรมชาติโดยพื้นฐานของสังคมที่ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยกลไกของการพัฒนาจึงทำให้ลักษณะการ ดำรงชีวิตของคนไทยในสังคมเปลี่ยนไป สังคมเกษตรกลายเป็นสังคมอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลง แบ่งปันเริ่มเป็นธุรกิจการค้ามีการแข่งขันเอารอดเอาเปรียบกันเพื่อแสวงหาปัจจัยในการดำรงชีวิตตาม ค่านิยมและกระแสวัฒนธรรมการบริโภค ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ลักษณะที่ดั้งเดิมทางสังคมไทยในอดีตแทบ จะสูญหายไป ซึ่งเดิมทีสังคมไทยในภาควิชาการและในภาคราชการจึงมีเพียงคำว่า สวัสดิการ หรือ สวัสดิการสังคม ซึ่งเป็นระบบใหญ่ที่ใช้ในระดับประเทศ ด้วยเหตุที่ระบบสวัสดิการสังคมของไทยใน อดีตจนถึงปัจจุบันเน้นการสังคมสงเคราะห์ (คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ กรม ประชาสงเคราะห์ 2540: 12-31)

เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 เป็นเหตุให้แรงงานในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม บางส่วนกลับสู่ชนบทเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในชุมชนโดยการสนับสนุนจากกองทุนทางสังคม ส่งเสริมให้รวมตัวทำธุรกิจชุมชน ทำให้แนวคิดเรื่องสวัสดิการชุมชนเกิดขึ้นเป็นลำดับ และจากแนวคิด ของชุมชนที่ต้องการสร้างความมั่นคงให้กับชุมชนของตนเองมีการรวมตัวก่อตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน โดยอาศัยพื้นฐานทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่แล้ว ดำเนินการอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยทั่วไปอยู่ในระบบรูปของการให้การแบ่งปัน การช่วยเหลือกับชุมชน โดยมุ่งหวังแก้ปัญหาและ ตอบสนองความต้องการในชุมชนเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีและมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต การสร้าง สวัสดิการชุมชนเป็นมิติใหม่ของการพัฒนาชนบท โดยเฉพาะสวัสดิการชุมชนซึ่งเกิดจากการดำเนิน กิจกรรมที่ชุมชนเป็นเจ้าของจะมีความต่อเนื่องและมีความเป็นจริงมากกว่าการสงเคราะห์จากหน่วย ราชการหรือหน่วยงานอื่นใด ธุรกิจชุมชนเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ชุมชนสามารถเป็นเจ้าของและดำเนินให้ เกิดผลทางเศรษฐกิจและนำผลกำไรส่วนหนึ่งมาจัดสวัสดิการชุมชน เช่น การรักษาพยาบาล การ

ฌาปนกิจ ทุนการศึกษา ทุนสงเคราะห์คนยากจนเด็กร้อนและคนชรา เป็นการสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตของคนในชุมชน

“สวัสดิการ” ในทางเศรษฐศาสตร์จึงถูกนิยามในลักษณะที่เป็น “เป้าหมาย” ของสังคมคือการอยู่ดีกินดีของสมาชิกในสังคม ส่วน “วิธีการ” ให้ได้มาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดี เช่น กิจกรรมของตลาด กิจกรรมการสงเคราะห์ การจ่ายเงินสงเคราะห์ การสนับสนุนและโครงการต่าง ๆ โดยรัฐ ไม่ใช่ “สวัสดิการ” โดยตัวมันเอง แต่เป็น “บริการ” ซึ่งเป็นเครื่องมือเพื่อนำไปสู่ “สวัสดิการ” คือความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน

บทความเรื่อง “คุณภาพแห่งชีวิตปฏิทินแห่งความหวัง : จากครรภ์มารดาสู่เชิงตะกอน” ของปวย อึ้งภากรณ์ (2516) เป็นบทความที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการในความหมายกว้างตามนิยามทางเศรษฐศาสตร์ โดย กล่าวถึงสิ่งที่พึงปรารถนาที่จะทำให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหรือมีอรรถประโยชน์สูงแม้ในบทความดังกล่าวไม่ได้ใช้คำว่า “สวัสดิการ” และ “อรรถประโยชน์” ทั้งนี้ องค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นครอบคลุมหลายมิติ เช่น อาหาร การศึกษา สุขภาพ อาชีพและรายได้ ครอบครัว สิ่งแวดล้อม เวลาสำหรับนันทนาการ ความยุติธรรมตลอดไป จนถึงนโยบายทางเศรษฐกิจการเมืองของรัฐก็มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน และในตอนท้ายของเรื่อง อาจารย์ปวยได้กล่าวถึงหลักธรรมที่นำไปสู่ความสวัสดิ คือของบทความ “จากครรภ์มารดาสู่เชิงตะกอน” ดังกล่าวมีอิทธิพลต่อแนวคิดการจัดสวัสดิการชุมชนในปัจจุบันคือ “ตั้งแต่เกิดจนตาย” แม้ว่าการจัด “สวัสดิการชุมชน” ที่ปฏิบัติอยู่นั้น จะมีขอบเขตของกิจกรรมจำกัดกว่าแนวคิด “คุณภาพชีวิตที่ดี” ของอาจารย์ปวยอยู่มาก และอาจารย์ปวยก็มุ่งชี้แนะสิ่งที่รัฐพึงกระทำเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

สวัสดิการสังคม

คำว่า “สวัสดิการสังคม” ที่ใช้อยู่ทั่วไปเป็นกระบวนการหรือวิธีการ กล่าวคือ การให้บริการ (Services) สำหรับประชาชนเพื่อป้องกันเงื่อนไขอันไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ หรือเป็นวิธีการที่จะนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ได้แก่ การสังเคราะห์ (Assistance) และการประกัน (Insurance) การสร้างความมั่นคงทางสังคม (Social security) นันทนาการ (Recreation) เป็นต้นโดยแนวคิดในการจัดสวัสดิการสังคม แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มที่เห็นว่าการจัดสวัสดิการเป็นสิ่งที่คนมีอิสรภาพที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง ใช้น้ำมือของรัฐ (2) กลุ่มที่เห็นว่ารัฐสามารถเข้ามาจัดสวัสดิการได้ แต่ทำอย่างจำกัด (3) กลุ่มที่เชื่อในรัฐสวัสดิการ (4) กลุ่มมาร์กซิสต์ เชื่อว่า รัฐต้องเข้ามาจัดสวัสดิการเพื่อความเสมอภาคกับทุกคน (ซินินร์ วะสินนท์, 2549 :15)

แนวคิดสำคัญของสวัสดิการสังคมคือ สวัสดิการจะถูกกำหนดโดยความจำเป็นของสังคมในส่วนรวม สวัสดิการเป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องเข้าถึงจะต้องได้รับ เพราะเป็นเรื่องของสิทธิขั้นพื้นฐานทางสังคม (Social Basic Right) ของทุกคน (อภิญา เวชชัย และศิริพร ยอดกมลศาสตร์, 2547)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 เช่นระบุในหมวด “สิทธิของประชาชน” ให้รัฐต้องจ่ายเงินเพื่อช่วยเหลือประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น หลักประกันการว่างงาน และหลักประกันความปลอดภัยและสวัสดิการในการทำงาน (มาตรา 44) การศึกษาฟรีตลอด 12 ปี และเน้นให้การศึกษาแก่กลุ่มคนยากไร้ พิการ และเปราะบางให้ได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับบุคคลอื่น (มาตรา 49) การจัดให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะผู้ยากไร้ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย (มาตรา 51) การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ไม่มีผู้ดูแล คนชราที่อายุเกิน 60 ปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ คนพิการ ทพพลภาพ วิกฤจริต คนไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ (มาตรา 52-55)

ในการศึกษาเรื่องการจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานของณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ (2550: 3-4) เสนอต่อคณะกรรมการกระจายรายได้ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เห็นว่าสวัสดิการเป็นการช่วยเหลือและลดรายจ่ายของคนจน การจัดสวัสดิการโดยรัฐ (เช่น การศึกษาฟรี เรียนฟรี เบี้ยยังชีพ ศูนย์เด็กเล็ก เงินสม ทบกองทุนประกันสังคม) จึงเป็นเครื่องมือทางการคลังเพื่อการกระจายรายได้จัดเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาการกระจายรายได้ควบคู่กับการแก้ปัญหาความยากจน สวัสดิการเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นในการลดปัญหาสังคม ป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาอันเนื่องมาจากความยากจน

สวัสดิการเป็นปัจจัยของการสร้างโอกาส การให้สวัสดิการคือการให้โอกาส แม้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ 2550 สะท้อนว่าสังคมไทยให้ความสำคัญกับสวัสดิการมากขึ้นโดยมีนัยว่ารัฐมีภาระในการจัดสวัสดิการทั้งทางใน “การผลิตบริการ” และ “การรับภาระต้นทุนค่าใช้จ่าย” อย่างไรก็ตามปัจจุบันยังไม่ถือว่าประเทศไทยเป็นรัฐสวัสดิการ เพราะยังให้ความสำคัญคุ้มครองไม่ครอบคลุมและมีงบประมาณจำกัด (อัมมาร สยามวาลา และสมชัยชัย จิตสุชน, 2550) วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ (2550) และดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2550) เห็นว่า ปัจจุบันประเทศไทยยังมีค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมรายได้ประชาชาติ (GDP) ไม่สูงมากนักและต่ำกว่าอีกหลาย ๆ ประเทศ จึงยังมีความเป็นไปได้ที่รัฐจะใช้จ่ายเงินเพื่อสวัสดิการสังคมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การจะจัดสวัสดิการอย่างเพียงพอและถ้วนหน้าได้นั้นอัมมารและสมชัยเสนอว่า รัฐอาจดำเนินตามแนวทางประกันสังคมโดยผู้ได้รับสวัสดิการร่วมจ่าย แต่แนวทางนี้จะไม่สามารถดึงลูกจ้างที่อยู่นอกระบบซึ่งมีสัดส่วนมากเข้ามาได้ และรัฐต้องใช้งบประมาณแผ่นดินเพิ่มขึ้นโดยอาจจะเก็บภาษีเพิ่ม แต่ภาระภาษีต้องไม่กระทบคนจนและคนเปราะบาง อีกทางเลือกหนึ่งคือให้สิทธิประโยชน์เฉพาะแก่คนจนและคนเปราะบางเท่านั้น แต่วิธีการดังกล่าวอาจมีปัญหาในการคัดเลือกคนจน

สวัสดิการชุมชน

การศึกษาสวัสดิการชุมชน มักจะเน้นแนวคิดของ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน การพึ่งตนเอง และการปรับตัวของชุมชน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายความเป็นอยู่ที่ดี ชัยวัฒน์ หน่อรัตน์ (2546)

กล่าวถึงเป้าหมายของสวัสดิการชุมชนว่า คือ “การอยู่กินแต่พอดี และมีความสุขร่วมกัน” สวัสดิการชุมชนเป็นสภาวะและกิจ กรรมของการจัดและส่งมอบบริการชุมชน ทั้งทางวัตถุ คุณค่าทางจิตใจ และค่านึงถึงสภาพแวดล้อมด้านอื่นด้วย โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ มีความสัมพันธ์แนวราบ เสมอภาค สม่่าเสมอ (เป็นประเพณี) สร้างสรรค์ มีผู้จัดและผู้รับเป็นกลุ่มเดียวกัน และตั้งอยู่บนพื้นฐานพึ่งกันเอง วงในเป็นหลัก ก่อนนำแจกจ่ายหรือรับความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนที่รวมรัฐและทุนด้วย (ชัยวัฒน์ หนองรัตน์, 2546 : 232)

จากการทบทวนวรรณกรรมหากใช้สวัสดิการที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นตัวตั้ง แล้วพิจารณาในเชิงระบบ คือ จากปัจจัยนำเข้ากระบวนการ และผลของการจัดสวัสดิการในชุมชน จะพบว่า สวัสดิการที่เกิดขึ้นในชุมชนมาจากสองแหล่ง (ในการศึกษานี้ไม่รวมสวัสดิการจากตลาด ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน) คือ สวัสดิการที่จัดโดยรัฐ และสวัสดิการที่จัดโดยชุมชน (รวมครัวเรือน) สวัสดิการโดยชุมชนนั้นมีสองกลุ่มย่อย

กลุ่มหนึ่ง ชินินทร์ วะสินนท์ (2549) เรียกว่า “สวัสดิการชุมชนพื้นบ้าน” เป็นกระบวนการจัดสวัสดิการที่อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ เรียกว่าเป็น “สวัสดิการบนฐานวัฒนธรรม” และ “สวัสดิการบนฐานทรัพยากร” หรือชัยวัฒน์ หนองรัตน์ (2546) เรียกว่า “สวัสดิการวงใน”

กลุ่มที่สอง คือ “สวัสดิการชุมชนทันสมัย” เป็นการนำการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอก เช่น ความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์พัฒนาใหม่มาใช้สร้างสวัสดิการของชุมชนได้เอง (ชินินทร์ วะสินนท์, 2549) ซึ่งตรงกับแนวคิด “สวัสดิการบนฐานการพัฒนา” ของณรงค์ เพ็ชรประเสริฐและคณะ หรือที่ชัยวัฒน์ หนองรัตน์ (2546) เรียกว่า “สวัสดิการวงนอก” งานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชนพื้นบ้านได้แก่งานศึกษาเศรษฐกิจวัฒนธรรมชุมชน

ลักษณะการจัดสวัสดิการของภาคส่วนต่าง ๆ

สวัสดิการสังคมที่เป็นการผลิตและบริการสวัสดิการโดยตรง ที่ดำเนินการโดยภาครัฐและภาคเอกชน เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล และที่ดำเนินการโดยภาคประชาสังคม เช่น การดำเนินงานขององค์กรสาธารณประโยชน์เพื่อบรรเทาสาธารณภัยต่าง ๆ สำหรับสวัสดิการสังคมที่จัดโดยภาคชุมชน เช่นการลงแรงสร้างบ้าน ลงแขกในกระบวนการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิตการแพทย์พื้นบ้าน รวมทั้งการแลก เปลี่ยนอาหารและข้าวของเครื่องใช้จากงานหัตถกรรมผ่านระบบเครือข่ายและญาติมิตรในชุมชนเป็นต้น นอกจากนี้มีระบบสวัสดิการชุมชนที่มาจากฐานศาสนาซึ่งคนในชุมชนร่วมกันรักษาไว้ เช่นการทำบุญตักบาตร การจัดให้มีเขตอภัยทานและร่วมกันดูแลรักษา รวมทั้งการถือศีล ปฏิบัติธรรมร่วมกันในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น

สวัสดิการสังคมที่เป็นการประกันทางการเงินเพื่อนำไปใช้ในการซื้อบริการจากหน่วยผลิตและบริการสวัสดิการสังคมอีกหนึ่ง ที่ดำเนินการโดยรัฐและเอกชน เช่น เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา เบี้ยยังชีพ

ผู้สูงอายุ กองทุนประกันสังคม และการประกันชีวิตโดยบริษัทเอกชน เป็นต้น ที่ดำเนินการโดยภาคประชาสังคม ส่วนใหญ่เป็นการรับบริจาคจากสังคมและขอการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อนำไปใช้ในการบริการสวัสดิการ หรือเป็นเงินช่วยเหลือให้กับผู้เดือดร้อน เพื่อนำไปซื้อบริการสวัสดิการอีกทีหนึ่ง เช่นการดำเนินงานขององค์กรบรรเทาทุกข์ / ช่วยเหลือผู้ประสบภัย การดำเนินงานของสมาคมคนพิการ เป็นต้น

สำหรับการประกันทางการเงินที่ดำเนินการโดยภาคชุมชน ส่วนใหญ่ดำเนินการผ่านระบบชีวิตวัฒนธรรมและศาสนาในชุมชน เช่น การทำบุญในประเพณีผ้าป่าทอดกฐิน เงินช่วยเหลือในประเพณีการบวช โดนจุก การแต่งงาน ทำบุญบ้าน การร่วมจัดการงานศพในกรณีเสียชีวิต และการบริจาคเงินชดเชยตามหลักของศาสนาอิสลาม หลากหลายกิจกรรมการช่วยเหลือที่มักเรียกกันว่า “ภาษีสังคม” และที่พัฒนาขึ้นคือ การดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ และกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกันการแก้ปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรมและเป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิที่ประชาชนต้องได้รับ พลัการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกคน ทุกระดับและ “การจัดสวัสดิการสังคม” (มาตรา 3 วรรคสอง) แห่งพระ ราชบัญญัติดังกล่าวหมายความว่า “การจัดบริการสวัสดิการสังคมตามมาตรฐานที่คณะกรรมการกำหนด”

สวัสดิการชุมชน หมายถึง การสร้างหลักประกัน เพื่อความมั่นใจของคนในชุมชน ซึ่งหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่าง ที่จะทำให้คนในชุมชนดีขึ้น อาจจะมีอยู่ในรูปสิ่งของ เงินทอง แรงงาน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย ผลของคนในชุมชน รู้สึกมั่นคงภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีแห่งตน ไม่ตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ จากภายนอก

ความหมายแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการ

วีรบุรณ วิสารทสกุล และคณะ (2550) ได้กล่าวถึงความหมายคำว่า “สวัสดิการ” ถูกใช้ใน ความหมายและขอบเขตที่ต่างกัน ใน “บทสังเคราะห์สวัสดิการชุมชนท้องถิ่น: ความห่วงใยที่คนท้องถิ่นมีให้กัน” ได้สรุปว่า ในสังคมไทย “สวัสดิการ” มักถูกเข้าใจอย่างแคบ ๆ ว่าเป็นเรื่องของ “การให้” เพื่อการสงเคราะห์ หรือการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าของบุคคลในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้เงินหรือสิ่งของ ทั้งที่ให้เปล่าหรือการกู้ยืมของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐเอง ในทางตรงกันข้าม “สวัสดิการ” ก็ถูกมองอีกว่าเป็นเรื่องของสิทธิอันพึงมีพึงได้ที่หากได้เป็นสมาชิก หรืออยู่ในเกณฑ์ที่มีการกำหนดแล้วก็เป็นสิทธิที่คน ๆ นั้น พึ่งได้จากองค์กรที่ตนเป็นสมาชิกอยู่

ธงชัย ภูวนาทวีจิตร (2558: 67) ได้สรุปแนวคิดสวัสดิการชุมชนไว้ว่าสวัสดิการชุมชนเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นถึงหลักประกันความมั่นคงในชีวิตบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน ตั้งแต่เกิดจนตายเป็นการจัดสวัสดิการของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน เป็นการให้อย่างมีคุณค่าเกิดการยอมรับของคนในชุมชน จากฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน เกิดกระบวนการดำเนินการที่สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีและความเชื่อ ศาสนาและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอันจะนำไปสู่การพัฒนาให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

อุทัย ปริญาสุทธีรัตน์ (2559: 327) ได้สรุปแนวคิดสวัสดิการชุมชนไว้ว่า สวัสดิการชุมชนเป็นสวัสดิการที่จัดขึ้นโดยชุมชนบนพื้นฐานของการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน ดังนั้นสวัสดิการชุมชนจึงเป็นการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงใจของคนในชุมชน ทั้งนี้การจัดสวัสดิการชุมชนโดยใช้ฐานทุนเดิมของชุมชนและการจัดสวัสดิการชุมชนที่มีหน่วยงานเข้าไปสนับสนุนต่อยอดจากฐานทุนเดิมของชุมชนได้ทำให้เกิดการตื่นตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนที่กว้างขวางขึ้น ขณะที่พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 ยังช่วยหนุนเสริมการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนในการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนอีกด้วย กระนั้นแนวคิดสวัสดิการชุมชนดังกล่าวข้างต้นจะไม่มีคุณค่าอันใดเลย หากไม่มีการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในบริบทของการจัดการชุมชน ซึ่งคาดหวังให้คนในชุมชนสามารถจัดสวัสดิการได้อย่างครอบคลุมทุกคนและทุกช่วงวัย โดยมีสวัสดิการเริ่มตั้งแต่เกิดจนตายรวมทั้งยังเกิดแนวทางใหม่เพิ่มขึ้นจากฐานทุนเดิมที่สุดย่อมเป็นการสร้างสมดุลระหว่างการให้และการรับของคนในชุมชนด้วยกันซึ่งช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

Turner (1974: 19) ให้นิยามคำว่า “สวัสดิการสังคม” ว่าเป็นความพยายามส่งเสริมให้ประชาชนมีมาตรฐานความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานที่มั่นคง โดยครอบคลุมการบริการกับบุคคลและชุมชนในลักษณะการพัฒนาสังคม และการเสริมสร้างให้บุคคลสามารถเผชิญกับสภาพปัญหาทางร่างกายจิตใจ เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการพยายามขจัดสถานะที่พึ่งตนเองไม่ได้ของประชาชนให้หมดไป

Encyclopedia of Social Work (1971: 1446) ให้นิยามว่า “สวัสดิการสังคม” หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานทั้งของรัฐบาลและอาสาสมัครเพื่อมุ่งป้องกันและขจัดปัญหาสังคม หรือปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล กลุ่ม และชุมชน กิจกรรมดังกล่าวนี้ใช้บุคลากรนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องอย่างมากมาย อาทิ แพทย์ พยาบาล นักกฎหมาย นักการศึกษา วิศวกร นักบริหาร นักสังคมสงเคราะห์ตลอดจนผู้ช่วย นักวิชาชีพในสาขาต่าง ๆ

Friedlander & Apte (1980: 4) อธิบายว่า “สวัสดิการสังคม” เป็นระเบียบ นโยบาย ผลประโยชน์และบริการ ซึ่งจะทำให้การดำเนินการจัดบริการต่าง ๆ เป็นไปโดยสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เป็นที่ยอมรับกันว่า สวัสดิการสังคมเป็นบริการพื้นฐานที่มีความสำคัญ ทำให้เกิด

การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและถาวรเปลี่ยนแปลงจากสถานะที่เคยยากลำบากไปสู่สิ่งที่คาดหวังว่าดีกว่ารวมไปถึงความอุดมสมบูรณ์ในที่สุด

Federico (1980: 5 – 6) อธิบายว่า สวัสดิการสังคมเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งในสังคม ในขณะที่ทุกสังคมมักจะประกอบด้วยอย่างน้อย 5 สถาบันหลัก ได้แก่ 1) สถาบันครอบครัว 2) สถาบันการศึกษา 3) สถาบัน ศาสนา 4) สถาบันการเมือง 5) สถาบันเศรษฐกิจ สวัสดิการสังคมถือเป็นสถาบันที่ 6 ของสังคม ที่มีหน้าที่สำคัญและเด่นชัดในสังคม และมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกกับสถาบันทางสังคมทั้ง 5 สถาบันข้างต้น

สรุปได้ว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง ระเบียบ นโยบาย ผลประโยชน์การบริการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อป้องกัน แก้ไขปัญหาการพัฒนา และการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสมและเป็นธรรมซึ่งการจัดสวัสดิการสังคมนี้ถือว่าการบริการพื้นฐานที่มีความสำคัญ โดยมีจุดศูนย์กลางของงานสวัสดิการสังคม คือ ประชาชน โดยมีจุดประสงค์เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีและมีหลักประกัน ไม่เพียงแต่จะช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาแก่บุคคลที่ประสบความเดือดร้อนเท่านั้นแต่ยังรวมถึงมาตรการป้องกันและส่งเสริมสวัสดิการสังคมให้ดีขึ้นด้วย

ลักษณะของสวัสดิการชุมชน

โครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนได้กำหนดให้เกิดความร่วมมือ หลายฝ่าย ทั้งองค์กรชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานท้องถิ่น ตั้งแต่การพัฒนาโครงการ และการดำเนินงาน โดยมุ่งเน้นให้เครือข่ายสวัสดิการชุมชนทุกระดับในพื้นที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนงาน และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาสังคม การดำเนินงานให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเข้มแข็งที่ยั่งยืนของกองทุน สวัสดิการชุมชน และการยกระดับและต่อยอดจากงานสวัสดิการชุมชนที่ขบวนการองค์กรชุมชนดำเนินการอยู่บูรณาการกับงานพัฒนาด้านอื่น ๆ (โครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน, 2552) ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของสวัสดิการชุมชน ไว้ดังนี้

ประกาส ปินตบแต่ง,สุภา ไยเมืองและบัญญัติกร แก้วส่อง (2546: 117-121) ได้เสนอการจัดการระบบสวัสดิการภาคชุมชน 3 รูปแบบ คือ

1. การจัดสวัสดิการฐานทรัพยากร เป็นรูปแบบสวัสดิการความมั่นคงทางสังคม (Social Security) ที่ชุมชนจัดให้แก่คนทั่วไปรวมไปถึงคนจนในชุมชนด้วย ระบบสวัสดิการดังกล่าว ได้แก่

1.1 การใช้ประโยชน์จากป่าสาธารณะเพื่อเป็นแหล่งหาอาหารและปัจจัยทางการอุปโภคบริโภคอื่น ๆ เพื่อการยังชีพ และบางแห่งสามารถเสริมสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนด้วย

1.2 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรส่วนบุคคล ในชุมชนบทที่พึ่งพาอาศัยกันจากการใช้ทรัพยากรร่วมกับคนอื่น เช่น คนในชุมชนสามารถไปจับปลาในนาคนอื่นได้ หรือสามารถหาผักของกินจากที่ไร่ที่นาของคนอื่นได้

1.3 การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ แหล่งน้ำเป็นแหล่งสำคัญของคนในชุมชนที่ช่วยสร้างความมั่นคงด้านอาหารและรายได้ แหล่งน้ำธรรมชาติช่วยให้คนจนดำรงชีวิตอยู่ได้จากการหาปลาเพื่อการเลี้ยงชีพและสร้างรายได้

1.4 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล ทรัพยากรทางทะเลเป็นสวัสดิการความมั่นคงด้านอาหารและรายได้ของชุมชนประมง ความสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเลจึงเป็นเรื่องสำคัญที่เกี่ยวพันกับความอยู่รอดของชุมชนประมงพื้นบ้านที่ไม่มีปัจจัยและเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย

2. สวัสดิการฐานวัฒนธรรม สวัสดิการฐานวัฒนธรรมที่พบจากงานวิจัยที่สำคัญ ได้แก่ การจัดสวัสดิการครอบครัวและกลุ่มเครือญาติ ระบบสวัสดิการฐานศาสนา

2.1 การเกื้อกูลของครอบครัวและกลุ่มเครือญาติเป็นสวัสดิการพื้นฐานที่ชุมชนสร้างขึ้นมาเพื่อเกื้อหนุนคนในครอบครัว เช่น การส่งข้าวปลาให้แก่ลูกหลานที่ไปทำงานรับจ้างหรืออาชีพอื่น ๆ ในเมือง

2.2 การเกื้อกูลของระบบอุปถัมภ์ ในชุมชนแทบทุกแห่งจะมีระบบอุปถัมภ์ดำรงอยู่ เช่น ระบบการทำนาแบ่งกัน ระบบเลี้ยงสัตว์แบ่งกัน นอกจากจะเกิดการพึ่งพิงกันในชุมชนและระบบอุปถัมภ์ยังเป็นความผูกพันทางใจระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับการอุปถัมภ์อีกด้วย

2.3 การจัดการของศาสนสถาน ศาสนาเป็นระบบสวัสดิการที่สำคัญ เช่น ในชุมชนชาวมุสลิมจะใช้ฎีกาเป็นที่อบรมลูกหลานเล็ก ใช้ปอเนาะเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กโตโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเพื่อการเรียนปาดโอกาสให้คนจนเข้าถึงระบบการศึกษาและระบบการช่วยเหลือกันตามหลักของศาสนาอิสลามที่เรียกว่า ซากาด ที่ถือว่าเป็นหน้าที่ของชาวมุสลิมที่มีรายได้ต้องสงเคราะห์คนกับคนที่ด้อยโอกาส

2.4 การจัดสรรที่ดินทำกินแก่ผู้ยากไร้โดยชุมชน ในกรณีพื้นที่ลำพูนพบว่าชุมชนได้รวมตัวกันต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินที่ถูกนายทุนยึดครอง และนำมาจัดสรรกันเอง ซึ่งสามารถจัดระบบเพื่อประโยชน์ของชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยมีหลักเกณฑ์ที่ชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยมีเกณฑ์ที่ชุมชนเห็นชอบร่วมกันทำให้สมาชิกได้รับประโยชน์จากที่ดินอย่างทั่วถึง

3. สวัสดิการฐานงานพัฒนาเกิดจากการที่ชุมชนได้นำเอารูปแบบการจัดสรรสวัสดิการภายนอกเข้าไปดำเนินการในชุมชนหลายอย่างโดยกิจกรรมบางอย่างเป็นกิจกรรมที่ทำกันเองเริ่มต้นกันเองในชุมชน แต่บางกิจกรรมก็ได้รับการสนับสนุนการจัดตั้งเบื้องต้นจากองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น

3.1 การจัดกลุ่มอาสาสมัคร เป็นการดำเนินการกันเองในชุมชนและบางส่วนที่ได้รับการสนับสนุนการริเริ่มจากหน่วยงานรัฐบางส่วนได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชนจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดอาสาสมัคร เพื่อเป็นการช่วยเหลือสมาชิกหรือคนในชุมชนที่ถึงแก่กรรม โดยเรียกเก็บจากสมาชิกไปช่วยเหลือครอบครัวที่ถึงแก่กรรม

3.2 การจัดกลุ่มของออมทรัพย์/ธนาคารท้องถิ่น กลุ่มออมทรัพย์เช่นเดียวกับการอาสาสมัคร คือ มีทั้งริเริ่มกับกลุ่มองค์กรภายนอก ส่วนใหญ่พยายามจัดการในรูปแบบของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ คือการออมอย่างต่อเนื่องทุกเดือนโดยไม่ต้องออมมาก แต่ต้องตั้งสัจจะว่าจะออมมามากน้อยเท่าใด เมื่อกิจกรรมออมทรัพย์ได้แพร่หลายมากขึ้นบางพื้นที่ได้ริเริ่มตั้งธนาคารท้องถิ่นขึ้นมา เพื่อเป็นการช่วยเหลือสมาชิกที่มีปัญหาได้มีโอกาสในการกู้ยืมเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เช่น เพื่อค่าเล่าเรียนลูกเพื่อใช้ในเวลาเจ็บป่วยแม้กระทั่งใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

3.3 การจัดกลุ่มกองทุนพัฒนาอาชีพ ส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องจากกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน นั่นคือ เมื่อกลุ่มออมทรัพย์ออมได้ในระดับหนึ่งได้สังเกตเห็นความสำคัญของการพัฒนาอาชีพและใช้คืนตามกำหนด

3.4 การพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชน เป็นการรวมกลุ่มกันทำผลิตภัณฑ์ของชุมชน การรวมกลุ่มและเครือข่ายเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเอง เพื่อยกระดับรายได้ของเกษตรกรและนำรายได้มาแบ่งให้กับสังคมโดยรวมบ้าง นำมาเป็นสวัสดิการของกลุ่มบ้างแล้วแต่การตกลงของสมาชิก

จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร (2547: 4) สรุปสวัสดิการชุมชนได้ 3 ลักษณะ

1. ลักษณะการระดมทุนเพื่อใช้ในการสร้างอาชีพและพัฒนาอาชีพของสมาชิกภายในชุมชน โดยใช้ระบบสะสมร่วมกัน
2. ลักษณะของการพัฒนาโดยอาศัยศักยภาพของชุมชนของการรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อลดการเอาเปรียบจากบุคคลภายนอก
3. ลักษณะการนำเอาแนวคิดการจัดตั้งองค์กรเพื่อให้ความช่วยเหลือหรือเป็นทุนในการสร้างกิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาของสังคมอย่างครบวงจร จุดประสงค์ของการตั้งกลุ่มรวมกันจึงเกิดขึ้นเพื่อที่จะช่วยเหลือผู้อื่นที่ประสบความเดือดร้อนในขั้นแรก ต่อมาเมื่อผลกำไรออกเงยขึ้นก็สามารถนำมาใช้การจัดสวัสดิการชุมชน เช่นการรักษาพยาบาล การช่วยเหลือผู้ประสบภัย ผู้พิการ ผู้สูงอายุ เด็กที่ยากจน เป็นต้น

โดยทั่วไปการจัดสวัสดิการชุมชนจัดจากฐานชุมชน 4 ฐาน คือ

1. ฐานองค์กรการเงินภายในชุมชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ หรือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่มีการนำผลกำไรมาจัดสรรให้กับคณะกรรมการ สมาชิก และเพื่อสาธารณประโยชน์ในชุมชน

2. ฐานการผลิตในชุมชน ได้แก่ ธุรกิจชุมชนต่างๆ ที่ดำเนินการโดยคนในชุมชนรวมกลุ่มกัน ทำ การผลิตสินค้าของชุมชนออกขาย เมื่อมีกำไรก็นำมาจัดสรรเช่นเดียวกับกลุ่มออมทรัพย์ หรือกลุ่ม สัจจะออมทรัพย์

3. ฐานกองทุนหมุนเวียนในชุมชน ได้แก่การนำเอากำไรจากกองทุนหมุนเวียนต่างๆ ในชุมชน เช่นกองทุนบ่อน้ำ กองทุนพัฒนาอาชีพ มารวมกัน แล้วจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อการศึกษาของเด็กใน ชุมชน

4. ฐานอุดมการณ์/ศาสนา หมายถึงการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการของชุมชนที่มีพื้นฐานจาก อุดมการณ์หรือศาสนา เช่น ในชุมชนมุสลิมมีการจัดตั้งกองทุนซากาดเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ใน ชุมชนชาวพุทธโดยเฉพาะในชนบท มีการจัดตั้งกลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์ระดมเงินจากสมาชิกเป็นราย เดือนเพื่อช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการทำพิธีทางศาสนาให้กับสมาชิกที่เสียชีวิต

ตัวอย่างชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการจัดสวัสดิการในรูปแบบต่าง ๆ

1. กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ครูชบ ยอดแก้ว เป็นผู้นำ ในการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกของกองทุนสวัสดิการตำบลน้ำขาวนั้นประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกคือ ประชาชนในตำบลน้ำขาวทุกคน อาจเป็นชาวบ้านที่เป็นสมาชิกองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ โดยสมาชิกจะต้องออมเงินหรือลดการใช้จ่ายประจำวันเข้ามาสมทบวันละ 1 บาท รวม 365 บาท/ปี สมาชิกอีกประเภทหนึ่งคือ ผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน ตำบล ซึ่งต้องสะสม 400 บาท กองทุนสวัสดิการน้ำ ขาวจะดำเนินการเช่นเดียวกับกองทุนต่าง ๆ คือจะนำเงินจำนวน 303 บาท ของสมาชิกทุกคนรวมกัน เพื่อนำไปจัดสวัสดิการ นอกนั้น 12 บาท จะสะสมเข้าระดับจังหวัดหรือภาค เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายการจัด รายการ เช่น การเชื่อมรอยเครือข่ายอีก 50 บาทหรือ 85 บาท จะสมทบเข้ากองทุนกลางเพื่อไป ดำเนินงานระดับนโยบายทั่วประเทศรวมทั้งเพื่อดูแลสมาชิกทั่วประเทศที่เสียชีวิตหรือทุพพลภาพ

สำหรับเงินกองทุนระดับตำบลนั้นให้แบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนแรก 30 เปอร์เซ็นต์นำไปให้สมาชิก กองทุนให้เกิดผลองงะย เช่นทำมาค้าขายหรือใช้ในการศึกษาของบุตรหลานโดยคิดดอกเบี้ยอีก 50 เปอร์เซ็นต์นำไปจ่ายเป็นสวัสดิการ ส่วน 20 เปอร์เซ็นต์ที่เหลือจะเป็นกองทุนสำรองบริหารจัดการหาก สมาชิกกู้เงินจากกองทุนโดยกู้มาแล้วไม่น้อย 365 วัน เมื่อสมาชิกเสียชีวิตกองทุนจะจ่ายเงินกู้แทน สมาชิกแต่ไม่เกินวงเงิน 30,000 บาท รวมทั้งกองทุนจะจ่ายสวัสดิการการคืนให้เท่ากับ 50 เปอร์เซ็นต์ ของเงินที่สมาชิกสมทบมาทั้งหมดแต่ไม่เกิน 15,000 บาทโดยจะจ่ายให้ผู้รับประโยชน์ที่ระบุไว้ในใบ สมัครสมาชิกกองทุน

2. กลุ่มออมทรัพย์ตำบลคลองเปี้ยะ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เป็นองค์กรประชาชนที่ เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2523 วัตถุประสงค์กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อพัฒนาคนโดยให้การศึกษาอบรมพัฒนา ตนเองแลเพื่อนสมาชิกเป็นสำคัญ ส่วนเป็นวัตถุประสงค์รองสมาชิกมีโอกาสได้พบปะและปรึกษากัน ต่อเนื่อง การที่ชาวบ้านรวมกลุ่มสะสมเงินร่วมกันเป็นวิธีหนึ่งที่ชาวบ้านมีเงินทุนเป็นของตัวเอง อันเป็น

ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาด้านอื่น ๆ มีกองทุนสวัสดิการข้าราชการพยาบาล กองทุนการศึกษาเด็กและเยาวชน ให้ความช่วยเหลือสมาชิกที่ถูกภัยพิบัติ กองทุนช่วยเหลือผู้สูงอายุ คนพิการคนด้อยโอกาส และยังมีกองทุนที่ดินที่ให้สมาชิกที่ไม่มีที่ทำกินหรือไม่เพียงพอสำหรับครอบครัวนำไปซื้อที่ดินโดยไม่เสียดอกเบี้ย รากฐานที่สำคัญของชุมชน คือ การศึกษาของชุมชน ฉะนั้น การที่ชุมชนจะสามารถพึ่งตนเองได้และมีอำนาจการต่อรองนั้น การจัดการให้ประชาชนในท้องถิ่นมีการศึกษาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

3. การจัดตั้งธนาคารชีวิตของพระอธิการทอง เตชะปัญญา เจ้าอาวาสวัดอุตะเถา โดยที่ธนาคารชีวิตหมายถึงการเป็นอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัยสมาชิกต่างมีอุดมการณ์ร่วมกันในการคิดช่วยเหลือกลุ่มมากกว่าการคิดเอาอะไรจากกลุ่ม การเริ่มต้นธนาคารชีวิตเริ่มจากการสะสมเงินจากสมาชิกคนละ 100 บาท หักค่าใช้จ่ายแล้วนำไปให้สมาชิกกู้ซึ่งอาจนำไปทำการเกษตร เสียค่าเล่าเรียน บุตรหรือปลดหนี้จากแหล่งเงินกู้เดิมดอกเบี้ยที่ได้รับจะไม่ปันผลให้กับสมาชิก แต่จะนำไปจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกและกองทุนในการพัฒนาหมู่บ้าน เช่น ส่งเสริมงานสาธารณสุขมูลฐานของชุมชน ส่งเสริมอาชีพ ช่วยเหลือสมาชิกที่ประสบภัยธรรมชาติ ให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชน นอกจากนี้ยังนำเอาแนวคิดการจัดตั้งองค์กรเพื่อการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือหรือทุนในการสร้างกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนอย่างครบวงจร

4. กลุ่มสังฆะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิตของพระอาจารย์สุบิน ปณีโต จังหวัดตราด เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2533 โดยมีสมาชิกเข้าร่วมในรุ่นแรกประมาณ 250 คน และมีเงินสะสมแรกเข้า 2,740 บาท ท่านได้นำแนวคิดและวิธีการที่ได้สั่งสมมาจากประสบการณ์ที่เรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริงมาใช้ โดยการผสมผสานแนวคิดของครูชบ ยอดแก้ว เข้ากับแนวคิดทางด้านสังคมวัฒนธรรมเฉพาะแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และแนวคิดของปัญญาชนไทยสมัยปัจจุบันผนวกเข้ากับหลักธรรมทางศาสนาที่เป็นสากล ทำให้เกิดเป็นแนวคิดหลักการของกลุ่มสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต ได้แก่ 1) แก้ปัญหาแบบองค์รวม เนื่องจากปัญหาที่ซับซ้อนและแตกต่างตามสภาพการณ์ 2) การแก้ปัญหาสังคมไทย 3 ระดับ คือ ระดับโครงสร้าง ระดับชุมชน ระดับบุคคล 3) วิธีการพัฒนาโดยอาศัยพลังทางวัฒนธรรม ผสานประโยชน์ระหว่างอุตสาหกรรมในเมืองกับเกษตรกรรมในชนบทพร้อมสอดแทรกหลักธรรมเข้าไปใช้ในวิธีการและกิจกรรมเพื่อให้เกิดเป็นนิสัย และการดึงเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาให้เกิดการสมดุลโดยไม่ต้องพึ่งพาภายนอก 4) เป้าหมายอุดมการณ์ คือสังคมสงบสุขเมื่อบุคคลพออยู่พอกิน เศรษฐกิจพอเพียง และสังคมคุณธรรม โดยการดำเนินการนั้นอาศัยปัจจัยนำเข้า 2 ประการ คือ 1) ทุนทางสังคม 4 ประการ คือ ทุนกายภาพ ทุนทางนามธรรม วิถีชีวิตชนบท และวิถีชีวิตไทย 2) ผู้นำซึ่งมาผู้น้อยอยู่ 3 ระดับคือ ผู้นำหลัก ผู้นำกลุ่ม และกรรมการ

สรุปได้ว่า สวัสดิการชุมชนมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ มีลักษณะการระดมทุน มีลักษณะของการพัฒนาโดยอาศัยศักยภาพของชุมชนของการรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อลดการเอารอดเอาเปรียบจากบุคคลภายนอก นำเอาแนวคิดการจัดตั้งองค์กรเพื่อให้ความช่วยเหลือหรือเป็นทุนในการสร้างกิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาของสังคมอย่างครบวงจร

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ความหมายของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต รวบรวมไว้ ดังนี้

ณรงค์ เส็งประชา (2543: 72) ให้ความหมายว่ากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมายถึง การรวมกลุ่มเพื่อรวบรวมทุนที่จะนำไปใช้ในการผลิต ด้วยวิธีการค่อยๆ เก็บสะสมเงินฝากไว้เป็นประจำกับกลุ่ม และอาจกู้ยืมเงินไปลงทุนในภายหลัง หลักการดำเนินงานยึดหลักประชาธิปไตยโดยการรวมคนที่อยู่ในวงการเดียวกันมีสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมอย่างเดียวกันรวมกลุ่มกันโดยความสมัครใจ การดำเนินงานใดๆถือเอาแนวคิด และมติของสมาชิกเป็นหลัก

ภาริตา พิรานนท์ (2553) กล่าวว่า กลุ่มออมทรัพย์ หมายถึง องค์กรหรือกลุ่มคนที่มีภาระตมเงินออมจากสมาชิก เพื่อช่วยเหลือ เกื้อกูลกันและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของสมาชิก โดยให้สมาชิกกู้ยืมเงินไปแก้ไขปัญหา ความเดือดร้อน และพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น

สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน (2553) กล่าวว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมายถึง การรวมตัวของประชาชนเพื่อช่วยเหลือตนเองและ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการประหยัดแล้วนำมาสะสมทีละเล็กละน้อย เป็นประจำสม่ำเสมอ เรียกว่า “เงินสัจจะสะสม” เพื่อใช้เป็นทุนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อน กู้ยืมไปใช้ในการลงทุน ประกอบหรือเพื่อเป็นสวัสดิการของตนเองและครอบครัว

จากความหมายของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีการให้คำนิยามไว้สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมายถึง การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อมุ่งให้ประชาชนรู้จักประหยัดและเก็บออมเงิน แล้วนำเงินออมมาสะสมรวมกันเป็นกองทุนในรูปของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยมุ่งให้ประชาชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องของเงินทุน นอกจากนั้นจะมีระบบการบริหารจัดการกันเองภายในชุมชนวางอยู่บนรากฐานของความเป็นประชาธิปไตย

แนวคิดกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจึงเป็นกลไกสำคัญในกระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนครอบคลุมในหลาย ๆ มิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การส่งเสริมประชาธิปไตย การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนการส่งเสริมวัฒนธรรมวิถีการดำรงชีวิตของคน

ในชุมชนซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งได้อย่างยั่งยืนในที่สุด (ประสิทธิ์ สุวรรณประสม, 2554) ประกอบด้วย 4 แนวคิด ดังนี้

แนวคิดที่ 1 การรวมคนในหมู่บ้านให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยรวมคนที่มีฐานะ แตกต่างกัน ให้ช่วยเหลือกันเป็นการยกฐานะความยากจนอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า “จนเงินแต่ไม่จนน้ำใจ”

แนวคิดที่ 2 การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุนโดยการรวมกลุ่มออมเงินแล้วให้สมาชิก กุ้ยืมเป็นทุนในการประกอบอาชีพ

แนวคิดที่ 3 การนำเงินทุนไปใช้ดำเนินการด้วยความขยันประหยัดถูกต้องเพื่อให้ได้ทุนคืนและมีกำไรเป็นการสร้างรายได้ให้กับสมาชิก

แนวคิดที่ 4 การลดต้นทุนในการครองชีพโดยให้สมาชิกมีการจัดตั้งศูนย์สาธิต การตลาดเป็นการรวมตัวกันซื้อรวมตัวกันขายสามารถลดต้นทุนในการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค และปัจจัยการผลิตได้

การบริหารงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการรวมตัวของประชาชนบริหารจัดการ โดยประชาชนและเพื่อประโยชน์ของสมาชิกและหมู่บ้าน มีหลักการดำเนินงาน ดังนี้

1. ความรู้สึกเป็นเจ้าของเป็นการสร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของให้กับสมาชิกทุกคนทำให้เกิดความรับผิดชอบและช่วยกันดูแลเอาใจใส่ในการดำเนินงานของกลุ่ม
2. การพึ่งตนเองฝึกนิสัยการประหยัดและอดออมโดยนำเอาคุณสมบัติพิเศษ 3 ประการของชาวชนบท คือ ความซื่อสัตย์ ความทนอด และความอดทนมารวมกันในรูปกลุ่มทำให้มีการรวมเงินทุนชุมชนเป็นของตนเองลดการพึ่งพาแหล่งทุนจากภายนอกหมู่บ้าน
3. หลักคุณธรรม ใช้การออมทรัพย์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนเพื่อให้คนมีคุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจและความไว้วางใจ
4. หลักการควบคุมกันเองสมาชิกกลุ่ม ๆ ทุกคนจะต้องให้ความสนใจดูแลความเคลื่อนไหวและตรวจสอบซึ่งกันและกัน

กล่าวโดยสรุป หลักการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตนั้นมีคุณธรรม 5 ประการ คือ ซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

วัตถุประสงค์ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

การจัดกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อพัฒนาคนโดยให้มีการศึกษาอบรมเพื่อการพัฒนาตนเอง เพื่อนสมาชิกและให้ยึดหลักคุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจกัน

2. เพื่อพัฒนาสังคม โดยให้เกิดความสามัคคี ความยุติธรรม เคารพศักดิ์ศรีของคน โดยให้มีเสียงเท่ากัน และการทำงานร่วมกัน กล่าวคือ ในการพัฒนาสังคม มุ่งพัฒนาจิตใจของความเป็นประชาธิปไตย ความสามัคคี และการดำเนินงานกลุ่ม

3. เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการให้ชาวชนบทประหยัดและออมทรัพย์ ซึ่งก่อให้เกิดทุนการวางแผนการใช้จ่ายเงิน การบริหารและฝึกการจัดการ การตลาดและการควบคุมติดตามอย่างมีคุณภาพ

เงินทุนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีเงินทุนที่ได้มาจากเงินต่าง ๆ ดังนี้ (สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน, 2555)

1. เงินสัจจะสะสม เป็นเงินที่ได้จากการออมของสมาชิกจำนวนเท่า ๆ กันทุกเดือนตามกำลังความสามารถเพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งจะจ่ายคืนเงินเมื่อขาดจากการเป็นสมาชิกภาพเท่านั้นโดยกลุ่มจะจ่ายผลตอบแทนให้สมาชิกในรูปของเงินปันผล

2. เงินสัจจะสะสมพิเศษ เป็นเงินรับฝากจากสมาชิกที่มีเหลือและประสงค์จะฝากไว้กับกลุ่มซึ่งสามารถถอนไปใช้ได้ตามความจำเป็นและจ่ายผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยหรือเงินปันผลตามระเบียบของกลุ่ม

3. รายได้อื่น ๆ เช่น ค่าสมัครค่าธรรมเนียม ค่าปรับ ดอกเบี้ยผลกำไรจากกิจกรรม การลงทุน

4. เงินอุดหนุนกลุ่ม อาจได้รับเงินอุดหนุนจากส่วนราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่น ๆ

ประเภทของกลุ่มออมทรัพย์

การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนประเภทต่าง ๆ นอกจากจะมีรากฐานการดำเนินงานจากสหกรณ์ออมทรัพย์ คือ การออม และการให้สินเชื่อ (Saving & credit) แล้วนั้น ยังมีปรัชญาหรือหลักการพิเศษที่สำคัญอันเป็นอุดมการณ์การทำงานกลุ่มออมทรัพย์อีกด้วย คือ แนวคิดของกลุ่มออมทรัพย์รูปแบบต่าง ๆ ได้แบ่งออกตามประเภท คือ (ศิริรัตน์ ประภัสสร, 2546)

1. สหกรณ์เครดิตยูเนียน โดยปรัชญาสำคัญของสหกรณ์เครดิตยูเนียน คือ การที่จะทำให้สมาชิกที่มารวมกันสามารถให้ความช่วยเหลือกันได้อย่างเต็มที่ ปรัชญาการรวมคนของเครดิตยูเนียนนั้น เรียกว่า จิตตารมณ์ ที่เป็นหลักธรรมและศีลธรรมที่ถือปฏิบัติของสหกรณ์ยูเนียน ก่อตั้งขึ้นด้วยหลักการสำคัญด้านการรวมคน การช่วยเหลือกันสมาชิกทุกคนในกลุ่มต้องยึดหลักปฏิบัติทั้งคุณธรรม ความดี ที่เป็นสิ่งช่วยให้กลุ่มอยู่ร่วมกันอย่างมีความรัก ความเมตตากรุณาอย่างแท้จริง เพื่อเป็นพลังต่อสู้กับความเดือนร้อน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และผลักดันให้กลุ่มมีความเข้มแข็งได้

2. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ตั้งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการพัฒนาตนเองและพัฒนาสังคม โดยสอนให้รู้จักช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นใน

ด้านเศรษฐกิจและสังคม ในการประหยัดและเก็บออมเงินแล้วนำมาสะสมรวมกันเป็นประจำสม่ำเสมอ เพื่อเป็นทุนสำหรับสมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ในการลงทุน ประกอบอาชีพ หรือเพื่อสวัสดิการของครอบครัว โดยมีหลักการของกลุ่ม คือ พัฒนาคนให้ยึดหลักคุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจ ซึ่งกันและกัน

3. ธนาคารหมู่บ้าน คือ สถาบันการเงินของชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านทุกคน ทุกอาชีพ ทุกเพศ ทุกวัย มีสิทธิสมัครเข้าถือหุ้นเป็นเจ้าของ เป็นกรรมการบริหาร เป็นลูกค้า และเป็นผู้ได้รับเงินจัดสรรการปันผลกำไร สิ้นปีย่างเป็นธรรมทั่วถึงกันทุกคน

4. กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากระบบกลุ่มออมทรัพย์ที่ได้กล่าว มาแล้ว มีกลุ่มออมทรัพย์รูปแบบต่างๆ ที่ดำเนินการโดยการส่งเสริมขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) หรือชาวบ้านจัดตั้งเอง กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนเหล่านี้จะมีปรัชญาการดำเนินงาน โดยเน้นการพัฒนาคน โดยใช้มาตรการด้านเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือ เน้นที่การพึ่งตนเอง และการพึ่งพาในชุมชน เช่น ในรูปแบบธนาคารชีวิต อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ของ พระสุบิน ปณีโต จังหวัดตราด

โครงสร้างการบริหาร กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตดำเนินการบริหารโดยคณะกรรมการบริหารกลุ่ม 4 คณะ ดังนี้ (ประสิทธิ์ สุวรรณประสม, 2554)

1. คณะกรรมการอำนวยการ จำนวน 5-7 คน ประกอบด้วย

ประธาน ทำหน้าที่เป็นประธานการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ประชุมคณะกรรมการบริหาร และประชุมคณะกรรมการอำนวยการเป็นผู้ลงนามในเช็คเอกสารการเบิกจ่ายเงินร่วมกับ เสรัญญิก เป็นตัวแทนของกลุ่มในการลงนามในเอกสารต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีหน้าที่อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการอำนวยการมีมติมอบหมาย

รองประธาน ทำหน้าที่เมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่หรือเมื่อประธานมอบหมายให้ทำ

เสรัญญิก รับผิดชอบทางการเงินของกลุ่มควบคุมดูแลเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งทรัพย์สินของกลุ่มลงลายมือชื่อในเช็คใบรับ-จ่ายเงินต่าง ๆ ควบคุมดูแลบัญชีให้ถูกต้องเรียบร้อยและพร้อมที่จะให้กรรมการตรวจสอบได้ตลอดเวลา

เลขานุการ ทำหน้าที่เป็นนายทะเบียนของกลุ่มจดรายงานการประชุม เก็บรักษารายงานเอกสารต่าง ๆ ทำหนังสือเชิญประชุมหนังสือติดต่อประสานงานต่าง ๆ

กรรมการร่วมอื่น ๆ ทำหน้าที่ตามที่คณะกรรมการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการอำนวยการโดยรวม คือ พิจารณารับสมาชิกกำหนดประชุมใหญ่สามัญประจำปีจัดสรรเงินปันผลเงินเฉลี่ยคืนก่อนการประชุมใหญ่บริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้มีประสิทธิภาพให้เป็นที่พึงพอใจของสมาชิกตลอดจนเป็นตัวแทนของกลุ่มในการประสานงานและติดต่อกับองค์กรภายนอก

2. คณะกรรมการเงินกู้จำนวน 3 - 5 คน มีหน้าที่ในการพิจารณาคำร้องขอเงินของสมาชิก ว่า จะอนุมัติหรือไม่การอนุมัติเงินกู้ให้พิจารณาตามแนวทางอันสมควรและยุติธรรมเพื่อให้เกิดผลดีแก่ผู้กู้และกลุ่มโดยส่วนรวมใช้วิธีพิจารณาตามระเบียบหรือมติที่กำหนดไว้การที่จะให้สมาชิกกลุ่มเงินได้จำนวนมากน้อยแค่ไหนคณะกรรมการต้องดูความสามารถในการออมพิจารณาถึงความสม่ำเสมอในการส่งเงินสัจจะความสามารถในการส่งเงินคืนความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ (ดูได้จากการส่งสัจจะสม่ำเสมอ) โดยคณะกรรมการมีมติเสียงข้างมากอนุมัติให้กู้ยืมเงินการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม นอกจากนี้คณะกรรมการต้องคอยสอดส่องดูแลติดตามความเคลื่อนไหวของสมาชิกที่กู้ยืมเงินรวมทั้งติดตามการนำเงินไปใช้จ่ายการเร่งรัดหนี้สินเยี่ยมเยียนช่วยเหลือให้คำแนะนำแก้ปัญหาในกรณีสมาชิกมีปัญหาไม่สามารถชำระเงินกู้คืนได้

3. คณะกรรมการตรวจสอบ จำนวน 3 - 5 คน มีหน้าที่ในการตรวจสอบบัญชีและผลการดำเนินงานของกลุ่มโดยคณะกรรมการตรวจสอบนี้จะมีบทบาทสำคัญในการรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกหรือกลุ่มโดยส่วนรวมและทุกครั้งที่มีการประชุมหรือมีการตรวจสอบคณะกรรมการตรวจสอบจะต้องทำบันทึกหรือรายงานเสนอให้คณะกรรมการอำนวยการทราบ

4. คณะกรรมการส่งเสริม จำนวนขึ้นอยู่กับสมาชิกและระเบียบข้อบังคับของกลุ่มที่กำหนดไว้ คณะกรรมการส่งเสริมนี้มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตด้วยเช่นกันเปรียบเสมือนเป็นรากแก้วของกลุ่มสามารถทำให้กลุ่มเจริญเติบโตต่อหรือล้มเลิกได้โดยคณะกรรมการส่งเสริมมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

4.1 ชักชวนผู้สนใจและแนะนำให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม

4.2 ส่งเสริมให้การศึกษาฝึกอบรมจัดหาวิทยากรมาให้ความรู้แก่สมาชิกทั้งสมาชิกเก่าและใหม่ รวมทั้งเผยแพร่ให้ผู้สนใจอื่นๆ ทราบถึงแนวคิดหลักการดำเนินงานของกลุ่ม รวมทั้งประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของกลุ่มให้สมาชิกและผู้สนใจทราบความเคลื่อนไหวอยู่เสมอ

4.3 ศึกษาค้นคว้าหาความรู้วิธีการบริหารจัดการใหม่ๆ ที่เอื้อประโยชน์แก่สมาชิก และกลุ่ม

4.4 ออกเยี่ยมเยียนสมาชิกเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสมาชิกตามโอกาสอันควร

4.5 ประสานงานระหว่างสมาชิกกับกลุ่มและกลุ่มกับสมาชิกให้มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ความหมายของการจัดการ

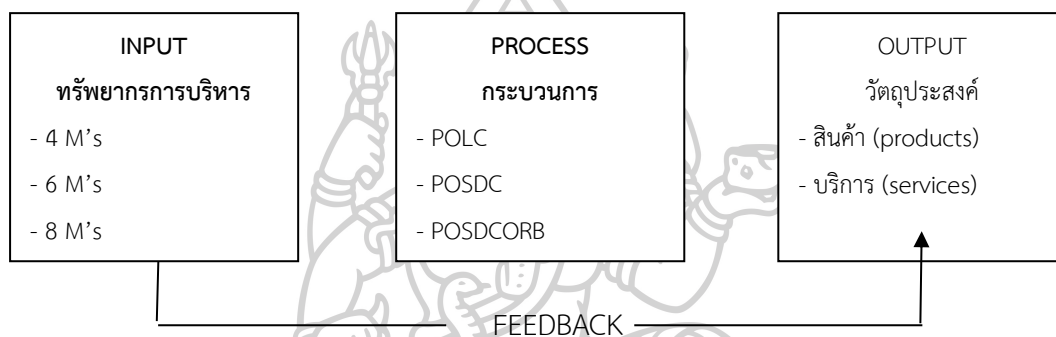
นักวิชาการด้านองค์การและการบริหารจัดการหลาย ๆ ท่านได้ให้ความเห็นไว้ ดังนี้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2542: 444) ได้ให้ความหมายการบริหารคือ กระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร คือ การวางแผน (planning)

การจัดการองค์การ (organizing) การชี้นำ (leading) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งจากความหมายดังกล่าวมีคำสำคัญ 3 คำ คือ กระบวนการ ทรัพยากรการบริหาร และวัตถุประสงค์

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545: 18) ให้ความหมายการจัดการ หมายถึง การดำเนินงานที่เน้นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ซึ่งการบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์การ ทำงานร่วมกัน ประกอบด้วย คน (man) เงิน (money) วัสดุ (material) การจัดการ (method or management) เครื่องจักรเครื่องกล (machine) และการตลาด (market)

บรรยงค์ โตจินดา (2548: 23) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ โดยร่วมทำงานกับผู้อื่นและใช้ทรัพยากรอื่น ๆ ขององค์การ

ภาพที่ 1 กระบวนการจัดการ

ที่มา: ตูลา มหาพสุธานนท์, หลักการจัดการ-หลักการบริหาร (กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์ พ.ศ.พัฒนา จำกัด, 2547), 41.

จากภาพสามารถอธิบายกระบวนการจัดการได้ ดังนี้

INPUT คือ ทรัพยากรการบริหาร (management resources) อันได้แก่ 4 M's ประกอบด้วย คน (man) เงิน (money) วัสดุ (material) และวิธีการจัดการ (method or management) ถูกนำเข้าไปในระบบเพื่อประมวลผลหรือแปรรูป ต่อมาเมื่อเศรษฐกิจของสังคมโลกพัฒนาและก้าวหน้าไปพร้อมกับอุตสาหกรรมการผลิตและบริการที่เติบโตและพัฒนาขึ้นไปอย่างรวดเร็วทำให้ทรัพยากรเพียง 4 ประการเริ่มไม่เพียงพอสำหรับเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ขององค์กร จึงได้เพิ่มขึ้นอีก 2 M's เป็น 6 M's ได้แก่ เครื่องจักรกล (machine) และการตลาด (market) ในขณะเดียวกันการทำงานที่มองเห็นถึงความสำคัญ หรือคุณค่าของจิตใจของผู้ปฏิบัติงานมีมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของคนงานมากขึ้น จึงเพิ่มขวัญและกำลังใจ (morale) เข้าไปเป็น 7 M's และเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ (globalization) ระบบการสื่อสารไร้พรมแดนที่ติดต่อเชื่อมโยงกันเป็นระบบเครือข่ายครอบคลุมทั่วโลกทำให้การติดต่อสื่อสารรวดเร็วผู้ที่ไม่รู้หรือไม่มีข้อมูลย่อมเสียเปรียบในเชิงธุรกิจ จึงได้เพิ่มข้อมูลข่าวสาร (message) เข้าไปรวมเป็น 8

M's ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้จะเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ ไม่สิ้นสุดตราบเท่าที่ระบบอุตสาหกรรมการผลิตการจัดจำหน่ายและการบริการยังคงพัฒนาและก้าวไปไม่หยุดยั้ง

PROCESS คือ หน้าที่หรือกิจกรรมขั้นพื้นฐานที่ผู้บริหารต้องกระทำ ในปัจจุบันยึดถือหน้าที่ 4 ประการได้แก่ POLC การวางแผน (planning) การจัดองค์การ (organizing) การชี้นำ (leading) และการควบคุม (controlling) ซึ่งมีพัฒนาการของแนวคิดมาตั้งแต่สมัยของเฮนรี ฟาโยล (Henri Fayol) ปี ค.ศ. 1916 ที่เห็นว่าหน้าที่การจัดการ ประกอบด้วย POCCC ได้แก่ การวางแผน (planning) การจัดองค์การ (organizing) การสั่งการ (commanding) การประสานงาน (coordinating) การควบคุม (controlling) ต่อมาในปี ค.ศ.1937 กุลิกและเออร์วิค (Gulick และ Urwick) เห็นว่ากระบวนการจัดการประกอบด้วย การวางแผน (planning) การจัดองค์การ (organizing) การจัดคนเข้าทำงาน (staffing) การอำนวยความสะดวก (directing) การประสานงาน (coordinating) การรายงานผล (reporting) และการงบประมาณ (budgeting) ซึ่งนิยม เรียกว่า POCDORB

OUTPUT คือ เป้าหมาย (goals) หรือวัตถุประสงค์ (objectives) ขององค์การที่นำออกมาจากกระบวนการแปรรูปในขั้นตอนที่สอง เป้าหมายขององค์การสามารถแบ่งอย่างง่าย ๆ ได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ องค์การที่มีเป้าหมายที่มุ่งแสวงหากำไร (profit) และองค์การที่มีเป้าหมายไม่มุ่งแสวงหากำไร (non - profit) หรืออาจแบ่งเป็นองค์การที่วัตถุประสงค์เพื่อการผลิตสินค้า (products) กับองค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการ (services) ก็ได้

Meyer and Davis (2001: 1) กล่าวว่า อีกสิบปีข้างหน้าในขณะที่เศรษฐกิจยุคสารสนเทศเติบโตโลกรอบตัวเราก็เชื่อมโยงถึงกันมากขึ้น และมีอิสระมากขึ้น ซึ่งทำให้เกิดความผันผวนมากขึ้นและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วขึ้นก็เหมือนกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การปรับตัวต้องเป็นไปอย่างรวดเร็วด้วย เพื่อประกันความอยู่รอด คือ กฎของการปรับตัว การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมีแต่จะเร่งขึ้นต่อไป ดังนั้น องค์การที่มีความสามารถในการปรับตัวเท่านั้น ถึงจะเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว พอให้องค์กรของตนอยู่รอดได้ เราเรียกการตอบสนองขององค์การที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ว่า องค์การที่สามารถปรับตัวได้ (Adaptive Enterprise) ซึ่งการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนต่าง ๆ จะแสดงถึงศักยภาพของชุมชนในการปรับตัว แก้ไขปัญหา หรือนำพากิจกรรมใด ๆ ให้สำเร็จ การบริหารจัดการเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดประการหนึ่งที่จะทำให้การดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ประสบความสำเร็จและกล่าวได้ว่าการบริหารจัดการที่ดีนั้นสามารถทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้

เสนาะ ตีเยาว์ (2543: 124) ให้ความหมายการบริหาร หมายถึง กระบวนการทำงานกับคน โดยอาศัยคน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

ความหมายของการบริหารหลังสุด ได้แยกสาระสำคัญของการบริหารออกเป็น 5 ลักษณะ คือ

1. การบริหารเป็นการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน หมายความว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม คือ อาศัยกลุ่มคนที่รวมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบให้งานสำเร็จ โดยอาศัยความร่วมมือของคนอื่น

2. การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้

3. การบริหารเป็นความสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนด ทำงานโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดหรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด การทำให้ได้ทั้งสองอย่าง คือ งานบรรลุผลตามที่ต้องการและใช้ทรัพยากรต่ำสุด

4. การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5. การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นอย่างถูกต้อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น

เจริญผล สุวรรณโชติ (2544: 232) ให้นิยามการบริหาร คือ กระบวนการของสังคมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นกับกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่เข้ามารวมกันเพื่อกระทำกิจกรรมอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายตามที่ได้กำหนดเอาไว้ การกระทำนั้นจะเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ การดำเนินการเพื่อให้คงอยู่ต่อไป การกระตุ้นหรือการยั่วยุให้เกิดการกระทำ การควบคุม และการกระทำที่ให้เกิดการรวมกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างมีระบบแบบแผนหรืออย่างไม่มีแบบแผนทั้งในด้านของบุคคลและในด้านของวัตถุ

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่าการบริหารหมายถึงกระบวนการของสังคมอย่างหนึ่ง ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มคนที่เข้ามารวมกันเพื่อกระทำกิจกรรมเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายตามที่วางแผนไว้เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายตามที่ได้กำหนด การกระทำนั้นจะเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ การดำเนินการเพื่อให้คงอยู่ต่อไป การกระตุ้นหรือการยั่วยุให้เกิดการกระทำ การควบคุม และการกระทำที่ให้เกิดการรวมกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างมีระบบแบบแผนหรืออย่างไม่มีแบบแผนทั้งในด้านของบุคคลและในด้านของวัตถุ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

สมยศ นาวิการ (2540: 45) ได้กล่าวว่าตามมุมมองทฤษฎีการบริหารของเฮนรี ฟาโยลมีทฤษฎีการบริหารที่จะมุ่งการวิเคราะห์การบริหารโดยทั่วไป โดยเชื่อว่า ความสำเร็จจะเกิดขึ้นจากทักษะที่ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาจากประสบการณ์ หนังสือของเขาชื่อ General and Industrial Management ได้วางรากฐานที่สำคัญของทฤษฎีการบริหารทั่วไป ที่ยังคงถูกยอมรับกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบันนี้ โดยฟาโยล ได้เสนอแนวความคิดของหลักการภารกิจที่สำคัญ ของการจัดการ 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม และได้กำหนดหลักการบริหารขึ้นมา 14 ข้อ ดังนี้

1. การแบ่งงานกันทำ (division of labor) การแบ่งงานกันทำตามหน่วยงานเฉพาะด้านจะลดความไม่มีประสิทธิภาพด้วยการลดการสูญเสียและเพิ่มผลผลิตและการฝึกอบรมงานจะง่ายขึ้น การแบ่งงานกันทำเฉพาะด้านควรจะใช้กับทั้งคนงานและผู้บริหารภายในองค์การ
2. อำนาจหน้าที่ (authority) อำนาจหน้าที่ คือ สิทธิที่จะสั่งการ อำนาจหน้าที่ที่เป็นทางการ (ได้มาจากตำแหน่ง) และอำนาจหน้าที่ส่วนบุคคล (ได้มาจากความฉลาดและประสบการณ์) ควรจะถูกใช้ร่วมกัน ยิ่งกว่านั้นอำนาจหน้าที่จะตามมาด้วยความรับผิดชอบที่เป็นข้อผูกพันต่อการดำเนินงานที่มอบหมายให้บรรลุความสำเร็จ
3. ระเบียบวินัย (discipline) การเคารพและการเชื่อฟังจะช่วยให้องค์การดำเนินงานได้อย่างราบรื่น ระเบียบวินัยที่ไม่ดีจะเกิดขึ้นจากการเป็นผู้นำที่ไม่ดี ระเบียบวินัยที่ดีจะเกิดขึ้นเมื่อคนงานและผู้บริหารเคารพต่อกฎที่ควบคุมกิจกรรมภายในองค์การ
4. การมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว (unity of command) พนักงานแต่ละคนควรจะได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้น และนั่นคือพื้นฐานของการบริหารที่มีประสิทธิภาพภายในองค์การ
5. การมีทิศทางเดียวกัน (unity of direction) ความพยายามของบุคคลทุกคนภายในองค์การควรจะประสานกันและมุ่งไปที่ทิศทางเดียวกัน
6. ผลประโยชน์ส่วนบุคคลจะต้องเป็นรองจากผลประโยชน์โดยรวม (subordination of individual interests to the common good) เป้าหมายขององค์การจะต้องอยู่เหนือกว่าเป้าหมายของบุคคล เมื่อเป้าหมายของบุคคลอยู่เหนือเป้าหมายขององค์การแล้ว ผลลัพธ์จะขัดแย้งกันได้
7. การจ่ายผลตอบแทน (remuneration) พนักงานควรจะได้รับผลตอบแทนที่ยุติธรรมตามการมีส่วนช่วยของพวกเขาต่อองค์การ
8. การรวมอำนาจ (centralization) ความสัมพันธ์ระหว่างการรวมอำนาจและการกระจายอำนาจจะเป็นเรื่องของสัดส่วน ความสมดุลที่ดีที่สุดจะต้องเกิดขึ้นภายในองค์การ
9. สายการบังคับบัญชา (chain of command) สายการบังคับบัญชา (อำนาจหน้าที่) จะขยายจากระดับสูงไปยังระดับต่ำภายในองค์การ และระบุเส้นทางของการติดต่อสื่อสาร
10. ความเป็นระเบียบเรียบร้อย (order) ทั้งทรัพยากรวัตถุและบุคคลควรจะต้องอยู่ภายในสถานที่ที่เหมาะสมของพวกเขา
11. ความเสมอภาค (equity) ผู้บริหารควรจะต้องมีความยุติธรรมและความเมตตาเมื่อเกี่ยวข้องกับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ความเสมอภาคที่เกิดขึ้นจากความยุติธรรมและความเมตตาจะนำไปสู่การทุ่มเทและความจงรักภักดีของพนักงาน
12. ความมั่นคงของงาน (stability of tenure) บุคคลต้องการเวลาเพื่อการเรียนรู้งานของพวกเขา

13. ความคิดริเริ่ม (initiative) ผู้บริหารควรกระตุ้นและพัฒนาความคิดริเริ่มของ ผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างเต็มที่

14. ความสามัคคี (esprit de corps) ผู้บริหารควรมุ่งการทำงานเป็นทีม โดยการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความรู้สึกเป็นเอกภาพท่ามกลางพนักงาน การสร้างความแตกแยกจะต้องละเว้น

สรุปได้ว่าจากหลักการบริหารทั้ง 14 ข้อ “หลักการ” คือ แนวทางของการตัดสินใจทางการบริหารที่ดี โดยเน้นว่า หลักการบริหารไม่ควรจะถูกมองว่าเป็นกฎที่ตายตัวแต่ควรจะมียืดหยุ่นและปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และอยู่ที่ว่าผู้บริหารจะใช้หลักการบริหารเหล่านั้นอย่างไรเท่านั้น

รูปแบบการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการมีหลากหลายรูปแบบ อาทิ การบริหารจัดการตามวัตถุประสงค์ (Management by Objective :MBO) การบริหารจัดการคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จ (Total Quality Management :TQM) การบริหารจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result Base Management) การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) การบริหารจัดการตามสถานการณ์ (Contingency Management) ฯลฯ

ธงชัย สันติวงษ์ (2540: 1) กล่าวว่า การบริหารจัดการ คือ งานของหัวหน้าหรือผู้นำที่ จะต้องทำให้กลุ่มต่างๆ ที่มีคนหมู่มากมาอยู่ร่วมกัน และร่วมกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ที่ ตั้งใจไว้จนสำเร็จผลโดยได้ประสิทธิภาพ กล่าวอย่างง่าย ๆ การบริหาร คือ การทำให้งานเสร็จลงได้ โดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำให้เสร็จนั่นเอง

ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อุษุธยา (2540: 1) กล่าวว่า งานบริหารจัดการ หมายถึง กิจการที่ เกี่ยวกับการจัดการดำเนินงานให้มีการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กร ทั้งนี้เพื่อให้งานของ องค์กรสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2555) กล่าวว่า การบริหาร บางครั้งเรียกว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน การปฏิบัติงานใดๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมในเรื่องต่างๆ ที่เรียกว่า “กระบวนการบริหาร” หรือ “ ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร ที่เรียกว่า แฟมส์-โพสคอร์บ (PAMS-POSDCORB) ได้แก่ การบริหารนโยบาย (Policy) การบริหารอำนาจหน้าที่ (Authority) การบริหารคุณธรรม (Morality) การบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม (Society) การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting)

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการ หมายถึง ชุดของหน้าที่ต่างๆ (A Set of Functions) ที่กำหนด ทิศทางในการใช้ทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งก็คือ

ถนัด เดชทรัพย์ (2550: 21) กล่าวว่า ทรัพยากรหรือปัจจัยที่นักบริหารต้องให้ความสนใจ เพื่อให้การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ขององค์การประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ

คน (Man) คือ ทรัพยากรบุคคลที่เป็นหัวใจขององค์การ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการ

เงิน (Money) คือ ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้กิจกรรมต่างๆ ขององค์การจัดการดำเนินการต่อไปได้

วัสดุ (Materials) คือ วัตถุดิบซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญไม่แพ้ปัจจัยอื่น จำเป็นต้องมีคุณภาพและมีต้นทุนที่ต่ำ เพราะมีผลกระทบต่อต้นทุนการผลิต

เครื่องจักร (Machine) คือ เครื่องจักรอุปกรณ์ ที่มีศักยภาพที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการผลิตเช่นกัน

วิธีการบริหารหรือวิธีการปฏิบัติ (Management or Method) การจัดการหรือการบริหารในองค์กรธุรกิจ ประกอบด้วยระบบการผลิตหรือระบบการให้บริการต่าง ๆ หากมีระบบที่ชัดเจนตลอดจนมีระเบียบขั้นตอนวิธีการต่าง ๆ ในการทำงาน ย่อมส่งผลให้องค์การประสบความสำเร็จ แนวคิดทางการบริหารจัดการ

ถนัด เดชทรัพย์ (2550: 21-25) กล่าวว่า ในอดีตที่ผ่านมากระบวนการจัดการของการผลิตและกิจการต่าง ๆ ก็ดี ทางเศรษฐกิจ ทางการตลาด มิได้มีความสลับซับซ้อนมากนัก และไม่ต้องอาศัยระบบของการจัดการเช่นในปัจจุบันนี้กระทั่งเมื่อมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในโลก (ประมาณ ปี ค.ศ. 1880 เป็นต้นมา) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก อันมีผลทำให้เศรษฐกิจ สังคมการเมือง มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากตลอดจนมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเริ่มเป็นที่ยอมรับและขยายตัว

สำหรับแนวคิดทางการบริหารจัดการได้วิวัฒนาการเรื่อยมาเป็นลำดับ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 4 แนวคิด คือ

1. แนวคิดก่อนยุคการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Pre - Scientific Management) ในยุคนี้เป็นยุคก่อนปี ค.ศ. 1880 ซึ่งการบริหารในยุคนี้อาศัยอำนาจหรือการบังคับให้คนงานทำงานซึ่งวิธีการบังคับอาจใช้ การลงโทษ การใช้แส้ การทำงานในยุคนี้เปรียบเสมือนทาส คนในยุคนี้จึงต้องทำงานเพราะกลัวการลงโทษ

2. แนวคิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) แนวคิดนี้เริ่มในช่วงของการปฏิวัติอุตสาหกรรม คือ ประมาณปี ค.ศ. 1888 เป็นต้นมาจนถึงปี 1930 ในยุคนี้ได้ใช้หลักวิธีการจัดการแบบวิทยาศาสตร์มาช่วยในการบริหารจัดการ ทำให้ระบบบริหารจัดการแบบโบราณ ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ซึ่งบุคคลที่มีชื่อเสียงในการบริหารในยุคนี้มี 2 ท่าน คือ Frederich W. Taylor: Henri J. Fayol

Frederich W. Taylor ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ หรือ บิดาของวิธีการจัดการที่มีหลักเกณฑ์ โดยได้ศึกษาหาวิธีเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของคนงานใน โรงงานอุตสาหกรรม โดย Taylor ได้เข้าทำงานครั้งแรกในโรงงานที่เพนซิลวาเนีย เมื่อปี ค.ศ. 1878 ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำมาก การบริหารงานขาดประสิทธิภาพ ไม่มีมาตรฐานในการประเมินผล งานของคนงาน การแบ่งงานไม่เหมาะสม การตัดสินใจขาดหลักการและเหตุผล เพื่อการทำงานและการเคลื่อนไหวของคนงานในขณะทำงาน โดยได้คิดค้นและกำหนดวิธีการ ทำงานที่ดีที่สุด (One Best Way) สำหรับงานแต่ละอย่างที่ได้มอบหมายให้คนงานทำ ดังนั้นผู้บริหาร การจัดการจึงต้องเน้นและปฏิบัติ ดังนี้

1. กำหนดวิธีการทำงานด้วยหลักเกณฑ์ที่ได้มีการทดลองแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุด
2. การคัดเลือกบุคลากรและการบริหารบุคลากร ต้องทำอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้บุคลากรที่เหมาะสม
3. ต้องมีการประสานร่วมมือระหว่างผู้บริหารกับคนงาน
4. ผู้บริหารต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ในด้านการวางแผน และมีการมอบหมายงานตามความถนัดด้วย

แนวคิดการจัดการยุคการบริหารสมัยใหม่ (Modern Management) ฅนัด เดชทรัพย์ (2550: 26 - 27) กล่าวว่า แนวคิดในยุคนี้เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950 - ปัจจุบัน ซึ่งในขณะนี้เศรษฐกิจและธุรกิจขยายตัวอย่างรวดเร็ว ความสลับซับซ้อนในการบริหารการจัดการ มากขึ้น เพราะฉะนั้นการจัดการสมัยใหม่ จึงต้องใช้หลักทางคณิตศาสตร์มาช่วยในการตัดสินใจ ตลอดจนการจัดการเชิงระบบ มาช่วย แต่อย่างไรก็ตามการบริหารการจัดการสมัยใหม่ก็ยังมิได้ทิ้ง หลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และแนวคิดในด้านมนุษยสัมพันธ์เสียทีเดียว

แนวคิดเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs)

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development: SD) เริ่มต้นจากการประชุมสหประชาชาติ ครั้งที่ 2 ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ในปี 1992 (2535) ประเทศสมาชิกต่าง ๆ ประชุมร่วมกันในหัวข้อว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (Environment and Development) และได้เห็นชอบให้ประกาศหลักการแห่งสิ่งแวดล้อม และแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) สำหรับทศวรรษ 1991-1999 และศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นแผนแม่บทของโลกสำหรับการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และในเวลาต่อมาได้มีการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) จำนวน 8 เป้าหมาย ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี (พ.ศ. 2543 -2558) อาทิ การขจัดความ

ยากจนและความหิวโหย การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศและบทบาทสตรี และการรักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เป็นต้น

ปัจจุบัน MDGs ได้สิ้นสุดลงแล้ว โดยประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในหลายประเทศ เช่นเดียวกับประเทศไทย และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการพัฒนา องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาขึ้นใหม่โดยอาศัยกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ทั้งนี้ เมื่อเดือนกันยายน 2558 นายกรัฐมนตรีของไทยพร้อมคณะ เข้าร่วมประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญ ครั้งที่ 70 พร้อมกับผู้นำจากประเทศสมาชิก 193 ประเทศ หัวข้อการประชุมในครั้งนั้นคือ การพัฒนาที่ยั่งยืน พร้อมกันนี้ผู้นำจากประเทศสมาชิกเหล่านี้ได้ร่วมรับรอง ร่างเอกสารเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนหลังปี 2015 Sustainable Development Goals ที่เรียกว่า Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development (การปรับเปลี่ยนโลกของเรา: วาระ 2030 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน)

สำหรับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (Sustainable Development Goals: SDGs) ใน 15 ปีข้างหน้าที่จะใช้เป็นทิศทางการพัฒนาของประชาคมโลก ตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2558 ถึงเดือนสิงหาคม 2573 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี โดยประกอบไปด้วย 17 เป้าหมาย (Goals) 169 เป้าประสงค์ (Targets) โดยเป้าหมายต่างๆ ประกอบด้วย

SDG 1: ขจัดความยากจน: ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่ (End poverty in all its forms everywhere) เป้าประสงค์

1.1 ภายในปี 2573 ขจัดความยากจนขั้นรุนแรงทั้งหมด ซึ่งในปัจจุบันวัดจากคนที่มีความใช้จ่ายดำรงชีพรายวันต่ำกว่า \$1.25 ต่อวัน

1.2 ภายในปี 2573 ลดสัดส่วน ชาย หญิง และเด็ก ในทุกช่วงวัย ที่อยู่ภายใต้ความยากจนในทุกมิติ ตามนิยามของแต่ละประเทศ ให้ลดลงอย่างน้อยครึ่งหนึ่ง

1.3 ดำเนินการให้เป็นผลตามระบบและมาตรการคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสมของแต่ละประเทศ และให้ครอบคลุมถึงกลุ่มที่ยากจนและเปราะบางภายในปี 2573

1.4 ภายในปี 2573 สร้างหลักประกันว่าชายและหญิงทุกคน โดยเฉพาะที่ยากจนและเปราะบาง มีสิทธิเท่าเทียมกันในทรัพยากรทางเศรษฐกิจ รวมถึงการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน การเป็นเจ้าของและควบคุมเหนือที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ในรูปแบบอื่น มรดกทรัพยากรธรรมชาติ เทคโนโลยีใหม่ที่เหมาะสม และบริการทางการเงิน ซึ่งรวมถึงระบบการเงินระดับฐานราก (microfinance)

1.5 ภายในปี 2573 สร้างภูมิคุ้มกัน และลดการเปิดรับและความเปราะบางต่อเหตุรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับภูมิอากาศ และภัยพิบัติทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ให้กับผู้ที่ยากจนและอยู่ในสถานการณ์เปราะบาง

1.a.1 สร้างหลักประกันว่าจะมีการระดมทรัพยากรอย่างมีนัยสำคัญจากแหล่งที่หลากหลาย รวมไปถึงการยกระดับความร่วมมือเพื่อการพัฒนา เพื่อที่จะจัดให้มีแนวทางที่เพียงพอและคาดเดาได้ แก่ประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ในการดำเนินงานตามแผนงานและนโยบายเพื่อยุติความยากจนในทุกมิติ

1.b.1 สร้างกรอบนโยบายที่เหมาะสมในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ บนฐานของยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สนับสนุนความยากจน (pro-poor) และคำนึงถึงความละเอียดอ่อนเชิงเพศภาวะ (gender-sensitive) เพื่อจะสนับสนุนการเร่งการลงทุนเพื่อปฏิบัติการขจัดความยากจน

SDG 2: ขจัดความหิวโหย: ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน (End hunger, achieve food security and improved nutrition and promote sustainable agriculture) เป้าประสงค์

2.1 ยุติความหิวโหยและสร้างหลักประกันให้ทุกคนโดยเฉพาะคนที่ยากจนและอยู่ในภาวะเปราะบาง อันรวมถึงทารก ได้เข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีโภชนาการ และเพียงพอตลอดทั้งปี ภายในปี 2573

2.2 ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการสารอาหารของหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุ ภายในปี 2573 รวมถึงบรรลุเป้าหมายที่ตกลงร่วมกันระหว่างประเทศว่าด้วยภาวะแคระแกร็นและผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ภายในปี 2568

2.3 เพิ่มผลิตภาพทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็ก โดยเฉพาะผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมง ให้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า โดยรวมถึงการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากรและปัจจัยนำเข้าในการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน ตลาด และโอกาสสำหรับการเพิ่มมูลค่าและการจ้างงานนอกฟาร์มอย่างปลอดภัยและเท่าเทียม ภายในปี 2573

2.4 สร้างหลักประกันระบบการผลิตที่ยั่งยืนและสามารถนำไปปรับใช้ในระบบการเกษตรที่สามารถเพิ่มผลผลิตและการผลิตได้ ที่ช่วยรักษาระบบนิเวศน์ ที่เพิ่มความเข้มแข็งในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สภาพอากาศที่รุนแรง ความแห้งแล้ง น้ำท่วม และภัยพิบัติอื่น ๆ ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อคุณภาพพื้นที่และดิน ภายในปี 2573

2.5 คงความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่ นา และที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์เหล่านั้น รวมถึงให้มีธนาคารเมล็ดพันธุ์และพืชที่มีการจัดการที่ดีและมีความหลากหลาย ทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรทางพันธุกรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม ตามที่ตกลงกันระหว่างประเทศ ภายในปี 2573

2.a เพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและการขยายบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารยีนของพืชและสัตว์ เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

2.b แก้ไขและป้องกันการกีดกันและการบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงทางการจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบและมาตรการเพื่อการส่งออกทุกแบบที่ให้ผลในลักษณะเดียวกัน โดยให้เป็นไปตามอาณัติของรอบการพัฒนาโดฮา

2.c เลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดโภคภัณฑ์อาหารและตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของตลาดและข้อมูลสำรองอาหารได้อย่างทันการณ เพื่อจำกัดความผันผวนของราคาอาหารที่รุนแรง

SDG 3: การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี: สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนในทุกวัย (Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages) เป้าประสงค์

3.1 ลดอัตราการตายของมารดาทั่วโลกให้ต่ำกว่า 70 ต่อการเกิดมีชีพ 1 แสนคน ภายในปี 2573

3.2 ยุติการตายที่ป้องกันได้ของทารกแรกเกิดและเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี โดยทุกประเทศมุ่งลดอัตราการตายในทารกลงให้ต่ำถึง 12 คน ต่อ การเกิดมีชีพ 1,000 คน และลดอัตราการตายในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ลงให้ต่ำถึง 25 คน ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ภายในปี 2573

3.3 ยุติการแพร่กระจายของเอดส์ วัณโรค มาลาเรีย และโรคเขตร้อนที่ถูกละเลย และต่อสู้กับโรคตับอักเสบ โรคติดต่อทางน้ำ และโรคติดต่ออื่นๆ ภายในปี 2573

3.4 ลดการตายก่อนวัยอันควรจากโรคไม่ติดต่อให้ลดลงหนึ่งในสาม ผ่านทางการป้องกันและการรักษาโรค และสนับสนุนสุขภาพจิตและความเป็นอยู่ที่ดี ภายในปี 2573

3.5 เสริมสร้างการป้องกันและการรักษาการใช้สารในทางที่ผิด ซึ่งรวมถึงการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิดและการใช้แอลกอฮอล์ในทางอันตราย

3.6 ลดจำนวนการตายและบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนทั่วโลกลงครึ่งหนึ่ง ภายในปี 2563

3.7 สร้างหลักประกันว่ามีการเข้าถึงบริการ ข้อมูล การให้การศึกษาเกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์โดยถ้วนหน้า รวมถึงการวางแผนครอบครัว และการผสมอนามัยเจริญพันธุ์ในยุทธศาสตร์และแผนงานระดับชาติ ภายในปี 2573

3.8 บรรลุการมีหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า รวมถึงการป้องกันความเสี่ยงทางการเงิน การเข้าถึงการบริการสาธารณสุขจำเป็นที่มีคุณภาพ และเข้าถึงยาและวัคซีนจำเป็นที่ปลอดภัย มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ และมีราคาที่สามารถซื้อหาได้

3.9 ลดจำนวนการตายและการเจ็บป่วยจากสารเคมีอันตรายและจากมลพิษและการปนเปื้อนทางอากาศ น้ำ และดิน ให้ลดลงอย่างมาก ภายในปี 2573

3.a เสริมการดำเนินงานของกรอบอนุสัญญาขององค์การอนามัยโลกว่าด้วยการควบคุมยาสูบในทุกประเทศตามความเหมาะสม

3.b สนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาวัคซีนและยาสำหรับโรคติดต่อและไม่ติดต่อที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประเทศกำลังพัฒนา ให้มีการเข้าถึงยาและวัคซีนจำเป็นในราคาที่สามารถซื้อหาได้ ตามปฏิญญาโตฮาความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าและการสาธารณสุข ซึ่งเน้นย้ำสิทธิสำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่จะใช้บทบัญญัติในความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าอย่างเต็มที่ในเรื่องการผ่อนปรนเพื่อจะปกป้องสุขภาพสาธารณะและโดยเฉพาะการเข้าถึงยาโดยถ้วนหน้า

3.c เพิ่มการใช้เงินที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ และการสรรหา การพัฒนา การฝึกฝน และการเก็บรักษากำลังคนด้านสุขภาพในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด และรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก

3.d เสริมขีดความสามารถสำหรับทุกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา ในเรื่องการแข่งขันด้านสุขภาพ การลดความเสี่ยง และการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านสุขภาพในระดับประเทศและระดับโลก

SDG 4: การศึกษาที่เท่าเทียม: สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all) เป้าประสงค์

4.1 สร้างหลักประกันว่าเด็กชายและเด็กหญิงทุกคนสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และไม่มีค่าใช้จ่าย นำไปสู่ผลลัพธ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิผล ภายในปี 2573

4.2 สร้างหลักประกันว่าเด็กชายและเด็กหญิงทุกคนเข้าถึงการพัฒนา การดูแล และการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพ ภายในปี 2573 เพื่อให้เด็กเหล่านั้นมีความพร้อมสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษา

4.3 ให้ชายและหญิงทุกคนเข้าถึงการศึกษาระดับอาชีวศึกษา อุดมศึกษา รวมถึงมหาวิทยาลัยที่มีราคาที่สามารถจ่ายได้และมีคุณภาพ ภายในปี 2573

4.4 เพิ่มจำนวนเยาวชนและผู้ใหญ่ที่มีทักษะที่จำเป็น รวมถึงทักษะทางเทคนิคและอาชีพสำหรับการจ้างงาน การมีงานที่ดี และการเป็นผู้ประกอบการ ภายในปี 2573

4.5 จัดความเหลื่อมล้ำทางเพศในการศึกษา และสร้างหลักประกันว่ากลุ่มที่เปราะบางซึ่งรวมถึงผู้พิการ ชนพื้นเมือง และเด็ก เข้าถึงการศึกษาและการฝึกอาชีพทุกระดับอย่างเท่าเทียม ภายในปี 2573

4.6 สร้างหลักประกันว่าเยาวชนทุกคนและผู้ใหญ่ในสัดส่วนสูง ทั้งชายและหญิง สามารถอ่านออกเขียนได้และคำนวณได้ ภายในปี 2573

4.7 สร้างหลักประกันว่าผู้เรียนทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมไปถึง การศึกษาสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคระหว่างเพศ การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความสงบสุขและไม่ใช้ความรุนแรง การเป็นพลเมืองของโลก และความนิยมในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและในมีส่วนร่วมของวัฒนธรรมต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายในปี 2573

4.a สร้างและยกระดับอุปกรณ์และเครื่องมือทางการศึกษาที่อ่อนไหวต่อเด็ก ผู้พิการ และเพศภาวะ และให้มีสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ปราศจากความรุนแรง ครอบคลุม และมีประสิทธิผลสำหรับทุกคน

4.b ขยายจำนวนทุนการศึกษาในทั่วโลกที่ให้สำหรับประเทศกำลังพัฒนาโดยเฉพาะ ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด รัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก และประเทศในแอฟริกา ในการสมัครเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา รวมถึงการฝึกอาชีพ และโปรแกรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านเทคนิค วิศวกรรม และวิทยาศาสตร์ในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ภายในปี 2563

4.c เพิ่มจำนวนครูที่มีคุณภาพ รวมถึงการดำเนินการผ่านความร่วมมือระหว่างประเทศในการฝึกอบรมครูในประเทศกำลังพัฒนา เฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด และรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก ภายในปี 2573

SDG 5: ความเท่าเทียมทางเพศ: บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศและให้อำนาจของผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคน (Achieve gender equality and empower all women and girls) เป้าประสงค์

5.1 ยุติการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบที่มีต่อผู้หญิงและเด็กหญิงในทุกที่

5.2 จัดความรุนแรงทุกรูปแบบที่มีต่อผู้หญิงและเด็กหญิงทั้งในที่สาธารณะและที่เรือนครัว รวมถึงการค้ามนุษย์ การกระทำทางเพศ และการแสวงประโยชน์ในรูปแบบอื่น

5.3 จัดแนวปฏิบัติที่เป็นภัยทุกรูปแบบ อาทิ การแต่งงานในเด็กก่อนวัยอันควรโดยการบังคับ และการทำลายอวัยวะเพศหญิง

5.4 ยอมรับและให้คุณค่าต่อการดูแลและการทำงานบ้านแบบไม่ได้รับค่าจ้าง โดยจัดเตรียมบริการสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐานและนโยบายการคุ้มครองทางสังคมให้ และสนับสนุนความรับผิดชอบร่วมกันภายในครัวเรือนและครอบครัว ตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ

5.5 สร้างหลักประกันว่าผู้หญิงจะมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพและมีโอกาสที่เท่าเทียมในการเป็นผู้นำในทุกระดับของการตัดสินใจในทางการเมือง เศรษฐกิจ และภาคสาธารณะ

5.6 สร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์และสิทธิการเจริญพันธุ์โดยถ้วนหน้า ตามที่ตกลงในแผนปฏิบัติการของการประชุมนานาชาติว่าด้วยประชากรและการพัฒนา และแผนปฏิบัติการปักกิ่งและเอกสารผลลัพธ์ของการประชุมทบทวนเหล่านั้น

5.a ดำเนินการปฏิรูปเพื่อให้ผู้หญิงมีสิทธิที่เท่าเทียมในทรัพยากรทางเศรษฐกิจรวมทั้ง การเข้าเป็นเจ้าของที่ดิน การควบคุมที่ดินและทรัพย์สินในรูปแบบอื่น การบริการทางการเงิน การรับมรดก และทรัพยากรธรรมชาติ ตามกฎหมายของประเทศ

5.b เพิ่มพูนการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการให้อำนาจแก่ผู้หญิง

5.c เลือกใช้และเสริมความเข้มแข็งแก่นโยบายที่ดีและกฎระเบียบที่บังคับใช้ได้ เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศและการให้อำนาจแก่ผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคนในทุกระดับ

SDG 6: การจัดการน้ำและสุขาภิบาล สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาลให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน (Ensure availability and sustainable management of water and sanitation for all) เป้าประสงค์

6.1 บรรลุเป้าหมายการให้ทุกคนเข้าถึงน้ำดื่มที่ปลอดภัยและมีราคาที่สามารถซื้อหาได้ ภายในปี 2573

6.2 บรรลุเป้าหมายการให้ทุกคนเข้าถึงสุขอนามัยที่พอเพียงและเป็นธรรม และยุติการขับถ่ายในที่โล่ง โดยให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อความต้องการของผู้หญิง เด็กหญิง และกลุ่มที่อยู่ได้สถานการณ์ที่เปราะบาง ภายในปี 2573

6.3 ปรับปรุงคุณภาพน้ำ โดยการลดมลพิษ ขจัดการทิ้งขยะและลดการปล่อยสารเคมีอันตรายและวัตถุอันตราย ลดสัดส่วนน้ำเสียที่ไม่ผ่านกระบวนการลงครึ่งหนึ่ง และเพิ่มการนำกลับมาใช้ใหม่และการใช้ซ้ำที่ปลอดภัยอย่างยั่งยืนทั่วโลก ภายในปี 2573

6.4 เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำในทุกภาคส่วนและสร้างหลักประกันว่าจะมีการใช้น้ำและจัดหาน้ำที่ยั่งยืน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ และลดจำนวนประชาชนที่ประสบความทุกข์จากการขาดแคลนน้ำ ภายในปี 2573

6.5 ดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบองค์รวมในทุกระดับ รวมถึงผ่านทางความร่วมมือระหว่างเขตแดนตามความเหมาะสม ภายในปี 2573

6.6 ปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ รวมถึงภูเขา ป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ แม่น้ำ ชั้นหินอุ้มน้ำ และทะเลสาบ ภายในปี 2563

6.a ขยายความร่วมมือระหว่างประเทศและการสนับสนุนการเสริมสร้างขีดความสามารถให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาในกิจกรรมและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับน้ำและสุขอนามัยซึ่งรวมถึงด้านการเก็บน้ำ การขจัดเกลือ การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการน้ำเสีย เทคโนโลยีการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่

6.b สนับสนุนและเพิ่มความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการจัดการน้ำและสุขอนามัย

SDG 7: พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่ซื้อหาได้ เชื่อถือได้ และยั่งยืน (Ensure access to affordable, reliable, sustainable and modern energy for all) เป้าประสงค์

7.1 สร้างหลักประกันว่ามีการเข้าถึงการบริการพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่ซื้อหาได้ และเชื่อถือได้ ภายในปี 2573

7.2 เพิ่มสัดส่วนของพลังงานทดแทนในการผสมผสานการใช้พลังงานของโลก ภายในปี 2573

7.3 เพิ่มอัตราการปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้พลังงานของโลกให้เพิ่มขึ้น 2 เท่า ภายในปี 2573

7.a ยกกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงการวิจัย และเทคโนโลยีพลังงานที่สะอาด โดยรวมถึงพลังงานทดแทน ประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และเทคโนโลยีเชื้อเพลิงฟอสซิลขั้นสูงและสะอาด และสนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานและเทคโนโลยีพลังงานที่สะอาด ภายในปี 2573

7.b ขยายโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับการจัดส่งบริการพลังงานที่เป็นสมัยใหม่และยั่งยืนให้โดยถ้วนหน้าในประเทศกำลังพัฒนา เฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด และรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก ภายในปี 2573

SDG 8: การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ: ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และมีผลิตภาพ และการมีงานที่เหมาะสมสำหรับทุกคน (Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all) เป้าประสงค์

8.1 ทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจต่อหัวประชากรมีความยั่งยืนตามบริบทของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของประเทศพัฒนาน้อยที่สุด มีการขยายตัวอย่างน้อยร้อยละ 7 ต่อปี

8.2 บรรลุการมีผลิตภาพทางเศรษฐกิจในระดับที่สูงขึ้นผ่านการทำให้หลากหลายการยกระดับเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการมุ่งเน้นในภาคส่วนที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและใช้แรงงานเข้มข้น

8.3 ส่งเสริมนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่สนับสนุนกิจกรรมที่มีผลิตภาพ การสร้างงานที่สมควร ความเป็นผู้ประกอบการ ความสร้างสรรค์และนวัตกรรม และส่งเสริมการเกิดและการเติบโตของวิสาหกิจรายย่อย ขนาดเล็ก และขนาดกลาง ซึ่งรวมถึงผ่านทาง การเข้าถึงบริการทางการเงิน

8.4 ปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรของโลกในการบริโภคและการผลิตอย่างต่อเนื่อง และพยายามที่จะไม่เชื่อมโยงระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นไปตามกรอบการดำเนินงาน 10 ปี ว่าด้วยการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนโดยมีประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นผู้นำในการดำเนินการไปจนถึงปี 2573

8.5 บรรลุการจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่สมควรสำหรับหญิงและชายทุกคน รวมถึงเยาวชนและผู้มีภาวะทุพพลภาพ และให้มีการจ่ายที่เท่าเทียมสำหรับงานที่มีคุณค่าเท่าเทียมกัน

8.6 ลดสัดส่วนของเยาวชนที่ไม่มีงานทำ ที่ไม่มีการศึกษา และที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม ภายในปี 2563

8.7 ดำเนินมาตรการโดยทันทีและมีประสิทธิภาพเพื่อจัดแรงงานบังคับ ยุติความเป็นทาสสมัยใหม่และการค้ามนุษย์ และยับยั้งและกำจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายที่สุด ซึ่งรวมถึงการเกณฑ์และการใช้ทหารเด็ก และยุติการใช้แรงงานเด็กในทุกรูปแบบในปี 2568

8.8 ปกป้องสิทธิแรงงานและส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและมั่นคงสำหรับผู้ทำงานทุกคน รวมถึงผู้ทำงานต่างด้าว โดยเฉพาะหญิงต่างด้าว และผู้ทำงานเสี่ยงอันตราย

8.9 ออกแบบและใช้นโยบายที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่จะสร้างงาน และส่งเสริมวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ภายในปี 2573

8.10 เสริมความแข็งแกร่งของสถาบันทางการเงินภายในประเทศเพื่อส่งเสริมและขยายการเข้าถึงการธนาคาร การประกัน และบริการทางการเงินแก่ทุกคน

8.a เพิ่มเติมความช่วยเหลือเพื่อการค้า (Aid for Trade) สำหรับประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด รวมถึงผ่านช่องทางของกรอบการทำงานแบบบูรณาการสำหรับความช่วยเหลือทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการค้าแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

8.b พัฒนาและทำให้เกิดการดำเนินงานของยุทธศาสตร์โลกสำหรับการจ้างงานในเยาวชนและดำเนินงานตามข้อตกลงเรื่องงานของโลกขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ภายในปี 2563

SDG 9: อุตสาหกรรม นวัตกรรม: สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม (Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation) โครงสร้างพื้นฐาน เป้าประสงค์

9.1 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพ เชื่อถือได้ ยั่งยืนและมีความทนทาน ซึ่งรวมถึงโครงสร้างพื้นฐานของภูมิภาคและที่ข้ามเขตแดน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ โดยมุ่งเป้าไปที่การเข้าถึงได้ในราคาที่สามารถจ่ายได้และเท่าเทียมสำหรับทุกคน

9.2 ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และภายในปี 2573 ให้เพิ่มส่วนแบ่งของอุตสาหกรรมในการจ้างงานและผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ โดยให้เป็นไปตามสถานะแวดล้อมของประเทศ และให้เพิ่มส่วนแบ่งขึ้นเป็น 2 เท่า ในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

9.3 เพิ่มการเข้าถึงบริการทางการเงินโดยรวมถึงเครดิตในราคาที่สามารถจ่ายได้ให้แก่อุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดเล็ก โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา และให้เพิ่มการผนวกกลุ่มเหล่านี้เข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่าและตลาด

9.4 ยกกระดับโครงสร้างพื้นฐานและปรับปรุงอุตสาหกรรมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและการใช้เทคโนโลยีและกระบวนการทางอุตสาหกรรมที่สะอาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยทุกประเทศดำเนินการตามขีดความสามารถของแต่ละประเทศ ภายในปี 2573

9.5 เพิ่มพูนการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ยกกระดับขีดความสามารถทางเทคโนโลยีของภาคอุตสาหกรรมในทุกประเทศ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา และให้ภายในปี 2573 มีการส่งเสริมนวัตกรรมและให้เพิ่มจำนวนผู้ทำงานวิจัยและพัฒนา ต่อประชากร 1 ล้านคน และการใช้จ่ายในภาคสาธารณะและเอกชนในการวิจัยและพัฒนาให้เพิ่มมากขึ้น

9.a อำนวยความสะดวกการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืนและทนทานในประเทศกำลังพัฒนา ผ่านทางการยกระดับการสนับสนุนทางการเงิน เทคโนโลยี และด้านวิชาการให้แก่

ประเทศในแอฟริกา ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล และรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นหมู่เกาะขนาดเล็ก

9.b สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยี การวิจัย และนวัตกรรมภายในประเทศกำลังพัฒนา รวมถึงการให้มีสภาพแวดล้อมทางนโยบายที่นำไปสู่ความหลากหลายของอุตสาหกรรมและการเพิ่มมูลค่าของสินค้าโภคภัณฑ์

9.c การเพิ่มการเข้าถึงเทคโนโลยีด้านข้อมูลและการสื่อสาร และพยายามที่จะจัดให้มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตโดยถ้วนหน้าและในราคาที่สามารถจ่ายได้ สำหรับประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ภายในปี 2563

SDG 10: ลดความเหลื่อมล้ำ: ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ (Reduce inequality within and among countries) เป้าประสงค์

10.1 ให้บรรลุอย่างต่อเนื่องและคงการเติบโตของรายได้ในกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่ยากจนที่สุดในอัตราที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ภายในปี 2573

10.2 ให้อำนาจและส่งเสริมความครอบคลุมด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองสำหรับทุกคน โดยไม่คำนึงถึงอายุ เพศ ความบกพร่องทางร่างกาย เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ แหล่งกำเนิด ศาสนา หรือสถานะทางเศรษฐกิจหรืออื่นๆ ภายในปี 2573

10.3 สร้างหลักประกันว่าจะมีโอกาстиเท่าเทียมและลดความไม่เสมอภาคของผลลัพธ์ รวมถึงโดยการขจัดกฎหมาย นโยบาย และแนวทางปฏิบัติที่เลือกปฏิบัติ และส่งเสริมการออกกฎหมาย นโยบาย และการกระทำที่เหมาะสมในเรื่องนี้

10.4 เลือกใช้นโยบาย โดยเฉพาะนโยบายการคลัง ค่าจ้าง และการคุ้มครองทางสังคม และให้บรรลุความเสมอภาคยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

10.5 พัฒนากฎระเบียบและการติดตามตรวจสอบตลาดการเงินและสถาบันการเงินของโลก และเสริมความแข็งแกร่งในการดำเนินการกฎระเบียบดังกล่าว

10.6 สร้างหลักประกันว่าจะมีตัวแทนและเสียงสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในการตัดสินใจของสถาบันทางเศรษฐกิจและการเงินระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สถาบันมีประสิทธิผล เชื่อถือได้ มีความรับผิดชอบ และชอบธรรมมากขึ้น

10.7 อำนวยความสะดวกในการอพยพและเคลื่อนย้ายคนให้เป็นไปด้วยความสงบปลอดภัยเป็นไปตามระเบียบ และมีความรับผิดชอบ รวมถึงผ่านทางการดำเนินงานตามนโยบายด้านการอพยพที่มีการวางแผนและการจัดการที่ดี

10.a ดำเนินการตามหลักการปฏิบัติที่เป็นพิเศษและแตกต่างสำหรับประเทศกำลังพัฒนา เฉพาะอย่างยิ่งประเทศพัฒนาน้อยที่สุด โดยเป็นไปตามความตกลงองค์การการค้าโลก

10.b สนับสนุนการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการและการไหลของเงินซึ่งรวมถึงการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ไปยังรัฐที่มีความจำเป็นมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศกำลังพัฒนาน้อยที่สุด ประเทศในแอฟริกา รัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก และประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล โดยให้เป็นไปตามแผนและแผนงานของประเทศเหล่านั้น

10.c ลดค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรมของการส่งเงินกลับประเทศของผู้อพยพ (migrant remittance) ให้ต่ำกว่าร้อยละ 3 และจัดการชำระเงินระหว่างประเทศ (remittance corridors) ที่มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าร้อยละ 5 ภายในปี 2573

SDG 11: เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน: ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทัวถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน (Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable) เป้าประสงค์

11.1 สร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงที่อยู่อาศัยและบริการพื้นฐานที่พอเพียง ปลอดภัย และในราคาที่สามารถจ่ายได้ และยกระดับชุมชนแออัด ภายในปี 2573

11.2 จัดให้มีการเข้าถึงระบบคมนาคมขนส่งที่ยั่งยืน เข้าถึงได้ ปลอดภัย ในราคาที่สามารถจ่ายได้ สำหรับทุกคน พัฒนาความปลอดภัยทางถนน โดยการขยายการขนส่งสาธารณะ และคำนึงเป็นพิเศษถึงกลุ่มคนที่อยู่ในสถานการณ์ที่เปราะบาง ผู้หญิง เด็ก ผู้มีความบกพร่องทางร่างกาย และผู้สูงอายุ ภายในปี 2573

11.3 ยกระดับการพัฒนาเมืองและขีดความสามารถให้ครอบคลุมและยั่งยืน เพื่อการวางแผนและการบริหารจัดการการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์อย่างมีส่วนร่วม บูรณาการและยั่งยืนในทุกประเทศ ภายในปี 2573

11.4 เสริมความพยายามที่จะปกป้องและคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของโลก

11.5 ลดจำนวนการตายและจำนวนคนที่ได้รับผลกระทบและลดการสูญเสียโดยตรงทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของโลกที่เกิดจากภัยพิบัติ ซึ่งรวมถึงภัยพิบัติที่เกี่ยวกับน้ำ โดยมุ่งเป้าปกป้องคนจนและคนที่อยู่ในสถานการณ์ที่เปราะบาง ภายในปี 2573

11.6 ลดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมต่อหัวประชากรในเขตเมือง รวมถึงการให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อคุณภาพอากาศ และการจัดการของเสียของเทศบาล และการจัดการของเสียอื่นๆ ภายในปี 2573

11.7 จัดให้มีการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว ที่ปลอดภัยครอบคลุมและเข้าถึงได้ โดยถ้วนหน้า โดยเฉพาะผู้หญิง เด็ก คนชรา และผู้มีความบกพร่องทางร่างกาย ภายในปี 2573

11.a สนับสนุนการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในทางบว
ระหว่างพื้นที่เมือง รอบเมือง และชนบท โดยการเสริมความแข็งแกร่งของการวางแผนการพัฒนาใน
ระดับชาติและระดับภูมิภาค

11.b ภายในปี 2563 เพิ่มจำนวนเมืองและกระบวนการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่
เลือกใช้และดำเนินการตามนโยบายและแผนที่บูรณาการ เพื่อนำไปสู่ความครอบคลุม ความมี
ประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร การลดผลกระทบและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มี
ภูมิต้านทานต่อภัยพิบัติ และให้พัฒนาและดำเนินการตามการบริหารความเสี่ยงจากภัยพิบัติแบบองค์
รวมในทุกระดับ ให้เป็นไปตามกรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ.
2558-2573

11.c สนับสนุนประเทศพัฒนาน้อยที่สุด รวมถึงผ่านทางความช่วยเหลือทางการเงิน
และวิชาการในการสร้างอาคารที่ยั่งยืนและทนทานโดยใช้วัสดุท้องถิ่น

SDG 12: แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน: สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและ
การบริโภคที่ยั่งยืน (Ensure sustainable consumption and production patterns)
เป้าประสงค์

12.1 ดำเนินการให้เป็นผลตามกรอบการดำเนินงานระยะ 10 ปี ว่าด้วยการผลิตและ
การบริโภคที่ยั่งยืน ทุกประเทศนำไปปฏิบัติโดยประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นผู้นำ โดยคำนึงถึงการพัฒนา
และขีดความสามารถของประเทศกำลังพัฒนา

12.2 บรรลุการจัดการที่ยั่งยืนและการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างมี
ประสิทธิภาพ ภายในปี 2573

12.3 ลดขยะเศษอาหารของโลกลงครึ่งหนึ่งในระดับค้าปลีกและผู้บริโภค และลด
การสูญเสียอาหารจากระบบการผลิตและห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยว ภายใน
ปี 2573

12.4 บรรลุเรื่องการจัดการสารเคมีและของเสียทุกชนิดตลอดวงจรชีวิตของสิ่ง
เหล่านั้นด้วยวิธีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่ตกลงกันแล้ว และ
ลดการปลดปล่อยสิ่งเหล่านั้นออกสู่อากาศ น้ำ และดินอย่างมีนัยสำคัญ เพื่อจะลดผลกระทบทางลบ
ต่อสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด ภายในปี 2563

12.5 ลดการเกิดของเสียโดยให้มีการป้องกัน การลดปริมาณ การใช้ซ้ำ และการนำ
กลับมาใช้ใหม่ ภายในปี 2573

12.6 สนับสนุนให้บริษัท โดยเฉพาะบริษัทข้ามชาติและบริษัทขนาดใหญ่ รับแนว
ปฏิบัติที่ยั่งยืนไปใช้ และผนวกข้อมูลด้านความยั่งยืนลงในวงจรการรายงานของบริษัทเหล่านั้น

12.7 ส่งเสริมแนวปฏิบัติด้านการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐที่ยั่งยืน ตามนโยบายและการให้ลำดับความสำคัญของประเทศ

12.8 สร้างหลักประกันว่าประชาชนในทุกแห่งมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องและความตระหนักถึงการพัฒนายั่งยืนและวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ภายในปี 2573

12.a สนับสนุนประเทศกำลังพัฒนาในการเสริมความแข็งแกร่งของขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะขับเคลื่อนไปสู่รูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น

12.b พัฒนาและดำเนินการใช้เครื่องมือเพื่อจะติดตามตรวจสอบผลกระทบของการพัฒนายั่งยืนสำหรับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่สร้างงานและส่งเสริมวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

12.c ทำให้การอุดหนุนเชื้อเพลิงฟอสซิลที่ไร้ประสิทธิภาพและนำไปสู่การบริโภคที่สิ้นเปลืองมีความสมเหตุสมผล โดยกำจัดการบิดเบือนทางการตลาดโดยให้สอดคล้องสถานะแวดล้อมของประเทศ รวมถึงการปรับโครงสร้างภาษีและเลิกการอุดหนุนที่เป็นภัยเหล่านั้นในที่ยังมีการใช้อยู่ เพื่อให้สะท้อนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงอย่างเต็มที่ถึงความจำเป็นและเงื่อนไขที่เจาะจงของประเทศกำลังพัฒนาและลดผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นที่จะมีต่อการพัฒนาของประเทศเหล่านั้นในลักษณะที่เป็นการคุ้มครองคนจนและชุมชนที่ได้รับผลกระทบ

SDG 13: การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ: ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น (Take urgent action to combat climate change and its impacts) เป้าประสงค์

13.1 เสริมภูมิคุ้มกันและขีดความสามารถในการปรับตัวต่ออันตรายและภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับภูมิอากาศในทุกประเทศ

13.2 บูรณาการมาตรการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในนโยบายยุทธศาสตร์ และการวางแผนระดับชาติ

13.3 พัฒนาการศึกษ การสร้างความตระหนักรู้ และขีดความสามารถของมนุษย์และของสถาบันในเรื่องการลดปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การปรับตัว การลดผลกระทบ การเตือนภัยล่วงหน้า

13.a ดำเนินการให้เกิดผลตามพันธกรณีที่ผูกมัดต่อประเทศพัฒนาแล้วซึ่งเป็นภาคีของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีเป้าหมายร่วมกันระดมทุนจากทุกแหล่งให้ได้จำนวน 1 แสนล้านเหรียญสหรัฐต่อปี ภายในปี 2563 เพื่อจะแก้ปัญหาความจำเป็นของประเทศกำลังพัฒนาในบริบทของการดำเนินการด้านการลดก๊าซเรือนกระจกที่สำคัญและมีความโปร่งใสในการดำเนินงานและทำให้กองทุน Green Climate Fund ดำเนินการอย่างเต็มที่โดยเร็วที่สุดผ่านการให้ทุน

13.b ส่งเสริมกลไกที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการวางแผนและการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างมีประสิทธิภาพในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด และให้ความสำคัญต่อผู้หญิง เยาวชน และชุมชนท้องถิ่นและชายขอบ

SDG 14: การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล: อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเลและทรัพยากรทางทะเลและทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Conserve and sustainably use the oceans, seas and marine resources for sustainable development) เป้าประสงค์

14.1 ปกป้องและลดมลพิษทางทะเลทุกประเภทอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะจากกิจกรรมบนแผ่นดิน รวมถึงเศษซากขยะในทะเลและมลพิษจากธาตุอาหาร (nutrient pollution) ภายในปี 2568

14.2 บริหารจัดการและปกป้องระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบทางลบที่มีนัยสำคัญ รวมถึงโดยการเสริมภูมิคุ้มกันและปฏิบัติการเพื่อฟื้นฟู เพื่อบรรลุการมีมหาสมุทรที่มีสุขภาพดีและมีผลิตภาพ ภายในปี 2563

14.3 ลดและแก้ปัญหาผลกระทบของการเป็นกรดในมหาสมุทร โดยรวมถึงผ่านทาง การเพิ่มพูนความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์ในทุกระดับ

14.4 ภายในปี 2563 ให้กำกับอย่างมีประสิทธิภาพในเรื่องการเก็บเกี่ยวและยุติการประมงเกินขีดจำกัด การประมงที่ผิดกฎหมายที่ไม่มีการรายงาน และที่ไม่มีการควบคุม และแนวปฏิบัติด้านการประมงที่เป็นไปในทางทำลาย และดำเนินการให้เป็นผลตามแผนการบริหารจัดการที่อยู่บนฐานวิทยาศาสตร์ เพื่อจะฟื้นฟูมวลปลา (fish stock) ในเวลาที่สั้นที่สุดที่จะเป็นไปได้ อย่างน้อยที่สุดในระดับที่สามารถไปถึงจุดสูงสุดที่ให้ผลตอบแทนแบบยั่งยืน (maximum sustainable yield) ตามคุณลักษณะทางชีววิทยาของสัตว์น้ำเหล่านั้น

14.5 ภายในปี 2563 อนุรักษ์พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่งอย่างน้อยร้อยละ 10 ให้เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศและภายในประเทศ และอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุดที่มีอยู่

14.6 ภายในปี 2563 ยืนยันรูปแบบการอุดหนุนการประมงบางอย่างที่มีส่วนทำให้เกิดการประมงเกินขีดจำกัด ขจัดการอุดหนุนที่มีส่วนทำให้เกิดการประมงที่ผิดกฎหมาย ที่ไม่มีการรายงาน และที่ไม่มีการควบคุม และระงับการริเริ่มการอุดหนุนในลักษณะดังกล่าว ตระหนักว่าการปฏิบัติที่เป็นพิเศษและแตกต่างที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดควรเป็นส่วนควบในการเจรจาการอุดหนุนการประมงขององค์การการค้าโลก

14.7 ภายในปี 2573 เพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่รัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็กและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดจากการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน รวมถึงผ่านทางการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนในเรื่องการประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการท่องเที่ยว

14.a เพิ่มความรู้ทางวิทยาศาสตร์ พัฒนาขีดความสามารถในการวิจัย และถ่ายทอดเทคโนโลยีทางทะเล โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางทะเลของคณะกรรมการสมุทรศาสตร์ระหว่างรัฐบาล เพื่อจะพัฒนาคุณภาพมหาสมุทรและเพิ่มพูนให้ความหลากหลายทางชีวภาพในทะเลมีส่วนสนับสนุนการพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนามากขึ้น เฉพาะอย่างยิ่งในรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็กและประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

14.b จัดให้มีการเข้าถึงทรัพยากรทางทะเลและตลาดสำหรับชาวประมงพื้นบ้านรายเล็ก

14.c เพิ่มพูนการอนุรักษ์และการใช้มหาสมุทรและทรัพยากรเหล่านั้นอย่างยั่งยืน โดยการดำเนินการให้เกิดผลตามกฎหมายระหว่างประเทศตามที่สะท้อนใน UNCLOS ซึ่งเป็นกรอบทางกฎหมายสำหรับการอนุรักษ์และการใช้มหาสมุทรและทรัพยากรเหล่านั้นอย่างยั่งยืน ตามที่ระบุในย่อหน้าที่ 158 ของเอกสาร The Future We Want

SDG 15: การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก: ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ (Protect, restore and promote sustainable use of terrestrial ecosystems, sustainably manage forests, combat desertification, and halt and reverse land degradation and halt biodiversity loss) เป้าประสงค์

15.1 สร้างหลักประกันว่าจะมีการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ระบบนิเวศบนบกและในน้ำจืดในแผ่นดินรวมทั้งบริการทางระบบนิเวศอย่างยั่งยืน เฉพาะอย่างยิ่ง ป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ ภูเขาและเขตแห้งแล้ง โดยเป็นไปตามข้อบังคับภายใต้ความตกลงระหว่างประเทศ ภายในปี 2563

15.2 ส่งเสริมการดำเนินการด้านการบริหารจัดการป่าไม้ทุกประเภทอย่างยั่งยืน หยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่า ฟื้นฟูป่าที่เสื่อมโทรม และเพิ่มการปลูกป่าและฟื้นฟูป่าทั่วโลก ภายในปี 2563

15.3 ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย ฟื้นฟูแผ่นดินที่เสื่อมโทรม รวมถึงแผ่นดินที่ได้รับผลกระทบจากการกลายสภาพเป็นทะเลทราย ความแห้งแล้ง และอุทกภัย และพยายามที่จะบรรลุถึงโลกที่ไร้ความเสื่อมโทรมของที่ดิน ภายในปี 2573

15.4 สร้างหลักประกันว่าจะมีการอนุรักษ์ระบบนิเวศภูเขาและความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศเหล่านั้น เพื่อจะเพิ่มพูนขีดความสามารถของระบบนิเวศเหล่านั้นที่จะให้ผลประโยชน์อันสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายในปี 2573

15.5 ปฏิบัติการที่จำเป็นและเร่งด่วนเพื่อลดการเสื่อมโทรมของดินที่อยู่ตามธรรมชาติ หยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และภายในปี 2563 จะปกป้องและป้องกันการสูญพันธุ์ของชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม

15.6 สร้างหลักประกันว่าจะมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม และส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากรเหล่านั้นอย่างเหมาะสม

15.7 ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อจะยุติการล่าและการขนย้ายชนิดพันธุ์พืชและสัตว์คุ้มครอง และแก้ปัญหาทั้งอุปสงค์และอุปทานต่อผลิตภัณฑ์สัตว์ป่าที่ผิดกฎหมาย

15.8 นำมาตรการมาใช้เพื่อป้องกันการนำเข้าและลดผลกระทบของชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรายในระบบนิเวศบกและน้ำและควบคุมหรือขจัด priority species ภายในปี 2563

15.9 บูรณาการมูลค่าของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพเข้าไปสู่การวางแผนกระบวนการพัฒนา ยุทธศาสตร์การลดความยากจน และบัญชีทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ภายในปี 2563

15.a ระดมและเพิ่มทรัพยากรทางการเงินจากทุกแหล่งเพื่อการอนุรักษ์และการใช้ความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

15.b ระดมทรัพยากรจากทุกแหล่งและทุกระดับเพื่อสนับสนุนเงินแก่การบริหารจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน และจัดหาแรงจูงใจที่เหมาะสมสำหรับประเทศกำลังพัฒนาให้เกิดความก้าวหน้าในการบริหารจัดการ ซึ่งรวมถึงการอนุรักษ์และการปลูกป่า

15.c เพิ่มพูนการสนับสนุนในระดับโลกสำหรับความพยายามที่จะต่อสู้กับการล่า การเคลื่อนย้ายชนิดพันธุ์คุ้มครอง รวมถึงโดยการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่น

SDG 16: สังคมสงบสุข ยุติธรรม: ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุก ระดับ (Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels) ไม่แบ่งแยก เป้าประสงค์

16.1 ลดความรุนแรงทุกรูปแบบและอัตราการตายที่เกี่ยวข้องในทุกแห่งให้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

16.2 ยุติการข่มเหง การใช้หาประโยชน์อย่างไม่ถูกต้อง การค้ามนุษย์ และความรุนแรงและการทรมานทุกรูปแบบที่มีต่อเด็ก

16.3 ส่งเสริมนิติธรรมทั้งในระดับชาติและระหว่างประเทศ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมแก่ทุกคน

16.4 ลดการลักลอบเคลื่อนย้ายอาวุธและเงิน เสริมความแข็งแกร่งของกระบวนการติดตามและการส่งคืนสินทรัพย์ที่ถูกขโมยไป และต่อสู้กับอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรทุกรูปแบบ ภายในปี 2573

16.5 ลดการทุจริตในตำแหน่งหน้าที่และการรับสินบนทุกรูปแบบ

16.6 พัฒนาสถาบันที่มีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ และโปร่งใสในทุกระดับ

16.7 สร้างหลักประกันว่าจะมีกระบวนการตัดสินใจที่มีความรับผิดชอบ ครอบคลุม มีส่วนร่วม และมีความเป็นตัวแทนที่ดี ในทุกระดับการตัดสินใจ

16.8 ขยายและเสริมความแข็งแกร่งของการมีส่วนร่วมของประเทศกำลังพัฒนาในสถาบันโลกาภิบาล

16.9 จัดให้มีเอกลักษณ์ทางกฎหมายสำหรับทุกคน โดยรวมถึงการให้มีสถิติบัตรภายในปี 2573

16.10 สร้างหลักประกันว่าสาธารณชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและมีการปกป้องเสรีภาพขั้นพื้นฐาน โดยเป็นไปตามกฎหมายภายในประเทศและความตกลงระหว่างประเทศ

16.a เสริมความแข็งแกร่งของสถาบันระดับชาติที่เกี่ยวข้อง โดยรวมถึงกระทำผ่านทางความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อสร้างขีดความสามารถในทุกระดับ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา เพื่อจะป้องกันความรุนแรงและต่อสู้กับการก่อการร้ายและอาชญากรรม

16.b ส่งเสริมและบังคับใช้กฎหมายและนโยบายที่ไม่เลือกปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17: ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Strengthen the means of implementation and revitalize the Global Partnership for Sustainable Development) เป้าประสงค์

17.1 เสริมความแข็งแกร่งของการระดมทรัพยากรภายในประเทศ โดยรวมถึงผ่านทาง การสนับสนุนระหว่างประเทศไปยังประเทศกำลังพัฒนา เพื่อพัฒนาขีดความสามารถภายในประเทศในการเก็บภาษีและรายได้อื่นๆ ของรัฐ

17.2 ประเทศพัฒนาแล้วจะดำเนินการให้เป็นผลตามพันธกรณีเรื่องการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการโดยเต็มที่ โดยรวมถึงพันธกรณีที่ไว้ไว้โดยประเทศพัฒนา

แล้วหลายประเทศที่จะบรรลุเป้าหมายการมีสัดส่วน ODA/GNI ร้อยละ 0.7 สำหรับให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา และมีสัดส่วน ODA/GNI ร้อยละ 0.15 ถึง 0.20 สำหรับให้แก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด โดยสนับสนุนให้ผู้ให้ ODA พิจารณาตั้งเป้าหมายที่จะให้มีสัดส่วน ODA/GNI ถึงอย่างน้อยร้อยละ 0.20 สำหรับให้แก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

17.3 ระดมทรัพยากรทางการเงินเพิ่มเติมจากแหล่งที่หลากหลายไปยังประเทศกำลังพัฒนา

17.4 ช่วยประเทศกำลังพัฒนาในการบรรลุความยั่งยืนของหนี้ระยะยาว โดยใช้นโยบายที่ประสานงานกันที่มุ่งส่งเสริมการจัดหาเงินทุนโดยการก่อหนี้ การบรรเทาหนี้และการปรับโครงสร้างหนี้ตามความเหมาะสม และแก้ปัญหาหนี้ต่างประเทศของประเทศที่ยากจนและมีหนี้สินในระดับสูงเพื่อลดการประสบปัญหาหนี้

17.5 ใช้และดำเนินการให้เกิดผลตามระบอบการส่งเสริมการลงทุนสำหรับประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

17.6 เพิ่มพูนความร่วมมือระหว่างประเทศและในภูมิภาคแบบเหนือ-ใต้ ใต้-ใต้ และไตรภาคี และการเข้าถึงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม และยกระดับการแบ่งปันความรู้ตามเงื่อนไขที่ตกลงร่วมกัน โดยรวมถึงผ่านการพัฒนาการประสานงานระหว่างกลไกที่มีอยู่เดิมเฉพาะอย่างยิ่งในระดับของสหประชาชาติ และผ่านทางกลไกอำนวยความสะดวกด้านเทคโนโลยีของโลก

17.7 ส่งเสริมการพัฒนา การถ่ายทอด และการเผยแพร่เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้กับประเทศกำลังพัฒนาภายใต้เงื่อนไขที่อำนวยความสะดวกแก่ประเทศกำลังพัฒนารวมทั้งตามเงื่อนไขสิทธิพิเศษตามที่ตกลงร่วมกัน

17.8 ให้ธนาคารเทคโนโลยีและกลไกการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ทำงานได้อย่างเต็มที่ภายในปี 2560 และเพิ่มพูนการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนที่สำคัญ

17.9 เพิ่มพูนการสนับสนุนระหว่างประเทศสำหรับการดำเนินการด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถที่มีประสิทธิผลและมีการตั้งเป้าในประเทศกำลังพัฒนาเพื่อสนับสนุนแผนระดับชาติที่จะดำเนินงานในทุกเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงผ่านทางความร่วมมือแบบเหนือ-ใต้ ใต้-ใต้ และไตรภาคี

17.10 ส่งเสริมระบบการค้าพหุภาคีที่เป็นสากล มิกติกา เปิดกว้าง ไม่เลือกปฏิบัติ และเสมอภาค ภายใต้องค์การการค้าโลก โดยรวมถึงผ่านการสิ้นสุดการเจรจาภายใต้วาระการพัฒนา รอบโดฮา

17.11 เพิ่มส่วนแบ่งการส่งออกของประเทศกำลังพัฒนาในการส่งออกทั่วโลกให้สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญ โดยเพิ่มส่วนแบ่งของประเทศพัฒนาน้อยที่สุดให้สูงขึ้น 2 เท่าในปี 2563

17.12 ทำให้เกิดการดำเนินการในเวลาที่เหมาะสมในเรื่องการเข้าถึงตลาดปลอดภาษีและปลอดการจำกัดปริมาณในระยะยาวสำหรับประเทศพัฒนาน้อยที่สุด โดยให้สอดคล้องกับการตัดสินใจขององค์การการค้าโลก โดยรวมถึงการสร้างหลักประกันว่ากฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่มีการให้สิทธิพิเศษทางการค้าที่ใช้กับประเทศพัฒนาน้อยที่สุดจะมีความโปร่งใสและเรียบง่าย และมีส่วนช่วยอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงตลาด

17.13 เพิ่มพูนเสถียรภาพเศรษฐกิจมหภาคของโลก โดยรวมถึงผ่านทางการประสานงานนโยบายและความสอดคล้องเชิงนโยบาย

17.14 ยกกระดับความสอดคล้องเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

17.15 เคารพพื้นที่ทางนโยบายและความเป็นผู้นำของแต่ละประเทศที่จะสร้างและดำเนินงานตามนโยบายเพื่อการจัดการความยากจนและการพัฒนาที่ยั่งยืน

17.16 ยกกระดับหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยร่วมเติมเต็มโดยหุ้นส่วนความร่วมมือจากภาคส่วนที่หลากหลายซึ่งจะระดมและแบ่งปันความรู้ ความเชี่ยวชาญ เทคโนโลยี และทรัพยากรเงิน เพื่อจะสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกประเทศ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา

17.17 สนับสนุนการส่งเสริมหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาครัฐ-ภาคเอกชน และประชาสังคม โดยสร้างบนประสบการณ์และกลยุทธ์ด้านทรัพยากรของหุ้นส่วน

17.18 ต่อยอดจากข้อริเริ่มที่มีอยู่แล้วในการพัฒนาการตรวจวัดความก้าวหน้าของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และสนับสนุนการสร้างขีดความสามารถด้านสถิติในประเทศกำลังพัฒนา ภายในปี 2573

สรุปการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) คือ แนวทางการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นหลัง โดยการบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) ความครอบคลุมทางสังคม (social inclusion) และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (environmental protection)

แนวคิดเกี่ยวกับทุนชุมชน

ทุนทางสังคมในชุมชนได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของทุนทางสังคมในฐานะเป็นเครื่องมือที่จะทำให้คนบรรลุเป้าหมาย ทุนทางสังคมเป็นระบบของความสัมพันธ์ที่คนสร้างขึ้นในรูปแบบของการร่วมมือกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ พลังความสามารถ และโอกาสในการทำสิ่งต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย โดยระบบความสัมพันธ์ดังกล่าวประกอบด้วยแบบแผนของความสัมพันธ์ และคุณลักษณะของความสัมพันธ์ที่ต้องมีความสอดคล้องกัน ซึ่งกระบวนการสร้างและสะสมทุนทางสังคมนั้นมีมาตั้งแต่

ชุมชนอยู่ในยุคของสังคมแบบประเพณีและมีการปรับเปลี่ยนแบบแผนความสัมพันธ์ที่เรียกว่าทุนทางสังคมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคเศรษฐกิจเพื่อการค้า กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงจากระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติมาสู่ระบบความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการมากขึ้น อาทิ การจัดตั้งเป็นกลุ่มองค์กร หรือสหกรณ์ อย่างไรก็ตามคุณลักษณะของความสัมพันธ์ที่ก่อตัวขึ้นเป็นจิตสำนึกร่วมของชุมชน ได้แก่ ความไว้วางใจการช่วยเหลือเกื้อกูล การร่วมทุกข์ร่วมสุข การร่วมมือร่วมใจ การร่วมกันสร้างกติกา และการแบ่งปันผลได้อย่างเป็นธรรมไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก สามารถกล่าวโดยสรุปได้คือ การร่วมมือร่วมใจกันบนฐานของการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การอยู่ด้วยกันแบบร่วมทุกข์ร่วมสุข มีความไว้วางใจกัน และเสียสละเพื่อส่วนรวม การร่วมกันวางกติกา หรือบรรทัดฐานของการอยู่ร่วมกันในชุมชน การให้ค่าให้ความสำคัญต่อเรื่องของส่วนรวม และการทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาค และการแบ่งปันผลได้อย่างเป็นธรรม เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน มีการกำหนดเงื่อนไขการกระจายผลได้อย่างเป็นธรรม เพื่อลดความขัดแย้งในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ทำให้ระบบความสัมพันธ์มีความยั่งยืน ก่อให้เกิดความผูกพันในในกลุ่มหรือองค์กร (ประวีณ ลิมปสายชล, 2547)

ทุนชุมชน หมายถึง สรรพสิ่งใด ๆ ก็ตามที่มีอยู่ในชุมชนทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและเกิดขึ้นจากฝีมือหรือมันสมองภูมิปัญญาที่มีมูลค่าหรือคุณค่าของมนุษย์ได้แก่ทรัพยากรธรรมชาติ / สิ่งแวดล้อมคนวัฒนธรรมประเพณีหรือปัจจัยบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ รวมถึง “เงิน” ที่เป็นปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์ที่มีมูลค่าต่อการดำเนินวิถีชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันด้วยตามแนวความคิดในการพัฒนาทุนชุมชนจำแนกทุนชุมชนไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. ทุนมนุษย์ (Human Capital) หมายถึงคุณสมบัติด้านต่างๆของคนทุกเพศทุกวัยในชุมชนที่มีคุณสมบัติในด้านสุขภาพอนามัยอายุขัย/ ด้านการศึกษาภูมิปัญญาขีดความสามารถ/ ด้านฐานะทางเศรษฐกิจความยากจนร่ำรวยของคนในครัวเรือนตัวอย่างได้แก่ประชาชนชาวบ้านผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการครูพระสงฆ์กลุ่มองค์กรต่างๆเด็กสตรีเยาวชนผู้สูงอายุผู้ด้อยโอกาสคนพิการ

2. ทุนสังคม (Social Capital) หมายถึงทรัพยากรทางสังคมที่ประชาชนใช้เพื่อการดำรงชีพรวมทั้งความไว้วางใจเชื่อใจการยอมรับซึ่งกันและกันในชุมชนกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน / ประชาสังคมความเชื่อถือศรัทธาตลอดจนวัฒนธรรมที่สืบทอดมายาวนาน

3. ทุนกายภาพ (Physical Capital) หมายถึงสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิตหรือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการการผลิตที่สนับสนุนการดำรงชีพของประชาชนได้แก่การคมนาคมขนส่งระบบไฟฟ้าประปาประปาบำบัดพลังงานการสื่อสารโทรคมนาคมโบราณวัตถุโบราณสถานหรือสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ

4. ทุนธรรมชาติ (Natural Capital) หมายถึงทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมต่างๆที่เป็นตัวกำหนดศักยภาพในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชนได้แก่แหล่งน้ำ ธรรมชาติป่าไม้ดินน้ำภูเขาทะเลเกาะสัตว์ป่าแร่ธาตุพลังงานน้ำพุพิษพันธุวิทยาอาหารธรรมชาติ เป็นต้น

5. ทุนการเงิน (Financial Capital) หมายถึงทรัพยากรที่เป็นตัวเงินตรารวมถึงโอกาสทางการเงินที่ประชาชนใช้เพื่อการดำรงชีพได้แก่ทุนทางการเงินที่มาจากออม (Available Stocks) ที่เป็นเงินสด / เงินฝาก สัตว์เลี้ยง อัญมณีและทุนที่มาจากรายได้อื่นได้แก่เงินบำนาญ/ ค่าตอบแทนที่ได้จากรัฐและเงินกองทุนต่าง ๆ

โดยภาพรวมแล้วในหมู่บ้านทุกหมู่บ้านมีทุนชุมชนทั้ง 5 ด้านแต่ละหมู่บ้านมีทุนชุมชนไม่เท่ากันในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะทุนทางการเงินก่อนเท่านั้น ทั้งที่ชุมชนก่อตั้งขึ้นมาเองเช่นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนน้ำประปา ทุนที่รัฐสนับสนุนเช่นกองทุนหมู่บ้านกองทุน กข.คจ. ทำให้บางหมู่บ้านสามารถบริหารจัดการและนำมาใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี ก่อประโยชน์งอกเงย บางหมู่บ้านบริหารแล้วแทบจะหมดสิ้นไปซึ่งก็เลยอยากจะศึกษาว่าเป็นเพราะอะไร

การจัดการทุนชุมชน คือจะต้องเรียนรู้ชุมชนไม่ว่าด้วยวิธีใด ต้องช่วยให้ชาวบ้านได้ค้นพบตัวเองและทุนของท้องถิ่นได้ก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแน่นอน (สุนีย์รัตน์ ศิริรักษ์)

<https://www.gotoknow.org/posts/329340>

สิ่งแรกที่ค้นพบ คือ ทุนไม่ใช่แค่เงิน แต่เป็นอะไรที่ยิ่งใหญ่กว่า มากกว่า ดีกว่า และยั่งยืนกว่า เป็นทุนทรัพยากรธรรมชาติ พันธุ์ไม้ สมุนไพร ความหลากหลายทางชีวภาพ ทุ่งนา ป่าเขา แม่น้ำ และสิ่งมีชีวิต แร่ธาตุต่างๆ ถ้ามีการสำรวจ จะพบว่ามีมากมายมหาศาลในชุมชน นอกจากนี้ยังมีทุนความรู้ ภูมิปัญญาในการทำมาหากิน การดูแลรักษาสุขภาพ การผลิตเครื่องใช้ เครื่องประดับ รวมไปถึงความรู้ ภูมิปัญญาการอยู่ร่วมกัน แก้ปัญหาความขัดแย้งรวมไปถึงทุนทางสังคม วัฒนธรรม หากคนในชุมชนร่วมกันเรียนรู้ใหม่ๆ และจะสนุกกับการเรียนรู้เพราะไม่ใช่การไปค้นหาความรู้เก่าๆ ที่เรียกว่าเรียนรู้แบบรับ แต่จะเป็นแบบรุกค้นหาสิ่งใหม่ๆ ไม่ยึดติดกับกรอบเก่าๆ ทำให้พบอะไรน่าตื่นเต้นมากมาย เช่น การนำเอาสมุนไพรในแต่ละท้องถิ่น ชุมชน ที่มีอยู่ในชุมชนนั้นๆ เป็นทุนในชุมชน มาจัดการทุนนั้นๆให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น แชมพู สบู่ ซึ่งชาวบ้านในชุมชนสามารถทำขึ้นใช้เองได้ และเหลือใช้ก็นำไปขาย เป็นการอยู่แบบพอเพียงและพึ่งตนเองได้ เพราะเป็นผลมาจากชาวบ้านในชุมชน รู้จักเรียนรู้ที่จะจัดการกับทุนในชุมชนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์และเหมาะสม

กระบวนการจัดการทุนชุมชน

ดังจะเห็นได้ว่าประชากรส่วนใหญ่ของประเทศกว่า 60 % ยังอาศัยอยู่ในชนบทและคนเหล่านี้ยังเผชิญกับปัญหาความยากจน สาเหตุส่วนใหญ่มาจากการขาดพื้นฐานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นขาดข้อมูล กระบวนการเรียนรู้ การจัดการปัญหาเรื่องทุนและการจัดการ ปัญหาการตลาด การสื่อสาร การขาดทุนหมุนเวียนทำให้คนในชุมชนจำเป็นต้องหันหน้าเข้าหาแหล่งเงินกู้ยืมในระบบและในระบบ

เกิดวัฏจักรของการหมุนเงินจ่ายดอกเบี้ยที่สิ้นสุด การจะทำให้คนเหล่านี้หลุดจากวงจรของการเป็นหนี้ จำเป็นต้องเริ่มจากการเรียนรู้จากตนเอง แล้วค่อยขยายวงไปสู่ชุมชนในที่สุด การเริ่มต้นที่ดีที่สุดคือ การเรียนรู้เรื่องราวได้รายจ่ายของตนเองและครอบครัว เพราะบ้านเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม ถ้าฐานรากนี้เข้าใจการจัดการทุนของตนเองแล้ว ผลลัพธ์ที่ได้คือสังคมนั้น จะมีบุคคลที่เข้าใจการบริหารเงินกองทุนของชุมชนอย่างถูกต้องและดอกผลที่ได้ก็จะหมุนสร้างประโยชน์ให้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ถ้าชุมชนไหนทำได้แบบนี้ก็จะไม่เป็นหนี้มาก จะต้องเริ่มจากการจัดการทุนจากระดับราก ซึ่งจะขอยกตัวอย่างในการอธิบายกระบวนการจัดการทุนชุมชน ดังนี้ ในเรื่อง การเงินระดับรากหญ้า

การเปลี่ยนแปลงความคิด มุมมองทางการเงินจะเป็นรากฐานรากของการพัฒนาธนาคารหมู่บ้านหรือการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ที่ชุมชนเป็นเจ้าของ ลดค่าใช้จ่าย มีเงินออม มีสวัสดิการ มีทรัพย์สินชุมชน เกิดการเรียนรู้ บริหารจัดการโดยคนในชุมชน อาจได้รับการสนับสนุนด้านเทคนิคจากหน่วยงานที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารเงิน สามารถทำให้คนในชุมชน สามารถทำบัญชี ตรวจสอบได้ มีความโปร่งใส คนประกอบกิจการเป็น ลงทุนด้วยเงินออม ขยายการลงทุนโดยใช้เงินทุนเป็น เป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านจัดการทุนชุมชนร่วมกันโดยเริ่มจากฐานราก ทุนจะขยายจากทุนที่เป็นเพียงตัวเงินเป็นทุนทางสังคม เช่น ทรัพยากรส่วนรวมของชุมชน จะเห็นได้ว่าเป้าหมายการพัฒนาในระดับชุมชนคือ การจัดการเงินทุนให้มีรายได้มากขึ้น การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำทรัพยากรอันจำกัดมาบริหารเป็นทุนอย่างถูกต้องและยั่งยืน เกิดวัฒนธรรมของการร่วมกันดูแลจัดการ การบริหารทุนของชุมชน นำไปสู่ความพอเพียงและเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนนั้น ๆ ทำให้ชุมชนนั้นเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง

สรุป การพัฒนาชุมชนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างแต่พื้นฐานในการพัฒนาจะต้องเริ่มจากชุมชน คนในชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการกันเอง เพราะคนในชุมชนนั้น ๆ รู้และเข้าใจถึงปัญหา ความต้องการ และทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่ภายในชุมชน คนนอกเป็นเพียงผู้ช่วยส่งเสริมเท่านั้น และรากฐานสำคัญที่จะนำชุมชนนั้น ๆ ให้ก้าวไปสู่ความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้นั้น จะต้องเริ่มจากตัวคนในชุมชนก่อน จะต้องเรียนรู้ว่าแต่ละคนในชุมชนมีคุณค่าที่ต่างกันไป และทุกคนล้วนมีความสามารถมีภูมิปัญญาเป็นของตนเอง ในชุมชนนั้น ๆ ก็มีทุนชุมชน ไม่ว่าจะเป็น ทุนมนุษย์ ทุนความรู้ ทุนทรัพยากร ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ทุนเงินตรา ฯลฯ ซึ่งชุมชนนั้น ๆ จะต้องค้นหาเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชนและฝ่ายต่าง ๆ เพื่อที่จะบริหารจัดการทุนชุมชน ที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ มีความเหมาะสมต่อสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนนั้น ๆ ในชุมชนที่มีกระบวนการจัดการทุนชุมชนได้เหมาะสม ชุมชนนั้นก็จะเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ เพราะเรียนรู้ที่จะจัดการทุนในชุมชนที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างเป็นงาน อาชีพต่าง ๆ และยังสามารถลดการพึ่งพาจากภายนอก ทำให้ชุมชนอยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาภายนอก ชุมชนก็จะกลายเป็นชุมชนที่ยั่งยืน

แนวคิดการจัดการตนเองของชุมชน

ความหมายของการจัดการตนเอง

การให้นิยามความหมายของการจัดการตนเองที่จะเกิดขึ้นได้ ต้องมีความเชื่อพื้นฐานว่าตนเองนั้นสามารถจัดการตนเองได้ ถ้าหากปราศจากความเชื่อนี้แล้ว การสร้างนิยามความหมายของการจัดการตนเองก็อาจเกิดขึ้นได้ ดังเช่น ในยุคที่ศาสนจักรเฟื่องฟู ความเชื่อถูกกำหนดจากนักบวช ทำให้คนในสังคมไม่สามารถพัฒนาแนวคิดในการจัดการตนเองได้ ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาสนจักร หรือแม้กระทั่งในยุคแห่งการรู้แจ้ง (Enlightenment) ที่ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในเชิงเหตุผลเพื่อทำการศึกษาแสวงหาความรู้ ความจริงที่เป็นหนึ่ง โดยผ่านกลไกแยกส่วน และความเป็นมนุษยนิยมที่เน้นความเป็นปัจเจกชนเป็นหลัก (ยุค ศรีอารีเย, 2542, น. 46 - 48) ถือเป็นแนวคิดแห่งความทันสมัย (Modernism) ที่มีกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นกลไกขับเคลื่อนโดยเชื่อว่าโลกสามารถเปลี่ยนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทุกด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และข้อมูลข่าวสาร อาจเรียกได้ว่าเป็นโลกไร้พรมแดน (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2544, น.152) มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันได้อย่างรวดเร็ว การเคลื่อนย้ายทุนทำได้อย่างเสรี ถือได้ว่าเป็นการสร้างเสริมระบบทุนนิยม (Capitalism) ให้มีความแข็งแกร่งขึ้น โดยมีการล่มสลายของระบบคอมมิวนิสต์ (Communist) เป็นปัจจัยสนับสนุน มีผลทำให้เกิดอุปสรรคต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างมาก แต่การขยายตัวดังกล่าวกลับกลายเป็นวิกฤตการณ์แห่งการทำลายตนเองโดยแท้ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายได้กลายเป็นสมรภูมิแห่งการทำลายสิ่งแวดล้อม การทำลายวัฒนธรรมอันเป็นวิถีชีวิตและจิตวิญญาณ (ประเวศ วะสี, 2545: 3) การแสดงความเป็นตัวตนของการจัดการตนเองไม่สามารถแปลงประกายการให้ความหมายที่ชัดเจนได้ จนกระทั่งในยุคหลังความทันสมัย (Postmodernism) กระบวนทัศน์ใหม่ได้เกิดการก่อตัวขึ้นภายใต้กลุ่มคนที่ต้องการสร้างเอกลักษณ์ของตนเองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เพื่อเข้ามาจัดการตนเองตามความหลากหลายของบริบทที่เกิดขึ้น โดยยึดหลักความเป็นองค์รวมของสรรพสิ่งที่มีความเชื่อมโยง เกี่ยวข้องเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ ทำให้นิยามความหมายของการจัดการตนเองมีความเด่นชัดขึ้น ซึ่งจากสภาพการณ์ดังกล่าวได้ทำให้เกิดสภาวะไร้ระเบียบ (Chaos) ของสังคมขึ้นมาแทนที่ (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2544: 154) ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการตนเองในแต่ละกลุ่มคนจะมีความแตกต่างกันออกไป ไม่เป็นมาตรฐานแบบเดียวกันอีกต่อไป

ตามแนวคิดทฤษฎีไร้ระเบียบ (Chaos Theory) (ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์, 2544: 115 - 133) เชื่อว่าภายใต้ภาวะไร้ระเบียบ จะเกิดกระบวนการจัดการตนเอง (Self - organizing) เมื่อจัดระเบียบตนเองขึ้นมาใหม่ที่ไม่เหมือนกับระเบียบเก่า ทำให้เชื่อได้ว่าความเป็นระเบียบมีหลากหลายแนวทางเป็นทางแพร่ง (Bifurcation) ที่ต้องตัดสินใจว่าจะจัดการตนเองไปในทิศทางใด ชื่อทางแพร่งนี้ขึ้นอยู่กับตัวดึงดูด (Attractor) ว่าทางแพร่งจะถูกดูดไปสู่เส้นทางใหม่ ในขณะเดียวกันการตอบโต้เชิงบวก

(Positive Feedback) ที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก ก็เป็นตัวเร่ง (Catalytic) ให้เกิดความไร้ระเบียบมากขึ้น ดังนั้น การจัดการตนเองจึงมีความเป็นไปได้ของลักษณะที่มีวิวัฒนาการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงเข้ามาเกี่ยวข้อง

การจัดการตนเองเป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ที่ถูกจัดขึ้นภายใต้กฎเกณฑ์ของตนเอง โดยไม่ถูกกำหนดมาจากภายนอก แต่ถูกสรรค์สร้างขึ้นจากภายในเอง (Berens, n.d.) ตามแนวคิดของการจัดการตนเองจึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่มีความสัมพันธ์กันในสังคมเป็นพื้นฐาน สามารถแสดงตัวตนภายในสังคม ในฐานะของผู้กระทำได้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับการให้ความหมายของเดคเตอร์ (Decker, n.d.) ว่าการจัดการตนเองต้องไม่ได้เกิดขึ้นจากการถูกควบคุมจากกฎ ข้อบังคับที่ถูกกำหนดจากบนลงล่าง (Top – down Rules) โดยภาครัฐ แต่ให้ความสำคัญกับการกระทำของสังคมที่เป็นชุมชนท้องถิ่น (Local Actions) และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม (Interactions of Individuals) ที่สำคัญไปสู่ระบบการสร้างสรรค์รูปแบบ (Pattern) และโครงสร้างที่จัดระเบียบขึ้น (Ordered Structures) ภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัต (Dynamic) นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายการจัดการตนเองว่ามีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่หลากหลาย (Lucas, 2000: Wheatley, 1992: 75 – 81; Noshir, 1998: 2) ดังนี้

1. การจัดการโดยอิสระไม่ถูกควบคุมจากภายนอก (Absence of External Control)
2. การปฏิบัติการที่เป็นพลวัตตามกาล (Dynamic Operation)
3. การไม่คงที่ (Fluctuations) ขึ้นอยู่กับทางเลือก (Options) ที่เกิดขึ้นจากจุดดึงดูดใหม่ (Strange Attractor) ที่เกิดขึ้น
4. การขจัดขีดขวางจากข้อกำหนดของสังคม (Symmetry Breaking)
5. ความมีระเบียบโดยรวม (Global Order) ที่เกิดขึ้นจากภายในสังคม
6. การกระจาย (Dissipation) ทำให้ห่างไกลจากดุลภาพ
7. ความไม่มีเสถียรภาพ (Instability) ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในสังคมมีลักษณะไม่เป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Nonlinearity)
8. การมีจุดดึงดูดที่หลากหลาย (Many Attractions) ทำให้มีทางเลือกที่หลากหลาย (Multiple Equilibrium) เช่นกัน
9. จุดวิกฤติ (Criticality) การเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบที่เกิดขึ้น
10. การมีทางเลือกจำนวนมาก (Redundancy) ทำให้ขาดความรู้สึกลำบากถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้น
11. การดูแลบำรุงรักษาตนเอง (Self - maintenance)
12. การปรับตัว (Adaptation) ของหน้าที่ในสังคม

13. ความซับซ้อน (Complexity) อันเนื่องมาจากมีระบบคุณค่าหรือวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย

14. การจัดลำดับชั้น (Hierarchies) ของเครือข่ายความสัมพันธ์หลายระดับ

ในขณะเดียวกันโฟทส์เตอร์ (Foerster, 1984: 2 - 3) ยังได้ให้ความสำคัญกับการจัดการตนเองว่า มีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การจัดลำดับชั้นมีลักษณะ เป็นโครงข่ายความสัมพันธ์ไม่ใช่การบริหารแบบสั่งการ การให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Flexibility and Adaptation) รวมถึงเป็นระบบที่มีการควบคุมจำกัด การจัดการตนเองขึ้นอยู่กับองค์ความรู้ (Knowledge) ที่มีอยู่ภายในองค์กร นอกจากนี้ในการจัดการตนเองนั้น บุคคลที่มีบทบาทในฐานะเสมือนเป็นผู้จัดการจะดำรงตนอยู่ในฐานะผู้กระตุ้น (Catalytic Agent) หรือผู้ส่งเสริม (Cultivators) ไม่ใช่ในฐานะผู้กระทำ (Doers) หรือผู้สั่งการ (Commanders) เพื่อให้ระบบการจัดการตนเองมีพัฒนาการที่สอดคล้องกับบริบท (Context) ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงมีการย้อนโต้ตอบกลับ (Feed Back) หรือการกลับไป - มา (Recursion) เพื่อแสวงหาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม (Dempther, 1998: 11) อย่างไรก็ตามในการพิจารณาแสวงหาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมของการจัดการตนเองนั้น ยังมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการที่คนที่มีอยู่ในตัวบุคคลและกลุ่มที่มีระบบคุณค่า ค่านิยม ความเชื่อ วิธีคิดที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ จะให้ความหมาย และสร้างเอกลักษณ์ให้กับแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมอย่างไร ซึ่งการแสวงหาความเป็นจริงอย่างสมบูรณ์ไม่สามารถรู้ได้อย่างสมบูรณ์ (Wheatley, 1992, pp.133 - 134) ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของการจัดการตนเองที่มีลักษณะปรับตัวเปลี่ยนแปลงตามบริบทที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย ทำให้การจัดการตนเองมีลักษณะเป็นอุปลักษณ์ (Mataphor) (Noshir, 1998: 2 - 3) ที่มีมุมมองของการอธิบายความจริงในลักษณะของการกระจายหลากหลาย เช่น ความจริงของปัญหาในปัจจุบันเป็นผลที่มาจาก การแก้ปัญหาในอดีต การเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยทำให้เกิดผลที่ใหญ่โตตามมาได้ และการแก้ไขมีคุณค่าน้อยกว่าการปล่อยให้ปกติ เป็นต้น

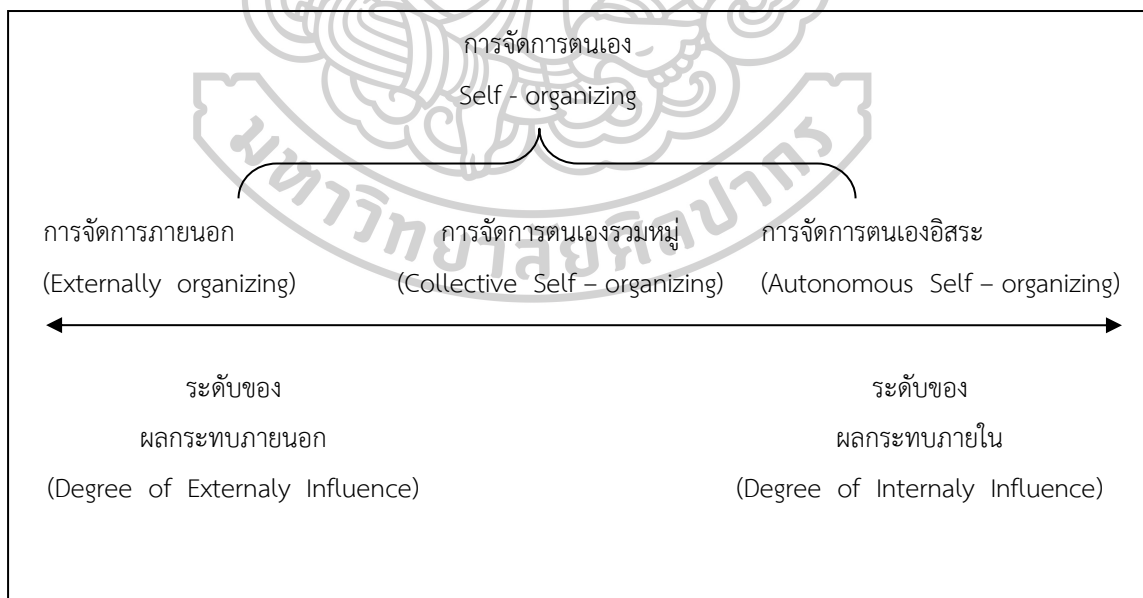
จากการให้ความนิยามความหมายของการจัดการตนเองจะพบว่ามีความเกี่ยวข้องกับความเป็นตัวตนของหน่วยๆ หนึ่งที่มีความหมายครอบคลุมตั้งแต่ระดับหน่วยย่อย ไปจนถึงหน่วยที่มีขนาดใหญ่ในภาพรวม ที่สามารถจัดการตนเองได้ โดยที่การจัดการตนเองนั้นจะมีความซับซ้อน มีลักษณะที่ไม่เป็นมาตรฐาน (Non - standardize) และไม่อยู่ในภาวะดุลยภาพ (Non - equilibrium) แต่จะมีลักษณะที่สามารถปรับตัวเปลี่ยนแปลงแบบอิสระในเชิงพลวัตตามบริบทที่เกิดขึ้นภายใต้ องค์ความรู้ที่มีอยู่ของตนเอง

ในสภาพความเป็นไปของสังคมที่มีองค์กร และสถาบันทางสังคม ประกอบกันขึ้นเป็นโครงสร้างทางสังคมนั้น ทำให้หน่วยที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นได้ตั้งแต่ระดับขององค์กรที่มีการจัดระเบียบแล้ว กระบวนการจัดระเบียบ และสถาบันทางสังคม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2540: 10 - 12)

ในการศึกษาจึงต้องพิจารณาหน่วยของสังคมที่เกิดขึ้นว่าจะพิจารณาในระดับใด แต่อย่างไรก็ตามหากพิจารณาหน่วยของสังคมระดับใดระดับหนึ่งจะทำให้ผู้ศึกษาเห็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงขณะที่เป็นความรู้และความจริงในเชิงสถิต (Static) ที่ไม่อาจเข้าไปสู่การศึกษาที่เป็นความรู้ผ่านกาลเทศะในเชิงพลวัต (Dynamic) ได้ หรือหากจะได้อีกก็เป็นเพียงกระพี้ ณ จุดหนึ่งของกาลเวลาในบริบทหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาจึงมิได้กำหนดระดับของหน่วยในสังคมที่เป็นองค์กรหรือสถาบันทางสังคม แต่จะพิจารณาเป็นองค์รวม (Holistic) ที่พิจารณาครอบคลุมทุกมิติที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการจัดการตนเองของเครือข่ายอินแปง

การจัดการตนเองแบบอิสระ และแบบรวมหมู่

ในขณะเดียวกัน ตามความหมายของการจัดการตนเองมีลักษณะที่เป็นการจัดการโดยอิสระ ไม่ถูกควบคุมจากภายนอก (Lucas, 2000) นั้นเป็นการแสดงโดยนัยถึงการให้ ความหมายของการจัดการตนเอง ว่าได้ยอมรับถึงการมีขึ้นของสภาพที่เป็นสภาวะแวดล้อมภายนอก ถึงแม้ว่าการให้ความหมายของการจัดการตนเองจะไม่ได้รับอิทธิพลจากสภาวะแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปก็ตาม โดยที่ Dempther (1998: 2) ได้แสดงให้เห็นว่า การจัดการมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับสภาวะแวดล้อมภายนอก มาสู่การปรับตัวให้เหมาะสม เรียกได้ว่าเป็นการจัดการตนเองรวมหมู่ที่มีลักษณะของการร่วมมือ มีการเก็บสั่งสมอย่างต่อเนื่อง และกลายเป็นรูปแบบที่เป็นการจัดการตนเองแบบอิสระ ดังแสดงได้ตามภาพ

ภาพที่ 2 การจัดการตนเอง

ที่มา: (Dempther, 1998, p. 16)

ในการจัดการตนเองที่เป็นอิสระ และแบบรวมหมู่จะเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม สามารถแก้ไข ปัญหาขององค์กรได้มากหรือน้อยแค่ไหนนั้น ขึ้นอยู่กับพลังอำนาจขององค์กรที่มีองค์ประกอบที่ หลากหลาย โดยเฉพาะองค์ความรู้ (Knowledge) ที่ใช้ในการจัดการตนเองที่มีลักษณะเป็นพลวัต ทั้งนี้เนื่องจากในการจัดการตนเองที่เป็นระบบเปิด จะต้องเปิดรับข้อมูลแบบอิสระในทุกด้าน (Wheatley, 1999: 83) ทำให้ทุกคนในองค์กรต้องมีการเรียนรู้ ส่งเสริมความรู้ เพื่อพัฒนาวิธีการทำงาน และระบบการทำงานขององค์กรไปพร้อมๆกัน (วิจารณ์ พานิช, 2545: 29) ดังนั้นองค์กรที่จะสามารถ จัดการตนเองได้อย่างเหมาะสมมีการปรับตัว (Adaptability) ต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม ต้องมีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โดยที่ลักษณะขององค์กรแห่งการ เรียนรู้มีลักษณะดังนี้ (Senge, quoted in Smith, 2001: 5 - 6)

1. การมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง (Personal Mastery) การที่องค์กรมีบุคคลที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มศักยภาพขีดความสามารถแห่งตนได้ เป็นสิ่งที่ประกันได้ว่าองค์กรมีการเรียนรู้ในการจัดการตนเองได้
2. โลกทัศน์หรือรูปแบบความคิด (Mental Models) โลกทัศน์หรือรูปแบบความคิดของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความเป็นไปของแนวทางปฏิบัติและพฤติกรรมที่แสดงออกมา หากมีความคิดที่ขัดแย้งกับความเชื่อดั้งเดิมที่มีอยู่ สมาชิกในองค์กรก็จะเกิดการเรียนรู้ เพื่อการจัดการความคิดเหล่านั้น ทำให้องค์กรเป็นเสมือนองค์กรแห่งการเรียนรู้นั่นเอง
3. วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) เป็นจุดมุ่งหมายขององค์กรในการผลักดันให้สมาชิกองค์กรมีพันธะสัญญาผูกมัดในการนำพาองค์กรไปสู่จุดที่เหมาะสม
4. การเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning) การเรียนรู้เป็นทีมในการทำงานร่วมกันเป็นรูปแบบของการแลกเปลี่ยนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ มีความคิดร่วมกันเพื่อแสวงหาข้อตกลงร่วมกันในการจัดการเรื่องต่าง ๆ
5. ความคิดเป็นระบบ (Systems Thinking) การคิดเป็นองค์กรรวมที่ทุกส่วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันนั้น จะต้องใช้แนวคิดที่เป็นระบบพัฒนาในครอบคลุมรอบด้านมากที่สุด จะทำให้องค์กรแห่งการเรียนรู้สามารถจัดการตนเองได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

ลักษณะขององค์กรแห่งการเรียนรู้ทั้ง 5 ประการ ที่เกิดขึ้นได้จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมขององค์กร เพราะถ้าเป็นการเปลี่ยนแปลงเฉพาะผิวเผินไม่ได้แก้ไขกรอบงานที่เป็นแก่นกลาง การเปลี่ยนแปลงนั้นก็เพียงการดำรงรักษาสภาพขององค์กรไว้คงอยู่เท่านั้น ไม่ได้เกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง การเกิดขึ้นขององค์กรแห่งการเรียนรู้จะต้องมีการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้รับการขยายขีดความสามารถในการสร้างผลลัพธ์ที่ตนเองต้องการจริงๆได้ โดยเกิดจากแรงบันดาลใจร่วมกัน และพร้อมที่จะเรียนรู้วิธีที่จะเรียนร่วมกันได้ ดังนั้นการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ไม่มีวันสิ้นสุด หากหยุดลงเมื่อใดก็จะไม่ใช่องค์กรการเรียนรู้อีกต่อไป

อย่างไรก็ตามในการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ยังมีลักษณะสำคัญที่เป็นหลักที่เกี่ยวข้องอีก 2 ประการ (ครรรชิต มาลัยวงศ์, 2546, น. 3) ประกอบด้วย การสนทนา ซักถาม เป็นพื้นฐานสำคัญขององค์กรแห่งการเรียนรู้ เพราะเป็นการสื่อสารที่แฝงอยู่ในการปฏิบัติงานที่ทำให้เข้าใจระบบและโครงสร้างขององค์กร เข้าใจวิสัยทัศน์ วิธีการทำงาน ตลอดจนการสร้างต้นแบบความคิดใหม่ร่วมกันได้ และอีกประการหนึ่ง คือ การปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมขององค์กรทั้งภายในและภายนอกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่แน่นอน ซับซ้อน และไร้ระเบียบ ซึ่งเป็นลักษณะขององค์กรเรียนรู้แบบเคออร์ติก (Chaordic Organization) (วิจารณ์ พานิช, 2545: 29) จึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดการตนเองให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่อยู่เสมอ

ลักษณะขององค์กรแห่งการเรียนรู้ที่กล่าวมาทั้งหมดจะเกิดขึ้นได้จะต้องมีการจัดการที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กรที่เกิดขึ้นจริง ไปเป็นการวาดฝันในอุดมคติจนไม่สามารถเกิดขึ้นได้จริง โดยเฉพาะการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมต้องเกิดจากความต้องการให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง นอกจากนี้องค์กรต้องมีความมุ่งมั่น (Purpose) ที่มั่นคง มีรูปแบบการจัดการและควบคุมตนเองที่เหมาะสม แต่อย่างไรก็ตาม การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ไม่สามารถสร้างได้ภายในวันเดียว จึงต้องมีการเตรียมการตลอดจนการจัดหาเครื่องมือที่เป็นกลไกสนับสนุนอย่างเพียงพอ เช่น ฐานข้อมูล ระบบผู้เชี่ยวชาญเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุน และระบบการสนับสนุนการตัดสินใจ เป็นต้น

แนวคิดการจัดการตนเองเชิงพลวัต

จากแนวคิดทฤษฎีการจัดการจะพบว่ามีความซับซ้อนในเชิงการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการตนเองมีลักษณะความเป็นเชิงพลวัตที่มีการปรับตัว เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับบริบทที่มีอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมภายนอก อันเนื่องจากสภาพความเป็นไปของสังคมเป็นสังคมเปิด (Open Society) ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้กำหนดกรอบการศึกษาที่มีลักษณะเป็นพลวัต โดยแบ่งลักษณะของการจัดการตนเองออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การจัดการตนเองโดยอิสระ (Autonomous Self - organizing) และการจัดการตนเองแบบรวมหมู่ (Collective Self - organizing) โดยที่การจัดการตนเองโดยอิสระจะมีลักษณะเป็นรูปแบบแผนของการปฏิบัติที่เป็นอิสระ แต่อย่างไรก็ตามอาจมีการสั่งสม กลั่นกรองจนเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อจัดการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ แต่สำหรับการจัดการตนเองแบบรวมหมู่จะมีรูปแบบแผนการปฏิบัติจะคำนึงถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับเครือข่าย การร่วมมือ และการโต้ตอบย้อนกลับ เพื่อให้เกิดความแข็งแกร่งถึงความบกพร่อง ตลอดจนปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น จึงมีรูปแบบของการจัดการตนเองที่ยังมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความเหมาะสม หรือบางกรณีอาจต้องมีการสร้างสรรค์สร้างรูปแบบการจัดการตนเองขึ้นมาใหม่อันเนื่องมาจากอิทธิพลจากสภาวะแวดล้อมภายนอกที่มากกระทบที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นเลย เป็นต้น ในขณะเดียวกัน การจัดการตนเองโดยอิสระก็อาจจะได้รับผลกระทบจากสภาวะแวดล้อมภายนอกได้ ทำให้การจัดการตนเองโดยอิสระอาจมีการปรับตัวได้เช่นเดียวกัน

การที่จะจัดการตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการมีสวัสดิการที่ดีขึ้น มีความเข้มแข็ง และ ยั่งยืนได้นั้น สมาชิกที่มีบทบาทร่วมกันในการจัดการตนเอง จะต้องเข้าถึงความจริงทั้งหมดของ ธรรมชาติว่าสรรพสิ่งมีความสัมพันธ์กัน เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกัน (The Same Oneness) โดยที่การเปลี่ยนแปลงของสิ่งหนึ่งย่อมมีผลกระทบต่อสิ่งอื่น จึงมีผลทำให้การคิดพิจารณา แบบแยกส่วนไม่สามารถเข้าถึงสภาพความเป็นไปที่เป็นจริงได้ ดังนั้นการจะบรรลุเข้าถึงความดี และ ความงามของธรรมชาติได้ ต้องมีความเข้าใจ รับรู้ และเห็นถึงความเชื่อมโยงจนเป็นความเป็นทั้งหมด ซึ่งการจะเกิดสภาพเช่นนี้ได้จะต้องมีการคลายความยึดมั่นในตัวตนของตนเองลง เพราะถ้ายังยึดถือ ตัวเองเป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่ง ก็ไม่สามารถเข้าใจถึงความสัมพันธ์กับสรรพสิ่งได้อย่างถูกต้อง รวมถึงจะต้องมีอิสรภาพในการหลุดพ้นจากกรอบความคิดที่ยึดถือความเป็นตนเอง อันเป็นความคับ แแคบของจิตใจลงไป จึงจะทำให้บรรลุถึงความสุขอันประณีต ลึกล้ำ ต็มด่ำ เหนือคำบรรยาย (ประเวศ วัชสี, 2547: 11 - 14) แต่การที่จะเข้าถึงความสุขที่วางนี้ได้ ต้องมีการเรียนรู้ที่ดี จึงจะก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงภายในจิตใจ (Internalization) เพราะหากจิตใจไม่ได้รับการแก้ไขให้มีความเข้าใจใน ธรรมชาติที่ถูกต้อง ก็ยากที่จะรู้จักตนเองในสภาพแห่งความเป็นจริงได้ ซึ่งตามคำสอนใน พระพุทธศาสนาเชื่อว่ามนุษย์ประกอบด้วยกายกับจิต จิต คือ ส่วนที่รู้สึก จำได้ หมายรู้ และบงการให้ กายทำตาม โดยที่กายเป็นรูปหรือวัตถุที่เป็นอนิจจังไม่เที่ยง มีความตายเป็นที่สุด หากจิตได้รับรู้และ เข้าใจถึงสภาพความเป็นจริงของกาย จึงไม่มีความจำเป็นต้องแก่งแย่งช่วงชิงผลประโยชน์มาเป็นของ ตนอย่างมากมาย เพราะวาระสุดท้ายก็ไม่สามารถนำติดตัวไปได้ จากความคิดความเชื่อที่เคยมอง ตนเองเป็นใหญ่ มีความเห็นแก่ตัว ก็จะมีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ มีความไว้วางใจกันมากขึ้น กลายเป็นจิตวิญญาณที่พร้อมจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้ดีขึ้น ดังนั้น ในการจัดการตนเองให้มีความ ยั่งยืนจึงต้องมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจของกลุ่มสมาชิกด้วย

ในการกำหนดขอบเขตการศึกษาการจัดการสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปงพบว่า เครือข่ายอินแปงมีลักษณะเป็นองค์กรเครือข่ายแบบเปิด ที่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอก โดยที่เครือข่ายอินแปงสามารถจัดการตนเองได้จากแนวคิด อุดมการณ์ ความเชื่อของตนเอง ถึงแม้ว่า จะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกก็ตาม ซึ่งการจัดการตนเองนั้นจะไม่คงที่ แต่ขึ้นอยู่กับข้อตกลง ร่วมกันของมวลสมาชิกที่จะสร้างข้อตกลงร่วมกัน ทำให้การจัดการตนเองมีลักษณะเป็นพลวัตที่ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามเงื่อนไขปัจจัยที่มากกระทบ โดยมีทางเลือกที่หลากหลายสำหรับเป็นข้อมูล ที่ใช้ในการตัดสินใจ ทำให้การจัดการสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง มีลักษณะตามแนวคิด ทฤษฎีการจัดการตนเอง ดังนั้นในการศึกษาการจัดการสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปงในครั้งนี้ จึงใช้ แนวคิดทฤษฎีการจัดการตนเองเป็นฐานคิด

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ

ในการศึกษาการพัฒนารูปแบบในครั้งนี้ มีลักษณะที่สำคัญ 4 ลักษณะ ได้แก่ ความหมายของรูปแบบ การพัฒนารูปแบบ การสร้างรูปแบบและการทดสอบรูปแบบ ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ความหมายของรูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ คำว่า รูปแบบตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Model (โมเดล) ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของรูปแบบที่น่าสนใจเอาไว้ ดังนี้

พูนสุข หิงคานนท์ (2540: 50) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึงสิ่งที่แสดงโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญของเรื่องที่ศึกษา เป็นการพรรณนาถึงความจริงอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยเจตนาที่จะให้เข้าใจง่าย โดยพรรณนาให้อยู่ในรูปแผนภูมิ ซึ่งแสดงให้เห็นส่วนประกอบที่สำคัญ ๆ ของโครงสร้างหรือกระบวนการอย่างใดอย่างหนึ่ง รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบเหล่านั้น

ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิงษ์ (2540: 22) เป็นโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างหน่วยต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งน่าจะมีมากกว่าหนึ่งมิติ หลายตัวแปรและตัวแปรดังกล่าวต่างมีความเกี่ยวข้องเชิงสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน

อุทุมพร จามรมาน (2541: 22) ให้ความหมายของรูปแบบ หมายถึง โครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างหน่วยต่าง ๆ หรือ ตัวแปรต่าง ๆ ดังนั้นโมเดลจึงน่าจะมีมากกว่า 1 มิติ หลายตัวแปรและตัวแปรดังกล่าวต่างมีความเกี่ยวข้อง (เชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผล) ซึ่งกันและกัน

เกษม จันทรแก้ว (2543: 233) ได้ให้ความหมาย รูปแบบจำลองสิ่งแวดล้อม หมายถึง เครื่องมือที่ใช้พยากรณ์สถานการณ์สิ่งแวดล้อมในอนาคต เพื่อนำผลไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนจัดการระบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม โดยที่แบบจำลองสิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นแบบจำลองที่สร้างองค์ความรู้นำไปถ่ายทอดให้ผู้เรียนโดยผ่านสื่อในการถ่ายทอดความรู้ซึ่งต้องมียังองค์ความรู้และวิธีการถ่ายทอดที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น เพราะพื้นฐานทางสังคมในแต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนรู้ โดยเรียกแบบจำลองลักษณะนี้ว่า แบบจำลองสิ่งแวดล้อมศึกษาของภูมิสังคม ซึ่งเป็นรูปแบบโครงสร้างองค์ความรู้ที่นำไปถ่ายทอดให้ผู้เรียนรู้ได้รับความรู้ ทักษะ จิตสำนึก การตอบโต้และทักษะทางสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน โดยสร้างให้เหมาะสมกับท้องถิ่นหรือแต่ละภูมิสังคมซึ่งแตกต่างกันไปตามลักษณะพื้นฐานทางสังคม

ศุภลักษณ์ เศษระพานิช (2544: 15) ได้ให้นิยามรูปแบบว่า หมายถึง แบบจำลองอย่างง่ายของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เสนอได้ศึกษาและพัฒนาขึ้น เพื่ออธิบายปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งและแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันด้วย

เบญจพร แก้วมีศรี (2545: 89) ได้กล่าวว่า รูปแบบหมายถึงตัวแทนของความเป็นจริงในการทำให้ความสลับซับซ้อนสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น ซึ่งเป็นการสะท้อนบางส่วนของปรากฏการณ์ออกมาให้

เห็นความสัมพันธ์ต่อเนื่องถึงความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน การเชื่อมโยงสิ่งที่เกี่ยวข้องมาไว้ด้วยกัน โดยจะต้องใช้ข้อมูล เหตุผลและฐานคติ มาประกอบ การแสดงรูปแบบสามารถทำได้หลายลักษณะ ตั้งแต่กายภาพซึ่งเป็นรูปแบบของวัตถุและรูปแบบเชิงคุณลักษณะที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ด้านภาษาหรือ สัญลักษณ์ หรือกล่าวอีกนัย หนึ่งว่า รูปแบบอย่างง่ายหรือย่อส่วน (Simplified form) ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบดังกล่าวได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจง่ายขึ้น หรือในบางกรณีอาจใช้ประโยชน์ในการพยากรณ์ปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปหรือเป็นแบบจำลอง แบบแผนหรือโครงสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อทดแทนสภาพความเป็นจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบนั้น ๆ

ทิสนา แคมมณี (2545: 1 - 6) ให้ความหมายของรูปแบบ หมายถึง สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียน การสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ ดังนั้น รูปแบบจึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ๆ 4 ประการ ได้แก่ มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบ การสอนนั้น ๆ มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ และมีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

มยุรี อนุমানราชธน (2547: 47) กล่าวว่ารูปแบบ หมายถึง กรอบแนวความคิดพื้นฐานของสิ่งที่เป็นจริงของปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง เพื่อใช้อธิบายเหตุการณ์ในรูปแบบที่ปรากฏให้เห็นว่าอะไรเกิดขึ้น ทำไมจึงเกิดสิ่งนั้น และสิ่งนั้นจะก่อผลอะไรบ้าง รูปแบบมักแสดงความสัมพันธ์ให้เห็นเป็นรูปเป็นร่าง ทฤษฎีส่วนใหญ่มักถูกพัฒนา มาจากรูปแบบที่ได้รับการทดสอบแล้ว รูปแบบมีความหมายที่แตกต่างจากทฤษฎี เพราะรูปแบบยังไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่ได้พิสูจน์แล้ว รูปแบบยังเป็นส่วนหนึ่งที่ผู้วิจัยพยายาม วิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันขององค์ประกอบอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการทาง วิทยาศาสตร์เพื่อที่จะนำเสนอรูปแบบมาใช้ประโยชน์

Good (1973: 16) ได้รวบรวมความหมาย ของรูปแบบไว้ในพจนานุกรมการศึกษาสี่ประการ คือ (1) เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ (2) เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่น การออกเสียงภาษา ต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ เป็นต้น (3) เป็นแผนภูมิหรือรูปสมมติซึ่งเป็นตัวแทนของ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลักการหรือแนวคิดและ (4) เป็นชุดของ

ปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมตัวกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคมอาจเขียนออกมาเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้

Forces and Richer (1973: 5) ให้ความหมายว่า รูปแบบหมายถึงการย่อหรือเลียนแบบความสัมพันธ์ ที่ปรากฏอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยในการจัดระบบความคิดในเรื่องนั้นให้ง่ายขึ้นและเป็นระเบียบ สามารถเข้าใจลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์นั้น ๆ รูปแบบจึงมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันออกไป เช่น การจำแนกประเภท (typology) กรอบแนวคิด (conceptual framework) การแยกเป็นชนิด (taxonomy) เป็นต้น รูปแบบมีความหมายที่แตกต่างจากทฤษฎี เพราะรูปแบบยังไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่ได้พิสูจน์แล้ว รูปแบบยังเป็นส่วนหนึ่งที่ผู้วิจัยพยายามวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันขององค์ประกอบอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์เพื่อที่จะนำเสนอรูปแบบมาใช้ประโยชน์

Longman (1981: 668) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่าความหมาย แต่โดยสรุปแล้วจะมีความสามลักษณะ คือ (1) รูปแบบที่หมายถึงสิ่งซึ่งเป็นแบบย่อส่วนของของจริง ซึ่งคือแบบจำลอง (2) รูปแบบที่หมายถึง สิ่งของหรือคนที้นำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการบางอย่าง เช่น ครูต้นแบบ และ (3) รูปแบบที่หมายถึงรุ่นของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

Bardo and Hartman (1982: 238) กล่าวว่า รูปแบบเป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะหรือบรรยายคุณสมบัติ นั้น ๆ รูปแบบเป็นอะไรบางอย่างที่พัฒนาขึ้น เพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ง่ายแก่การทำความเข้าใจ รูปแบบจึงมิใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกมุม เพราะการทำเช่นนั้นจะทำให้รูปแบบมีความซับซ้อนยุ่งยากเกินไปในการที่จะทำความเข้าใจ ซึ่งจะทำให้คุณค่าของรูปแบบนั้นด้อยลงไป ส่วนการที่จะระบุว่า รูปแบบหนึ่ง ๆ จะต้องมียละเอียดมากน้อยเพียงไรจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้น ๆ ควรมียองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดเป็นการตายตัว ทั้งนี้แล้วแต่ปรากฏการณ์แต่ละอย่าง และวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์ นั้น ๆ อย่างไร

Tosi and Canoll (1982: 163) ได้กล่าวว่ารูปแบบเป็นนามธรรมของจริงหรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่รูปแบบอย่างง่าย ๆ จนถึงรูปแบบที่มีความซับซ้อนมาก ๆ

Stoner and Wankel (1986: 12) ได้ให้ความคิดว่า รูปแบบเป็นการจำลองความจริงของปรากฏการณ์ เพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของปรากฏการณ์นั้น ๆ ได้ง่ายขึ้น เป็นการสร้างมโนทัศน์ (conceptualization) เกี่ยวกับปรากฏการณ์โดยอาศัยหลักการ (rationale) ของระบบรูปร่าง (formal system) และมีจุดมุ่งหมายเพื่อการทำให้เกิดความกระจ่างชัดของนิยาม ความสัมพันธ์

และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง หมายถึงภาพจำลองหรือตัวอย่างของข้อความเป็นจริงที่มีลักษณะเป็นมาตรฐาน เป็นเลิศ เป็นการแสดงโครงสร้างเพื่อใช้ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร

Joyce and Weil (1986: 1 - 2) ให้ความหมายของรูปแบบ หมายถึง แผน (Plan) หรือแบบ (Pattern) ซึ่งสามารถใช้เพื่อการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือการสอนพิเศษเป็นกลุ่มย่อย หรือเพื่อจัดสื่อการสอนซึ่งรวมถึงหนังสือ ภาพยนตร์ และเทปบันทึกเสียง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และหลักสูตร แต่ละรูปแบบจะให้แนวทางในการออกแบบการสอนที่ช่วยให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ต่าง ๆ

Corsini and Auerbach (1998: 573 - 574) ให้ความหมายของรูปแบบ หมายถึง ชุดของความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นระหว่างปรากฏการณ์ในโลกความจริง และโครงสร้างของสิ่งที่กำลังศึกษา ซึ่งเป็นตัวแทนของปรากฏการณ์ในโลกความจริง

ดังนั้น เมื่อก้าวโดยสรุป รูปแบบ หมายถึง สภาพลักษณะที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญรวมทั้งวิธีและเทคนิคต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิดที่ยึดถือซึ่งได้รับการพิสูจน์ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ

การพัฒนาารูปแบบ

การพัฒนาารูปแบบได้มีผู้ให้ความหมายและวิธีการไว้ ดังนี้

สมาน อิศวภูมิ (2537: 15) ได้พัฒนาารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาระดับจังหวัด ประกอบด้วยสี่ขั้นตอน คือ (1) การศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการและข้อมูลพื้นฐานประกอบการสร้างรูปแบบด้วยการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (2) การสร้างรูปแบบขั้นต้นด้วยการทำร่างรูปแบบจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัย และข้อสรุปที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ (3) การประมวลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับรูปแบบด้วยการพัฒนาความสอดคล้อง ความเหมาะสมของรูปแบบและความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ และ (4) การปรับปรุงแก้ไขและการพัฒนาารูปแบบที่สมบูรณ์

วาริรัตน์ แก้วอุไร (2547: 43 - 58) ได้พัฒนาารูปแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยอาศัยขั้นตอนการพัฒนาสองขั้นตอน คือ (1) การพัฒนาารูปแบบ ปฏิรูปการเรียนรู้ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ และศึกษาค้นคว้าด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก วิเคราะห์เชิงเนื้อหา แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน และ (2) ตรวจสอบความตรงของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันข้อมูลจากครูต้นแบบ ครูแกนนำปฏิรูปการเรียนรู้ โดยมีการผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ จากครูดังกล่าว จำนวน 345 คน โดยผลการวิจัย พบว่า หลักการของรูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นการจัดการศึกษาและจัดหลักสูตร

ที่ใช้ผลลัพธ์เป็นฐาน การจัดการกระบวนการเรียนรู้เน้นความหลากหลายในการนำไปปฏิบัติยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยมีการผสมผสานระหว่างความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน เพื่อการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ประสิทธิ์ เขียวศรี (2554: 153) ได้เสนอรายงานการวิจัย เรื่อง การนำเสนอแบบจำลองการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยอาศัยเจ็ดขั้นตอน คือ (1) ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย (2) ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (3) หาฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (4) ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์แบบจำลองการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (5) ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบจำลองการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และ (7) นำเสนอแบบจำลองการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

Prochaska and Diclemente (1983: 390 - 395) ที่อาศัยขั้นตอนห้าขั้นตอน คือ ขั้นก่อนการเพ่งพิจารณาไตร่ตรอง (precontemplation) ขั้นเพ่งพิจารณาไตร่ตรอง (contemplation) ขั้นลงมือปฏิบัติ (action) ขั้นสงวนรักษาสภาพไว้ (maintenance) และขั้นกลับไปสู่ความเดิม (relapse)

Joyce and Weil (1986: 19 - 20) ได้สรุปสาระสำคัญของการพัฒนารูปแบบไว้ 4 ประการ ได้แก่ รูปแบบควรมีทฤษฎีรองรับ เช่น ทฤษฎีด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ เป็นต้น เมื่อพัฒนารูปแบบแล้ว ก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลายต้องมีการวิจัย เพื่อทดสอบทฤษฎีและตรวจสอบคุณภาพในเชิงการใช้สถานการณ์จริงและนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไขอยู่เรื่อย ๆ การพัฒนารูปแบบ อาจจะออกแบบให้ใช้ได้กว้างขวางหรือเพื่อวัตถุประสงค์ เฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ และการพัฒนารูปแบบจะมีจุดมุ่งหมายหลักที่ถือเป็นตัวตั้งในการพิจารณาเลือกรูปแบบไปใช้ ตัวอย่างเช่น ถ้าผู้ใช้นารูปแบบการสอนไปใช้ตรงกับจุดมุ่งหมายหลักจะทำให้เกิดผลสูงสุด แต่ก็สามารถนำรูปแบบนั้นไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นได้ ถ้าพิจารณาเห็นว่าเหมาะสม แต่ก็อาจทำให้ได้ผลสำเร็จลดน้อยลงไป

Karen Layne and Jungwoo (2001: 122 - 136) ได้พัฒนารูปแบบสี่ขั้นตอนในการพัฒนาหน้าที่ของรัฐบาลด้วย E-government ประกอบด้วย ขั้นการทบทวน (overview) ขั้นจัดทำบัญชีด้วยการให้นิยาม บอกรายชื่อของหน้าที่และบอกความท้าทาย (cataloguing) ขั้นการติดต่อ (transaction) โดยการให้นิยาม บอกรายชื่อของหน้าที่และบอกความท้าทาย ขั้นบูรณาการในมุมตั้ง (vertical integration) ด้วยการให้นิยาม บอกรายชื่อของหน้าที่และบอกความท้าทาย และขั้นสุดท้ายบูรณาการทางขวาง (horizontal integration) ด้วยการให้นิยาม บอกรายชื่อของหน้าที่และบอกความท้าทาย

Keeves (1988: 560) กล่าวถึงคุณลักษณะของรูปแบบที่ดี (characteristics of a good model) ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

1. รูปแบบ ควรจะประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวมๆ (Associative Relationship)

2. รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลหรือทำนาย (Prediction) ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

3. รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผล (Causal Relationship) ของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

4. รูปแบบ ควรที่จะเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ๆ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ๆ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา กล่าวคือ ช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้

นอกจากนี้รูปแบบ (model) ที่ดีต้องมีความใกล้เคียงกับระบบความเป็นจริงเท่าที่จะเป็นไปได้ และในเวลาเดียวกัน จะต้องไม่มีความยากเกินไปหรือซับซ้อนเกินไปในการใช้วิเคราะห์พฤติกรรมของระบบ นั่นก็หมายความว่ารูปแบบที่ดีควรมีความเป็นจริงเพียงพอ เพื่อว่าผลของรูปแบบจะสามารถให้การพรรณนาเกี่ยวกับความเป็นจริงอย่างยุติธรรมว่าระบบมีการปฏิบัติอย่างไร ภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่แน่ใจ และในเวลาเดียวกันรูปแบบที่ดีควรมีความง่ายในการนำไปใช้ด้วย (Shrestha, 2007)

ดังนั้น เมื่อก้าวโดยสรุป การพัฒนารูปแบบ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานในรูปแบบของสื่อสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ประชาชนซึ่งการสร้างแบบจำลองให้ความรู้ต้องทำการศึกษาและสร้างแบบแผนการให้ความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมของท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้รูปแบบจำลองนั้นมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยการพัฒนารูปแบบนั้นมีสาระสำคัญ คือ รูปแบบควรต้องมีทฤษฎีรองรับ

การสร้างรูปแบบ

มีผู้ให้แนวคิดไว้ดังนี้ การพัฒนารูปแบบด้วยการถอดบทเรียนเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากต่อการกำหนดทิศทางและการพัฒนารูปแบบต่าง ๆ

ดุซงกี อายุวัฒน์ (2550: 55) ได้เสนอแนวคิดว่ามีอยู่ 4 ประการใหญ่ ๆ ดังนี้

1. เนื้อหาของกิจกรรมว่าเกี่ยวข้องกับปัญหาชุมชนในเรื่องใด มีวัตถุประสงค์และผลที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินกิจกรรมอย่างไรบ้าง และผลจากการดำเนินงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคหรือข้อจำกัดใด ๆ ในการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ

2. บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ คือใครบ้าง มีผู้สนับสนุนการดำเนินงานคือใครบ้าง และความหลากหลายของกลุ่มคนในมิติเรื่อง เพศ อายุ สถานภาพของกลุ่มคนมีหรือไม่ เพื่อนำผลการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ว่าที่ผ่านมาผู้เข้าร่วมยังขาดกลุ่มใดและทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

3. ความสัมพันธ์ของกลุ่มที่เข้าร่วม หลังดำเนินกิจกรรมเปลี่ยนแปลงหรือไม่อย่างไร

4. กิจกรรมที่ดำเนินไปนั้น ได้รับผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบต่อชุมชนอย่างไรบ้าง

Brown (1980: 80) กล่าวว่า ในกระบวนการสร้างรูปแบบนั้น มีการจำแนกโมเดลออกเป็น 2 ประเภท หลัก ๆ คือ มโนทัศน์เชิงทฤษฎี และมโนทัศน์การสังเกตได้มาจากการพิจารณาองค์ประกอบที่ศึกษาโดยหลักการเหตุผลเชิงตรรกะอันอาจมีฐานมาจากทฤษฎีอื่นหรือผลการวิจัยอื่นที่ผู้พิจารณาไม่ได้มีประสบการณ์ในการสังเกตโดยตรง ส่วนแนวคิดการสังเกตได้จากการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผู้วิจัยพิจารณาเอง

Keeves (1988: 561 - 565) ได้แบ่งรูปแบบออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบเชิงเทียบเคียง (Analogue Models) คือ เป็นรูปแบบที่มีความสัมพันธ์กับระบบจำลอง มักเป็นรูปแบบที่ใช้ในวิทยาศาสตร์กายภาพ เป็นรูปแบบที่นำไปใช้อุปมากับสิ่งอื่นได้

2. รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Models) คือ เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาในการบรรยายลักษณะของรูปแบบ รูปแบบชนิดนี้จะใช้วิธีการอุปมาในการพิจารณาด้วยภาษา มากกว่าที่จะใช้วิธีอุปมาในการพิจารณาด้วยโครงสร้างกายภาพ

3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Models) คือ เป็นรูปแบบที่กำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปสมการหรือฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์

4. รูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic Models) คือ เป็นรูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิ แผนผัง หรือแผนภาพ เป็นต้น

5. รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Models) คือ เป็นรูปแบบที่มีโครงสร้างเป็นสมการเชิงเส้นประกอบด้วยตัวแปรสัมพันธ์กันเป็นเหตุและผล มีการทดสอบสมมติฐานผลของรูปแบบ

Joyce and Weil (1986: 359 - 364) ได้แบ่งวิธีการสร้างรูปแบบออกเป็นส่วนตัวต่าง ๆ ได้เป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 อธิบายความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่มาของรูปแบบ ประกอบด้วย เป้าหมายของรูปแบบ ทฤษฎีและข้อสมมติที่รองรับรูปแบบหลักการ และมโนทัศน์สำคัญที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบ

ส่วนที่ 2 ลักษณะรูปแบบเป็นการอธิบายด้วยรูปแบบซึ่งนำเสนอเป็นเรื่อง ๆ อย่างละเอียด และเน้นการปฏิบัติได้ แบ่งเป็น 4 ประเด็น คือ

1. ขั้นตอนของรูปแบบ เป็นรายละเอียดของรูปแบบนั้น ๆ ว่ามีกี่ขั้นตอน โดยจัดเรียงลำดับกิจกรรมที่จะสอนเป็นขั้น ๆ แต่ละรูปแบบมีจำนวนขั้นตอนไม่เท่ากัน

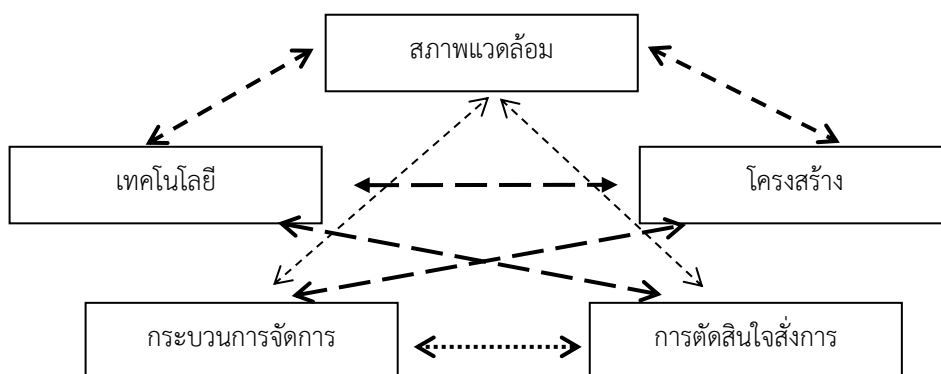
2. รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ เป็นการอธิบายบทบาทของผู้นำ ผู้เรียนรู้และความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในแต่ละรูปแบบ บทบาทของผู้นำจะแตกต่างกัน เช่น เป็นผู้นำกิจกรรม ผู้อำนวยความสะดวก ผู้ให้การแนะนำเป็นแหล่งข้อมูล เป็นต้น

3. หลักการแสดงการโต้ตอบ เป็นการบอกถึงวิธีการแสดงออกของผู้นำต่อผู้เรียนรู้ การตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้เรียนรู้กระทำ เช่น การปรับปรุงพฤติกรรมโดยการให้รางวัลหรือการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยการสร้างบรรยากาศที่เป็นอิสระ เป็นต้น

4. สิ่งสนับสนุน เป็นการบอกถึงเงื่อนไขหรือสิ่งจำเป็นต่อการใช้รูปแบบการสอนนั้น ๆ ให้เกิดผล เช่น รูปแบบการทดลองในห้องปฏิบัติการต้องใช้ผู้นำที่มีการฝึกฝนมาอย่างดีแล้ว เป็นต้น

ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ เป็นการแนะนำให้ข้อสังเกตในการนำรูปแบบนั้นไปใช้ เช่น การใช้กับเนื้อหาประเภทใดจึงจะเหมาะสม จะใช้กับผู้เรียนรู้ระดับใด เป็นต้น นอกจากนั้น ยังได้ให้คำแนะนำอื่น ๆ เพื่อให้การใช้รูปแบบนั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุด และส่วนที่ 4 ผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม รูปแบบแต่ละรูปแบบจะส่งผลต่อผู้เรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผลทางตรงเกิดจากกิจกรรมที่จัดตามลำดับขั้นตอนของรูปแบบ ส่วนผลทางอ้อมเกิดจากสภาพแวดล้อม ซึ่งถือเป็นผลกระทบที่เกิดจากการสอนตามรูปแบบนั้นเป็นสิ่งที่คาดคะเนไว้ว่าจะเกิดแฝงไปกับผล สามารถใช้เป็นสิ่งพิจารณาในการเลือกรูปแบบที่ใช้ได้ด้วย

Brown and Moberg (1980: 16 - 17) ได้สังเคราะห์รูปแบบขึ้นมาจากแนวคิดเชิงระบบ กับหลักการบริหารตามสถานการณ์และองค์ประกอบตามรูปแบบของ บราวน์และโมเบิร์ก ประกอบด้วยสภาพแวดล้อม เทคโนโลยี โครงสร้างกระบวนการจัดการ และการตัดสินใจสิ่งการ ในส่วนของรูปแบบการศึกษาและการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดองค์การและการบริหารของบราวน์และ โมเบิร์ก มีลักษณะดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 รูปแบบเชิงระบบและสถานการณ์ของบราวน์และโมเบิร์ก

ที่มา: Warren. B. Brown, and D.J. Moberg, Organization Theory and Management: A Macro Approach (New York: John Wiley and Sons, 1980), 17.

สรุปในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะอาศัยแนวคิดของ Keeves (1988: 561 - 565) เป็นหลักในการสร้างรูปแบบ นั่นก็คือ ผู้วิจัยจะสร้างรูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ภูมิภาคตะวันตก ที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิ (Schematic Models) และผสมผสานด้วยรูปแบบที่อธิบายความหมายหรือให้ความหมาย (Semantic Models) ประกอบทั้งนี้เพื่อความชัดเจนและความสมบูรณ์ของรูปแบบที่สร้างขึ้น

การทดสอบรูปแบบ

มีผู้ให้แนวคิดไว้ดังนี้

Keeves (1988: 88) ปัญหาที่เป็นอันตรายอย่างสำคัญในการสร้างหรือพัฒนารูปแบบทางการวิจัยการศึกษา คือ การสร้างรูปแบบขึ้นมาเพื่ออธิบายเท่านั้น ไม่ได้มีการนำไปทดสอบรูปแบบให้ได้ข้อมูลประจักษ์เป็นที่ยอมรับ ฉะนั้นการสร้างรูปแบบที่ดีต้องมีการทดสอบควบคู่ไปด้วย ในการทดสอบรูปแบบทางสังคมและพฤติกรรมศาสตร์นั้น จะมีข้อมูลเชิงปริมาณและตัวเลขทางสถิติแสดงอย่างชัดเจน แต่ในการทดสอบรูปแบบทางการศึกษาบางเรื่องยังมีข้อจำกัด ไม่สามารถกระทำได้ชัดเจนในเชิงสถิติ

ประจวบ สุขสมบูรณ์ (2543: 39) ได้ใช้แนวคิดของไอน์เนอร์ เพื่อเสนอแนวคิดของการทดสอบหรือการประเมินโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ ในประเด็นที่ต้องการสารรายละเอียดทางเนื้อหา มากกว่าการ ทดสอบทางสถิติโดยเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันจะเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้แนวคิดในการประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (connoisseur) เป็นดังนี้

1. เป็นรูปแบบที่มีได้เน้นสัมฤทธิ์ผลของวัตถุประสงค์ตามรูปแบบการประเมินแบบอิงเป้าหมาย (goal-based model) การตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินแบบตอบสนอง (responsive model) หรือการรับกระบวนการตัดสินใจตามรูปแบบการประเมินอิงการตัดสินใจ (decision-making model) อย่างไรก็ตามหนึ่ง แต่การประเมินโดยผู้รู้หรือผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้ง เฉพาะในประเด็นที่ถูกนำขึ้นมาพิจารณาซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือกับกระบวนการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่าง ๆ เข้าด้วยกันตามวิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพหรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน

2. เป็นรูปแบบการประเมินผลที่เน้นความเฉพาะทาง (specialization) ในเรื่องที่ประเมินโดยพัฒนามาจากการวิเคราะห์งานศิลปะ (art criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากในการวัดคุณค่าไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ ได้นอกจากการใช้วิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้น ต่อมาได้มีการนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาระดับสูงในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ ผู้เล่นในเรื่องนั้นจริงๆ มาเป็นผู้ประเมินผล รูปแบบนี้จึงเป็นที่นิยมในการนำมาใช้ประเมินผลในวงการอุดมศึกษาที่ต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะทางสูง

3. เป็นรูปแบบการประเมินที่ใช้ตัวบุคคลผู้ทรงคุณวุฒินั้นเองเป็นเครื่องมือการประเมินผล โดยเน้นความเชื่อถือว่าผู้ทรงคุณวุฒินั้นจะเที่ยงธรรมและมีวิจารณ์ญาณที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้น จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญการของผู้ทรงคุณวุฒิ

4. เป็นรูปแบบที่ยอมให้มีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอัธยาศัยและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะพิจารณาการบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม ประมวล และวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ ทั้งนี้การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพ ประสบการณ์และการเป็นที่เชื่อถือ (high credibility) ของวิชาชีพนั้น ๆ เป็นสำคัญ การดำเนินการโดยวิธีอิงผู้ทรงคุณวุฒินี้ ถือว่าเป็นการประเมินทางการศึกษาที่เรียกว่าการวิพากษ์วิจารณ์ทางการศึกษานั้นเอง การวิพากษ์วิจารณ์ต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิติชม วิธีนี้นิยมใช้มากทางอุดมศึกษาและมีความเชื่อถือได้เพราะถือว่าการตัดสินใจหรือการวิพากษ์วิจารณ์โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในศาสตร์สาขานั้น หรือในวิชาชีพนั้น ๆ เป็นอย่างดี เป็นสิ่งที่ยอมรับได้

สำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ภูมิภาคตะวันตก การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบ และนำเอาข้อมูลที่ได้จัดเก็บมาวิเคราะห์

และสังเคราะห์เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบ โดยกำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ไว้อย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และท้ายที่สุดก็จะมี การรับรองรูปแบบก่อนที่จะมีการนำรูปแบบดังกล่าวไปปรับประยุกต์ใช้จริงตามแต่ละสถานการณ์และบริบทของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในแต่ละชุมชนด้วย

แนวคิดการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) หมายถึง วิธีปฏิบัติ หรือขั้นตอนการปฏิบัติที่ทำให้ องค์การประสบความสำเร็จหรือนำไปสู่ความเป็นเลิศตามเป้าหมาย เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการหรือ วิชาชีพนั้นๆ และมีหลักฐานของความสำเร็จปรากฏชัดเจน โดยมีการสรุปวิธีปฏิบัติ หรือขั้นตอนการ ปฏิบัติ ตลอดจนความรู้และประสบการณ์ ที่ได้บันทึกเป็นเอกสาร และเผยแพร่ให้หน่วยงานภายใน หรือภายนอกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

Best Practice เกิดจากตัวบุคคล เนื่องมาจากการในการทำงาน ทุกคนจะเกิดการเรียนรู้ไปสู่ เป้าหมายของหน่วยงาน ซึ่งผู้ปฏิบัติจะเรียนรู้ Good Practice หรือ Best Practice ความริเริ่ม สร้างสรรค์ที่ดี การแก้ปัญหาที่ดีหรือเกิดจากการได้รับรู้ข้อเสนอแนะผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน หรือจะ เป็นหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิธีกรใหม่ ๆ ขึ้น หรือวิธีการที่ดีกว่าเดิม

Best Practice เกิดจากอุปสรรค การทำงานต่าง ๆ ย่อมมีอุปสรรคต่าง ๆ ที่เป็นตัวขัดขวาง ไม่ให้งานเป็นไปตามเป้าหมายที่มุ่งหวังเอาไว้ เกิดความกดดัน ที่มาจากผู้บริหารหรือการแข่งขันจาก คู่แข่ง สิ่งต่างๆเหล่านี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้เราเกิดการแสวงหาแนวทาง กระบวนการในการแก้ปัญหา และผ่านอุปสรรคไปให้ได้ ก่อให้เกิด Best Practice

Best Practice ที่เกิดจากแรงบันดาลใจที่อยากจะพัฒนา หรือค้นหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อความ พึงพอใจของหน่วยงาน หรือของตนเอง เพื่อสร้างประสิทธิภาพที่ดีกว่าเดิม

การจัดการความรู้ให้บรรลุเป้าหมายนั้นจะต้องทำให้ Best Practice ที่เป็นความรู้ในตัว บุคคล กลายเป็นความรู้ที่ปรากฏแจ้งให้ได้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานหากบุคลากรมีการโยกย้าย เกษียร หรือลาออกจากงาน แล้วจะไม่เกิดปัญหาตามมา ตัวอย่างเช่น เอกสารรายงาน คู่มือการ ปฏิบัติงานต่างๆ เพื่อให้คนอื่น ๆ ในหน่วยงานสามารถที่จะเข้าถึง และความรู้ไปใช้แก้ปัญหา หรือต่อ ยอดได้ เพื่อที่ว่าคนใหม่ ๆ ที่เข้ามาจะไม่ต้องเริ่มจากศูนย์ เปลี่ยนมาเป็นการเริ่มต้นจากการจัดการ ความรู้ ที่องค์กรได้จัดไว้ให้แล้ว ดังนั้นนี่จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารระดับสูง ในองค์กรต่าง ๆ ได้ให้ ความสำคัญกับ Best Practice ในด้านของการจัดการสอนงานหรือวิธีในการทำงานให้ดีกว่าเดิมยิ่ง ๆ ขึ้นไป กลายเป็นวงจรในการพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้าอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

Best Practices กับ Good Practice

Good Practices เป็นคำที่ใช้กล่าวถึงการปฏิบัติงานในองค์กรที่สามารถปฏิบัติได้ดี มีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับ โดยเป็นที่รับรู้กันทั่วไปในองค์กร แต่ยังไม่มีการจัดระบบหลักฐาน หลังจากยืนยันชัดเจน หรือมีกระบวนการตรวจสอบอย่างมีระบบว่าดีจริงหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามอาจกล่าวได้ว่า Good Practices เป็นเส้นทางที่องค์กร จะก้าวไปสู่การมี Best Practices

ดังนั้นหากมองในมุมของการจัดการความรู้ขององค์กรแล้ว Best Practices จึงมีบทบาทของวิธีการปฏิบัติที่เป็นความรู้ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) ซึ่งเผยแพร่เป็นความรู้ชัดแจ้งในรูปแบบต่างๆ (Explicit Knowledge) เพื่อให้ผู้อื่นได้นำไปทดลองปฏิบัติ

ความสำคัญของ Best Practices

มีผู้กล่าวว่า “ถ้านำความรู้ไปใช้ ความรู้นั้น ก็ยิ่งเพิ่มคุณค่า เพราะทำให้เกิดการต่อยอดความรู้ ให้แตกแขนงออกไปอย่างกว้างขวาง” ซึ่งพบว่า Best Practices มีความสำคัญและมีบทบาท ต่อการส่งเสริมให้มีการใช้ความรู้ ทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร ดังนี้

1. ส่งเสริมให้คนในองค์กร มี Best Practices ในการทำงานที่ช่วยเพิ่มผลผลิตทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ ดังคำกล่าวของ Peter Senge ที่ว่า ความรู้ คือ ความสามารถในการทำอะไรก็ตามอย่างมีประสิทธิภาพ (Knowledge is the capacity for effective actions) นอกจากนี้ เอดเวิร์ด ลี ทอร์นไดค์ (Edward Lee Thorndike, 1874 - 1949) ผู้ค้นพบทฤษฎีความต่อเนื่อง (Connectionism) ทฤษฎีนี้ มีความเชื่อว่า การเรียนรู้เกิดจากการลองผิดลองถูก เช่น เมื่อให้ผู้เรียนทำกิจกรรมอะไรอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่มีความรู้ในเรื่องนั้นมาก่อน ผู้เรียนจะทำแบบลองผิดลองถูกเพื่อเลือกสิ่งที่เป็นจริง มีคุณค่า และละทิ้งที่ไม่มีคุณค่าหรือมีใช้ความจริง จนกระทั่งค้นพบว่าควรทำอย่างไร จึงจะถูกต้องและรวดเร็วก็จะเลือกทำด้วยวิธีนั้นในครั้งต่อไป นั่นคือ ผู้เรียนได้สร้าง Best Practices ในการทำงานของตนเอง ซึ่ง Best Practices ของผู้เรียนแต่ละคนอาจจะเหมือนหรือไม่เหมือนก็ได้ เพราะเป็นข้อสรุปวิธีการทำงานที่ต่างคนต่างค้นพบตามแนวทางของตนเองเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกัน จึงจะรู้ว่าวิธีการของใครดีที่สุด

2. ส่งเสริมองค์กร ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เดวิด การ์วิน (David Garvin, อ้างถึงใน บุญดี บุญญาภิจ 2548: 26) กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ รวมทั้งแปลงความรู้ของคนไปเป็นความรู้ขององค์กร การจะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ นั้น ต้องมีทักษะ 5 ด้าน ได้แก่ การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การทดลองศึกษาหาแนวทางใหม่ ๆ การเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีต การเรียนรู้จากวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศของคนอื่น และ การถ่ายทอดความรู้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพทั่วทั้งองค์กร จะเห็นว่า Best Practices เป็นหนึ่งในห้าของทักษะในองค์กรแห่งการเรียนรู้

3. ส่งเสริมองค์กรให้มีการพัฒนาแบบก้าวกระโดด วิธีการที่ใช้พัฒนาองค์กรเพื่อเพิ่มผลผลิตอย่างต่อเนื่องมีหลายวิธี แต่วิธีที่สามารถทำให้องค์กรพัฒนาแบบก้าวกระโดดสามารถย่นระยะเวลาในการปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กรที่มีอยู่ไม่ก็วิธีและวิธีการหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง คือ การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ หรือ Best Practices ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จหรือทำได้ดีกว่าเราแล้ว นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ดีกว่าเดิม เช่น โรงเรียนที่เพิ่งวางระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน หากต้องการความสำเร็จในการดำเนินงานอย่างรวดเร็วก็สามารถไปศึกษาเรียนรู้วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศจากโรงเรียนที่ได้ดำเนินการมาก่อนและประสบผลสำเร็จเป็นโรงเรียนต้นแบบ

การปฏิบัติที่ดี

จากเดิมแนวคิด รูปแบบ วิธีปฏิบัติ พื้นฐานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คือ การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์การผลิตในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุนนั้น เนื่องจากในสมัยก่อนประชาชนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน การกู้เงินจากธนาคารเพื่อนำมาใช้จ่ายในครอบครัวหรือลงทุนในการประกอบอาชีพทำได้ยาก มีขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อนและมักจะไม่ได้รับการอนุมัติให้กู้ยืม ดังนั้นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมายถึง การรวมตัวของประชาชนด้วยความสมัครใจ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อออมเงินอย่างสม่ำเสมอ และใช้เงินในการลงทุนประกอบอาชีพ และใช้จ่ายทั้งของตนเองและบุคคลอื่น ๆ ภายในกลุ่ม บริหารและจัดการโดยสมาชิกกลุ่มกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

การปฏิบัติที่ดี (Good practice) ของการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่ได้พัฒนาต่อยอด รูปแบบ วิธีปฏิบัติ ให้เกิดผลที่ดีต่อกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ยังทำให้เกิดรูปธรรมของการจัดสวัสดิการแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อดูแลคุณภาพชีวิตความสุขของสมาชิกกลุ่ม ประชาชนในชุมชน แล้วยังเกื้อกูลให้ ชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้แล้ว ยังช่วยชุมชนให้มีเศรษฐกิจฐานรากมั่นคงอีกด้วย

จากข้อมูลการถอดบทเรียน การปฏิบัติที่ดี (Good practice) ของทั้ง 3 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตต้นแบบ คือ

- 1) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
- 2) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองผักนาก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี
- 3) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลอนกระเบื้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

บริบทเขตภาคกลางตอนล่าง 1

ข้อมูลสภาพทั่วไปของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 (กาญจนบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี)

กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ประกอบด้วยจังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี และจังหวัด

สุพรรณบุรีจัดอยู่ในเขตพื้นที่ภาคตะวันตกของกรุงเทพมหานคร ลักษณะภูมิประเทศ มีแม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลองและแม่น้ำแควไหลผ่านมีเขื่อนศรีนครินทร์และเขื่อนวชิราลงกรณ์เป็นแหล่งกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้า ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นดินแดนมหัศจรรย์แห่งสายน้ำและขุนเขาความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติเหมาะแก่การเกษตรกรรมไม่ว่าจะเป็นข้าวพืชผักพืชไร่ไม้ผล การประมงและปศุสัตว์ทำให้กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 มีศักยภาพในการเป็นแหล่งผลิตอาหารเพื่อสนับสนุนนโยบายครัวโลกของรัฐบาล เป็นพื้นที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมีแนวเขตชายแดนติดต่อกับพม่าระยะทางประมาณ 440 กิโลเมตรเหมาะแก่การค้าชายแดนแต่ละจังหวัดเป็นจังหวัดขนาดกลางที่มีจำนวนประชากรใกล้เคียงกันซึ่งเหมาะแก่การบริหารการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี

ลักษณะทางกายภาพ

ที่ตั้งและอาณาเขตกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ประกอบด้วยจังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี และจังหวัดสุพรรณบุรี ขนาดพื้นที่รวมประมาณ 30,027.46 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 18,740,373.79 ไร่ โดยกลุ่มจังหวัดตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่างอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 100 กิโลเมตรมีอาณาเขตติดกับจังหวัดอื่น ๆ และประเทศเพื่อนบ้านดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดกาญจนบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดเพชรบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดนครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

จังหวัดกาญจนบุรี พื้นที่ประมาณ 19,473.00 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 12,117,425.3 ไร่

จังหวัดสุพรรณบุรี พื้นที่ประมาณ 5,358.00 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,379,169.46 ไร่

จังหวัดราชบุรี พื้นที่ประมาณ 5,196.46 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,243,779.00 ไร่

ลักษณะภูมิประเทศ

ด้วยพื้นที่ที่กว้างใหญ่ทำให้ลักษณะภูมิประเทศในแต่ละจังหวัดภายในกลุ่มจังหวัดค่อนข้างแตกต่างกันสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะใหญ่ ๆ คือพื้นที่ภูเขาสูงพื้นที่ราบสูงพื้นที่ราบลุ่มและพื้นที่ราบลุ่มต่ำโดยภูมิประเทศส่วนใหญ่ของกลุ่มจังหวัดร้อยละ 45 เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติจำนวน 15 แห่ง เนื้อที่ประมาณ 5,014,485.25 ไร่ อุทยานแห่งชาติ 7 แห่ง เนื้อที่ประมาณ 4,238,338.50 ไร่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 2 แห่ง และวนอุทยาน 1 แห่ง โดยเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีมีความอุดมสมบูรณ์ มีป่าโปร่ง ป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และป่าไผ่จำนวนมาก

การปกครอง/ประชากร

กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 แบ่งเขตการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 33 อำเภอ 306 ตำบล 2,944 หมู่บ้าน และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นแบ่งเขตการปกครองออกเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด 3 แห่ง เทศบาลเมือง 8 แห่ง เทศบาลตำบล 118 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 234 แห่ง

ตารางที่ 2 ตารางแสดงการปกครองตามลักษณะปกครองท้องที่

ลำดับ	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน
1	ราชบุรี	10	101	977
2	สุพรรณบุรี	10	110	1,008
3	กาญจนบุรี	13	95	959
	รวม	33	306	2,944

ตารางที่ 3 ตารางแสดงการปกครองส่วนท้องถิ่น

ลำดับ	จังหวัด	องค์การบริหารส่วนจังหวัด (แห่ง)	เทศบาลนคร (แห่ง)	เทศบาลเมือง (แห่ง)	เทศบาลตำบล (แห่ง)	องค์การบริหารส่วนตำบล (แห่ง)
1	ราชบุรี	1	-	4	30	77
2	สุพรรณบุรี	1	-	2	41	85
3	กาญจนบุรี	1	-	2	47	72
	รวม	3	-	8	118	234

ประชากร

จากข้อมูลจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 30 กันยายน 2561 กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 มีประชากรทั้งสิ้น 2,613,537 คน เป็นชาย 1,284,496 คน เป็นหญิง 1,329,041 คน

ศักยภาพด้านเศรษฐกิจ

กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 เป็นแหล่งผลิตอาหารอาหารที่มีศักยภาพและอุตสาหกรรมแปรรูปที่มีความเชื่อมโยงภาคการเกษตรแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และธรรมชาติเศรษฐกิจส่วนใหญ่เจริญเติบโตพึ่งพาภาคอุตสาหกรรมโดยมีภาคเกษตรกรรมการค้าและการบริการรองรับทำให้เศรษฐกิจมีการขยายตัวและเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง

ด้านการเกษตร

กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ประกอบด้วยจังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรีและราชบุรี สภาพภูมิประเทศมีพื้นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะกับการทำเกษตร ทั้งการทำนา ทำสวน ทำไร่ ปศุสัตว์ และประมงมีแม่น้ำสายสำคัญหล่อเลี้ยงพลเมือง ได้แก่ แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำแคว นอกจากนี้ยังมีเขื่อนศรีนครินทร์ เขื่อนวชิราลงกรณ์ อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ ห้วย หนอง คลอง บึงและระบบชลประทาน ครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ จึงมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชและทำการเกษตร พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว อ้อย ผลไม้ พืชผัก อ้อย มันสำปะหลังส่วนของปศุสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงไก่ สุกร โคเนื้อและโคนม

เนื่องจากเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 มีการเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็ว สามารถขยายการเติบโตของเศรษฐกิจต่อเนื่องทุก ๆ ปี โดยเฉพาะภาคการเกษตรที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องในขณะที่ภาคการเกษตรมีลักษณะของการชะลอการเติบโตและมีแนวโน้มที่ลดลง อันเกิดจากการขยายตัวของภาคประชาชนภายในกลุ่มจังหวัดและความต้องการด้านอื่นที่มากกว่าภาคการเกษตร ประกอบกับการแข่งขันทางการค้าที่ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น มีการนำมาตรการต่าง ๆ มาใช้เพื่อกีดกันทางการค้า โดยเฉพาะมาตรการด้านความปลอดภัยของผู้บริโภค ทั่วโลกให้ความสำคัญยิ่งขึ้น ทำให้การพัฒนาการเกษตร เน้นการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยโดยนำวิธีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (Good Agricultural Practice : GAP) มาใช้เพื่อยกระดับคุณภาพสินค้าเกษตรในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมเป็นอุตสาหกรรมเกษตร มีที่ตั้งของอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร ได้แก่ โรงสีข้าว โรงงานแปรรูปผักและผลไม้ รวมทั้งโรงงานผลิตอาหารกระป๋องเพื่อการส่งออก ซึ่งมีความเหมาะสมในการส่งเสริมการพัฒนาด้านการเกษตรในพื้นที่อย่างมาก

ด้านอุตสาหกรรม

จากสถิติสะสมจำนวนโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบการ ตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ปี พ.ศ. 2560 พบว่า มีจำนวนโรงงานรวมทั้งสิ้น 4,584 แห่ง มีแรงงานรวม 128,798 คน เงินลงทุนรวม 374,556 ล้านบาท จำนวนโรงงานมีมากที่สุดอยู่ในจังหวัดราชบุรี รวมทั้งสิ้น 1,769 แห่ง มีจำนวนแรงงานทั้งสิ้น 65,426 คน รองลงมาคือจังหวัดกาญจนบุรีมีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 1,674 แห่ง มีจำนวนแรงงานรวม 41,396 คน และจังหวัดสุพรรณบุรี มีจำนวนโรงงาน 1,141 แห่ง มีจำนวนแรงงาน 21,976 คน

ด้านการท่องเที่ยว

กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่สามารถสร้างรายได้จากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้มาก เนื่องจากมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เช่น ป่าเขา น้ำตก แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เช่น เมืองโบราณ อุทยาน จังหวัดสุพรรณบุรี เมืองโบราณบ้านคูบัว จังหวัดราชบุรี เส้นทางรถไฟสายมรณะ สะพานข้าม

น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี ด้านเจดีย์สามองค์ จังหวัดสุพรรณบุรี และแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์ขึ้นหรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น ตลาดน้ำ ตลาดร้อยปี ตลาดโบราณ โฮมสเตย์ ตลาดสามชุก-สุพรรณบุรี และตลาดเจ็ดเสมียน-ราชบุรี ดอนหวายพิพิธภัณฑสถานสัตว์น้ำ ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน (สุพรรณบุรี) ผู้ที่มาท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 จึงสามารถสัมผัสได้ทั้งการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพเพื่อการผจญภัยและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่เดียวกัน

การค้าชายแดน

แนวชายแดนติดต่อประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ระยะทางประมาณ 370 กิโลเมตรมีช่องทางเข้า – ออก ตามแนวชายแดนประมาณ 43 จุด โดยมีจุดน้ำเข้าค้าธรรมชาติ บ้านอิต้อง ตำบลปลีอก อำเภอทองผาภูมิ จุดผ่านแดนถาวรบ้านพุน้ำร้อน ตำบลบ้านเก่า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรีและจุดผ่อนปรนทางการค้าและการท่องเที่ยว 1 ช่องทาง คือ ด้านพระเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีโดยในเดือนสิงหาคม 2561 มีมูลค่าการค้ารวม 15,964.94 ล้านบาท เทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนที่มีมูลค่า 16,308.82 ล้านบาท หดตัวลดลงร้อยละ 2.11 โดยเป็นการส่งออกมูลค่า 8,194.21 ล้านบาท หดตัวลดลงร้อยละ 3.21 และการนำเข้ามูลค่า 7,770.73 หดตัวลดลงร้อยละ 0.92 สินค้าสำคัญที่ส่งออก ได้แก่ น้ำมันดีเซล เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ผ้าฝ้าย-ด้าย และน้ำมันสำเร็จรูปอื่น ๆ สินค้าสำคัญที่นำเข้า ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ สัตว์น้ำ โค กระบือ สุกร เหล็ก และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ จากสัตว์

ด้านทางสังคม

ประชากรและแรงงาน

ปี พ.ศ. 2559 สภาพแรงงานประชากรของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ที่อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป มีจำนวน 2,016,495 คน เป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน 1,429,457 คน คิดเป็นร้อยละ 54.69 ของจำนวนประชากรกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 โดยเป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานชาย จำนวน 772,016 คน เป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานหญิง จำนวน 657,441 คน ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นผู้อยู่ในกำลังแรงงานชายมากกว่าผู้อยู่ในกำลังแรงงานหญิง ผู้มีงานทำ จำนวน 1,402,869 คน เป็นผู้มีงานทำชาย จำนวน 757,860 คน เป็นผู้มีงานทำหญิง จำนวน 645,009 คน ผู้ว่างงาน 12,545 คน จังหวัดที่มีจำนวนประชากรอยู่ในกำลังแรงงานมาก ที่สุดคือ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 480,535 คน รองลงมาคือจังหวัดราชบุรี จำนวน 476,555 คน และจังหวัดกาญจนบุรี 472,369 คน จังหวัดที่มีคนว่างงานมากที่สุดคือ จังหวัดราชบุรี 5,710 คน รองลงมา จังหวัดสุพรรณบุรี 3,677 คน และจังหวัดกาญจนบุรี 3,157 คน แรงงานที่รอฤดูกาล มีจำนวนทั้งหมด 14,044 คน เป็นชาย จำนวน 7,500 คน เป็นหญิง จำนวน 6,543 คน จังหวัดที่มีแรงงานรอฤดูกาลมากที่สุด คือ จังหวัด สุพรรณบุรี จำนวน 7,653 คน รองลงมาคือจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 3,647 คน และจังหวัด ราชบุรี จำนวน 2,744 คน ผู้ที่อยู่นอกกำลังแรงงาน ทั้งหมดจำนวน 587,038 คน เป็นชาย จำนวน 201,302 คน เป็นหญิง จำนวน

385,736 คน จังหวัดที่มีผู้อยู่นอกกำลังแรงงานมากที่สุด คือ จังหวัดสุพรรณบุรี 229,904 คน รองลงมาคือจังหวัดราชบุรี จำนวน 185,376 คน และจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 171,758 คน

การศึกษา

กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ถือได้ว่าเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีความพร้อมในเรื่องของการจัดการทางด้านการศึกษา กล่าวคือ มีสถานศึกษาทุกระดับที่ให้บริการทางการศึกษาแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในพื้นที่ได้อย่างพอเพียง ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา

การสาธารณสุข

ด้านการสาธารณสุขของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 สถานพยาบาล เติง แพทย์ ทันตแพทย์ เกษัชกร พยาบาลและผู้ช่วยพยาบาล พ.ศ. 2559 ของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 มีจำนวนสถานพยาบาล 1,204 แห่ง จำนวนเตียง 7,579 เตียง จำนวนแพทย์ 962 คน จำนวนทันตแพทย์ 218 คน จำนวนพยาบาล 5,589 คน และจำนวนผู้ช่วยพยาบาล 113 คน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

จารึก แก้วมณี และ ไมตรี อินเดรียะ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กรณีศึกษาบ้านนาปรัง ตำบลคลองขวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทชุมชนบ้านนาปรัง 2) เพื่อศึกษาการก่อเกิดกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนา 3) เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐาน การบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาปรัง 4) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาปรัง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชากรเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 30คน แบบเฉพาะเจาะจง โดยเลือกผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นจริงและครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านสังคมและวิถีชีวิต ชุมชนบ้านนาปรัง เดิมเป็นชุมชนเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันหันมาประกอบอาชีพทำสวนยางพารามากขึ้น สภาพความเป็นอยู่ของคนได้เปลี่ยนไป แต่ก็ยังคงมีวิถีชีวิตดั้งเดิมแบบสังคมชนบท ด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ มีรายได้จากสวนยางพารา และมีผลไม่ตามฤดูกาลบ้าง 2) การก่อเกิดกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาปรัง พบว่ากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาปรัง มีการริเริ่มดำเนินการจัดตั้งกลุ่มเพื่อออมเงินในชุมชน โดยการผลักดันของกรมการพัฒนาชุมชนในปี พ.ศ.2533 3) ปัจจัยพื้นฐานการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาปรัง พบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เนื่องจากคณะกรรมการและสมาชิกให้ความร่วมมือใน

การดำเนินกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ระบบการดำเนินการมีหลักฐานชัดเจน ตรวจสอบได้ 4) กระบวนการจัดการและการทำงานให้ประสบผลสำเร็จเกิดความเข้มแข็งของกลุ่มด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกให้แก่สมาชิก ด้วยการประชุมอย่างสม่ำเสมอ

โชคชัย เดชรอด (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์อัตราส่วนความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จำกัด การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อัตราส่วนความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จำกัด ตามเกณฑ์มาตรฐานความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) ในลักษณะกรณีศึกษา (Case study) โดยศึกษาจากข้อมูลจากทุติยภูมิเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ งบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีจำกัด พ.ศ. 2559 - 2563 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ (Standard Ratio) และวิเคราะห์เปรียบเทียบอนุกรมเวลา (Time series comparison) พ.ศ. 2559-2563 ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอัตราส่วนความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีจำกัด อยู่ในระดับชั้นคุณภาพสูงกว่าค่าที่ยอมรับได้ (C +) จนถึงระดับชั้นคุณภาพค่อนข้างดี (B) อัตราส่วนทางการเงินหมวดโครงสร้างทางการเงินอยู่ในระดับชั้นคุณภาพต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการปรับปรุง (D) ถึงระดับชั้นคุณภาพค่าที่ยอมรับได้ (C) เมื่อวิเคราะห์อนุกรมเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2559 - 2563 พบว่าแนวโน้มดีขึ้น อัตราส่วนทางการเงินหมวดสภาพคล่องทางการเงินอยู่ในระดับชั้นคุณภาพดีเยี่ยมเกินความคาดหมาย (A +) และมีแนวโน้มไม่เปลี่ยนแปลง อัตราส่วนทางการเงินหมวดประสิทธิภาพทำรายได้อยู่ในระดับชั้นคุณภาพค่อนข้างดี (B) ถึงระดับชั้นคุณภาพดีเยี่ยม (A) แต่มีแนวโน้มลดลงอัตราส่วนทางการเงินหมวดคุณภาพสินทรัพย์และป้องกันความเสี่ยงอยู่ในระดับชั้นคุณภาพดีเยี่ยมเกินความคาดหมาย (A +) และมีแนวโน้มไม่เปลี่ยนแปลง จากผลการวิจัยในครั้งนี้ สหกรณ์ออมทรัพย์ฯ ควรดำรงทุนสำรองต่อสินทรัพย์รวมเพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้สมาชิกฝากเงินกับสหกรณ์เพิ่มขึ้น และควรนำเงินสด เงินฝากธนาคาร ไปลงทุนหารายได้เพิ่มขึ้น โดยลงทุนในตราสารหนี้ ตราสารทุน ให้หน่วยงานอื่นกู้ยืม ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความเสี่ยงที่เหมาะสม และเป็นไปตามกฎหมายกำหนด

นิเทศ สนั่นนารี และ เดชา บัวเทศ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความอยู่รอดของกลุ่มออมทรัพย์: รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านหนองมน อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ขนาดเล็ก และการเสนอรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์แบบยั่งยืนในอนาคต ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นประธาน กรรมการ สมาชิกกลุ่ม รวม 15 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาผลการวิจัย พบว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองมน เป็นกลุ่มขนาดเล็กมีการรวมกลุ่มแบบโครงข่ายแบบหลวม ๆ ไม่มีบุคลากรทำงาน

ประจำ ทำงานแบบจิตอาสา เงินลงทุนได้จากสมาชิกทั้งหมดไม่ขอรับการอุดหนุนจากภายนอกหรือภาครัฐ มีคณะกรรมการเป็นแกนหลักในการบริหารจัดการแบบรายหมู่บ้าน การรับเงินฝากเป็นแบบรายเดือน ขั้นต่ำ 100 บาท และไม่เกิน 500 บาทต่อเดือน การขอกู้ยืมทำได้เพียงปีละหนึ่งครั้ง จ่ายดอกเบี้ยพร้อมเงินต้นพร้อมกันเมื่อสิ้นปีที่กำหนด กำไรจากการบริหารจัดการ จะถูกนำมาปันผลแก่สมาชิกร้อยละ 65 หรืออยู่ที่อัตราร้อยละ 5 - 6 ต่อหุ้นต่อปี การจัดสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิก ได้แก่ การคลอดบุตร เสียชีวิต ทุนการศึกษา การรักษาพยาบาล และช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและขาดแคลน ความสำเร็จและการอยู่รอดของกลุ่มขึ้นอยู่กับคณะกรรมการที่มีความซื่อสัตย์เสียสละรับผิดชอบ เอื้อประโยชน์ให้กับเพื่อนสมาชิกอย่างเป็นธรรม เสมอภาค จนทำให้เกิดความไว้วางใจในหมู่สมาชิกตลอดมา

กฤติญา กิรติกอบมณี (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง” การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง 2) เพื่อศึกษาปัจจัยในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่จะตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิผล เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน โดยการใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล ประกอบไปด้วยครัวเรือนเครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อมคลองบางบัว จำนวน 13 ชุมชน ผู้นำชุมชน ตัวแทนภาครัฐ ผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (PNI) และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1.ความต้องการจำเป็นของประชาชนในชุมชนเมืองเรียงตามลำดับคือ 1.1) ด้านที่อยู่อาศัย 1.2) ด้านการเสียชีวิตและสวัสดิการด้านการกู้ยืม 1.3) ด้านสิ่งแวดล้อม 2.ปัจจัยด้านเพศ การศึกษา อาชีพ สวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในปัจจุบันลำดับที่ 1 การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชน และระดับความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเมือง มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างมีนัยยะสำคัญ 3.รูปแบบ“HELPH Model” ย่อมาจากการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง 6 ด้าน คือ H = Housing สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย และ Health สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย, E = Environment สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม, L = Loans สวัสดิการด้านการกู้ยืม, P = Passed-away สวัสดิการด้านการตาย และ B = Birth สวัสดิการด้านการเกิด มีองค์ประกอบคือ หลักการ 6 ประการ 1 วัตถุประสงค์ และ 10 ปัจจัย เงื่อนไข หนุนเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมและประสานความร่วมมือเชิงบูรณาการระหว่างชุมชน ภาครัฐ ท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร สถาบันการศึกษา องค์การเอกชน ซึ่งรูปแบบนี้ได้ผ่านกระบวนการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องถึงความเหมาะสมกับบริบทชุมชน ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และการนำไปใช้ประโยชน์

ศิริรัตน์ ศรีพนม (2559) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมเงินของสมาชิกสหกรณ์ ออมทรัพย์นครจันทบุรี จำกัด เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมเงิน เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการกำหนดกลยุทธ์ส่งเสริมการออมเงินของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์นครจันทบุรี จำกัด รวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยแบบเชิงสำรวจ โดยมีการวิจัยแบบผสมผสาน คือ เชิงปริมาณและเชิงใช้คุณภาพ ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัย โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และสมาชิกสหกรณ์ที่มีเงินออมสูงสุด จำนวน 6 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 219 คน มีอายุ 40 ปี น้อยกว่า 50 ปี จำนวน 137 คน สถานภาพโสด และสถานภาพสมรสจำนวนเท่ากันสถานภาพละ 183 คน มีการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 217 คน มีรายได้ได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท จำนวน 91 คน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน จำนวน 192 คน และมีตำแหน่งงานเป็นข้าราชการ จำนวน 240 คน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ระดับความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออม ด้านแรงจูงใจในการออมมากที่สุด สมาชิกส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการออมเงินไว้ใช้เพื่อยามฉุกเฉินจำเป็น โดยมีมูลเหตุจูงใจในการออมคือ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากของสหกรณ์ ซึ่งสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ระดับความสำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมการออมเงินของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์นครจันทบุรี จำกัด พบว่า ด้านวัตถุประสงค์ สมาชิกให้ความสำคัญมากที่สุด โดยสมาชิกออมเงินกับสหกรณ์เพราะเชื่อมั่นในระบบการทำงานของสหกรณ์ การวางรูปแบบโครงสร้างของการให้บริการได้ดี มีการแบ่งสัดส่วนเป็นแผนกต่าง ๆ อย่างชัดเจน ซึ่งสหกรณ์มีลูกค้าเป็นกลุ่มเฉพาะ จำนวนไม่มาก จึงสามารถจัดสรรพนักงานเพื่อรองรับการมาใช้บริการของสมาชิกได้อย่างเหมาะสมและสำหรับภาพรวมปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมกับปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามอายุ การศึกษา รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ตำแหน่ง แตกต่างกัน มีผลทำให้พฤติกรรม การออมเงินแตกต่างกัน โดยปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออม ด้านผลตอบแทนในส่วนของ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากสหกรณ์ ส่งผลและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อพฤติกรรมการออมของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์นครจันทบุรี จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

งานวิจัยต่างประเทศ

Action for Welfare Research and Development Society (2014) ผลการวิจัยพบว่า ได้มีโครงการวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพและสวัสดิการที่มีการปรับปรุงสุขภาพในประเทศนอร์ดิค โดยการหาวิธีการแก้ปัญหาเพื่อสังคมและการให้บริการด้านสุขภาพกับประชาชนที่มีคุณภาพสูงเป็นความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาของฟินแลนด์ เดนมาร์ก ไอซ์แลนด์ ที่ต้องการสร้างสวัสดิการที่จะตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้น สำหรับความร่วมมือเรื่องการวิจัยในเรื่องสุขภาพและสวัสดิการของชาวยุโรปในมุมมองกว้างไม่เพียงแต่การจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์จากการว่างงานหรือด้านการศึกษาแต่พยายามที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับผลกระทบของประชากรในสังคมและปัจจัยด้านสุขภาพที่จะ

นำไปสู่การจำแนกประเภทของโรคที่จะนำไปสู่การรักษาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และผลที่ได้จากการศึกษานั้นจะนำไปพัฒนาเป็นโครงการในด้านสวัสดิการที่ตอบสนองแบบเฉพาะเจาะจงกับประชากรที่มีความแตกต่างกันทั้งชาติพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อ ฯลฯ

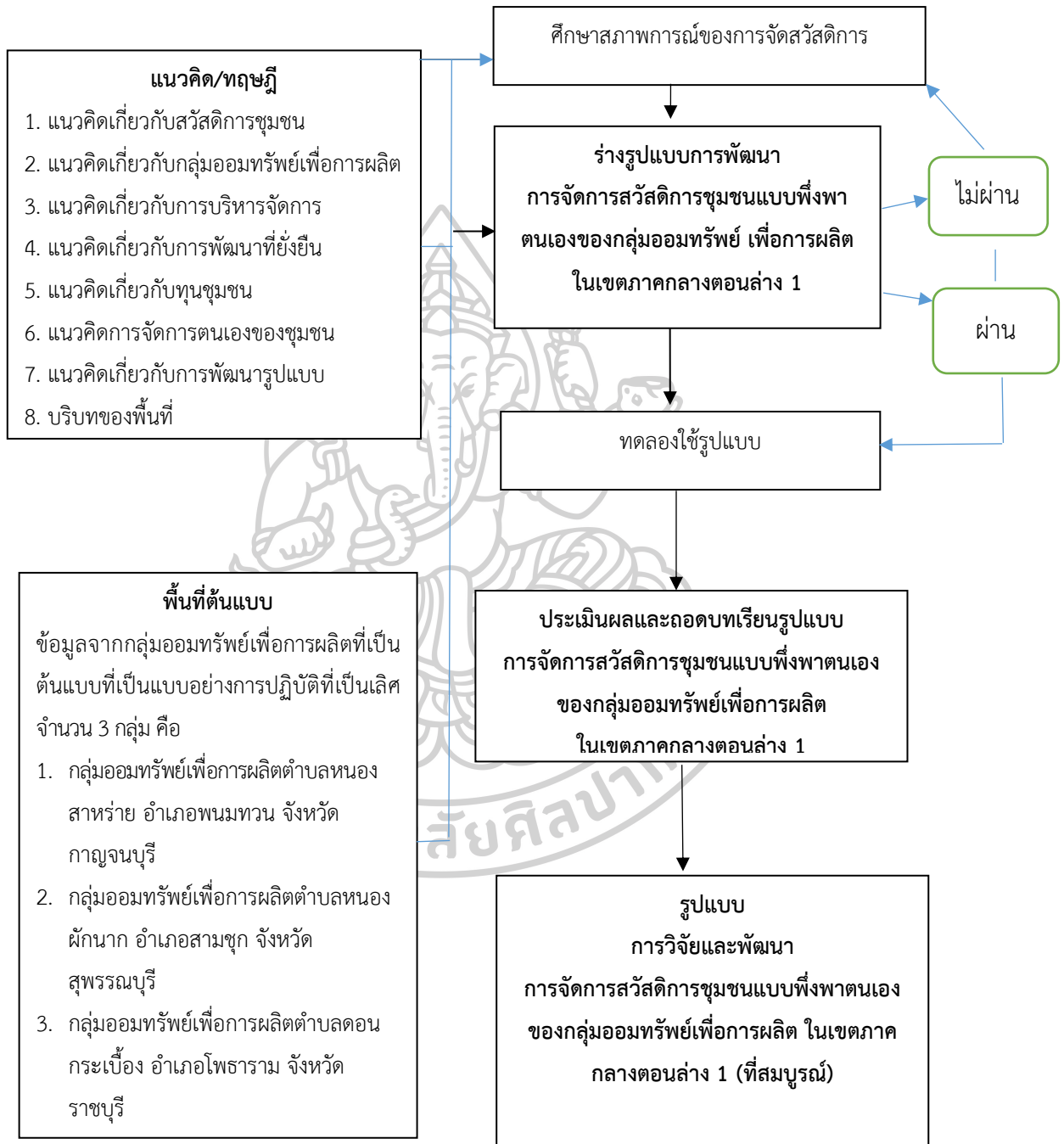
Mary M. McKay (2014) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Global Social Welfare โดยเป็นการวิจัยประยุกต์ในงานการจัดสวัสดิการสังคมสงเคราะห์ไปทั่วโลกโดยให้ความสำคัญกับประเทศกำลังพัฒนาในการเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลครอบครัวและชุมชน ด้านการทำงานเพื่อสังคมระดับโลก ผลการวิจัยพบว่าในการพัฒนานโยบายด้านการจัดสวัสดิการสังคมและการปฏิบัติ ในด้านความเป็นอยู่ของบุคคล กลุ่มครอบครัวและชุมชน ความยากจน การขาดแคลนอาหารและความไม่มั่นคงที่อยู่อาศัย ความปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยทางสังคมของสุขภาพ สุขภาพแม่และเด็ก สุขภาพจิต การติดยาเสพติด โรคและความเจ็บป่วยทางเพศ และความไม่เท่าเทียมกันของรายได้และสิทธิมนุษยชน ความยุติธรรมทางสังคม การเข้าถึงการดูแลสุขภาพและทรัพยากรสังคม การเสริมสร้างการดูแลและให้บริการ การบาดเจ็บ และการตอบสนองต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติ สงคราม ความรุนแรง การเคลื่อนไหวของประชากรและการค้าสงครามและผู้ลี้ภัย การค้ามนุษย์ เด็กกำพร้า ที่มีการเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างบุคคลครอบครัว ชุมชน และรัฐบาล ซึ่งในการจัดสวัสดิการที่มีความซับซ้อนในด้านของความต้องการต่างๆ ของประชาชนและชุมชน ที่จะต้องทำตัวชี้วัดและมีการประเมินทุกช่วงเวลา เพื่อให้มีข้อมูลที่จะนำไปปรับปรุงโครงการหรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาครั้งต่อไป

Raymond and Crawford (2003: 22) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการสถาบันการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า ถ้ามีการบริหารจัดการสถาบันการเงินอย่างมีประสิทธิภาพจะส่งผลให้สมาชิกและคณะกรรมการมีความรู้ เกิดการรวมกลุ่มเพิ่มมากขึ้น เพราะมีการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพให้แก่กลุ่มสมาชิกและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน มีการออมเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

Harvey, and Spong (2000) ได้ทำการศึกษา “การพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งขององค์กรการเงินชุมชนสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน” ได้เน้นการศึกษากระบวนการพัฒนาสมาชิกคณะกรรมการเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชน แต่ในส่วนของพัฒนาจะส่งผลต่อความเข้มแข็งของสถาบันการเงินชุมชน โดยจะต้องมีรูปแบบที่เหมาะสม สอดคล้องกับปัจจัยแวดล้อมและตรงกับความต้องการของชุมชน โดยจะมีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับสถาบันการเงินชุมชน คือ “การบริหารจัดการสถาบันการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ (Community Bank Efficiency Management) และ “ความเข้มแข็งของสถาบันการเงินชุมชน (Community Bank Empowerment)”

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ผู้วิจัยได้สรุป เป็นกรอบแนวคิด ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development: R&D) และการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับ Multi - case Multi - side ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

หน่วยการวิเคราะห์

โดยศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร งานวิจัยและการศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง ดังนี้ คือ

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง
2. การศึกษาแบบอย่างการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ด้านการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
3. รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง

พื้นที่ในการศึกษา

พื้นที่ที่ทำการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. พื้นที่ต้นแบบในการศึกษา Best Practices 3 พื้นที่ ได้แก่ 1) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี 2) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองผักนาก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี และ 3) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลดอนกระเบื้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

โดยกำหนดเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

- 1.1 เป็นกลุ่มที่มีการดำเนินการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จนประสบความสำเร็จในช่วงระยะเวลา 5 - 10 ปีขึ้นไป
- 1.2 เป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่มีผลการดำเนินการด้านการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองโดยได้รับการรับรองจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน
- 1.3 เป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับจากบุคคล หน่วยงานต่าง ๆ

2. **พื้นที่ที่ใช้ทดลอง**ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พื้นที่ในเขตอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองมะตูม ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี กำหนดเกณฑ์การเลือก คือเป็นพื้นที่มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่ได้รับรางวัลและการยอมรับว่ามีมาตรฐานการดำเนินการที่ดี และมีความยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

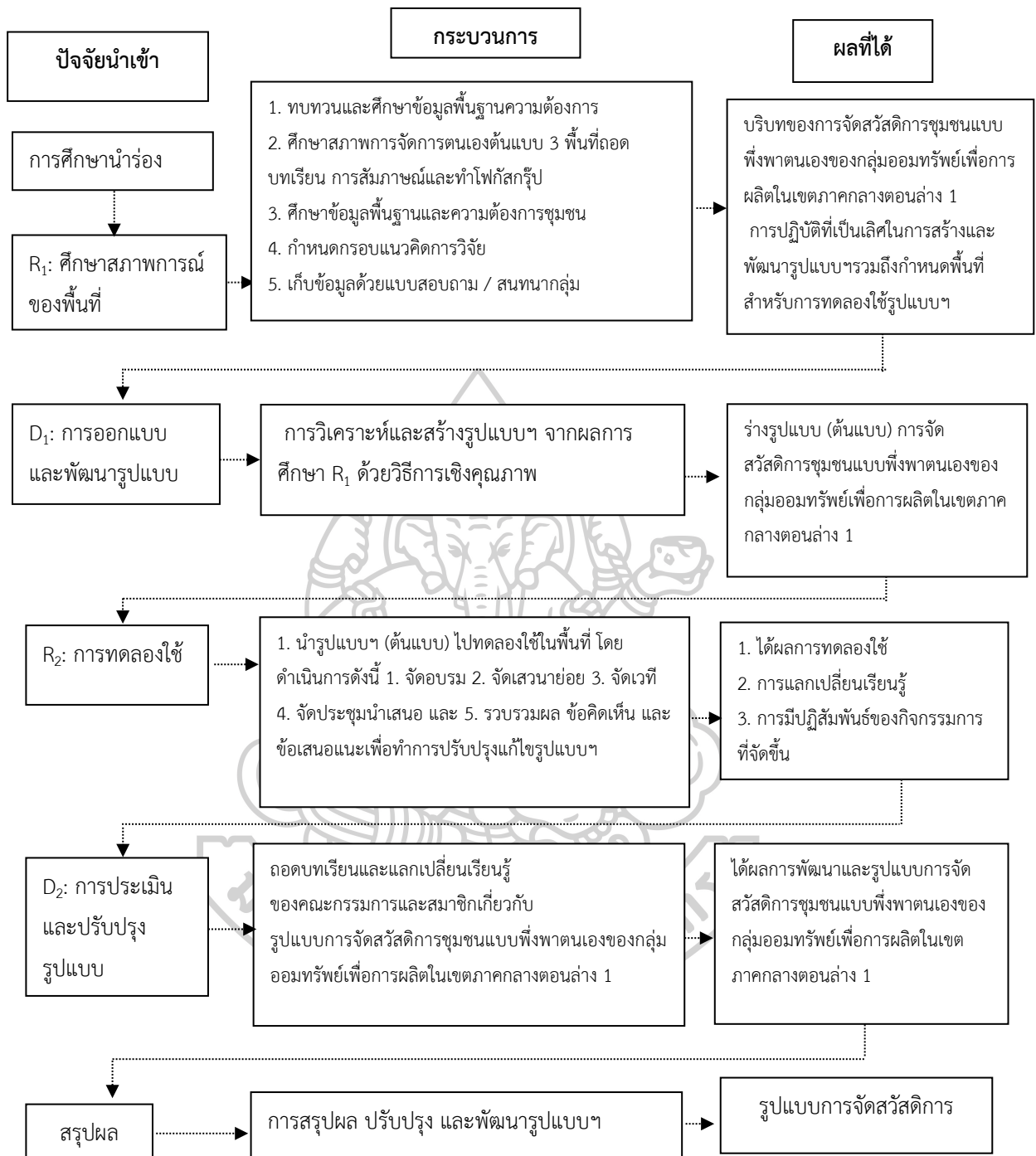
ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ได้แก่ การศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร งานวิจัย แนวคิดหลักการ และการศึกษา Best Practice ของชุมชนต้นแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D₁) การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง (Design and Develop) เพื่อพัฒนารูปแบบ

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R₂) การทดลองใช้รูปแบบ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง (Implementation)

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D₂) ประเมินผลและปรับปรุง

ภาพที่ 5 แสดงขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) ศึกษาสภาพการณ์การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ปัจจัย สภาพการณ์การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากการค้นคว้าศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือ วารสาร ข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีทั้งในและต่างประเทศ โดยนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์สังเคราะห์และสรุปผลเพื่อให้ได้กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ศึกษาการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง ขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยด้วยแบบสัมภาษณ์ และการทำโฟกัสกรุป เพื่อให้ได้ข้อมูลและแนวทางในการจัดสวัสดิการชุมชน

3. สังเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพการณ์ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากนั้นนำมาสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำโครงร่างรูปแบบ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ คณะกรรมการ และสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 3 กลุ่ม โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้น 30 คน ดังต่อไปนี้ 1) คณะกรรมการ และสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 10 คน 2) คณะกรรมการ และสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองผักนาก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 10 คน และ 3) คณะกรรมการ และสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองมะตูม ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จำนวน 10 คน

การสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย คณะกรรมการ และสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หรือผู้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก
2. แนวทางการสนทนากลุ่ม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างในการเก็บข้อมูลเชิงลึกมีการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth - Interview) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) รวมถึงถึงการตรวจสอบข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิ

2. นำข้อมูลที่ได้จากศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง มาประมวลเพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Standardized or Structured Interview) สัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ให้ครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ที่ศึกษาโดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3. สร้างหรือกำหนดประเด็นของเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพแต่ละประเภท ไม่ว่าจะเป็นการสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์ (Interview) หลังจากนั้นนำประเด็นที่สร้างเสร็จเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ เพื่อให้ข้อเสนอแนะ และนำมาปรับปรุงแก้ไข

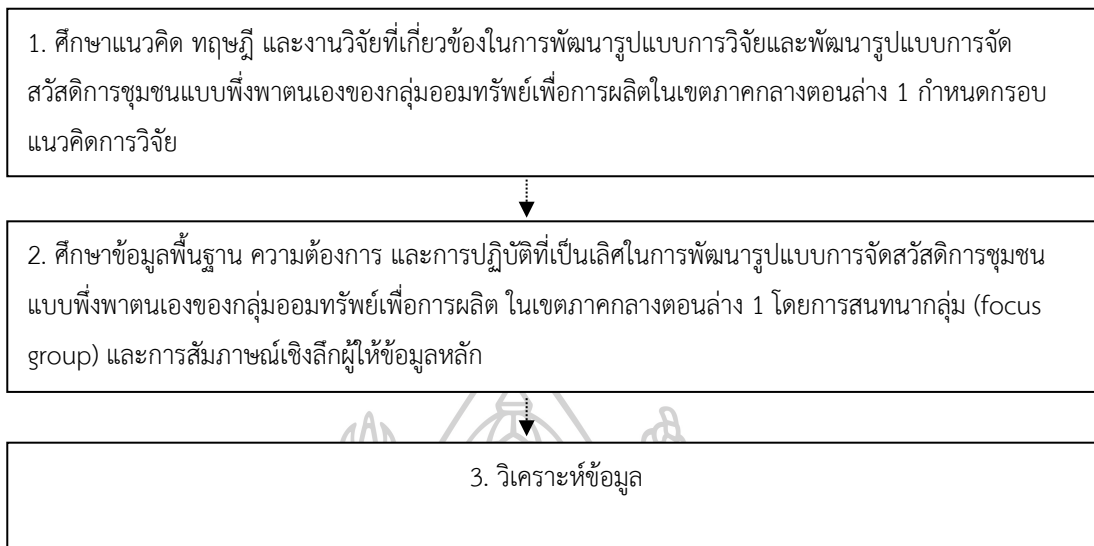
4. นำประเด็นของเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพแต่ละประเภทที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปดำเนินการเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ ดังนี้

1. ทำหนังสือจากบัณฑิตมหาวิทยาลัยศิลปากร ขอความร่วมมือกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง
2. นำแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดที่ได้จากการคัดเลือกมาวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปวิธีดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการณ์ของพื้นที่

ภาพที่ 6 ขั้นตอนการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการ

ตารางที่ 4 สรุปขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/เอกสาร	เครื่องมือ/สถิติ
1. วิเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 2. งานวิจัย	- แบบบันทึกข้อมูล/การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
2. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการและการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 รวมถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ	การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบ สอบถามเพื่อสอบถามประชาชนในพื้นที่และเชิงคุณภาพ ด้วยการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่	1. การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) และการสัมภาษณ์ระดับลึกกับคณะกรรมการ และสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 3 กลุ่ม รวม 30 คน	1. แบบการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) 2. การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D₁) เป็นการสร้างรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 (Design and Develop)

ในขั้นตอนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบและนำเสนอการรับรองรูปแบบ

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนารูปแบบการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

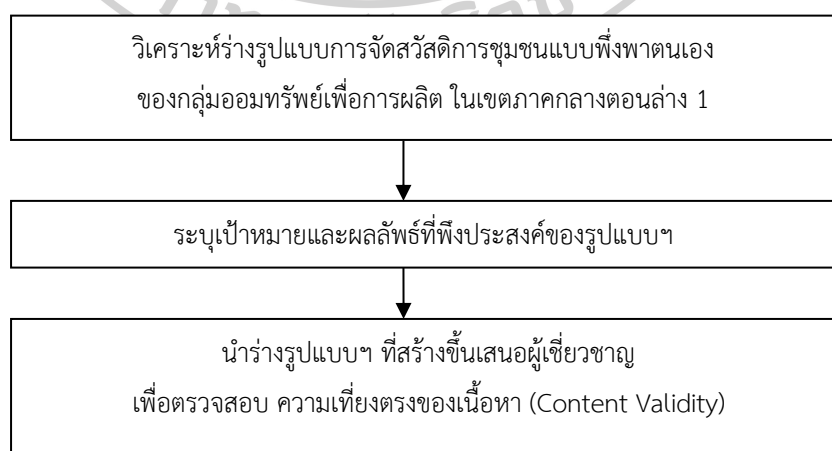
วิธีดำเนินการ

1. วิเคราะห์และสร้างรูปแบบ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ให้สอดคล้องกับข้อมูลทั่วไป ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการทำ focus group discussion โดยสังเคราะห์เข้ากับความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการทบทวนเอกสาร ตำรา วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องบูรณาการเข้ากับกรอบแนวคิดและทฤษฎี

2. ตรวจสอบและรับรองรูปแบบ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง นำร่างรูปแบบไปปรึกษาอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) และภาษาที่ใช้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ภาพที่ 7 ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

ตารางที่ 5 สรุปขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D₁) เป็นการออกแบบและพัฒนาารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้
1. เพื่อออกแบบและพัฒนาารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1	วิเคราะห์	เอกสาร	การวิเคราะห์เนื้อหา	ร่างรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง
1.1 การสร้างรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1	สังเคราะห์	เอกสาร	การวิเคราะห์เนื้อหา	ข้อมูลเป้าหมายและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการวิจัยในการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง
1.2 ระบุเป้าหมายและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการวิจัย 1.3 เพื่อรับรองความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Analysis)	สอบถามผู้เชี่ยวชาญ	ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน	แบบประเมินความสอดคล้อง / ค่าดัชนีความสอดคล้อง	ร่างรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ
2. การตรวจสอบและรับรองรูปแบบโดยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	สอบถามเพื่อประเมินรูปแบบ	ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน	แบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา	รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง ที่ผ่านการรับรอง

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R₂) การทดลองใช้รูปแบบ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

วัตถุประสงค์

เพื่อนำรูปแบบ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้สำหรับการเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขในสถานการณ์จริง

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ได้แก่ คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 30 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประสานกับ คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเพื่อชี้แจงและขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการนำรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ไปทดลองใช้ในพื้นที่นำร่อง

2. ประชุมคณะทำงาน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการนำรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ไปทดลองใช้ในพื้นทีนำร่องรวม ถึงกำหนดช่วงเวลาการดำเนินการและบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง และขณะดำเนินการทดลองใช้รูปแบบผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมพร้อมทั้งบันทึกรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมคู้ชานาน

3. ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ไปทดลองใช้ในพื้นทีนำร่อง ด้วยวิธีการจัดอบรม การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง โดยดำเนินการดังนี้

3.1 แนะนำตัวผู้วิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการอบรมการการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กับผู้เข้าการอบรมกลุ่มเป้าหมายหนึ่งชุมชน พร้อมทั้งอธิบายกระบวนการอบรม วิธีการอบรม และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องที่ผู้เข้ารับการอบรมโดยมีส่วนร่วมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3.2 อธิบายเกณฑ์การวัดและประเมินผลให้ผู้เข้าการอบรมกลุ่มเป้าหมายชุมชนเข้าใจการวัดและการประเมินความรู้เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และการประเมินความพอใจของผู้เข้าการอบรมที่มีต่อรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง

3.3 ทดสอบวัดความรู้ และทักษะการปฏิบัติที่เป็นเลิศ เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง ก่อนการอบรม

3.4 ทดลองใช้รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง

3.5 ทดสอบวัดความรู้ เจตคติ และทักษะ หลังการอบรมเสร็จสิ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลการอบรม การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

ตารางที่ 6 สรุปขั้นตอนที่ 3 การวิจัย(Research: R₂) เป็นการนำรูปแบบไปใช้ (Implementation: I)

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	ผลที่ได้
1.การจัดอบรมให้ความรู้รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1	การวัด ความรู้ และ ทักษะ ก่อนและหลัง อบรม	ผู้ อ บ ร ม 30 คน	แบบทดสอบ ความรู้ และ ทักษะ การ ปฏิบัติที่เป็นเลิศ	ได้อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1
2.แนวทาง การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1	จัด ประชุม นำเสนอ	ผู้ มี ส่ว น เกี่ยวข้อง 15 คน	- การสนทนากลุ่ม (focus group) - การ วิเคราะห์ เนื้อหา	ได้ทราบแนวทาง และ ข้อเสนอแนะ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D₂) เป็นการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา คือ คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พื้นที่ที่ผ่านการอบรมการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง และผ่านการเสวนากลุ่มย่อย คณะกรรมการ และสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 30 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประสานกับ คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในพื้นที่เพื่อชี้แจงและขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง กับคณะกรรมการ และสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในพื้นที่ที่ผ่านการอบรมและผ่านการเสวนากลุ่มย่อย
2. ประชุมคณะทำงาน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง ในพื้นที่เป้าหมาย
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบประเมินความพึงพอใจกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ชุมชนที่ผ่านการอบรมและผ่านการเสวนากลุ่มย่อย จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย
4. ปรับปรุงรูปแบบ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง ตามคำแนะนำของ คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในพื้นที่
5. จัดทำรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 เป็นฉบับสมบูรณ์
6. การถอดบทเรียนการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง โดยการจัดเวทีเสวนา แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ (ใหม่) ที่ได้จากการเสวนากลุ่มย่อยพร้อมทั้งประมวลสรุปองค์ความรู้ ข้อเสนอแนะ และสะท้อนผลของการใช้รูปแบบร่วมกันของ คณะกรรมการ และสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในพื้นที่ และผ่านการเสวนากลุ่มย่อย

ตารางที่ 7 สรุปขั้นตอนที่ 4 (D₂: Development E: Evaluate) เป็นการประเมินและปรับปรุง
รูปแบบ

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้
การประเมินผลและปรับปรุง - เชิงปริมาณ	การใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ	ผู้อบรม 30 คน	ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา	ได้ทราบความพึงพอใจของผู้อบรมที่มีต่อรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง
การถอดบทเรียน	จัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ (ใหม่) ที่ได้จากการเสวนากลุ่มย่อยพร้อมทั้งประมวลสรุปองค์ความรู้ข้อเสนอแนะ	ผู้อบรม 30 คน	การวิเคราะห์เนื้อหา	รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง (ที่สมบูรณ์)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าเฉลี่ย

โดย ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นหรือข้อคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถาม มีการแบ่งสัดส่วนดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00 ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.49 ระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49 ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49 ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 ระดับน้อยที่สุด

2. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

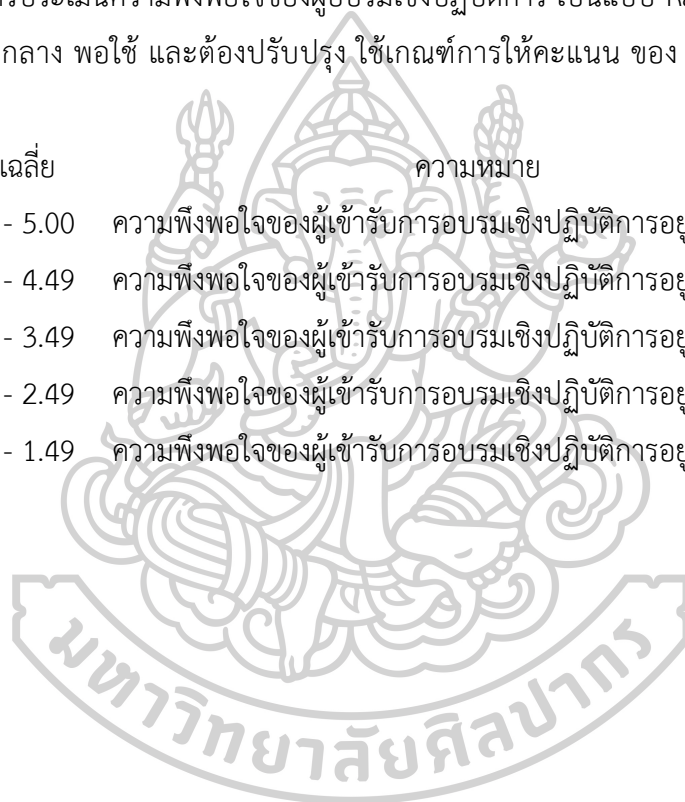
3. แบบทดสอบความรู้ ก่อนและหลังการอบรม (Pre - test & Post - test) เป็นแบบถูกผิด กำหนดเกณฑ์คะแนนก่อนและหลังการทดลอง ดังนี้ (นรินทร์ สังข์รักษา, 2555: 152)

คะแนนเฉลี่ย >80%	หมายถึง	ความรู้ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 60-79.9%	หมายถึง	ความรู้ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย <60 %	หมายถึง	ความรู้ในระดับน้อย

การเปรียบเทียบคะแนนก่อนการทดลอง (Pre-test) และหลังการทดลอง (Post-test) ด้วยสถิติแบบไม่อิสระจากกัน (t-test แบบ dependent) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้อบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นแบบ Rating Scale 5 ระดับคือ ดีมาก ดี ปานกลาง พอใช้ และต้องปรับปรุง ใช้เกณฑ์การให้คะแนน ของ Best & Kahn (1998 : 181-182)

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.50 - 5.00	ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการอยู่ในระดับดีมาก
3.50 - 4.49	ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการอยู่ในระดับดี
2.50 - 3.49	ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการอยู่ในระดับพอใช้
1.00 - 1.49	ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการอยู่ในระดับต้องปรับปรุง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับ Multi-case Multi-side โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 และ 4) เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ นำเสนอผลการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย 4 ตอนเพื่อตอบโจทย์การวิจัยตามวัตถุประสงค์ 4 ข้อดังกล่าว ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพการณ์การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

ตอนที่ 2 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 (Design and Develop) ในขั้นตอนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบและนำเสนอรูปแบบ

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 (Implementation)

ตอนที่ 4 ผลการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

ผลการศึกษาสภาพการณ์การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

1. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองสาหร่าย จังหวัดกาญจนบุรี

ประวัติความเป็นมาการก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองสาหร่าย จะกล่าวถึงตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของการริเริ่มตั้งกลุ่ม และต่อมาระยะที่เข้าสู่การพัฒนาต่อยอดไปยังกิจกรรมต่าง ๆ จนก่อให้เกิดกลุ่มอื่น ๆ ในชุมชนตามมา จนเข้าสู่ยุคปัจจุบันของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ดังนี้

ระยะเริ่มต้น ปีพ.ศ. 2540 เริ่มจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ พัฒนาการอำเภอมาชวนคุยกับผู้นำในชุมชนตำบลหนองสาหร่าย โดยการนำเอาข้อมูลและแนวทางของการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ฯ เข้ามาหารือกับผู้นำชุมชน ให้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์ฯ เมื่อผู้นำได้รับรู้และเห็นด้วย จึงประกาศหอกระจายข่าวให้ประชาชนเข้าประชุมร่วมกันที่ศาลาวัดหนองซู่ เพื่อมารับฟังและหาข้อสรุปร่วมกัน พัฒนาการอำเภอจึงได้ดำเนินการจัดประชุม เพื่อให้ชุมชนตำบลหนองสาหร่ายได้มีความรู้ ความเข้าใจและเห็นประโยชน์ของการก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์ฯ ถ้าหากมีขึ้นในชุมชน เมื่อชาวบ้าน แกนนำชุมชนเข้าใจและเห็นด้วยกับแนวทางของพัฒนาการอำเภอ แกนนำชุมชนในขณะนั้น ที่มีบทบาทต่อชุมชน และชุมชนให้การยอมรับ คือคุณศิริโรฒ จิตนิยม ก็เล็งเห็นความสำคัญและเห็นด้วย จึงมีมติให้มีการตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตภายในวันเดียวกัน คือวันที่ 18 ธันวาคม 2540 กระบวนการจัดตั้งโดยพัฒนาการอำเภอได้นำเอาระเบียบการจัดตั้งของพื้นที่ต้นแบบกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลคลองเปี้ยะ กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลบ้านไม้ขาว มาเป็นต้นแบบในการนำมาปรับกฎระเบียบใช้ให้เข้ากับชุมชนตำบลหนองสาหร่าย และได้ระเบียบที่เหมาะสมกับชุมชน อย่างเช่น การออมของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ตำบลหนองสาหร่าย ให้เริ่มออมได้ตั้งแต่เด็ก เริ่มที่ 20 บาท ไม่จำกัดอายุ (กำหนดให้ 1 คน ต่อ 1 บัญชี ภายใน 1 ครอบครัวจะมีกี่คนก็ได้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ)

ภายในปีแรก หลังจากรับสมาชิกได้จำนวนหนึ่งแล้ว จึงได้ดำเนินการตามระเบียบของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คือในระเบียบสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ จะต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ 4 ฝ่าย ประกอบด้วย คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการ คณะกรรมการฝ่ายสินเชื่อ (เงินกู้) คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ และคณะกรรมการฝ่ายส่งเสริม จำนวนสมาชิกปีแรก 150 คน มีเงินทุนครั้งแรกจำนวน 3,000 บาท คุณศิริโรฒ จิตนิยม เป็นประธานกลุ่ม การก่อตั้งกลุ่มจึงสำเร็จภายในวันเดียวกัน โดยใช้ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านเป็นที่ทำการในครั้งแรกซึ่งเป็นที่ทำการของหอกระจายข่าวอยู่ในที่เดียวกัน การฝากเงินเริ่มต้นฝากที่ ธนาคารออมสิน แต่งตั้งคณะกรรมการฝาก-ถอน จำนวน 3 คน กำหนดฝากทุกวันที่ 5 ของเดือน และกำหนดให้วันที่ 5 ของทุกเดือนเป็นวันประชุมหมู่บ้านด้วยตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน กิจกรรมในช่วงเช้า จะมีกิจกรรมเก็บเงินจากสมาชิกที่มาส่งเงินออม และเงินกู้ เมื่อทราบว่าได้จำนวนเท่าไรเงินคงเหลือเท่าไร ช่วงเย็นก็จัดการประชุมชี้แจงให้ชาวบ้านทราบ ผลประกอบการของกลุ่ม พร้อมทั้งรับฟังการสะท้อนปัญหาและข้อเสนอแนะจากสมาชิกในทุกวันที่ 5 ของทุกเดือน สถานที่ตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองสาหร่าย เลขที่ 99/1 บ้านหนองซู่ หมู่ที่ 4 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ปัจจุบันมีสมาชิก 418 คน เงินสัจจะสะสม 5,519,120 บาท เป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตระดับ 3 ปัจจุบันประธานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองสาหร่าย คือ นายศิริโรฒ จิตนิยม ซึ่งเป็นตั้งแต่เริ่มก่อตั้งกลุ่มจนถึงปัจจุบัน

2. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองผักนาก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

ประวัติความเป็นมาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองผักนากในปี พ.ศ. 2518 - 2519 ชาวบ้านตำบลหนองผักนาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการประกอบอาชีพหลัก คือ การประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม (การทำนา) และอาชีพรองการเลี้ยงสัตว์ ทั้ง 8 หมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทางการทำนา เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับอาชีพหลัก ทำให้เกษตรกรที่ได้รับความเดือดร้อนต้องดิ้นรนชวนขวายเป็นเพื่อต่อสู้กับชีวิตในการดำรงชีพที่จะต้องเลี้ยงดูครอบครัวให้มีการอยู่รอดไปวัน ๆ และปัญหาที่ร้ายแรงในขณะนั้น ก็คือ มีพ่อค้าคนกลาง และพ่อค้าในท้องถิ่นให้ความร่วมมือในการกำหนดราคาสินค้าและสินเชื่อต่าง ๆ แก่เกษตรกร ทำให้เกษตรกรต้องมีหนี้สินกับพ่อค้าคนกลางเป็นจำนวนมาก ประกอบกับขณะนั้นผลิตผลทางการเกษตรมีราคาตกต่ำ ประชาชนมีรายได้น้อย และไม่เพียงพอจุนเจือครอบครัวในด้าน การเก็บออมเงินหรือด้านการประหยัดไม่มีความสมดุลกัน เงินทุนในด้านการประกอบอาชีพส่วนตัวไม่มี รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับการระดมเงินทุน การเข้าถึงแหล่งทุนทั้งภายใน และภายนอกชุมชนก็ไม่มี ซึ่งชาวบ้านในสมัยนั้นขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้เป็นจำนวนมาก

จุดเริ่มต้น/จุดการเปลี่ยนแปลง

ปี พ.ศ. 2520 ทางคณะกรรมการหมู่บ้านและคณะกรรมการสภาตำบลหนองผักนาก ได้ประชุมปรึกษาหารือในการระดมทุนขึ้นซึ่งมีนายลาน สว่างศรี ประธานสภาตำบลหนองผักนาก ท่านเห็นด้วยและสนใจในกิจกรรมด้านนี้ และได้เชิญเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนมาให้ความรู้แก่ประชาชนในวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2520 เกี่ยวกับการระดมทุน หรือการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตขึ้นตามหลักการและนโยบายของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

ปี พ.ศ. 2520 วันที่ 3 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 ได้เริ่มดำเนินการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตขึ้นที่ หมู่ที่ 5 บ้านหนองผักนาก ตำบลหนองผักนาก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยในครั้งแรก มีสมาชิกก่อตั้งเริ่มแรกจำนวน 27 คน มียอดเงินสะสมสะสม จำนวน 999 บาท ในการดำเนินงานกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีการดำเนินกิจกรรมด้วยความเจริญรุ่งเรืองมาโดยตลอด และมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นทุกระยะอยู่ตลอดเวลา ทางกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตได้มีการดำเนินกิจกรรมในด้านการให้สมาชิกกู้ยืมเงิน กิจกรรมด้านศูนย์สาธิตการตลาด และกิจกรรมด้านธนาคารข้าว ซึ่งเป็นผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่ม ๆ โดยความเห็นชอบของสมาชิกส่วนใหญ่ โดยผ่านการบริหารงานของคณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งยึดหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิก ความต้องการของสมาชิก ซึ่งทำให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองผักนากมีความเจริญเติบโตมาเท่าปัจจุบันนี้

3. ประวัติความเป็นมาบ้านหมูใหญ่ดงยาง หมู่ที่ 3 ตำบลดอนกระเบื้อง อำเภोधาราม จังหวัดราชบุรี

ประวัติการก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหมูใหญ่ดงยาง หมู่ที่ 3 ตำบลดอนกระเบื้อง อำเภोधาราม จังหวัดราชบุรี ได้จัดตั้งกลุ่มขึ้น เมื่อปี พ.ศ.2540 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อระดมเงินทุนในท้องถิ่น ให้มีการออมเงิน การพัฒนาคน การพัฒนากองทุน และส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพให้สมาชิกของกลุ่ม มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยมีคุณธรรม 5 ประการ 1. มีความซื่อสัตย์ต่อกัน 2. มีความเสียสละเพื่อส่วนร่วม 3. มีความรับผิดชอบร่วมกัน 4. มีความเห็นอกเห็นใจกัน และ 5. มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

สถานที่ตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหมูใหญ่ดงยาง เลขที่ 4/6 หมู่ที่ 3 ตำบลดอนกระเบื้อง อำเภोधาราม จังหวัดราชบุรี 70120 เบอร์โทร 089-1269600 ปัจจุบัน มีสมาชิก จำนวน 402 ราย มีเงินสะสมจะสะสม 13,876,278 บาท มีสมาชิกขอกู้เป็นเงินทั้งสิ้น 11,420,600 บาท วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม 1. เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการฝากออมทรัพย์-ฝากสัจจะ 2. เพื่อให้บริการเงินกู้สมาชิก เพื่อเป็นสวัสดิการแก่สมาชิก 3. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้สมาชิก และ 4. เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี ภายใต้คุณธรรม 5 ประการ

ด้านการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

การมีส่วนร่วมของสมาชิก/ดำเนินกิจกรรม การบริหารงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหมูใหญ่ดงยาง ได้ยึดหลักคุณธรรม 5 ประการของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ที่กรมการพัฒนาชุมชนให้การสนับสนุน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจกัน การจัดทำเอกสารหลักฐานทางบัญชี มีการมอบหมายงานแก่คณะกรรมการในการจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบตามหลักการบัญชีกลุ่มออมทรัพย์ฯ เช่น บัญชีเงินสด บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย บัญชีเงินฝากธนาคาร และทะเบียนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

พื้นที่ทดลอง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองมะตูม ม.9 ต.ดอนแร่ อ.เมืองราชบุรี จ.ราชบุรี

ประวัติความเป็นมาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองมะตูม เริ่มก่อตั้งวันที่ 15 สิงหาคม 2544 ณ ศาลาอเนกประสงค์ หมู่ที่ 9 ตำบลดอนแร่ อำเภोधาราม จังหวัดราชบุรี จัดตั้งกลุ่มโดยร่วมกับคณะกรรมการในชุมชนร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภोधาราม จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการออมเงินสัจจะและเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้าน ในด้านการออมเงิน การเรียนรู้ การสร้าง พัฒนาความคิดริเริ่ม และแก้ไขปัญหา รวมทั้งเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้าน โดยทางคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองมะตูม ได้สร้างความเข้าใจและตระหนักว่าเงินสัจจะของกลุ่มที่ได้มาในหมู่บ้านเป็นของสมาชิก

ทุกคน ปัจจุบันมีสมาชิก 427 คน เป็นชาย 187 คน หญิง 240 คน มีเงินออมทรัพย์สัจจะ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565 จำนวน 7,151,000 บาท

โดยมีอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ส่งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย ร้อยละ 6 ต่อปี ชำระเป็นรายเดือน การบริหารงานโดยใช้หลักคุณธรรม 5 ประการ ดังนี้

1.ความซื่อสัตย์: คณะกรรมการบริหารงานอย่างตรงไปตรงมา: สมาชิกส่งเงินสัจจะตรงเวลา ทุกวันที่ 3 ของเดือน

2.ความเสียสละ: คณะกรรมการเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อมาดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านหนองมะตูม นำมาเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน

3.ความรับผิดชอบ: คณะกรรมการมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในแต่ละด้านเป็นไปด้วยดี: สมาชิกส่งเงินสัจจะ ทุกวันที่ 3 ของเดือน และคืนเงินกู้ตรงต่อเวลา

4.ความเห็นอกเห็นใจกัน: การช่วยเหลือสมาชิกบางรายที่มีความเดือดร้อน เช่น ตัดหนี้ นอก ระบบที่มีดอกเบี้ยสูง มาอยู่ในระบบกลุ่มออมทรัพย์ฯ ที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ

5.ความไว้วางใจกัน: คณะกรรมการและสมาชิกมีความไว้วางใจกัน ทำให้การบริหารจัดการ กลุ่มออมทรัพย์ฯ เป็นไปด้วยเรียบร้อย โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

กิจกรรมโดดเด่นของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ประกอบด้วย

1. กำหนดการประชุมสมาชิกทุกวันที่ 3 เดือน พร้อมส่งเงินสัจจะ และให้สมาชิกของกลุ่มฯ ที่มีความประสงค์ขอกู้ยืมเงิน เพื่อนำไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์

2. ให้สวัสดิการแก่ครอบครัวสมาชิกที่เสียชีวิต โดยมอบเงิน ร้อยละ 4,000 บาทต่อราย

3. สนับสนุนการจัดกิจกรรมวันพัฒนา สาธารณะในหมู่บ้าน เช่น วันพ่อ วันแม่ จากงบ สาธารณะประโยชน์ของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต บ้านหนองมะตูม

4. สนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเล่นกีฬา เช่น สนับสนุนอาหารและเครื่องดื่มในการ แข่งขันการกีฬา

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพการณ์การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

1. ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview)

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เกี่ยวกับสภาพการณ์ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 จำนวน 30 คน มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต /ดำเนินการในปัจจุบัน ถ้าเปรียบเทียบกับอดีต มีการเติบโตหรือ มีการพัฒนา

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการรวมตัวกันของชาวบ้าน เพื่อช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยการประหยัดทรัพย์แล้วนำมาสะสมรวมกัน เพื่อใช้เป็นทุนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพ

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 1 ได้กล่าวถึงความเป็นมาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กล่าวว่า

“กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่จัดตั้งขึ้นในชุมชนนั้น นอกจากจะเกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริงในด้านการสร้างความรัก ความสามัคคี การสร้างนิสัยประหยัดและเห็นคุณค่าของการใช้เงินแล้วยังนำไปสู่ความมั่นคงของเงินทุนตนเอง ครอบครัว และชุมชนในอีกทางหนึ่งด้วย”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 1

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 2 กล่าวเสริมเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์ กล่าวว่า

“นอกจากนี้ยังสามารถเกื้อกูลสนับสนุนการดำเนินงานในโครงการต่าง ๆ อีกด้วย เช่น โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบล (OTOP) ทำให้งานดังกล่าว มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 2

เพื่อเป็นการขยายผลแนวคิดของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กรมการพัฒนาชุมชนจึงได้จัดทำแนวทางการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยรวบรวมและปรับปรุงจากคู่มือแนวทาง ระเบียบ ตลอดจนหนังสือสั่งการ และคัดลอกองค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของบุคลากรกรมการพัฒนาชุมชน (KM Blog) ซึ่งเนื้อหาสาระที่เป็นข้อคิด / แนวทางนำมาเรียบเรียงรวบรวมไว้ในเอกสารให้ครอบคลุมความเป็นมา วัตถุประสงค์ ความสำคัญ ตลอดจนวิธีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอย่างง่าย ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจในหลักคิดของการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในชุมชนอย่างแท้จริง (กรมการพัฒนาชุมชน: 2556)

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชน ในชนบทรวมตัวกันแก้ไข ปัญหาขาดแคลนเงินทุน และปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพด้วยตนเอง โดยการฝึกฝนให้ประชาชน รู้จักประหยัด อดออม เก็บสะสมเงินทุนที่เหลือจากการใช้จ่าย มาฝากไว้กับกลุ่มเป็นประจำ และสมำเสมอเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

ดังกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 4 กล่าวว่า

“ในสถานการณ์ปัจจุบันการพัฒนาอาชีพเกษตรกรยังประสบกับปัญหาผลผลิตการเกษตรลดลง และราคาของผลผลิตทางการเกษตรไม่แน่นอน รายได้ของเกษตรกรโดยรวมจึงไม่มั่นคงแน่นอนไปด้วย แต่ภาระค่าใช้จ่ายมีมากทำให้มีการออมน้อย”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 4

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 5 กล่าวเพิ่มเติมว่า

“ผลผลิตราคาถูก ทำให้รายได้น้อยลง การออมน้อย เงินทุนน้อย ทำให้การพัฒนาการผลิตทางการเกษตรและพัฒนาแหล่งเงินทุนเพื่อการผลิต เป็นเรื่องที่ยาก เพราะเงินทุนจะได้นำมาต่อยอดการเพาะปลูกรอบใหม่อย่างเต็มที่”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 5

สาเหตุของหนี้สิน คือ ค่านิยมทางสังคม เมื่อเห็นคนอื่นซื้อโทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ ก็อยากได้ แต่ลืมว่าฐานะการเงินยังมีเงินน้อย จึงต้องยอมกู้ใช้เงินในอนาคต ยอมรับ ภาระดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นจนกว่าจะผ่อนชำระหมด ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 6 กล่าวว่า

“สาเหตุของการก่อหนี้สินส่วนมากเกิดจากความอยากมีอยากได้ ในขณะที่ฐานะทางการเงินของตนเองไม่ดีพอ แต่ด้วยความอยากได้จึงยอมที่จะก่อหนี้ เพื่อนำเงินไปใช้ใช้จ่ายซื้อของที่ตนเองอยากได้”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 6

ด้านการใช้จ่ายเงินของบุคคลจะมีได้ก็ต้องเริ่มที่การประหยัด ถ้าเราเริ่มที่กู้แล้วจะต้องจนเรื่อยไป การประหยัดจะสนับสนุนให้เกิดการออม หากออมไม่พอที่จะขยายงานก็สามารถเพิ่มเงินทุนโดยกู้จากที่อื่นทำให้มีเงินทุนเพียงพอในการประกอบอาชีพ เป็นการเพิ่มกำลังด้านเงินทุนเพื่อการผลิต และมีกำลังใช้คืนเงินกู้มากเพราะเรากู้มาน้อย นอกจากนี้ การที่จะใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ จะต้องมียุทธศาสตร์การเงินที่ดีด้วย ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 7 กล่าวว่า

“ถ้าเรารายได้น้อยแต่รู้จักประหยัดแล้วสะสมรวมกับทุนของตัวเองที่มีอยู่ รู้จักคิดและอดออม ดำรงชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็จะทำให้เรามีการวางแผนในการดำเนินงานที่ดีได้”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 7

การดำเนินการของกลุ่มออมทรัพย์ในปัจจุบัน ถ้าเปรียบเทียบกับอดีต มีการพัฒนาขึ้นมาก มีประชาชนให้ความสนใจและสมัครเข้ากลุ่มมากขึ้น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นแนวความคิดแก้ไข ปัญหาการขาดแคลนเงินทุน เพราะคนจนในชนบทถูกปิดล้อมด้วยวงจรแห่งความยากจน ดังนั้น การหาเงินมาเพื่อลงทุน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก การให้ชาวชนบทมารวมกลุ่มออมเงิน แล้วนำไปทำทุนนั้น เป็นทางออกที่ดีทางหนึ่ง ซึ่งในสังคมปัจจุบัน เงินทุนเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาหมู่บ้าน ถ้าไม่มีเงินทุนชาวบ้านก็ยากที่จะทำอะไรได้ ดังนั้น การสะสมเงินทุน การสร้างกองทุนสำหรับหมู่บ้านจึง ต้องทำกัน เพื่อนำเงินไปพัฒนาหมู่บ้าน ไปส่งเสริมอาชีพ และช่วยเหลือด้านสวัสดิการต่าง ๆ การ จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ไม่เพียงแต่จะสร้างแหล่งเงินทุนให้กับหมู่บ้านเป็น “เงินทุนภายใน” เป็นแหล่งกักเก็บเงินไปประกอบอาชีพ มีการช่วยเหลือสวัสดิการที่ประกันความเจ็บป่วยเท่านั้น หากแต่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ยังก่อให้เกิดการรวมกลุ่มสินค้าของชาวบ้าน มีการซื้อ - ขายด้วยราคาที่เป็นธรรม รวมทั้งลดการพึ่งพา “เงินทุนภายนอก” มีกระแสการเงินหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน คือความ จำเป็นอย่างหนึ่งที่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในระบบที่ชาวบ้านยังถูกอิทธิพลจากเศรษฐกิจ หรือการใช้ เงินตราครอบงำอยู่ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2556: 13)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนใน ปัจจุบันมีการเติบโต มีการสร้างกองทุนสำหรับหมู่บ้าน ทำให้มีเงินทุนภายในสะสมมากขึ้นเพียงพอต่อ ความต้องการของสมาชิก ในอดีตบางกองทุนยังต้องไปกู้ยืมจากต่างหมู่บ้านเพื่อมาใช้ในการลงทุนทำ ให้ดอกเบียที่เกิดมีการเปลี่ยนแปลงได้คืออาจมากกว่าปกติ ทำให้การใช้คืนเกิดความล้มเหลวขึ้นได้ เนื่องจากรายได้ไม่พอที่จะใช้คืนกลุ่มออมทรัพย์

ปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นวิธีการระดมเงินออมและทรัพยากรอื่นของแต่ละบุคคล เป็น “เงินทุนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต” นำมาจัดสรรให้บริการกับสมาชิกในชุมชน เพื่อช่วยเหลือ ตนเองยามปกติและช่วยเหลือซึ่งกันและกันยามประสบปัญหาด้วยความเอื้ออาทรโดยพฤติกรรม ความมีวินัยในการออมและความไว้นื้อเชื่อใจระหว่างสมาชิกวินัยในการออมและความไว้นื้อเชื่อใจ ระหว่างสมาชิก และเป็นการพิทักษ์ปกป้องดูแลกันเองซึ่งจะลดโอกาสการถูกเอารัดเอาเปรียบจาก ภายนอกให้เหลือน้อยที่สุด

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นองค์กรที่รวมเอาคนที่รู้จักเพื่อแสวงหาแนวทางใหม่ในการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สิ่งสำคัญที่จะทำให้การรวมตัวของสมาชิกเหนียวแน่น สามารถทำให้กลุ่ม ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ คุณธรรมของสมาชิก ซึ่งมี 5 ประการ ดังนี้ 1) ความซื่อสัตย์ต่อกัน 2) ความเสียสละ 3) ความรับผิดชอบ 4) ความเห็นอกเห็นใจ และ 5) ความไว้วางใจกัน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2556: 17) ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 10 กล่าวว่า

“ปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตส่วนใหญ่จะพบว่าคณะกรรมการที่ได้รับการฝึกอบรม ศึกษาดูงานในระดับสูง มีประสิทธิภาพการดำเนินงานแตกต่างจากคณะกรรมการที่ได้รับการฝึกอบรมศึกษาดูงานในระดับต่ำ”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 8

และกล่าวเพิ่มเติม กล่าวว่า

“ก็เชื่อมั่นเป็นนโยบายของรัฐบาลเมื่อก่อนหน้านี้เป็นแนวคิดของผู้นำชุมชน ก็ให้อยู่ได้ด้วยตัวเอง ฟังตัวเองก่อนที่จะฟังรัฐบาล คือ นโยบายชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนต้องดูแลตัวเอง”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 9

กระบวนการฝึกอบรมศึกษาดูงานมีทั้งการให้ความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การฝึกปฏิบัติ ทำให้เกิดความเข้าใจ เกิดทักษะในการปฏิบัติงาน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เกิดเครือข่ายความร่วมมือ มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 10 กล่าวเพิ่มเติมว่า

“เราสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมศึกษาดูงานไปปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานของคณะกรรมการมีประสิทธิภาพสูง”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 10

คณะกรรมการกลุ่มเป็นกลไกที่สำคัญของการขับเคลื่อนการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตไปสู่ความสำเร็จ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 11 กล่าวว่า

“บุคคลที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการเงินของสมาชิกต้องเป็นบุคคลที่มีภาวะความเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การทำงานสำเร็จ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ เสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรม มุ่ง ประโยชน์ของสมาชิกเป็นสำคัญ”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 11

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า สำหรับการพัฒนาชุมชนแล้ว การพึ่งตนเอง ความพอเพียง และความเข้มแข็งของชุมชน เป็นทางแก้ความยากจน ซึ่งการลดรายจ่าย โดยการสร้างวินัยทางการเงิน

และการออมเงินในชุมชน ในรูปแบบ การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นหนทางการแก้ไข ปัญหาความยากจนของประชาชนในชุมชนอีกทางหนึ่ง

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสมาชิกกลุ่ม ๆ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ หรือเอกชน

การปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความร่วมมือ สนับสนุนจากสมาชิก และการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนส่งผลต่อประสิทธิภาพ การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 12 กล่าวว่

“การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนมีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานกลุ่ม ออม ทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นเพราะบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนทุกระดับ โดยเฉพาะ พัฒนาการที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 12

และผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 13 กล่าวเพิ่มเติมว่า

“ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตสิ่งที่มีผล ต่อกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกแบบพหุภาคี (เจ้าหน้าที่ของรัฐ และเอกชน)”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 13

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 14 กล่าวเพิ่มเติมว่า

“ถ้าพูดตามแนวคิดที่รัฐบาลเคยพูดไว้เนะครั้บว่า เรื่องของรัฐสวัสดิการเนะครั้บ คือก่อนที่จะถึง รัฐสวัสดิการนั้น ตัวกองทุนสวัสดิการจะเป็นตัวนำทางตัวหนึ่งที่ทำให้ประชาชนหรือว่าชาวบ้านทั่วไป ได้แต่ต้องคำว่าทุนก่อน เพราะคำว่าสวัสดิการของรัฐเรานั้นมันยังไม่เหมือนของต่างประเทศ มันไม่ ครบวงจรเนะครั้บให้เขารู้ว่าสวัสดิการไหนบ้างที่รัฐจะต้องรับผิดชอบให้เขา”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 14

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นแหล่งเงินทุนที่ประชาชนในหมู่บ้านได้ใช้บริการมากที่สุด เพราะคนในชุมชนส่วนมากเป็นสมาชิกกลุ่มและสมาชิกได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม และ เป็นกลุ่มที่หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนช่วยเหลือเมื่อกลุ่มเกิดปัญหา และช่วยแก้ไขปัญหาหรือ หาทางออกให้ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 15 กล่าวว่

“สิ่งที่เราทำอยู่นี้เราจะทำเป็นข้อเสนอให้กับทางรัฐ เตรียมพร้อมไว้ อันนี้ถ้าหากมีสวัสดิการภาครัฐเกิดขึ้นมานั้น หลายอย่างที่เรเป็นคนเตรียมการให้มัน มันจะไปทำให้ประชาชนระดับล่างมีคำตอบ เขาก็มีคำตอบขึ้นไปว่า คุณต้องการเท่าไร 300 ครัว อย่างนี้ละครับ อะไรแบบนี้”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 15

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจัดตั้งขึ้นตามความต้องการของประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่ประสบปัญหาขาดแคลนเงินทุน และปัจจัยในการผลิต เพื่อพัฒนาอาชีพและยกระดับฐานะของตนเอง ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 16 กล่าวว่า

“กลุ่มออมทรัพย์เราจะเข้าไปช่วยให้เกิดเอื้ออำนวย คือ เราไม่ได้เพียงแค่ให้การสงเคราะห์เอื้ออำนวย แต่เรากำลังจะทำให้เขาพึ่งตนเองได้ให้ดำรงชีพอยู่ได้ ส่วนเรื่องที่อยู่อาศัย สุขภาพ อาหาร การกิน โภชนาการต่าง ๆ มันก็ต้องเข้ามาเกี่ยว แต่ในปัจจุบันเราอาจจะยังไม่ถึงตรงนั้น แต่นโยบายจะต้องพาดพิงไปถึงเพราะว่าเรื่องของโภชนาการจะต้องเข้ามาอยู่ในระบบสวัสดิการก็เหมือนกัน เรื่องที่อยู่อาศัยการดำรงชีพต่าง ๆ คนพิการ คนด้อยโอกาส ผู้สูงอายุที่มีปัญหา เพื่อให้เกิดการบูรณาการสวัสดิการสังคม”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 16

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 17 กล่าวเสริมว่า

“บางคนในกลุ่มออมทรัพย์เขายังไม่เข้าใจเลยว่า กลุ่มออมทรัพย์ คืออะไร แล้วทำไมจึงต้องมีสวัสดิการกลุ่มออมทรัพย์ ในเมื่อเรามีมาปนกิจสงเคราะห์แล้ว เราต้องไปทำความเข้าใจก่อน”

ในบางพื้นที่ที่กลุ่มออมทรัพย์ประสบปัญหาหลายด้านเหมือนกัน การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกันกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุนของประชาชน ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 18 กล่าวว่า

“หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานในภาครัฐยังไม่เข้าใจ หน่วยงานภายนอกยังไม่เข้าใจว่าที่นี้กำลังทำอะไร ที่นี้ไปไกลเกินกว่าหน่วยงานนั้นจะตามทัน เพราะเขายังอยู่ในกรอบงบประมาณ เช่น งบประมาณ ผู้สูงอายุ อปต. ก็ต้องจัดสรรให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ ไม่ได้ถูกต้องตามงบประมาณ แต่ไม่รู้ว่ ความต้องการจริง ๆ บางคนก็ขาดบางคนก็เกิน”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 18

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 19 กล่าวเสริมว่า

“ตอนนี้อยากให้ทั้งรัฐบาลทั้งชุมชนทำสื่อประชาสัมพันธ์มากที่สุด คือเราสามารถทำได้เลย แต่ว่าเรายังขาดงบประมาณบางส่วนที่ว่าจะทำพวกแผ่นพับ ไลน์ สื่อ โฆษณาต่าง ๆ อย่างนี้ ออกทั้งวิทยุ โทรทัศน์ อยากให้รัฐบาลทำตรงนี้มากด้วย เหมือนกับสื่อเรื่อง อสม. เห็นไหมคะ ทุกคนเลย มันเป็นที่ติดหูเลย เราอยากให้เป็นอย่างนี้บ้าง”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 19

และผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 20 กล่าวเพิ่มเติมว่า

“...อยากให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือ เพราะในการช่วยเหลือภาครัฐจะมีพลังมากกว่า ถ้าเราจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ มันก็ต้องมีค่าใช้จ่าย มีอะไรต่าง ๆ มากมาย พวกแกนนำเราไม่มีต้นทุน ไม่มีอะไร เพราะฉะนั้นภาครัฐ ต้องเข้ามาอำนวยความสะดวกนั้น ๆ ส่วนในเรื่องประชาคม เรื่องการขยายความคิดต่าง ๆ นั้น พวกแกนนำ เราพอช่วยเหลือกันได้”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 21

ในเรื่องที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่น หรือมีความร่วมมือกัน ความช่วยเหลือภาครัฐจะเข้ามาช่วยเหลือดำเนินการ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลที่ 22 กล่าวว่า

“การก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์พื้นฐานในชุมชนเพื่อคุ้มครองประชาชน การศึกษา อาชีพ สมาชิก และคนในชุมชน เชื่อมโยงกับงานพัฒนาอื่น ๆ ในชุมชน เช่น องค์กรการเงินชุมชน ตลอดทั้งจัดสวัสดิการที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ การจัดสวัสดิการสินค้าอุปโภคบริโภคราคาถูกกว่าห้างและร้านค้าให้แก่สมาชิกและประชาชนในชุมชนเพื่อนำพาชุมชนให้สามารถพึ่งตัวเองได้โดยไม่พึ่งฝ่ายรัฐ หรือกลุ่มทุนภายนอก”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 22

คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสมาชิกกลุ่ม ๆ มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือหลักคุณธรรม 5 ประการ (ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน)

กรมการพัฒนาชุมชน มีภารกิจสำคัญในการสนองนโยบายกระทรวงมหาดไทยในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก/วิสาหกิจชุมชน และส่งเสริมระบบการจัดการทุนของชุมชนและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ด้วยวิธีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้การมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการสามารถพึ่งตนเองได้โดยในส่วนของ การส่งเสริมและ

พัฒนาทุนกรมการพัฒนาชุมชนมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชนบท รวมตัวกันระดมเงินออมเพื่อจัดตั้ง กองทุนของชุมชนในรูปแบบ ”กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต” เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านเงินทุนประกอบอาชีพหรือใช้จ่ายยามเดือดร้อน จำเป็นโดยการบริหารจัดการของสมาชิกและช่วยเหลือแบ่งปันกันในกลุ่มชน ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 23 กล่าวว่า

“ชุมชนต้นแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี มีหลักการดำเนินการในระบบการจัดการในระบบเครือข่ายระดับตำบล มีการตั้งธรรมนูญความดีโดยการประเมินความดีในการเข้าร่วมประชุมหรือการทำกิจกรรมทุกครั้งจะต้องมีลายมือชื่อจากคณะกรรมการลงชื่อในสมุดทำความดี ข้อมูลการกระทำผิดจากสถานีตำรวจ ใบเสร็จการเสียค่าน้ำ ค่าไฟ สมุดบันทึกรายรับ รายจ่ายของครอบครัว เกณฑ์ในการพิจารณาการอนุมัติเงินกู้จากสถาบันการเงิน คุณสมบัติการกู้ต้องเป็นสมาชิกสถาบันการเงิน การจดบันทึกรายรับ รายจ่ายครัวเรือน การมีออมทรัพย์ประจำเดือน การเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน การปฏิบัติตามแผนการแก้ไขปัญหาความยากจนและหนี้สินของตำบล”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 23

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการรวมตัวกันของชาวบ้าน เพื่อช่วยเหลือตนเองช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยการประหยัดทรัพย์ แล้วนำมาสะสมรวมกันทีละเล็กละน้อยเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้เป็นทุนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ในการ ลงทุนประกอบอาชีพหรือเพื่อสวัสดิการของตนเองและครอบครัว (พงษ์นรินทร์ อัสวเศรษฐี และคณะกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและกิจกรรมเครือข่าย กรมการพัฒนาชุมชน 2541) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จะดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพจะต้องบริหารจัดการอยู่ภายใต้คุณธรรม 5 ประการ ดังนี้ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความเสียสละ 3) ความรับผิดชอบ 4) ความเห็นอกเห็นใจกัน และ 5) ความไว้วางใจกัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ความซื่อสัตย์ ปัจจุบันสิ่งที่ควรจะตระหนักกันให้มาก เพราะการที่จะสามารถก้าวผ่านสิ่งต่างๆไปได้ต้องเรียนรู้ที่จะมีความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ที่สำคัญ คือ การซื่อสัตย์ต่อสังคมส่วนรวม หากทุกคนให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ก็จะไม่เกิดปัญหาต่อชีวิตและสังคม หรือถ้าเป็นปัญหาใหญ่ที่เกินกว่าจะแก้ไขด้วยคนคนเดียวได้ เมื่อทุกคนรวมพลังกันปัญหาที่ว่าใหญ่ก็จะเบาบางลงได้ ความซื่อสัตย์เป็นคุณธรรมที่จำเป็นต่อทุกสังคม ไม่ว่าจะเป็นความซื่อสัตย์ในระดับไหนก็ตามจะต้องมีการปลูกฝังหรือสอนเยาวชนรุ่นหลังให้ประพฤติปฏิบัติ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 24 กล่าวว่า

“หากคนในสังคมขาดคุณธรรมข้อนี้เมื่อใดสังคมก็จะวุ่นวาย ไม่สงบ คนจะเอาไรต์เอาเปรียบกัน และเห็นแก่ตัวมากขึ้น จนก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 24

และผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 25 กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า

“ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณธรรมลักษณะอันสูงค่ายิ่งของความเป็นมนุษย์สะท้อนให้เห็นถึงจิตใจที่บริสุทธิ์”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 25

มนุษย์จะมีคุณค่าต่อเมื่อ มีความจริงใจ ความสุจริตใจ ความเป็นธรรมในจิตใจ แต่ สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมนุษย์มีความซื่อตรงต่อตนเอง เป็นพื้นฐาน ถ้าเราตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรม รู้จักตัวเอง ซื่อตรง ต่อตนเองชีวิตจะมีความเจริญก้าวหน้าด้วยบารมีแห่งความดีผู้ที่ซื่อตรงต่อตนเองจึงมีทั้งความเข้มแข็งแกร่งกล้า หนักแน่นมั่นคง นำเลื่อมใสศรัทธา สามารถก้าวข้ามอุปสรรคปัญหา พาชีวิตไปสู่ความสำเร็จอย่างแท้จริง ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 26 กล่าวว่า

“ความซื่อสัตย์รวมไปถึง ความซื่อตรงต่อหน้าที่ คือ การปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา โปร่งใส ตรวจสอบได้ ไม่เห็นแก่สินจ้าง ไม่ใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 26

นอกจากนี้ยังต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง บุคคลจะมีลักษณะของหิริโอตตปปะคือ มีความละเอียดและกระตือรือร้นใจตนเองในการกระทำความผิดซึ่งได้ชื่อว่าเป็นการไม่สุจริต แม้ว่าจะไม่มีใครรู้เห็นก็ตาม อีกทั้งเป็นการกระทำเพื่อให้เป็นไปตามที่ได้ตั้งใจ หรือตามคำพูดโดยไม่เหลวไหลไม่สับปลับกลับกลอกไม่คล้อยตามการชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย มีความมั่นคงต่อการกระทำความดีของตนเอง มีความตั้งใจจริง ไม่คดโกง

ความเสียสละ การเสียสละเป็นกิจกรรม สำคัญอย่างหนึ่งในสังคม เริ่มตั้งแต่ครอบครัวอันเป็นหน่วยเล็ก ๆ ของสังคม ต้องเสียสละความสุขส่วนตัวให้แก่กัน เสียสละทรัพย์สินที่หามาได้ด้วย ความเหนื่อยยากลำบากให้แก่กัน ทั้งในยามปกติและคราวจำเป็น ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 27 กล่าวว่า

“ดังจะเห็นได้จากการเสียสละและ บริจาคทรัพย์ สิ่งของเพื่อช่วยเหลือกัน ในเมื่อมีภัย พิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นแก่คนในชาติใดที่หนึ่ง ก็มักจะมีการรับบริจาคเพื่อนำเงินหรือสิ่งของ ไปช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย เป็นต้น หรือไม่ก็มีการรับบริจาคสิ่งของเพื่อนำไปสร้างเป็นสาธารณประโยชน์ให้แก่สังคมส่วนรวม”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 27

การเสียสละที่เหมาะสม ย่อมให้ผลที่ดีเสมอ ก่อให้เกิดความชื่นชมยินดีต่อกันและกัน ไม่ว่าจะ เป็นผู้ให้หรือผู้รับ คนที่มีน้ำใจเสียสละ คิดจะเฉลี่ยแบ่งปันลาภผลและความสุขของตนแก่ผู้อื่นอยู่เสมอ นั้น ไม่ว่าใคร ๆ ก็อยากคบหาสมาคมด้วย ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 28 กล่าวว่

“ผู้ที่มองเห็นการณ์ไกล ควรพยายามเสียสละแบ่งปันวันละนิด เป็นการสร้างนิสัย อุบนิสัย และอหิชาศย์ที่ดีให้แก่ตนเอง ซึ่งอุปนิสัยนี้จะค่อยๆ ผั่งลึกลงในจิตใจ กลายเป็นอุปนิสัยที่มั่นคง ทำลาย ได้โดยยาก”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 28

การเสียสละ ถือเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่ทุกคนในสังคมควรมี และควรเริ่มต้นจากหน่วย เล็ก ๆ ของสังคม นั่นก็คือ ครอบครัว ผู้ใหญ่ควรปลูกฝังให้เด็ก รู้จักการเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้วย ความเต็มใจ แม้จะเป็นแค่เรื่องเล็กน้อยก็ตาม เช่น การแบ่งปันขนมหรือของเล่นให้กับ พี่ น้อง หรือ เพื่อน เพราะเนื่องด้วยสังคมยุคใหม่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาตอบสนองความต้องการได้รวดเร็วขึ้น ความอดทนของคนจึงอาจลดน้อยลงไป จนทำให้การเสียสละของคนในสังคมลดน้อยลงไปด้วย ดังคำ กล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 29 กล่าวว่

“สังคมไทยยังมีการเสียสละ มีน้ำใจ ให้กับผู้อื่นที่ตกทุกข์ได้ยาก อยู่ไม่น้อย ซึ่งเป็นเรื่องที่ น่ายินดี เนื่องจากสังคมในปัจจุบัน มีการแข่งขันกันในด้านต่าง ๆ มากมาย คิดถึงแต่ประโยชน์ของ ตัวเองเป็นหลัก ไม่ค่อยคิดถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น ทั้งนี้หากเรารู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันให้กับผู้อื่น นอกเหนือจากจะทำให้บ้านเมืองสงบสุขแล้ว ยังทำให้เรามีความสุขในการเป็น ผู้ให้”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 30

และผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 7 กล่าวเพิ่มเติมว่

“การปลูกฝังเด็กให้รู้จักการเสียสละ ทำได้ง่ายๆ โดยเริ่มจากใหญ่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ให้กับเด็ก ๆ เพื่อที่เด็ก ๆ จะค่อย ๆ ซึมซับ การเสียสละ ทีละเล็กทีละน้อย ชักชวนให้ร่วมบริจาคสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วแต่ยังอยู่ในสภาพดี ให้กับผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก พร้อมทั้งอธิบายถึงสาเหตุของการที่จะร่วมบริจาค ให้เด็ก ๆ ได้เข้าใจถึงความจำเป็นในการบริจาคสิ่งของนั้น ๆ สอนให้มีความใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กับสิ่งรอบข้างไม่ว่าจะเป็นสัตว์เลี้ยง หรือ เพื่อนบ้าน”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 7

ความรับผิดชอบ การรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง รู้จักแก้ปัญหาของตนเอง เช่น การรักษาป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากอันตราย โรคภัยไข้เจ็บ รักษาร่างกายให้แข็งแรงและปฏิบัติหน้าที่การงานของตนเองให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทนและตรงต่อเวลา นอกจากนี้ยังต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและหน้าที่ของบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมต่อสวัสดิภาพของสังคมที่ตนเป็นสมาชิก ด้วยเหตุที่บุคคลทุกคนเป็นส่วนประกอบของสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมขนาดเล็ก จนถึงสังคมขนาดใหญ่ได้แก่ครอบครัว ชั้นเรียน สถานศึกษา ชุมชน และประเทศชาติ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 8, 9, และ 10 กล่าวไว้ว่า

“ความรับผิดชอบจะเป็นกลไกที่สำคัญในการผลักดันให้บุคคลปฏิบัติตามระเบียบที่ได้กำหนดไว้ มีความเคารพสิทธิของผู้อื่น ซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกในสังคมสามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 8

“หากสมาชิกทุกคนในสังคมเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ปัญหาความวุ่นวายต่าง ๆ ที่สังคมกำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน คงไม่เกิดขึ้น”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 9

“สังคมจะขาดความสงบสุขเนื่องจากมีบุคคลส่วนหนึ่งของสังคม เป็นผู้ที่ขาดคุณลักษณะของ ความรับผิดชอบ ความสม่ำเสมอความเชื่อมั่นในตนเองความซื่อสัตย์ ความพยายามที่จะพึ่งพาตนเอง และลดความต้องการที่จะพึ่งพาผู้อื่นให้น้อยลง”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 10

มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเมื่อถือกำเนิดขึ้นมา ก็ย่อมมีสถานภาพบทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ ติดตามมา บทบาทของตนที่อยู่ในสังคมจะมีความหลากหลายและแตกต่างกันขึ้นหากสังคมมีความ

ซับซ้อนและมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เพราะมนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ อาจจะมีสถานภาพและบทบาทได้หลายอย่างในเวลาเดียวกัน ซึ่งในสังคมใด ๆ ก็ตามบทบาทของสมาชิกในสังคมจะมีอิทธิพลต่อเสถียรภาพความสงบสุขและการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของสังคมนั้น ๆ เป็นอย่างมาก ถ้าหากการปฏิบัติตนของสมาชิกเป็นไปตามบทบาทและสอดคล้องกับสถานภาพของแต่ละบุคคล แต่ในทางตรงกันข้ามอาจจะมีผลทำให้สังคมขาดความสงบสุข มีความวุ่นวายและเกิดความแตกแยกขึ้นได้ถ้าบุคคลดำเนินบทบาทที่ไม่สอดคล้องกับสถานภาพที่ตนเองได้รับ สำหรับการดำเนินบทบาทที่ไม่สอดคล้องกับสถานภาพที่ตนเองได้รับ นั้นหมายถึง การขาดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง ซึ่งอาจหมายถึง หน้าที่ แนวทางการปฏิบัติตน ที่แต่ละบุคคลไม่ได้รับการปลูกฝังในเรื่องของคุณธรรม และจริยธรรม อบรม สั่งสอนจากครอบครัว ครู อาจารย์ ตั้งแต่เล็กจนเติบโต (ไพศาล ภูไพบูลย์ และ คณะ, 2552) ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 11 กล่าวว่า

“ค่านิยมอันดีงามทางด้านจิตใจของสังคมไทยในอดีตที่ยึดถือหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีเมตตา ความเกรงใจ รู้กาลเทศะ และความเกรงกลัวต่อการกระทำผิด กฎหมายบ้านเมืองเริ่มจางหายไป จนทำให้คนไทยไม่รู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบของตนเอง และจิตสำนึกถึง”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 11

และผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 15 ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า

“การดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ เป็นผู้ที่มีความดี คุณธรรม จริยธรรม ในการประกอบอาชีพ เพราะอาชีพส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมากในอนาคต อีกทั้งยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชนรุ่นหลังของสังคมต่อไป”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 15

ความเห็นอกเห็นใจ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นความสามารถในการเข้าถึงสภาวะของจิตใจหรืออารมณ์ของบุคคลอื่น เปรียบเสมือนการได้เข้าไปอยู่ในสถานการณ์เดียวกันกับบุคคลนั้น จนสามารถเข้าใจในมุมมองหรือความรู้สึก ของบุคคลนั้นได้เป็นอย่างดี (Ioannidou and Konstantikaki, 2008) รวมถึงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นความสามารถของบุคคลในการตระหนักรู้ เข้าใจถึงความรู้สึกของผู้อื่นขณะที่บุคคลนั้นกำลังเผชิญกับสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ได้อย่างถูกต้อง (ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน, 2562: 79) ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 10 กล่าวว่า

“ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมีความสำคัญอย่างมากต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นลักษณะของการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพราะคนเราต้องพบปะมีสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความเห็นอกเห็นใจถือเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนให้อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างเป็นสุขและประสบความสำเร็จ”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 10

Goleman (1998, pp. 137 - 138) กล่าวว่า ความเห็นอกเห็นใจนั้นเป็นการสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่น เข้าใจผู้อื่น สามารถตอบสนอง ผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมและยังช่วยให้บุคคลนั้นมีความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นด้วย

ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 12 กล่าวว่า

“สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก พฤติกรรมของแต่ละคนก็เปลี่ยนแปลงไป มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น ไม่มีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สิ่งเหล่านี้มักเกิดจากการไม่เข้าใจความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่นนั่นเอง”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 12

และยังกล่าวเพิ่มเติมว่า

“คนเรามีความเห็นอกเห็นใจคนอื่นมากเท่าไรก็ยิ่งจะเข้าใจในเพื่อนมนุษย์มากเท่านั้น”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 12

การเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นความสามารถในการเข้าถึงสภาวะของจิตใจหรืออารมณ์ของบุคคลอื่น เปรียบเสมือนการได้เข้าไปอยู่ในสถานการณ์เดียวกันกับบุคคลนั้น จนสามารถเข้าใจในมุมมองหรือความรู้สึกของบุคคลนั้นได้เป็นอย่างดี (Ioannidou and Konstantikaki, 2008) รวมถึงสามารถแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Corey, 2008)

“เมื่อเราเห็นคนอื่นทุกข์ หากเรามองผ่านก็อาจจะไม่ได้รู้สึกลึกลงไปถึงสถานการณ์เหล่านั้น แต่หากเรานึกภาพตัวเองอยู่ในสถานที่หรือสถานการณ์ของคนอื่นที่กำลังเผชิญกับความทุกข์หรือความยากลำบากแล้วเกิดความรู้สึกสงสารหรือเห็นใจ นั่นหมายความว่าเรากำลังเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอยู่”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 13

การเอาใจใส่และความเห็นใจผู้อื่นนั้นเป็นความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น ควบคู่ไป กับความสามารถในการจินตนาการว่าคนอื่นกำลังคิดหรือรู้สึกอย่างไร ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 14 กล่าวว่

“คนทั่วไปมักจะปรับตัวให้เข้ากับความรู้สึกและอารมณ์ของตัวเองได้ดี แต่การเข้าไปใน สถานการณ์ของคนอื่นอาจเป็นเรื่องที่ยาก ซึ่งความสามารถในการรู้สึกเห็นอกเห็นใจนั้น ทำให้ผู้คน สามารถเข้าใจอารมณ์ที่คนอื่นกำลังรู้สึกอยู่ได้”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 14

การเอาใจใส่ต่อผู้อื่นอย่างมากจะทำให้มีความเห็นใจและเป็นห่วงความเป็นอยู่และความสุข ของผู้อื่น ซึ่งการที่มนุษย์ในสังคมรู้จักเห็นอกเห็นใจกันนั้น ไม่เพียงแต่เป็นการช่วยคลายทุกข์ให้คน เหล่านั้นเท่านั้น แต่ยังมีประโยชน์หลายประการต่อตนเองและสังคมอีก ได้แก่

1. การเห็นใจจะช่วยให้ผู้คนสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น ด้วยการทำความเข้าใจว่า ผู้คนกำลังคิดและรู้สึกอย่างไร ผู้คนสามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ทางสังคม และ จากการวิจัยพบว่าการมีความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ที่ดีทั้งทางร่างกายและ จิตใจ
2. การเห็นใจผู้อื่นจะช่วยให้คุณเรียนรู้ที่จะควบคุมอารมณ์ของตัวเอง และรู้จักการจัดการ อารมณ์ การควบคุมอารมณ์เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้คุณจัดการกับสิ่งที่คุณรู้สึกได้แม้ใน ช่วงเวลาที่มีความเครียดมากโดยไม่ต้องรู้สึกหนักใจ
3. การเห็นใจจะนำไปสู่พฤติกรรมการช่วยเหลือ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อความสัมพันธ์ทางสังคม มนุษย์เป็นสัตว์สังคมโดยธรรมชาติ สิ่งที่ช่วยในความสัมพันธ์ของเรากับคนอื่น ๆ ก็เป็นประโยชน์ต่อ เราเช่นกัน เพราะเมื่อผู้คนรู้สึกเห็นอกเห็นใจพวกเรามีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในพฤติกรรมทางสังคมที่ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสิ่งต่าง ๆ รวมถึงผู้คนรอบตัว

ความไว้วางใจกัน

ในระดับองค์กรพนักงานย่อมต้องการทำงานกับผู้นำที่สามารถให้ความไว้วางใจและฟังฟังได้ และนำพาพวกเขาก้าวข้ามปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ แต่หากผู้นำไม่น่าไว้วางใจ เช่น มีพฤติกรรมทุจริต คอรัปชั่น หรือ ไม่มีความยุติธรรมในการบริหารคน เช่น เลื่อนขั้นให้ลูกน้องที่มีความสนิทสนมเป็น ส่วนตัว แต่มองข้ามลูกน้องที่มีผลการปฏิบัติงานดี การกระทำเหล่านี้ ย่อมทำให้ลูกน้องไม่เชื่อถือ และ ไม่ไว้วางใจ ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการทำงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ทั้งยังทำลาย บรรยากาศที่ดีในการทำงานเป็นทีม ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 15 - 18 กล่าวว่

“การที่คน ๆ หนึ่งจะได้รับความไว้วางใจจากคนอื่นนั้น ย่อมไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องอาศัยความพยายาม การอุทิศตนและระยะเวลาานพอสมควร แต่ถ้าได้รับความไว้วางใจแล้ว การดำเนินงานทุกอย่างย่อมเป็นไปด้วยความราบรื่นและรวดเร็ว”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 15

“การสร้างควมไว้วางใจในกลุ่มองค์กร และการเป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่น ถือเป็นคุณสมบัติสำคัญสูงสุด ความไว้วางใจยังเป็นรากฐานของความสัมพันธ์อันดี”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 16

“ความไว้วางใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการบริหาร และเป็นกลยุทธ์ที่ทำให้เกิดความสำเร็จ”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 17

“ในสภาพสังคมปัจจุบัน ความไว้วางใจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากขึ้นกว่าเดิม การที่บุคลากรมีความไว้วางใจในองค์กรหรือไว้วางใจในผู้นำจะทำให้ทีมสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ที่มากกระทบได้ดี”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 18

การรักษาความไว้วางใจให้คงเส้นคงวาระหว่างคำพูดและการกระทำ ตลอดจนการแสดงออกซึ่งความเอื้ออาทร เอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ผู้บริหารหรือผู้นำขององค์กรจะต้องบริหารจัดการให้โครงสร้างและวัฒนธรรมขององค์กรมีความสอดคล้องกัน โดยองค์กรจะต้องเรียนรู้ที่จะทำให้บุคลากรร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับความพึงพอใจในงาน และความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กรเพราะในปัจจุบันคุณภาพของพนักงานนั้นเป็นเรื่องที่องค์กรสามารถคัดสรรได้ แต่การรักษาพนักงานคุณภาพเพื่อให้อยู่กับองค์กรนั้นเป็นเรื่องที่ท้าทายยิ่งกว่า

ภาวะผู้นำมีความจำเป็นหรือมีความสำคัญต่อการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชน ในชนบทรวมตัวกันแก้ไขปัญหาขาดแคลนเงินทุน และปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพด้วยตนเอง โดยการฝึกฝนให้ประชาชน รู้จักประหยัด อดออม เก็บสะสมเงินทุนที่เหลือจากการใช้จ่าย มาฝากไว้กับกลุ่มเป็นประจำ และสม่าเสมอเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น บนพื้นฐานของการ

พึ่งพาตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และหลักคุณธรรมของประชาชน ซึ่งเป็นไปตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชนน้อมนำหลักปรัชญา ฯ ดังกล่าว มาเป็นแนวทางในการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในทุกภาคของประเทศ (สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน, 2556: 2)

ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านต่อไป กล่าวว่า

“กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่จัดตั้งขึ้น ในชุมชนนั้น นอกจากจะเกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง ในด้านการสร้างความรักความสามัคคีการสร้างนิสัยประหยัด และเห็นคุณค่าของการใช้เงินแล้ว ยังนำไปสู่ความมั่นคงของเงินทุนตนเอง ครอบครัว และชุมชนในอีกทางหนึ่งด้วย”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 8

“สาเหตุของการก่อหนี้สินของคนเราส่วนมากเกิดจากความอยากมีอยากได้ ในขณะที่ฐานะทางการเงินของตนเองไม่ดีพอ แต่ด้วยความอยากได้จึงยอมที่จะก่อหนี้ เพื่อนำเงินไปใช้จ่ายจ่ายซื้อของที่ตนเองอยากได้”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 10

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นแนวความคิดการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุนเพราะคนจนในชนบทถูกปิดล้อมด้วยวงจรแห่งความยากจน ดังนั้น การหาเงินมาเพื่อลงทุน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก การให้ชาวชนบทมารวมกลุ่มออมเงิน แล้วนำไปทำทุนนั้น เป็นทางออกที่ดีทางหนึ่ง ซึ่งในสังคมปัจจุบัน เงินทุน เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาหมู่บ้าน ถ้าไม่มีเงินทุนชาวบ้านก็ยากที่จะทำอะไรได้ ดังนั้น การสะสมเงินทุน การสร้างกองทุนสำหรับหมู่บ้านจึงต้องทำกัน เพื่อนำเงินไปพัฒนาหมู่บ้าน ไปส่งเสริมอาชีพ และช่วยเหลือด้านสวัสดิการต่าง ๆ การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ไม่เพียงแต่จะสร้างแหล่งเงินทุนให้กับหมู่บ้าน เป็น “เงินทุนภายใน” เป็นแหล่งกักเก็บเงินไปประกอบอาชีพ มีการช่วยเหลือสวัสดิการ ที่ประกันความเจ็บป่วยเท่านั้น หากแต่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ยังก่อให้เกิดการรวมกลุ่มสินค้าของชาวบ้าน มีการซื้อ-ขายด้วยราคาที่เป็นธรรม รวมทั้งลดการพึ่งพา “เงินทุนภายนอก” มีกระแสการเงินหมุนเวียน ภายในหมู่บ้าน คือความจำเป็น อย่างหนึ่งที่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในระบบที่ชาวบ้านยังถูกอิทธิพลจากเศรษฐกิจ หรือการใช้เงินตราครอบงำอยู่ (สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน, 2556: 11)

ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านต่อไป กล่าวว่า

“กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการรวมคนที่รู้จักกัน ออมเงินไว้ช่วยกันตามความสามารถของแต่ละคนเพื่อทำให้มีเงินทุนไว้ใช้ในการประกอบอาชีพ และใช้จ่ายในยามเจ็บไข้ได้ป่วยหรือยามจำเป็น”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 13

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 14 ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า

“นอกจากนี้ยังถือว่าเป็นการหาทางช่วยเหลือซึ่งกันและกัน”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 14

จากที่กล่าวมา พบว่ากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาคน ให้มีคุณภาพและมีศักยภาพที่จะช่วยเหลือตนเอง และร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนเอง ได้ด้วยตนเอง ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 18 กล่าวไว้ว่า

“เป็นการรวมคนที่ปัญหาที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน มีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายเดียวกัน สมัครใจที่จะร่วมแรงร่วมใจกันแก้ปัญหา ไม่ใช่เป็นคนที่เข้ามา โดยหวังผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งนั่นจะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาคน และเมื่อมีการฝึกกำลังกันแล้ว จะเป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคคล ทำให้เกิดกลุ่มที่มีลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อนหรือช่วยให้เพื่อนสมาชิกมีรายได้ มีความเป็นอยู่ดีขึ้นเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 18

และผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 19 และ 20 กล่าวเพิ่มเติมว่า

“เงินทุนที่นำไปทำกิจกรรมของกลุ่ม เช่น การให้กู้ยืม การบริหารศูนย์สาธิต การตลาด ยุ้งฉาง ธนาคารข้าว เป็นต้น เงินจำนวนนี้ได้มาจากเงินสะสมของสมาชิก เงินที่รับฝาก เงินอุดหนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ หากสมาชิกผู้ใดลาออกจะต้องคืนเงินสะสมแก่สมาชิกผู้นั้น”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 19

“สมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี ประสงค์จะส่งเงินลั้จะและสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่ม โดยประธานกลุ่มเป็นผู้สมัครในนามของกลุ่ม”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 20

ประสบการณ์การทำงานมีความจำเป็นหรือมีความสำคัญต่อการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

การทำงานมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง อาจกล่าวได้ว่าการทำงานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมใด ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมอุตสาหกรรม คาดกันว่ามนุษย์ได้ใช้เวลาถึงหนึ่งในสามของชีวิตเป็นอย่างน้อยอยู่ในโรงงานหรือสำนักงาน และยังเชื่อว่าในอนาคตอันใกล้นี้ มนุษย์จำเป็นต้องใช้เวลาของชีวิตเกี่ยวข้องกับการทำงานเพิ่มขึ้นไปอีก ซึ่งคนวัยแรงงานเป็นกลุ่มคนกลุ่มใหญ่ที่สุดของโครงสร้างประชากรไทย เป็นกลุ่มคนที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ จึงเป็นกลุ่มประชากรที่ภาครัฐและเอกชนให้ความสำคัญไม่เพียงในการพัฒนาศักยภาพแต่รวมถึงคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 21 กล่าวว่

“ ประสบการณ์การทำงานเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะคนเป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีความสำคัญต่อองค์กร ดังนั้น สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในสถานที่ทำงานต้องมีความเหมาะสมและเอื้อต่อการทำงาน คือ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีรู้สึกที่ดีต่องาน มีความมั่นคง ทำให้เกิดความสุข โดยจะส่งผลดีทั้งตัวบุคคลและองค์กร”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 21

และผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 22 กล่าวเพิ่มเติมว่า

“การมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีทำให้พนักงานมีความพึงพอใจในงานก่อให้เกิดเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานทั้งยังส่งผลต่อความผูกพันและจงรักภักดีต่อองค์กร”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 22

ศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน ประสบการณ์การทำงานด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานเพิ่มพูนทักษะความสามารถของตนเอง ไม่ว่าจะโดยการศึกษา ฝึกอบรมหรือการพัฒนาต่างเป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานให้สูงขึ้น ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 23 กล่าวว่

“ผู้ปฏิบัติงานไม่ควรจะอยู่ในสภาพแวดล้อมทางด้านร่างกายและสิ่งแวดล้อมของการทำงานที่ไม่เหมาะสม ซึ่งจะก่อให้เกิดสุขภาพไม่ดี โดยสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางด้านจิตใจ นั่นคือสภาพการทำงานต้องไม่มีลักษณะที่ต้องเสี่ยงภัยจนเกินไป และจะต้องช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกสะดวกสบาย และไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 23

ลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคงให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน นอกจากงานจะ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนเองให้ได้รับความรู้และทักษะใหม่ ๆ แล้ว ยังช่วยให้ ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสก้าวหน้า และมีความมั่นคงในอาชีพ มีแนวทางหรือโอกาสในการเลื่อนตำแหน่ง หน้าที่ที่สูงขึ้น ตลอดจนเป็นที่ยอมรับทั้งของเพื่อนร่วมงานและสมาชิกในครอบครัวของตน ดังคำกล่าว ของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 24 กล่าวว่

“การทำงานร่วมกันเป็นการที่ผู้ปฏิบัติงานเห็นว่าตนเองมีคุณค่า สามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จ ลุล่วงได้ มีการยอมรับและร่วมมือทำงานด้วยดี และงานนั้นช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสสร้าง สัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ๆ รวมถึงโอกาสที่เท่าเทียมกันในความก้าวหน้าที่ตั้งอยู่บนฐานของระบบ คุณธรรม”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 24

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าประสบการณ์ในการทำงานในลักษณะของความพึงพอใจ ในการทำงานนั้น จะส่งผลต่อการปฏิบัติงาน และยังเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดความต้องการทำงาน ซึ่งนำไปสู่ ประสิทธิภาพและเกิดการเพิ่มผลผลิตของบริษัทหรือองค์กรในที่สุด ทำให้บรรลุเป้าหมายของทั้ง บุคคลในฐานะสมาชิกขององค์กรและตัวองค์กรเองด้วย

การได้รับการฝึกอบรม / ศึกษาดูงาน มีความจำเป็นหรือมีความสำคัญต่อการดำเนินงาน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

การสร้างองค์กรที่ดีพัฒนาบุคลากรในองค์กรอีกวิธีการหนึ่ง ที่ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของ บุคลากรและได้รับความนิยมในสังคมไทย คือ การฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน ซึ่งเป็นการเรียนรู้จาก ตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ โดยอาจเปรียบได้ว่าเป็นการเรียนรู้ทางลัด คือเรียนรู้จากผู้อื่น เรียนรู้ จากประสบการณ์จริงว่า คนเหล่านั้นเขาประสบความสำเร็จเพราะอะไร หรือทำอะไรจึงล้มเหลว เพื่อ จะ ไม่ต้องทำซ้ำรอยใครและที่สำคัญไม่ต้องพลาดเอง เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์คนอื่น ทั้ง ประหยัดเวลาและลดความล้มเหลวให้น้อยที่สุดน่าทึ่งเรียนเหล่านั้น มาสังเคราะห์และประยุกต์ ปรับใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 25 กล่าวว่

“วิธีการเรียนรู้แบบการศึกษาดูงานให้ประสบความสำเร็จได้นั้น บุคลากรในองค์กรจะต้องมี ความรู้ ความเข้าใจ ดังนั้นการพัฒนาความรู้ของบุคลากรจึงมีความจำเป็น ในการศึกษาดูงานเพื่อ พัฒนาองค์กรที่มีประสิทธิภาพซึ่งจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาบุคลากร และองค์กรไป พร้อม ๆ กัน”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 25

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 26 ได้กล่าวเพิ่มเติมอีก กล่าวว่า

“การศึกษาดูงานนั้นมีประโยชน์อย่างมาก ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจ ความสัมพันธ์ การทำงานเป็นทีม ฯลฯ การศึกษาดูงาน คือกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้น ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มุมมองความคิดเห็น ต่าง ๆ ร่วมกันบนสถานการณ์เดียวกัน”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 26

การศึกษาดูงาน หมายถึงการมอบหมายให้บุคลากรไปสังเกตการณ์ การกระทำ หรือบุคคลที่ต้องการในสถานที่เฉพาะแห่งใดแห่งหนึ่ง เพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง ในช่วงเวลาสั้น ๆ และเป็นกิจกรรมหนึ่ง ในกระบวนการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้บุคลากรได้เห็นประสบการณ์ใหม่ ๆ การได้เห็นรูปแบบการทำงานที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (best practice) เพื่อให้บุคลากรเกิดการพัฒนาได้ เรียนรู้เรื่องใหม่ ๆ ที่ดีจากองค์กรภายนอก (อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์, 2554)

การดูงานจากองค์กรเดียวกันจะทำให้บุคลากรเกิดความเข้าใจในรูปแบบการทำงานที่ประสบความสำเร็จ ช่วยทำให้บุคลากรเกิดความเข้าใจขั้นตอน การเชื่อมโยงการทำงานของตนกับงานอื่น รวมถึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาความสามารถในการทำงานของตนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ การดูงานจากองค์กรเดียวกันยังช่วยให้เกิดการสร้างสัมพันธภาพ ที่ดีต่อบุคคลอื่นที่อยู่ในองค์กรเดียวกัน ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 27 กล่าวว่า

“นอกจากนี้ การดูงานภายในองค์กรเป็นการเปิดประสบการณ์ให้กับบุคลากรได้เห็นการทำงานขององค์กรภายนอกที่มีวิธีการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (best practice) เป็นวิธีการปฏิบัติงานที่บุคลากรไม่เคยเห็นมาก่อน ซึ่งบุคลากร สามารถนำมุมมองที่ได้รับมาปรับใช้ในองค์กรของตนได้”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 27

สิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ทีมผู้ศึกษาดูงานมากที่สุด คือการกำหนดประเด็นคำถามล่วงหน้า เพื่อใช้ในการซักถาม และแลกเปลี่ยนความรู้ การตั้งคำถามเป็นการจุดประกายความคิด คำถามควรเน้นคำถามปลายเปิด ถามตรงประเด็นที่ต้องการทราบ ชัดเจน ใช้ภาษาเข้าใจง่าย ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 28 กล่าวว่า

“คำถามดังกล่าวเราจะต้องมีการเตรียมการและส่งให้องค์กรเจ้าบ้านล่วงหน้า เพื่อเตรียมให้ข้อมูลตรงกับสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ นอกจากนี้ทีมผู้ศึกษาดูงานจะได้เตรียมคำถามแล้ว ควรจะมีข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่เราต้องการแลกเปลี่ยนด้วย”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 28

ในปัจจุบันมีองค์กรต่าง ๆ ได้เริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์กรและบุคลากรให้มีความสุขควบคู่กันไป การสร้างองค์กรแห่งความสุขหรือ Happy Workplace คือการพัฒนาคนในองค์กรอย่างมีเป้าหมาย เพื่อให้คนในองค์กร มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง และนำพาองค์กรไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน การสร้างองค์กรแห่งความสุขที่มุ่งพัฒนาบุคลากรในองค์กรมีหลายรูปแบบ เช่น การส่งเสริมให้บุคลากรศึกษาด้วยตนเองจากแหล่งต่าง ๆ การเข้ารับการฝึกอบรม การประชุม การสัมมนา การให้ศึกษาต่อการเชิญวิทยากรมาบรรยาย เป็นต้น เป็นการส่งเสริมให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนางาน ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 29 กล่าวว่า

“ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้คงอยู่ ท่ามกลางกระแสการแข่งขัน และเป็นปัจจัยนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมาย และก้าวสู่การเป็นองค์กรชั้นนำได้อย่างประสบความสำเร็จ”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 29

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การกำหนดวิธีการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพสูงสุดก็คือ การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพสูง มีความเป็นเลิศ มีการสั่งสมความรู้ มีทักษะ มีความเชี่ยวชาญ และมีการขยายขอบเขตความรู้ ความสามารถอย่างต่อเนื่อง โดยมีการถ่ายทอดความรู้ให้คนในองค์กร ส่งผลทำให้องค์กรเกิดกระบวนการ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตสามารถแก้ปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มด้านความสามารถเข้าถึงแหล่งทุน ในกรณีที่เงินทุนหมุนเวียน (เงินสัจจะ) ไม่เพียงพอที่จะให้บริการแก่สมาชิกกลุ่ม ๆ

แนวความคิดเรื่องการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์การผลิตในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุนนั้น เป็นแนวความคิดตั้งแต่เริ่มมีกระบวนการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ครั้งแรก เนื่องจากในสมัยก่อนประชาชนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน การกู้เงินจากธนาคารเพื่อนำมาใช้จ่ายในครอบครัวหรือลงทุนในการประกอบอาชีพทำได้ยาก มีขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อนและมักจะไม่ได้รับการการอนุมัติให้กู้ยืม ในปัจจุบันการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชนรายย่อยมีมากขึ้น ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 2 กล่าวว่า

“แนวคิดในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในปัจจุบัน เน้นที่การจัดตั้งเพื่อลดรายจ่ายของครัวเรือน และลดรายจ่ายของชุมชนในเรื่องของดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการใช้เงินจากสถาบันการเงินต่าง ๆ เป็นค่าใช้จ่ายที่สูงมากที่ครัวเรือนหรือชุมชนต้องจ่ายออกจากครัวเรือนหรือชุมชนเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายอย่างอื่นแนวความคิดนี้จะต้องเริ่มต้นที่การจัดทำบัญชีครัวเรือน แล้วนำบัญชีครัวเรือนทุกครัวเรือนในชุมชนมารวมค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน หรือแหล่งเงินทุนอื่น ๆ จากนอกชุมชน”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 2

วิธีการแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนเงินทุน โดยให้ประชาชนคิดและแก้ไขปัญหาของตนเอง ซึ่งได้รับการยอมรับว่าประสบผลสำเร็จ สามารถแก้ปัญหาคารขาดแคลนเงินทุนแบบยั่งยืนให้กับประชาชนได้ คือ การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกันกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนเงินทุนของประชาชน โดยประชาชน ซึ่งมีรัฐเป็นผู้สนับสนุนทางด้านความรู้และวิธีการ ใช้ทรัพยากรในหมู่บ้าน / ตำบล เป็นหลักในการดำเนินการ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 8 กล่าวไว้

“การรวมตัวของประชาชนในหมู่บ้าน สะสมเงินที่จะได้จากการออมอย่างสม่ำเสมอจากรายได้ของตนเองหรือครอบครัว เพื่อใช้เงินทุนที่ได้จากการสะสมร่วมกันเป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพของตนเอง และบุคคลอื่น ๆ ภายในชุมชน ตลอดจนถึงการใช้จ่ายในครอบครัว”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 8

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 9 ได้กล่าวเพิ่มเติม กล่าวว่า

“กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการรวมตัวของประชาชนด้วยความสมัครใจ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อออมเงินอย่างสม่ำเสมอ และใช้เงินในการลงทุนประกอบอาชีพ และใช้จ่ายทั้งของตนเองและบุคคลอื่น ๆ ภายในกลุ่มบริหารและจัดการโดยสมาชิกกลุ่มกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 9

เงินสัจจะสะสม เป็นเงินที่ได้จากการออมของสมาชิก จำนวนเท่า ๆ กัน ทุกเดือนตามกำลังความสามารถ เพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งจะจ่ายคืนเงินสัจจะ

สะสมเมื่อสมาชิกสิ้นสุดสมาชิกภาพแล้วเท่านั้น ซึ่งกลุ่มจะจ่ายผลตอบแทนในรูปของเงินปันผล ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 10 กล่าวว่

“เงินล้จจะสะสมพิเศษ เป็นเงินรับฝากจากสมาชิก ที่มีเงินเหลือและประสงค์จะฝากเงินได้กับกลุ่ม ซึ่งสามารถถอนเงินออกไปใช้จ่ายเมื่อจำเป็น และกลุ่มจะจ่ายผลตอบแทนในรูปแบบดอกเบี้ยตามระเบียบของกลุ่ม”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 10

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีส่วนร่วมับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตในด้าน การวางแผน / ตัดสินใจ

คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีประสบการณ์ในการบริหารกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมากกว่า 4 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมศึกษาตุงานอย่างน้อยจำนวน 1 ครั้ง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและมีประสิทธิภาพการดำเนินงาน การวางแผน ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 6 กล่าวว่

“คุณลักษณะของคณะกรรมการ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ประสบการณ์ในการบริหารกลุ่ม การได้รับการฝึกอบรมศึกษาตุงาน ภาวะผู้นำของคณะกรรมการ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ และการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนที่แตกต่างกัน มีผลทำให้ประสิทธิภาพการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตต่างกัน”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 6

ภาวะผู้นำของคณะกรรมการ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ ความรู้ ความเข้าใจของคณะกรรมการ ประสบการณ์ในการบริหารกลุ่ม และการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน สำหรับแนวทางการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ได้แก่ การกำหนดแผนการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการใช้จ่ายเงินของสมาชิก การจัดทำแผนการส่งใช้เงินคืน การพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการด้าน การจัดทำบัญชี การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคณะกรรมการและสมาชิก และการปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 7 กล่าวว่

“กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีการรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชน อาชีพส่วนใหญ่ของราษฎร คือการทำนา อาชีพรองคือทำสวน ค่าขาย การที่กลุ่มออมทรัพย์จะสามารถดำเนินกิจการได้ เนื่องจากระบบการบริหารงานของกลุ่มออมทรัพย์ คือ มีคณะกรรมการทำงานเป็นระบบกลุ่ม มีสถานที่ทำงานเป็นหลักแหล่ง กำหนดเวลาทำที่แน่นอน ชุมชนให้การยอมรับนับถือ ด้วยการทำงานที่โปร่งใส”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 7

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 9 และ 11 กล่าวเพิ่มเติม กล่าวว่

“การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการรวมตัวกันของประชาชน บริหารจัดการโดยประชาชน และเพื่อประโยชน์ของสมาชิกและชุมชน มีหลักการดำเนินงาน ดังนี้ 1) ความรู้สึกเป็นเจ้าของเป็นการสร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของให้กับสมาชิกทุกคน ทำให้เกิดความรับผิดชอบ และช่วยกันดูแลเอาใจใส่ในการดำเนินงานของกลุ่ม 2) การพึ่งตนเอง ฝึกนิสัยการประหยัดและอดออม โดยนำเอาคุณสมบัติ ใช้การออมทรัพย์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน 3) หลักคุณธรรม เพื่อให้คนมีคุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความ รับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจกัน และความไว้วางใจกัน 4) หลักการควบคุมกันเอง สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตทุกคน จะต้องให้ความสนใจ ดูแลความเคลื่อนไหว และตรวจสอบซึ่งกันและกัน พิเศษ 3 ประการของชาวชนบท คือ ความซื่อสัตย์ความทนอดและความ อดทนมารวมกันในรูปแบบกลุ่มทำให้มี การรวมเงินทุนชุมชนเป็นของตนเอง ไม่ต้องพึ่งพิงแหล่งทุนจากภายนอกชุมชน”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 9

“การถ่ายทอดหรือส่งเสริมความรู้ด้านเทคโนโลยีในรูปแบบต่าง ๆ ตาม ความต้องการของแต่ละกลุ่ม กระบวนการการถ่ายทอดเทคโนโลยีนี้อาจให้สมาชิกแลกเปลี่ยนกันเอง จากแบบอย่างที่ได้ประสบผลสำเร็จ หรือจัดฝึกอบรมโดยวิทยากรภายนอก ซึ่งภาครัฐ จะมีบทบาทอย่างมากในการแสวงหาวิทยากร องค์ความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม โดย จะต้องให้ข้อมูลเบื้องต้นประกอบการตัดสินใจแล้วให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะเลือกใช้วิธีใด”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 11

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การสร้างกลุ่มกิจกรรมหรือเครือข่ายที่สามารถช่วยยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ สร้างรายได้เพิ่มให้กับสมาชิก หรือการสร้างศักยภาพที่มีอยู่ภายในชุมชนให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นสิ่งที่จะทำให้กลุ่มมีความผูกพันกัน เกิดเป็นเครือข่ายขึ้นมา เพราะมี

ผลประโยชน์เป็นเครื่องเชื่อมโยง จึงเป็นกลุ่มเครือข่ายในชุมชนที่มีการจัดตั้งขึ้นอย่างแพร่หลาย เพราะก่อให้เกิดรายได้จากการรวมกลุ่มผลิต แปรรูป จำหน่ายหรือให้บริการภายใต้สภาพแวดล้อมที่ใกล้ชิด ไม่ต้องเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนมากนัก แต่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานของสมาชิกแต่ละคนได้อย่างเป็นรูปธรรม มุ่งให้เกิดรายได้ จากการผลิต การค้า และการบริการ รวมทั้งให้เกิดความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงในกลุ่มสังคม ตั้งแต่ระดับ ครอบครัว กลุ่ม และชุมชน โดยมีการร่วมทุนหรือมีส่วนการลงทุนส่วนใหญ่เป็นของสมาชิก เน้นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และวัฒนธรรมของชุมชน

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีส่วนร่วมกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตในด้านการปฏิบัติ

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดของสหกรณ์การเกษตรเครดิตยูเนียนและสินเชื่อเพื่อการเกษตรโดยใช้ “เงินเป็น เครื่องมือในการพัฒนาคน” ทำให้คนมีคุณธรรมมีการช่วยเหลือเกื้อกูลเอื้ออาทรแบ่งปันซึ่งกันและกันเกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันตามวิถีทางประชาธิปไตยมีการยอมรับฟังความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่ เคารพในกฎกติกาที่มาจากข้อตกลงร่วมกันเกิดการเรียนรู้การบริหารจัดการเงินทุนของตนเองเพื่อจัดสรร ผลประโยชน์และจัดเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิกทำให้ชุมชนมีแหล่งทุนในการประกอบอาชีพเป็นของตนเองลดการพึ่งพิงแหล่งทุนจากภายนอกชุมชน ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 12 และ 13 กล่าวว่

“ในด้านการปฏิบัติกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตได้ปฏิบัติตามหลักคุณธรรม 5 ประการ ด้านสมาชิกกลุ่มมีการนำเงินที่กู้ยืมไปใช้ตามวัตถุประสงค์และชำระคืนเงินกู้ตรงตามเวลา”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 12

“ในทางปฏิบัติคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมาจากการเลือกตั้ง โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งคณะกรรมการ ฯ”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 13

ในทางปฏิบัติกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความถนัดของคณะกรรมการแต่ละคน โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษรและสอดคล้องกับระเบียบของกรมการพัฒนาชุมชนและกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีการปรับปรุงระบบประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพและพร้อมใช้งานอยู่เสมอ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 14 กล่าวว่

“กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตควรมีการชี้แจงสถานการณ์ทางการเงินของกลุ่มๆ เพื่อให้สมาชิกเกิดความไว้วางใจคณะกรรมการโดยผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น หอกระจายข่าว บอร์ดประชาสัมพันธ์กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตควรมีการจัดทำเอกสารหลักฐานทางการเงินให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน เช่น ทะเบียนคุมเงินสัจจะสะสม ทะเบียนคุมลูกหนี้ ทะเบียนคุมดอกเบี้ยเงินกู้ เป็นต้น”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 14

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตควรมีการพัฒนาทักษะการทำงานของคณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง เช่น ฝึกอบรม การจัดทำเอกสารหลักฐานการเงิน การจัดทำบัญชี เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนควรมีการติดตาม และส่งเสริมการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอย่างต่อเนื่องทุกกิจกรรมทุกขั้นตอน ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 15 กล่าวไว้ว่า

“กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเปิดโอกาสให้ตัวแทนสมาชิกร่วมศึกษาดูงานกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิกและชุมชน”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 15

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เปิดโอกาสให้ตัวแทน สมาชิกร่วมศึกษาดูงานกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จเพื่อกระตุ้นแนวคิดในการดำเนินกิจกรรมและการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ที่ทันสมัย เพื่อสนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการให้มีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 1.1 สภาพการณ์การจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยสรุปผลการสัมภาษณ์เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 เป็นด้าน ๆ ดังนี้

1. ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คณะกรรมการมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการกลุ่มทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่ม การจัดทำระเบียบข้อบังคับ การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การดำเนินกิจกรรม ตลอดถึงการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล เป็นต้น ทำให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้เป็น

อย่างดี นำไปสู่ความพึงพอใจของสมาชิก เกิดความผูกพัน รักและหวงแหน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และรับผิดชอบร่วมกัน ส่งผลให้การดำเนินงานของคณะกรรมการมีประสิทธิภาพ

2. ประสิทธิภาพ / ความสามารถในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการที่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจะมีประสิทธิภาพการดำเนินงานที่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ ชุมชนในทุกระดับ โดยเฉพาะพัฒนากรที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุนให้คำปรึกษา แนะนำเข้าร่วมประชุม ร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการเยี่ยมเยียน ให้กำลังใจในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

3. ภาวะผู้นำของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพการดำเนินงาน รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตขึ้นได้นั้น ประการแรกที่สำคัญ คือ ผู้นำที่ได้รับการยอมรับจะสามารถจูงใจให้ประชาชนมีการรวมกลุ่มขึ้นได้ เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนต่าง ๆ ต่อไปได้ ประการต่อมา คือ การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลและตัวเงินเป็นสำคัญ ดังนั้น บุคคลที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการเงินของสมาชิก จึงต้องเป็นบุคคลที่มีภาวะความเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การทำงานสำเร็จ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ เสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรม มุ่งประโยชน์ของสมาชิกเป็นสำคัญ มีการบริหารงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการรับฟังความคิดเห็น เน้นการมีส่วนร่วม เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า ผู้นำกลุ่มเป็นกลไกที่สำคัญของการขับเคลื่อนการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตไปสู่ความสำเร็จ บุคคลที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการกลุ่มจึงต้องเป็นผู้ที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูงสามารถชักจูงให้สมาชิกร่วมมือกันปฏิบัติงานได้ในทุกกิจกรรม เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จ

4. การได้รับการฝึกอบรม ศึกษาดูงานของ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การพัฒนาความรู้แก่สมาชิก การบริหารงานของคณะกรรมการบริหาร การบริหารจัดการเครือข่าย จัดให้มีการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน แก่คณะกรรมการและสมาชิกเพื่อสร้างความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม สนับสนุนการจัดทำบัญชีและเอกสารต่าง ๆ ให้ครบถ้วน และเข้าใจง่าย ส่งเสริมและสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่ มาร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ นำไปสู่การดำเนินงานที่ต่อเนื่อง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ควรมีการวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่ม เพื่อนำข้อมูลมาวางแผน ในการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างกลุ่ม และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานและความก้าวหน้ากลุ่มให้สมาชิกและบุคคลทั่วไปทราบอย่างต่อเนื่อง

5. โครงสร้างและกระบวนการทำงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ปัจจุบันการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีการเติบโตทั้งปริมาณของเงินทุนและจำนวนสมาชิก

ส่งผลให้สมาชิกมีแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ และลดการพึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากภายนอกชุมชน นอกจากนี้ ผลกำไรยังนำมาจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกและชุมชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจึงเป็นกลไกที่สำคัญในกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนที่ทำให้เกิดการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ประชาธิปไตย วัฒนธรรม และวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน

สรุปผลการสนทนากลุ่ม

การสรุปประเด็นการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านกลุ่มออมทรัพย์และกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ ในวันที่ 16 ตุลาคม 2565 ณ ที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี สนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญและกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 6 ท่าน

จากผลการประชุมโดยสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กลุ่มและการสนทนากลุ่มเพื่อสอบถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มออมทรัพย์ พบว่า

1. สภาพทั่วไปต้องมีการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพิ่มขึ้น ความเป็นอิสระในการดำเนินงาน เช่น เรื่องงบประมาณ ยังใช้วิธีการแบบเดิม รูปแบบเหมือนเดิม แต่ในทางปฏิบัติยังเหมือนเดิม ขาดความเป็นอิสระ ยังให้ความสำคัญกับโครงสร้างแบบเดิม วิธีการเดิม ๆ ต้องมีวิธีการพัฒนา เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นแนวความคิดแก้ไขปัญหา การขาดแคลนเงินทุนเพราะคนจนในชนบทถูกปิดล้อมด้วยวงจรแห่งความยากจน ดังนั้น การหาเงินมาเพื่อลงทุน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก การให้ชาวบ้านมารวมกลุ่มออมเงิน แล้วนำไปทำทุนนั้นเป็นทางออกที่ดีทางหนึ่ง ซึ่งในสังคมปัจจุบัน เงินทุน เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาหมู่บ้าน ถ้าไม่มีเงินทุนชาวบ้านก็ยากที่จะทำอะไรได้ดังนั้น การสะสมเงินทุน การสร้างกองทุนสำหรับหมู่บ้านจึงต้องทำกัน เพื่อนำเงินไปพัฒนาหมู่บ้าน ไปส่งเสริมอาชีพ และช่วยเหลือด้านสวัสดิการต่าง ๆ การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตไม่เพียงแต่จะสร้างแหล่งเงินทุนให้กับหมู่บ้าน เป็น “เงินทุนภายใน” เป็นแหล่งกักเงินไปประกอบอาชีพ มีการช่วยเหลือสวัสดิการ ที่ประกันความเจ็บป่วยเท่านั้น หากแต่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตยังก่อให้เกิดการรวมกลุ่มสินค้าของชาวบ้าน มีการซื้อ-ขายด้วยราคาที่เป็นธรรม รวมทั้งลดการพึ่งพา “เงินทุนภายนอก” มีกระแสการเงินหมุนเวียน ภายในหมู่บ้าน คือความจำเป็น อย่างหนึ่งที่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในระบบที่ชาวบ้านยังถูกอิทธิพลจากเศรษฐกิจ หรือการใช้เงินตราครอบงำอยู่

3. การรวมคนที่รู้จักกัน ออมเงินไว้ ช่วยกันตามความสามารถของแต่ละคน เพื่อทำให้มีเงินทุนไว้ใช้ในการประกอบอาชีพและใช้จ่ายในยามเจ็บไข้ได้ป่วยหรือยามจำเป็น เป็นการหาทางช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยสร้างนิสัยการออมบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่ความเจริญมั่นคงในชีวิต

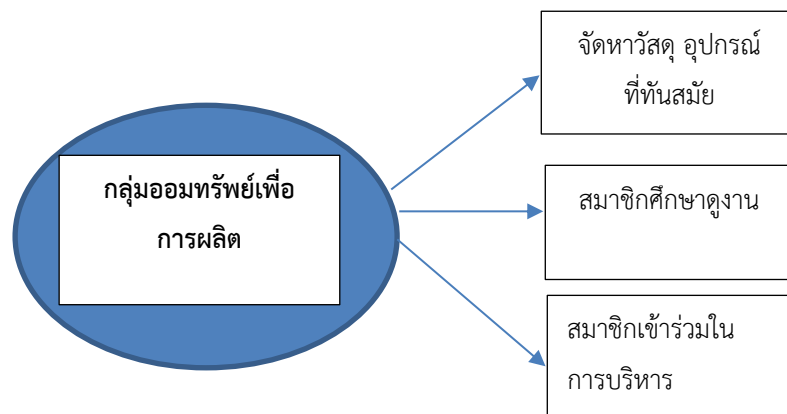

4. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตดำเนินงานอยู่บนพื้นฐาน ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดของคนในสังคมเดียวกัน จึงจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์และ กระบวนการในการดำเนินงานที่มั่นใจได้ว่า บุคคลที่เข้ามารวมกันในกลุ่มจะมีคุณสมบัติเหมาะสม สามารถร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันจนบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกลุ่มได้ สาระสำคัญของการเป็นสมาชิกกลุ่มจึงควรประกอบไปด้วย การเป็นผู้มีอายุตามเกณฑ์ที่เหมาะสม อยู่ในวงสังคมที่มีความสัมพันธ์เดียวกัน มีความประพฤติมีศีลธรรม และมีความศรัทธา เห็นชอบ ในคุณค่าของการรวมกลุ่มออมทรัพย์ที่จะมีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในสังคม

5. การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตนั้น ไม่ใช่เรื่องที่พัฒนากรนี้จะจัดตั้งขึ้นก็ทำได้เลย เนื่องจากเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีศักยภาพที่จะช่วยเหลือตนเองและร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนเองได้ด้วยตนเอง จึงต้องมีการสร้างความเข้าใจประชาสัมพันธ์แนวความคิดการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตแก่ชาวบ้าน

6. ก่อนการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พัฒนาการต้องเป็นผู้กระตุ้นให้ชาวบ้านได้ศึกษาสภาพปัญหาความยากจนของคนในหมู่บ้าน วิเคราะห์ ปัญหาพร้อมกับคนในหมู่บ้านหาข้อยุติเหตุผลความจำเป็นของการเก็บออมเงิน โดยกระบวนการเวทีประชาคมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้ทุกคนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

7. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจะประสบผลสำเร็จในระยะยาวได้พัฒนากรเป็นผู้ที่จะชี้ให้ชาวบ้านได้เห็นว่า การดำเนินของกลุ่มที่ได้ ยึดหลักการและแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน มีความรู้ความเข้าใจในแนวทางที่ถูกต้อง แบบค่อยเป็นค่อยไป ร่วมกันเรียนรู้สร้างนิสัยรักการออมให้เกิดขึ้นเป็นนิสัย ยึดมั่น ในคุณธรรม 5 ประการ จะทำให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีระบบบริหารจัดการที่เข้มแข็ง สมาชิกเข้าใจและปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่ม เกิดระบบบริหารจัดการ แบบธรรมาภิบาล สามารถเป็นต้นแบบที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีตามวิถีพอเพียง เมื่อกลุ่มประสบความสำเร็จ

ภาพที่ 8 สรุปการทำงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ผลการศึกษา Best Practices ของชุมชนต้นแบบ

การศึกษา Best Practices ของชุมชนต้นแบบ 3 พื้นที่ ได้แก่ 1) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี 2) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองผักนาก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี และ 3) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลดอนกระเบื้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 8 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 3 กลุ่มที่เป็นต้นแบบ Best Practice

ข้อมูลพื้นฐาน	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองผักนาก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลดอนกระเบื้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
1. ปีที่ก่อตั้ง	ปี พ.ศ. 2540	ปี พ.ศ. 2520	ปี พ.ศ.2540
2.จำนวนสมาชิก	418 ราย	725 ราย	402 ราย
3.จำนวนเงินสัจจะ	5,519,120 บาท	13,256,214 บาท	13,876,278 บาท
4.สวัสดิการ	-สวัสดิการเด็กแรกเกิด -ผู้สูงอายุ -รักษาพยาบาล -กรณีเสียชีวิตให้ทายาท -สวัสดิการด้านการศึกษา -กองทุนสวัสดิการผู้นำชุมชน -สมทบกองทุนสวัสดิการ -กองทุนพัฒนาศักยภาพกลุ่ม ๆ -กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของวัด/หมู่บ้าน/ตำบล -กู้เงินโดยใช้ความดีเป็นหลักประกัน	-สวัสดิการเด็กแรกเกิด -ผู้สูงอายุ -รักษาพยาบาล -กรณีเสียชีวิตให้ทายาท -กิจกรรมด้านศูนย์สาธิตการตลาด -การศึกษามอบทุนการศึกษาให้โรงเรียน มอบให้เด็กนักเรียนภายในตำบล -กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของวัด /หมู่บ้าน/ตำบล	-สวัสดิการเด็กแรกเกิด -ผู้สูงอายุ -รักษาพยาบาล -กรณีเสียชีวิตให้ทายาท -มอบของใช้ในครัวเรือนให้กับสมาชิก -กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของวัด /หมู่บ้าน/ตำบล เช่น สร้างหอานาฬิกา หอกระจายข่าว สร้างจากเงินออมของกลุ่มออมทรัพย์ สร้างศาลาประชาคม - แก้ปัญหาเงินกู้ยืมระบบ

1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ชุมชนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี มีครัวเรือนทั้งหมด 510 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 1,370 คน (ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสาหร่าย, 2559) ชุมชนดังกล่าวมีการรวมตัวของเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเดียวกันเพื่อการรวมกลุ่มต่อรองในด้านการตลาด การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและเพิ่มมูลค่าของผลผลิต เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสมาชิก โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 23 กันยายน 2545 ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและองค์กรใน

ด้านต่าง ๆ โดยหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนได้แก่ เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด ประมงจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด และเทศบาลตำบลหนองสาหร่าย เพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรม และถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรและบุคคลที่สนใจ ทั้งนี้คณะกรรมการชุมชนตำบลหนองสาหร่ายได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตั้งแต่ปี 2551 ปัจจุบันชุมชนตำบลหนองสาหร่ายเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง โดยการจัดการชุมชนด้วยรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน เช่น การจัดการสถาบันการเงิน การจัดการธนาคารความดี การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ การจัดสวัสดิการกลุ่มออมทรัพย์ โดยการจัดการสวัสดิการดังกล่าวมีจุดเด่นที่ควรศึกษาและนำมาเป็นรูปแบบ 4 ด้าน คือ ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมั่นคงของมนุษย์ ด้านทุนทางสังคม และด้านการพึ่งตนเองและเครือข่าย ซึ่งในแต่ละด้านมีความสำคัญในการสร้างความสุขและความเจริญก้าวหน้าของชุมชน

2. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองผักนาก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

ชุมชนตำบลหนองผักนาก ในสมัยโบราณวัดในชนบทบ้านนอกไม่ค่อยจะมีวัดในเช่นปัจจุบัน เพราะส่วนใหญ่วัดหรือบ้านต่าง ๆ จะต้องอาศัยแหล่งน้ำ เช่น หนอง บึง ลำคลองและแม่น้ำ เป็นที่อยู่อาศัย ดังนั้นแม่น้ำสายท่าจีน ซึ่งเป็นสายเลือดใหญ่จึงมีบ้านคนและวัดต่าง ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก ในช่วงฤดูบวชนาคชาวบ้านก็ต้องใช้เวลาเดินทางค้างคืน – ค้างวัน ต้องหยุดพักอาศัยที่หนองน้ำจนได้ชื่อว่าหนองผักนาก อีกทั้งยังมีฝูงช้าง ม้า วัว ควาย ได้มาอาศัยหยุดพักกินน้ำเพื่อเดินทางกาลเวลาผ่านไปได้มีชุมชนมาอาศัย ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้หนองน้ำดังกล่าว และเพื่อเป็นหลักในการยึดเหนี่ยวจิตใจ จึงได้มีการตั้งวัดขึ้นมาชื่อว่าวัดหนองผักนาก และเมื่อกาลเวลาผ่านไปการเรียกชื่อได้มีการผิดเพี้ยนไป จากคำว่า“ผักนาก” ก็ได้เปลี่ยนเป็น“ผักนาก” จึงเป็นสาเหตุให้เรียกชื่อตำบลนี้ว่า“ตำบลหนองผักนาก” สืบมาจนกระทั่งปัจจุบัน

จากการสอบถาม คนเก่าคนแก่ของชาวหนองผักนาก ท่านให้ข้อมูลมาว่า “บ้านหนองผักนาก” เดิมชื่อ “บ้านดอนลาว” มีหนองน้ำใหญ่ติดกับหมู่บ้าน เรียกหนองน้ำนั้นว่า “หนองผักนาก” ในอดีตโดยรอบหมู่บ้านมีวัดร้างอยู่ 1 วัด ได้แก่ วัดหนองกาเล หรือออกเสียงเป็น หนองกะเล ชาวบ้านละแวกนั้นเคยเรียกว่า ดอนวัด อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้านหนองผักนาก ด้านเหนือของบริเวณนี้จะมีบ่อน้ำร้อน ซึ่งเรียกกันว่า บ่อแร่ แต่เจ้าของนาบริเวณนั้น ได้ไกลออกไปเมื่อประมาณ พ.ศ. 2525 ต่อมาเมื่อ พ.ศ.2529 กำนันลาน สว่างศรี ได้นำแนวคิดการสร้างที่เก็บผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะข้าวเปลือกซึ่งในขณะนั้นราคาตกต่ำมาก มาจากประเทศจีน วัสดุที่ใช้คือดินเหนียวกับฟางข้าวก่อเข้ากับโครงเหล็ก เป็นสิ่งก่อสร้าง

จุดเด่นของพื้นที่ (ที่เอื้อต่อการพัฒนาตำบล) ตำบลหนองผักนาก มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มมีที่ดอนบ้างเป็นบางส่วนเหมาะแก่การปลูกพืช เช่น ข้าว อ้อย มะม่วง ฯลฯ มีถนนตัดผ่านหลายสาย ซึ่งเหมาะแก่การคมนาคมในการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรอย่างรวดเร็วมีคลองสายสำคัญ คือ คลอง

มะขามเฒ่า – อุ้ทอง ตัดผ่านใจกลางตำบลทำให้มีน้ำใช้ตลอดปี การพัฒนาตำบลที่สำคัญที่สุดต้องเน้นให้ราษฎรตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติ และการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร (ที่มา องค์การบริหารส่วนตำบลหนองผักนาก, 2564)

3. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลดอนกระเบื้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

คนโบราณเล่าสืบกันมาว่า วัดดอนกระเบื้อง เมื่อเริ่มทำการปลูกสร้างศาลาการเปรียญ มีกระเบื้องที่แตกหักจมอยู่ใต้พื้นดินเป็นจำนวนมาก เป็นกระเบื้องดินเผาแบบโบราณ ซึ่งชาวมอญที่อพยพ มีอาชีพทางเกษตรหัตถกรรม คือ ปั่นหม้อ-ไห และกระเบื้องเป็นอาชีพ หลักฐานพอเชื่อได้ว่า ดินที่ขุดมาปั้นหม้อ - ไห และกระเบื้องนั้น ขุดมาจากดินที่อยู่ในหนองน้ำลึก ซึ่งมีชื่อในปัจจุบันว่า "หนองหูช้าง" (ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของวัดดอนกระเบื้อง ประมาณ 1 กิโลเมตรเศษ) ชาวมอญได้ใช้กระเบื้องดินเผาเหล่านี้มุงหลังคาศาลาการเปรียญวัดดอนกระเบื้อง และกุฏิ กระเบื้องทุกแผ่นจะจารึกไว้ว่า "เผี้ยเต็งเร็ด" (พ.ศ. 2496 ได้มีการบูรณะตั้งแต่ก่อสร้างมา จะเห็นมีอักษรภาษามอญจารึกอยู่ที่แผ่นกระเบื้องทุกแผ่น และพ.ศ. 2540 ได้มีการเปลี่ยนหลังคาเป็นกระเบื้องดินเผาเคลือบน้ำมัน แบบกระเบื้องสุโขทัย และบูรณะครั้งใหญ่เป็นปัจจุบัน) ที่ตั้งของชนชาวมอญดอนกระเบื้อง เป็นที่สูงน้ำไม่เคยท่วม จึงเรียกว่า "ดอน" ซึ่งบริเวณอื่นโดยรอบจะเป็นที่ลุ่ม โดยสังเกตจากชื่อตำบลรอบข้างเป็นหนองโพ, หนองอ้อ, หนองกบ, หนองปลาดุก หนองรี ฯลฯ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งได้แบ่งแยกการปกครองเป็นตำบลต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2440 ตำบลดอนกระเบื้อง จึงได้เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ต่อมาในรัชสมัยสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้แก้ไขพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2475 ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปัจจุบัน พ.ศ.2535 (เคยขึ้นอยู่กับตำบลหนองโพ ในช่วงปี พ.ศ. 2485 - 2487)

ความหมายของ "ตราสัญลักษณ์

"หงส์ หมายถึง สัตว์ประจำชาติพันธ์ของชาวมอญ ซึ่งชาวบ้านที่มาตั้งรกรากอยู่เดิมคือ ชนชาติมอญและมีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ต้นยาง หมายถึง สมัยก่อนพื้นที่แห่งนี้เป็นป่าต้นยาง และดงลาน (ลานเขียนหนังสือ) จำนวนมากปัจจุบันดงลานได้สูญหายไปเกือบหมดเหลือแต่ต้นยาง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ในปัจจุบัน

กระเบื้อง หมายถึง สมัยก่อนชาวบ้านทำกระเบื้องกันเองโดยการปั้นและเผา นำมามุงหลังคาสร้างวัดกันเอง มีกระเบื้องเป็นจำนวนมาก

จากการศึกษาพื้นที่ต้นแบบ 3 ชุมชน ผู้วิจัยสรุปเป็นตาราง ดังนี้

ตารางที่ 9 สรุปข้อมูลพื้นฐาน Best Practice ของชุมชนต้นแบบ

ข้อมูลพื้นฐาน	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอ พนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลหนองผักนาก อำเภอ สามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิตตำบลดอนกระเบื้อง อำเภอโพธาราม จังหวัด ราชบุรี
Best Practice	<p>กิจกรรมธนาคารความดี</p> <p>กู้เงินโดยใช้ความดีเป็นหลักประกันเครื่องมือที่ใช้ “ความดี” เข้ามาแก้ไข “ปัญหาความยากจน” และ “ปัญหาหนี้สิน” ผ่านสถาบันการเงินรูปแบบเฉพาะตัวจากกองทุนสวัสดิการที่เรียกว่า “ธนาคารความดี” ซึ่งเป็นธนาคารที่ “กู้เงิน” ได้โดยใช้ “ความดี” เป็นเครดิตค้ำประกัน ตามเกณฑ์ 22 ความดี 63 ตัวชี้วัด ถือได้ว่าต้นแบบการน้อมนำเอาคำสอนของในหลวงรัชกาลที่ 9 มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับระบบการเงินของ ประสบผลดี แก้ปัญหาหนี้สินและหนี้นอกระบบได้ อย่างเป็นรูปธรรม เชื่อมโยงการแก้ไขปัญหานี้สิน โดยการใช้ความดีเข้าถึงแหล่งทุน การสร้างระบบและกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เชื่อมโยงกับ</p>	<p>กิจกรรมศูนย์สวัสดิการตลาด</p> <p>“ศูนย์สวัสดิการตลาด” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ฝึกให้กลุ่มรู้จักการทำธุรกิจด้านการค้าขาย โดยใช้แนวคิด “รวมกันซื้อ รวมกันขาย” เพื่อช่วยเหลือให้สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและประชาชนในหมู่บ้าน ให้สามารถหาซื้อสินค้าอุปโภค บริโภค ได้ในราคาถูก ผลกำไรปันคืนสู่ชุมชน โดยสมาชิกได้รับเงินปันผลจากหุ้น และเงินเฉลี่ยคืน จากการซื้อสินค้าของศูนย์</p> <p>อีกทั้งยังเป็นช่องทางการตลาดให้แก่สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของคนในชุมชนโดยจุดเด่น กิจกรรมศูนย์สวัสดิการตลาด</p> <p>กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลหนองผักนาก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า (1) ด้านการเงิน กลุ่มมีเงินทุนของตนเอง ไม่ได้พึ่งเงินกู้จากแหล่งภายนอก และสมาชิก</p>	<p>การแก้ปัญหาเงินกู้ยืมระบบ</p> <p>ประธานคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์มีการเรียกพวงเจ้าหน้าที่ ลูกหนี้มาคุย ทางกลุ่มมีการช่วยเหลือตัดออกแล้วเอาไปสัญญามา ตัดหนี้ให้ แล้วเอาเงินมาส่งที่กลุ่มแทน ร้อยละ 12 บาท ต่อเดือน ต่อปี ซึ่ง</p> <p>คณะกรรมการได้นำเสนอการแก้ปัญหาให้กับสมาชิก เป็น 4 แนวทาง ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การลดรายจ่าย การลดรายจ่าย เพื่อให้มีเงินเหลือพอใช้ เคล็ดลับช่วยบริหารค่าใช้จ่ายที่ทุกคนทำได้ ก็คือการทำงานที่กรายรับรายจ่าย เพื่อให้รู้ว่าเงินของเราหมดไปกับอะไร และมีรูรั่วในการเก็บเงินอย่างไรบ้าง 2. การหารายได้เพิ่ม การหารายได้เพิ่มขึ้นด้วยการทำ

ตาราง 9 สรุปข้อมูลพื้นฐาน Best Practice ของชุมชนต้นแบบ (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลหนองผักนาก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลดอนกระเบื้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
Best Practice	<p>วิสาหกิจชุมชน มีการพัฒนาระดับเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ โดยมีความสุขของคนในตำบลเป็นเป้าหมายของการพัฒนา</p>	<p>กลุ่มมีหนี้สินลดลง (2) ด้านการผลิต กลุ่มสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ กลุ่มสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ โดยเน้นการผลิตแบบอินทรีย์ (3) ด้านการตลาด กลุ่มมีการวางแผนการตลาด สำรวจความต้องการของสมาชิกกลุ่ม โดยพิจารณาจากค่านิยมในการบริโภค วัฒนธรรม ประเพณี เทศกาลที่จัดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาเป็นสำคัญ (4) ด้านการบริหารกลุ่ม มีผู้นำที่ดี มีความเสียสละ มุ่งมั่น มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า (5) ด้านสมาชิกกลุ่มมีทักษะความเชี่ยวชาญ มีทัศนคติที่ดี รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน และ (6) ด้านการประสานความร่วมมือ กลุ่มมีการประสานงานอย่างต่อเนื่องระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ รวมถึงมีการสร้างเครือข่าย</p>	<p>อาชีพเสริม เช่น การแปรรูปสินค้าเกษตร การรับจ้างในชุมชน การขาย-เก็บขยะในครัวเรือน/ชุมชนไปขายสร้างรายได้</p> <p>3. การให้คำปรึกษา เจริญหาตัวช่วย โดยให้คำปรึกษากับคนในชุมชนที่เดือดร้อน และต้องการแก้ไขหนี้ระบบ เพื่อเจรจากับเจ้าหนีนอกระบบ</p> <p>4. เปลี่ยนหนี้ระบบ เป็นหนี้ในระบบ เมื่อเจรจากับเจ้าหนีนอกระบบ แล้วทำสัญญากู้เงินของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมาปิดหนี้ระบบ แล้วมาผ่อนชำระกับกลุ่มออมทรัพย์แทนด้วยดอกเบี้ยที่ถูกกว่า เป็นธรรม และปลอดภัยกว่าเงินกู้นอกระบบ เป็นทางออกที่ดีที่ช่วยแก้ปัญหาหนี้ระบบได้</p>

ตารางที่ 10 ผลการศึกษา Best Practices ของชุมชนต้นแบบ

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบล หนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบล หนองผักนาก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบล ดอนกระเบื้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
<p>1. มีส่งเสริมให้ประชาชนมีการออมเงิน และนำเงินไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ โดยลดภาระการกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่น ๆ ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง</p> <p>2. มีการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม 5 ประการ คือ ซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบ เห็นอกเห็นใจ และไว้วางใจ ซึ่งกัน และ กัน และ มี การ ฝึ ก ประสพการณ์การบริหารเงินทุน ให้กับ บุคคลในชุมชน</p> <p>3. มีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีการดำเนินชีวิตและเรียนรู้การทำงานร่วมกันในรูปแบบของ “กระบวนการกลุ่ม” และใช้ “สัจจะออมทรัพย์” เป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยการออมของคนในชุมชน</p> <p>4. มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การประหยัด อุดม และใช้จ่ายอย่างเหมาะสม ส่งเสริมการออมของประชาชนอย่างทั่วถึงในทุกช่วงอายุคน</p>	<p>1. เดิมครัวเรือนส่วนใหญ่ขาดการเก็บออมเงิน เนื่องจากมีรายได้น้อย มีภาระหนี้สินมาก ประกอบปัจจุบันที่สินค้าอุปโภค/บริโภคมีราคาแพง ค่าครองชีพสูงขึ้น ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน</p> <p>2. หัวใจสำคัญของการแก้ไขปัญหาความยากจนของกรมการพัฒนาชุมชนเน้นที่การส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนแก้ไขปัญหาความยากจนโดยส่งเสริมให้คนชุมชน โดยการปรับกระบวนการทัศน์และวิถีปฏิบัติของชุมชนให้อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองมากขึ้น และพึ่งพาคนอื่นน้อยลงทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน</p> <p>3. มีการปลูกฝังนิสัยรักการออม การมีวินัยทางการเงิน เกิดการแบ่งปันผลประโยชน์ และจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก ผ่านการดำเนินงานกิจกรรมเครือข่ายในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ ศูนย์สาธิต การตลาด ธนาคารข้าว บิมน้ำมันชุมชน โรงน้ำดื่มชุมชน ฯลฯ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นผลตอบแทนอันเป็นสวัสดิการพื้นฐานของชุมชนอย่างแท้จริง</p>	<p>1. เป็นการรวมตัวกันของชาวบ้าน เพื่อช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการประหยัดทรัพย์ แล้วนำมาสะสม รวมกันทีละเล็กละน้อยเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ ของคนในชุมชน</p> <p>2. เพื่อใช้ให้เป็นทุนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ในการลงทุน ประกอบอาชีพ หรือเพื่อสวัสดิการของตนเองและครอบครัว โดยใช้หลักคุณธรรม 5 ประการ เป็นหลักปฏิบัติ ได้แก่ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความเสียสละ 3) การเห็นอกเห็นใจกัน 4) การไว้วางใจกัน 5) ความร่วมมือกัน</p> <p>3. มีการปลูกฝังนิสัยรักการออม</p> <p>4. การมีวินัยทางการเงิน อันจะช่วยให้ลดความเสี่ยงต่อการบริหารจัดการเงินของกลุ่มและสมาชิก เกิดการแบ่งปันผลประโยชน์และจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก ผ่านการดำเนินงานกิจกรรมเครือข่ายในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ ศูนย์สาธิต การตลาด ธนาคารข้าว บิมน้ำมันชุมชน โรงน้ำดื่มชุมชน ฯลฯ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นผลตอบแทนอันเป็นสวัสดิการพื้นฐานของชุมชนอย่างแท้จริง</p>

จากที่กล่าวมาและผลการศึกษาศึกษาการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล การสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลุ่มออมทรัพย์และการศึกษากลุ่มออมทรัพย์ต้นแบบที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้จัดทำกรอบรูป คู่มือและการจัดกิจกรรม การอบรม และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อไป การศึกษาศาภาพการณ์ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 และวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ผลการศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

การร่างรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

การนำเสนอรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 เสนอโดยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. รายละเอียดของรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 มีรายละเอียดและที่มา ดังนี้

1) T - Trust (ความไว้วางใจ) Marshall (2000) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของความไว้วางใจ โดยมองความเป็นธรรมชาติของมนุษย์และกฎแห่งธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งหมายถึงการดำรงชีวิตด้วยความจริง ความไว้วางใจเป็นสิ่งที่จำเป็น มนุษย์ต้องการการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นความต้องการทางด้านชีววิทยา เมื่อกำเนิดขึ้นมาในโลกความไว้วางใจก็เป็นสิ่งที่จำเป็นทางด้านร่างกาย เนื่องจาก เมื่อเกิดขึ้นมาก็จะพบกับความไม่มั่นคง ไม่มีสิ่งปกคลุมร่างกายและได้รับความเสี่ยงซึ่งไม่ได้มีการคำนึงถึงความเปราะบางนี้ แต่ความไว้วางใจจะต้องมีความเชื่อสัตย์และให้การดูแล ถ้าสิ่งเหล่านี้ไม่เกิดขึ้นความไว้วางใจจะถูกทำลาย เมื่อเจริญเติบโตขึ้นความไว้วางใจไม่สูญหายไป แต่ระดับของความไว้วางใจจะอยู่ในรูปของประสบการณ์และเป็นเหตุการณ์ที่ดำเนินต่อมา โดย Mink et al. (1993) มองว่า ความไว้วางใจเป็นเรื่องทางกายภาพ บุคคลรู้สึกว่าร่างกายและจิตใจเป็นสิ่งที่ต้องปลอดภัย เมื่อรู้สึกไม่มั่นใจว่าจะได้รับความปลอดภัย บุคคลจะเริ่มเกิดความไม่มั่นคงและวิตกกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้นความไว้วางใจที่มีต่อกันระหว่างเจ้าหน้าที่กลุ่มออมทรัพย์กับสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และมีอิทธิพลต่อความน่าเชื่อถือระหว่างกัน หรืออีกนัยหนึ่งความไว้วางใจเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้เป็นที่ไปตามเป้าประสงค์ของกลุ่มออมทรัพย์ด้วยความสามารถที่มีอย่างเต็มที่

2) O - Opportunities (โอกาส) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้การช่วยเหลือกัน ให้โอกาสและความเสมอภาค เคารพในศักดิ์ศรี ศักยภาพของทุกคน รวมถึงโอกาสทางการเงิน นำเงินไปลงทุนต่อยอดประกอบอาชีพ ให้ครอบครัวมีรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3) N - Networking (เครือข่าย) การสร้างเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ที่ก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจกันไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และสร้างสรรค์พัฒนาให้หมู่บ้านชุมชน มีสวัสดิการ มีการพัฒนาพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

4) M – Management (การจัดการ) การบริหารจัดการที่ดีมีระเบียบ กติกาที่ชัดเจน มี คณะกรรมการ เป็นส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่งของกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มจะต้องมีการจัดการที่ดี

5) A – Activity (กิจกรรม) กิจกรรมที่กลุ่มออมทรัพย์ทำ ได้แก่ กิจกรรมด้านการให้บริการรับ ผักเงิน และการกู้ยืมเงิน กิจกรรมด้านการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกขยายเครือข่ายและทำธุรกิจ เช่น ศูนย์สาธิตการตลาด, โรงสี และกิจกรรมในการพัฒนาสมาชิก เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน

6) I – Impression (ความประทับใจ) ความประทับใจของทั้งคณะกรรมการของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตในฐานะผู้ให้บริการ และผู้รับบริการที่เป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งเป็นส่วน สำคัญ ที่นำไปสู่การยอมรับซึ่งกันและกัน รวมถึงการยอมรับในระเบียบกติกา การบริหารจัดการสวัสดิการ และเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทำให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีความเข้มแข็ง อย่างยั่งยืน

2. ที่มาของรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 “TONMAI Model” ได้จากการสังเคราะห์แนวคิด/ทฤษฎีและงานวิจัยและ ข้อมูลในพื้นที่ประกอบด้วย ดังนี้

ตารางที่ 11 องค์ประกอบและที่มาองค์ประกอบของรูปแบบ

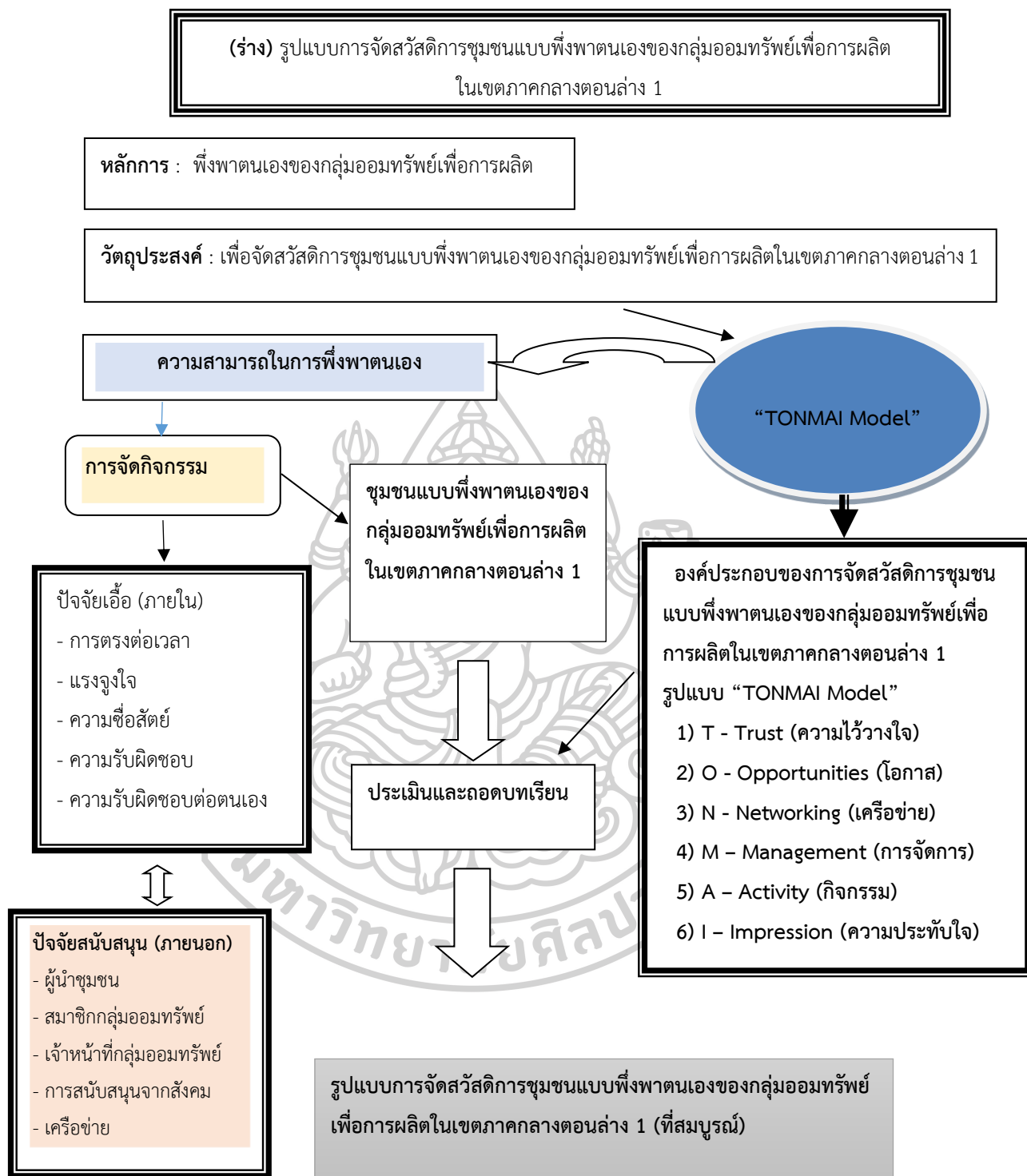
ที่	องค์ประกอบ	ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบ
1	T - Trust (ความไว้วางใจ)	แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ
2	O - Opportunities (โอกาส)	แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดเกี่ยวกับทุนชุมชน แนวคิดการ จัดการตนเองของชุมชน ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ
3	N - Networking (เครือข่าย)	แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิด เกี่ยวกับทุนชุมชน แนวคิดการจัดการตนเองของชุมชน
4	M – Management (การจัดการ)	แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ แนวคิดการจัดการตนเองของชุมชน การสังเคราะห์เอกสาร
5	A – Activity (กิจกรรม)	แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการ แนวคิดเกี่ยวกับทุนชุมชน
6	I – Impression (ความ ประทับใจ)	แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิด การจัดการตนเองของชุมชน

3. องค์ประกอบของรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์
เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

จากการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ผู้วิจัยได้รูปแบบจากการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้เกี่ยวข้องกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาเชิงคุณภาพ จึงยกร่างรูปแบบที่ผู้วิจัยใช้ชื่อว่า “TONMAI Model” มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) T - Trust (ความไว้วางใจ) 2) O - Opportunities (โอกาส) 3) N - Networking (เครือข่าย) 4) M - Management (การจัดการ) 5) A - Activity (กิจกรรม) และ 6) I - Impression (ความประทับใจ) แสดงเป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ได้ดังนี้

ภาพที่ 9 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

การวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อการใช้โมเดล พบว่า กลุ่มออมทรัพย์มีศักยภาพและมีความพร้อมในการพึ่งพาตนเองตามการประเมิน

เงื่อนไขของการใช้โมเดล “TONMAI Model” ที่ได้นี้เป็นเพียงแบบจำลอง ซึ่งต้องนำไปจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการ (Action Plan) การจัดทำภารกิจอบรม และคู่มือการฝึกอบรม เพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างต่อเนื่องด้วยการเสริมทักษะประสบการณ์การพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์ต่อไป

2. การรับรองโดยการตรวจสอบ ร่างรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

จากร่างรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ผู้วิจัยนำไปการรับรองโดยการจัดประชุมสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 5 คน เพื่อรับรองรูปแบบรายละเอียด ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 3 คน ร้อยละ 60.00 ส่วนใหญ่อายุ 41-50 ปี จำนวน 2 คน ร้อยละ 40.00 และอายุ 51-60 ปี จำนวน 2 คน ร้อยละ 40.00 มีสถานภาพโสด จำนวน 3 คน ร้อยละ 60.00 ระยะเวลาการทำงาน น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 3 คน ร้อยละ 60.00 มีการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 5 คน ร้อยละ 100.00

การรับรองร่างรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ในภาพรวม

(n = 5)

รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ	4.72	.51	มากที่สุด	(1)
1.1 การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสมครอบคลุม	4.64	.54	มากที่สุด	

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน แบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ใน ภาพรวม (ต่อ)

(n = 5)

รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ ที่
1.2 องค์ประกอบของรูปแบบแต่ละองค์ประกอบมี ความสัมพันธ์สอดคล้องส่งเสริมซึ่งกันและกัน	4.80	.49	มากที่สุด	
2. องค์ประกอบของรูปแบบ	4.39	.51	มาก	(2)
2.1 องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์	4.50	.51	มากที่สุด	1
2.1.1 หลักการของรูปแบบมีความเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน	4.60	.51	มากที่สุด	
2.1.2 วัตถุประสงค์มีความเหมาะสมชัดเจนสามารถ แสดงถึงสิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	4.59	.52	มากที่สุด	
2.1.3 หลักการและวัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกัน	4.32	.49	มาก	
2.2 องค์ประกอบเชิงกระบวนการ	4.39	.53	มาก	2
2.2.1 กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพา ตนเองมีขั้นตอนครบถ้วน เหมาะสมและสอดคล้อง ต่อเนื่องกัน	4.18	.51	มาก	
2.2.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม สามารถทำให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์	4.53	.52	มากที่สุด	
2.2.3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกับ หลักการและวัตถุประสงค์	4.46	.55	มาก	

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ในภาพรวม (ต่อ)

(n = 5)

รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ ที่
2.3 องค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้	4.36	.49	มาก	3
2.3.1 ปัจจัยเอื้อต่อการจัดสวัสดิการชุมชนมีความ เหมาะสมสอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์	4.47	.50	มาก	
2.3.2 ปัจจัยสนับสนุนมีความเหมาะสมสอดคล้องกับ กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน	4.25	.49	มาก	
รวม	4.42	.51	มาก	

จากตารางที่ 12 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณารายด้านของรูปแบบด้านที่สูงที่สุด คือ การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.51) รองลงมา องค์ประกอบของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.51)

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดสวัสดิการ
ชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ใน
องค์ประกอบย่อย

(n = 5)

รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ ที่
1. T - Trust (ความไว้วางใจ)	4.35	.81	มาก	4
2. O - Opportunities (โอกาส)	4.63	.63	มากที่สุด	1
3. N - Networking (เครือข่าย)	4.21	.59	มาก	6
4. M - Management (การจัดการ)	4.32	.85	มาก	5
5. A - Activity (กิจกรรม)	4.42	.62	มาก	2
6. I - Impression (ความประทับใจ)	4.38	.57	มาก	3
รวม	4.34	.62	มาก	

จากตารางที่ 13 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ในภาพรวมในองค์ประกอบย่อย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่สูงที่สุด คือ O - Opportunities (โอกาส) ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.63) รองลงมา A - Activity (กิจกรรม) ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.62) และข้อต่ำที่สุด คือ N - Networking (เครือข่าย) ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.59)

ส่วนคำถามปลายเปิดมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีต่อรูปแบบฯ นั้นทางผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสม รวมถึงการนำไปใช้ได้จริง เนื่องจากบ่งบอรายละเอียดของแต่ละส่วน มีหลักการวัตถุประสงค์ และโครงสร้างของรูปแบบ และผลที่จะได้จากรูปแบบมีความชัดเจนและสอดคล้องเชื่อมโยงกัน จึงเห็นได้ว่ารูปแบบดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการทดลองต่อไปได้

ผลการทดลองรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเอง ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 (Implementation)

1. การทดลองใช้ โดยการจัดอบรม และทดสอบผู้เข้าร่วม จึงได้ ผลการทดลอง ประเมิน และ
ถอดบทเรียนรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขต
ภาคกลางตอนล่าง 1

มีรายละเอียดดังนี้

แบบทดสอบความรู้ ก่อนและหลังการอบรม (Pre-test & Post-test) เป็นแบบถูกผิด จำนวน 12
ข้อ กำหนดเกณฑ์คะแนนก่อนและหลังการทดลอง ดังนี้ (นรินทร์ สังข์รักษา, 2555: 152)

คะแนนเฉลี่ย >80% หมายถึง ความรู้ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 60-79.9% หมายถึง ความรู้ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย <60 % หมายถึง ความรู้ในระดับน้อย

การเปรียบเทียบคะแนนก่อนการทดลอง (Pre - test) และหลังการทดลอง (Post - test) ด้วย
สถิติแบบไม่อิสระจากกัน (t - test แบบ dependent) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ ของกลุ่มออมทรัพย์

การ ทดสอบ	n	คะแนน เต็ม	คะแนนที่ ได้เฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	เกณฑ์ คะแนน (ร้อยละ)	การ แปรผล	df	t	Sig
ก่อน อบรม	30	12	7.34	1.45	61.17	ปาน กลาง	29	6.489*	.000
หลัง อบรม	30	12	10.55	1.01	87.92	มาก			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 14 ในภาพรวม พบว่า คะแนนก่อนการอบรม (Pre - test) ของกลุ่มออมทรัพย์
ที่เป็นกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 7.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.45 คะแนนร้อยละ
61.17 อยู่ในระดับปานกลาง และหลังการอบรมได้ทดสอบหลังการอบรม (Post - test) มีคะแนน
เฉลี่ย เท่ากับ 10.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.01 คะแนนร้อยละ 87.92 อยู่ในระดับมาก
จากคะแนนเต็ม 12 คะแนน ส่วนผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนการอบรมและหลังการอบรมด้วย

dependent t - test แบบไม่อิสระจากกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า เมื่อทดสอบสถิติที่พบว่า $t = 6.489$, $Sig = 0.00$ แสดงให้เห็นว่าคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายความว่า การอบรมมีผลให้คะแนนก่อนและหลังแตกต่างกัน

2. การประเมินผลการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยการประเมินความพึงพอใจในการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้อบรมเชิงปฏิบัติการ รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้อบรม

(n = 30)

ความพึงพอใจที่มีต่อการอบรมเชิงปฏิบัติการ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
(1) ด้านการจัดอบรม	4.35	1.30	มาก	2
1. ความเหมาะสมของสถานที่อบรม	4.35	1.21	มาก	
2. ความเหมาะสมของระยะเวลาในการจัดอบรม	4.41	1.71	มาก	
3. ความสะดวกในการเดินทาง	4.25	1.20	มาก	
4. บรรยากาศทั่วไปของการจัดอบรม	4.45	1.30	มาก	
5. เอกสารประกอบการอบรม	4.41	1.05	มาก	
6. การอำนวยความสะดวก/การต้อนรับ	4.24	1.48	มาก	
(2) หัวข้อ/เนื้อหา/ความรู้ที่ได้จากการอบรม	4.36	1.16	มาก	1
1. หัวข้ออบรมเหมาะสม	4.34	1.08	มาก	
2. ความรู้และความเข้าใจก่อนการเข้าร่วมอบรม	4.25	1.27	มาก	
3. ความรู้และความเข้าใจที่ได้รับจากการอบรม	4.31	1.34	มาก	
4. เนื้อหาในการอบรมเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินการได้	4.53	1.02	มากที่สุด	
5. มีการทบทวนแนวคิดในการจัดตั้งกลุ่ม	4.38	1.52	มาก	
6. มีการฝึกปฏิบัติจริงในการฝึกภาคสนาม	4.47	.94	มาก	
7. มีการฝึกปฏิบัติแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่ม	4.21	1.17	มาก	
9. ผลของการอบรมสามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานได้	4.26	1.07	มาก	
รวมทั้งหมด	4.35	1.23	มาก	

จากตารางที่ 15 พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในการอบรมในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 1.23) โดย หัวข้อ/เนื้อหา/ความรู้ที่ได้จากการอบรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 1.16) รองลงมาด้านการจัดอบรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 1.30)

3. ผลการจัดเวทีเสวนาการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเอง ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

ผลจากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงเป็นตารางมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 16 แสดงผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ที่	ประเด็น	ผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
1	ประสบการณ์ที่ได้รับจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ได้รับฟังประสบการณ์ และรูปแบบ 2. ได้ประสบการณ์ที่ดีและประสบการณ์ใหม่มากขึ้น 3. ได้รับความรู้หลายเรื่องได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ มากมาย 4. ประสบการณ์จริงในการพูดคุย การแสดงออก การสร้างสมาธิในการอบรม 5. ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ พี่น้อง
2	การแสดงออกในการอบรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. อธิบายอย่างไรให้สมาชิกเข้าใจ 2. พูดเรียงลำดับที่ถูกต้องขึ้น และนำเสนอที่ดีขึ้น ถูกต้องมากขึ้น
3	ความประทับใจ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความประทับใจในกิจกรรม 2. ได้ไปเรียนรู้ในสถานที่จริง สามารถเผยแพร่ความรู้ได้ เช่น ได้เรียนรู้สถานที่จริง กับคนในชุมชน 3. เมื่อได้ลงพื้นที่แล้วก็ได้ทักษะการพูดมากขึ้น ได้ลงสถานที่จริง ได้เรียนรู้อการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี และเหมาะสม 4. ได้พูดเรื่องเกี่ยวกับการออมทรัพย์กับสมาชิกกลุ่ม ทำให้เรากล้าคิดกล้าทำ และกล้าแสดงออก กล้าพูด 5. การลงพื้นที่จริง ได้ปฏิบัติจริง เพื่อความเข้าใจและประสิทธิภาพในการอบรม ได้เรียนรู้หลักการโดยการสังเกต การหาข้อมูล การศึกษาจากสถานที่จริง
4	กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. ได้เรียนรู้สิ่งที่ดี ได้สิ่งดี ๆ ได้เห็นความสวยงาม ได้แสดงความกล้า มีประสบการณ์ ได้ความรู้ ได้ทำงานเป็นทีม 2. ได้รับความรู้หลายอย่าง เช่น แนะนำในสถานที่ชุมชน ได้ฝึกพูด ได้ลงพื้นที่จริง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและยั่งยืนมากขึ้น 3. ได้เรียนรู้การนำไปใช้ได้ด้วยการฝึกปฏิบัติขึ้นมาก ได้พูดได้ดี ได้ฝึกการกล้าแสดงออก

ตารางที่ 16 แสดงผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ต่อ)

ที่	ประเด็น	ผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
5	ผลที่ได้จากการอบรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทำให้การจัดการกลุ่มออมทรัพย์มีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้เรียนรู้กลุ่มออมทรัพย์ได้มากขึ้น 2. ได้ไปนอกสถานที่ ทำให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ได้ความรู้จากวิทยากร และนำไปใช้ในชีวิตรเราได้ มีการอบรมที่ดี 3. ทำให้การฝึกพูด ฝึกความกล้า ได้แสดงออก 4. ได้ความรู้เพิ่มมากขึ้น มีความเข้าใจในหลักการมากขึ้น

จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีการดำเนินชีวิต และเรียนรู้การทำงานร่วมกันในรูปแบบ “กระบวนการกลุ่ม” และใช้ “สัจจะออมทรัพย์” เป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยการออมของสมาชิกเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน ให้สมาชิกได้กู้ยืมเงิน ทำกิจกรรมต่าง ๆ สร้างงาน สร้างอาชีพแก่สมาชิก เช่น ทำโรงสี ร้านค้าชุมชน ทำให้สังคมเกิดการพัฒนากันกลางในการเกื้อกูลในระดับสังคม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงช่วยกันแก้ไขปัญหาความยากจน หนี้สินนอกระบบได้ ให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ เป็นกลุ่มของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน จากเงินออมของประชาชน ด้วยการบริหารจัดการเงินร่วมกัน ลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้

ผู้เข้าร่วมเสวนา กล่าวว่า

“โมเดล TONMAI Model เกิดจากความไว้วางใจ T - Trust (ความไว้วางใจ) เป็นอันดับแรก เห็นด้วยเป็นอย่างมาก การที่กลุ่มออมทรัพย์จะประสบผลสำเร็จได้ต้องเกิดจากความไว้วางใจกันก่อน สมาชิกถึงจะนำเงินมาฝาก”

ผู้เข้าร่วมเสวนา กล่าวเพิ่มเติมว่า

“กลุ่มออมทรัพย์ถึงแม้ว่าจะมีมานานแล้วกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จะดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพจะต้องบริหารจัดการอยู่ภายใต้คุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจกัน และความไว้วางใจกันซึ่งสอดคล้องกับ TONMAI Model เป็นอย่างมาก”

ผู้เข้าร่วมเสวนา กล่าวว่า

“จากประสบการณ์ทำงานมา 10 กว่าปีเห็นด้วยอย่างมากกับ TONMAI Model ที่สามารถสร้างสิ่งใหม่ ๆ ให้กับกลุ่มออมทรัพย์ สิ่งใหม่ที่สร้างก็ไม่ใช่สิ่งที่ทำยาก ดังนั้นสิ่งที่สกัดออกมาองเห็นว่ามีเหมาะสมกับกลุ่มออมทรัพย์มาก”

จากที่กล่าวมาผู้เข้าร่วมเสวนาเห็นด้วยกับโมเดลที่สร้างขึ้นเพื่อทดลองใช้ในกลุ่มเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มมีความตระหนักในหน้าที่ของตนเองมีความรับผิดชอบ มีการจัดการและสร้างสรรค์กิจกรรมที่ดีต่อกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การรวมกลุ่มของสมาชิก ซึ่งมีฐานะทางการเงินที่ต่างต่างกัน ด้วยแนวทาง ใครมีเงินเท่าไรก็สามารถเป็นสมาชิกได้ โดยการออมอย่างเดียวทำให้กลุ่มไม่สามารถขับเคลื่อนงานได้อย่างทั่วถึง จึงสามารถทำกำไรได้ โดยให้ตัวเองและเพื่อนสมาชิกเป็นผู้ค้าประกัน ด้วยดอกเบี้ยราคาต่ำเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ภายใต้คุณธรรม 5 ประการในการอยู่ร่วมกันของสมาชิก เพื่อการพัฒนาชุมชน โดยการสอนให้หาเงิน เก็บเงิน และต่อยอดเงิน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อให้เศรษฐกิจของชุมชนให้เกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืน

ผลของการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

จากการดำเนินการวิจัย “TONMAI Model” ผู้วิจัยได้ประเมินผลและปรับปรุงด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 30 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ดังนี้

1. ผลการประเมินความพึงพอใจ

ตารางที่ 17 ตารางการประเมินผลความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

(n=30)

ลักษณะของกลุ่มที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	19	63.30
หญิง	11	36.70

ตารางที่ 17 ตารางการประเมินผลความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 (ต่อ)

(n=30)

ลักษณะของกลุ่มที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
2. อายุ		
25 - 35 ปี	6	20.00
36 - 45 ปี	14	46.66
46 - 55 ปี	10	33.34
56 ปีขึ้นไป	-	-
3. สถานภาพ		
โสด	11	36.70
สมรส	16	53.30
หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	3	10.00
รวม	30	100.00

จากตารางที่ 17 พบว่า กลุ่มที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นชาย จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.30 เป็นหญิง จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.70 มีอายุช่วง 70 - 79 ปี มากสุด จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 46.66 รองลงมาคืออายุช่วง 46 - 55 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.34 และมีอายุน้อยสุดช่วง 25 - 35 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 มีสถานภาพสมรสมากที่สุด จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.30 รองลงมาโสด จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.70 และน้อยสุดหม้าย/หย่า/แยกกันอยู่ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลและลำดับที่ของความพึงพอใจต่อรูปแบบ ฯ

(n = 30)

ประเด็นความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับที่
1. ด้านความไว้วางใจ				
1.1 ท่านมีความไว้วางใจเห็นความสำคัญของรูปแบบ	3.50	1.01	มาก	
1.2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้/อบรมและช่วยเหลือกัน	3.47	.97	ปานกลาง	
รวม	3.49	.62	ปานกลาง	2

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลและลำดับที่ของความพึงพอใจต่อรูปแบบ ฯ (ต่อ)

(n = 30)

ประเด็นความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับที่
2. ด้านกิจกรรมในการอบรมเชิงปฏิบัติการ				
2.1 ท่านมีความพึงพอใจที่มีส่วนร่วมการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้	3.90	.75	มาก	
2.2 การอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้มีความเข้าใจในเนื้อหาและสามารถนำไปปฏิบัติเองได้ในชีวิตประจำวัน	3.90	.88	มาก	
2.3 กิจกรรมในการอบรมการถ่ายทอดความรู้สามารถนำไปสู่การพัฒนาได้	3.37	.85	ปานกลาง	
รวม	3.72	.63	มาก	1
3. ด้านบรรยากาศการอบรมเชิงปฏิบัติการ				
3.1 มีการกระตุ้นให้ติดตามเนื้อหาความรู้อยู่เสมอเกิดการพัฒนาศักยภาพ	3.20	.76	ปานกลาง	
3.2 การอบรมปฏิบัติการในครั้งนี้ได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยผู้เข้าอบรมช่วยเหลือร่วมมือซึ่งกันและกัน	3.18	.63	ปานกลาง	
3.3 ช่วงระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม	3.03	.76	ปานกลาง	
รวม	3.20	.76	ปานกลาง	3
4. ด้านประโยชน์จากการอบรม				
4.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็น	3.30	.91	ปานกลาง	
4.2 การอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้สามารถคิดและแก้ไขปัญหา	3.23	.85	ปานกลาง	
4.3 การอบรมในครั้งนี้ได้รับความรู้จากการฟังและการปฏิบัติ	3.03	.76	ปานกลาง	
รวม	3.19	.99	ปานกลาง	4
รวมทั้งหมด	3.37	.89	ปานกลาง	

จากตารางที่ 18 พบว่า ความพึงพอใจของผู้รับการอบรมการพัฒนาในรูปแบบฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = .89) สามารถอธิบายเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านกิจกรรมจากการอบรมเชิงปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.72$, S.D. = .63) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านมีความพึงพอใจที่มีส่วนร่วมการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = .63) รองลงมา ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้มีเนื้อหาเข้าใจในเนื้อหาและสามารถนำไปปฏิบัติเองได้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = .88) และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ กิจกรรมในการอบรมการถ่ายทอดความรู้สามารถนำไปสู่การพัฒนาได้ ($\bar{x} = 3.37$, S.D. = .85)

ด้านความไว้วางใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.49$, S.D. = .62) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านมีความไว้วางใจเห็นความสำคัญของรูปแบบ ($\bar{x} = 3.50$, S.D. = 1.01) รองลงมา คือ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้/อบรมและช่วยเหลือกัน ($\bar{x} = 3.47$, S.D. = .97)

ด้านบรรยากาศในการอบรมเชิงปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.20$, S.D. = .76) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการกระตุ้นให้ติดตามเนื้อหาความรู้อยู่เสมอเกิดการพัฒนาศักยภาพ ($\bar{x} = 3.20$, S.D. = .76) รองลงมาคือ การอบรมปฏิบัติการในครั้งนี้ได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยผู้เข้าอบรมช่วยเหลือร่วมมือซึ่งกันและกัน ($\bar{x} = 3.18$, S.D. = .63) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ช่วงระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม ($\bar{x} = 3.03$, S.D. = .76)

ด้านประโยชน์จากการอบรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.19$, S.D. = .99) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้นำมาทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็น ($\bar{x} = 3.30$, S.D. = .91) รองลงมา คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้นำมาคิดและแก้ไขปัญหา ($\bar{x} = 3.23$, S.D. = .85) ต่อมา คือ การอบรมในครั้งนี้นำมาได้รับความรู้จากการฟังและการปฏิบัติ ($\bar{x} = 3.03$, S.D. = .76)

2. ผลการถอดบทเรียน

การดำเนินการวิจัยที่ได้ศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 หลังจากที่ได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักปฏิบัติและการจัดเวทีเสวนาในพื้นที่การวิจัย กับ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองมะตูม ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี จำนวน 30 คน ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบในการถอดบทเรียน เพื่อให้เห็นบทเรียนในรูปแบบฯ ดังนี้

1) T - Trust (ความไว้วางใจ)

ความไว้วางใจ (Trust) คือ ความเชื่อมั่นที่เรามีต่อบุคคลที่เป็นประธานกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต และคณะกรรมการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งเป็นบุคลากรที่เป็นที่ไว้วางใจ รวมถึงการมีกฎระเบียบที่ชัดเจน การมีผลของการดำเนินงานของกลุ่มอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และ รวมถึงการให้สวัสดิการกับสมาชิก และการดูแลสาธารณประโยชน์ของชุมชนด้วย

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 1 กล่าวว่า “โมเดล TONMAI Model เกิดจากความไว้วางใจ T - Trust (ความไว้วางใจ) เป็นอันดับแรก เห็นด้วยเป็นอย่างมาก การที่กลุ่มออมทรัพย์จะประสบผลสำเร็จได้ ต้องเกิดจากความไว้วางใจกันก่อนสมาชิกถึงจะนำเงินมาฝาก”

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 2 กล่าวว่า “คนที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการเงินของ สมาชิกต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมเป็นที่ยอมรับในชุมชน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ เสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรม มุ่ง ประโยชน์ของสมาชิกเป็นสำคัญ”

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 3 กล่าวว่า “ต้องมีกฎระเบียบกติกาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่ ชัดเจน สามารถพูดคุย สอบถามได้หากคนในกลุ่มสงสัย คณะกรรมการต้องชี้แจงได้มีข้อมูลการ ดำเนินงานในที่ประชุม”

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 4 กล่าวว่า “การประชาสัมพันธ์ผลของการดำเนินงาน ทั้งในเวทีการ ประชุม การแจ้งในกลุ่มไลน์หมู่บ้าน และการประชาสัมพันธ์ผ่านเฟซบุ๊ก มีส่วนให้สมาชิกยอมรับและ ไว้วางใจ”

สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตใน เขตภาคกลางตอนล่าง 1 “โมเดล TONMAI Model เกิดจากความไว้วางใจเป็นอันดับแรก ความ ไว้วางใจที่มีต่อกันระหว่างคณะกรรมการบริหารและสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สมาชิก ต้องไว้วางใจคณะกรรมการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตก่อน สมาชิกถึงจะนำเงินมาฝาก คณะกรรมการที่คนในชุมชนยอมรับว่ามีคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ เสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรม มุ่ง ประโยชน์ของสมาชิกเป็นสำคัญ การมีระเบียบกติกาการดำเนินที่ชัดเจน และการประชาสัมพันธ์ ให้เห็นผลการดำเนินงานผ่านการประชุมและสื่อโซเชียล ส่งผลต่อผลต่อความร่วมมือร่วมใจ เป็นปัจจัย สำคัญที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารเพื่อการผลิต ให้เป็นไปตาม เป้าประสงค์ของกลุ่มออมทรัพย์ด้วยความสามารถที่มีอย่างเต็มที่ และสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิต เกิดความพึงพอใจในผลของการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์

2) O - Opportunities (โอกาส)

รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ได้นำแนวคิดเรื่อง Opportunities (โอกาส) มาใช้ เพราะการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คือการให้โอกาสดังสมาชิกในชุมชน โดยกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นช่องทางของการช่วยเหลือกัน ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 5 กล่าวว่า “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ทำให้เกิดความคิดที่อยากจะเก็บออมเงิน โดยจะส่งเงินสัจจะกันทุกเดือน เพื่อนบ้านก็จะมารวมกันฝากเงินที่ศาลาหมู่บ้าน แล้วคณะกรรมการจะรวบรวมไปฝากธนาคาร และบริหารจัดการให้คนในชุมชนที่มีความจำเป็นต้องใช้เงินมากู้เงินไปประกอบอาชีพ”

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 6 กล่าวว่า “รู้สึกโชคดี ที่อยู่หมู่บ้านนี้มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพราะได้รับโอกาสหลายอย่าง เช่น ตอนไม่สบาย หากไม่ได้ทำงานจะไม่มีเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว แต่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเขาเห็นความสำคัญตรงนี้ จึงมีสวัสดิการช่วยเหลือเป็นเงินรายวันให้ตามจำนวนที่พักในโรงพยาบาล เพราะตัวเองคือเสาหลักของครอบครัว หากตัวเองไม่ได้ทำงานและไม่มีเงินจะทำให้หลายคนอด”

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 7 กล่าวว่า “เคยกู้ยืมเงินของกลุ่มออมทรัพย์มาใช้ขยายร้านค้าของบ้าน ก่อนนั้นมีเงินไม่พอ เพราะมีกลุ่มออมทรัพย์จึงทำให้มีทุนเอาไปลงทุน จากการที่กู้ยืมได้ง่ายไม่ยุ่งยาก ทำสัญญาในหมู่บ้าน ดอกเบี้ยก็ไม่แพง มีกำลังใจที่จะขยันทำมาหากิน ได้เงินมาเอาเงินมาคืนกลุ่มตามที่ได้ตกลงไว้ พอดันปียังมีการปันผลคืนให้ด้วย”

สรุป Opportunities (โอกาส) กับ การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คือ การให้โอกาสดังสมาชิกในชุมชน โดยกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นช่องทางของการช่วยเหลือกัน ดังนี้ โดยการรวมคนที่รู้จักกัน ออมเงินไว้ ช่วยกันตามความสามารถของแต่ละคน เพื่อให้มีเงินทุนไว้ใช้ในการประกอบอาชีพและใช้จ่ายในยามเจ็บไข้ได้ป่วยหรือยามจำเป็น เป็นการหาทางช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการให้โอกาสและความเสมอภาค เคารพในศักดิ์ศรี ศักยภาพของทุกคน โดยสร้างนิสัยการออมบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกิดการช่วยเหลือพึ่งพากันในชุมชนนำไปสู่ความเจริญมั่นคงในชีวิต

3) N - Networking (เครือข่าย)

N - Networking (เครือข่าย) ของรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง คือการรวมตัวช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนใน ชุมชน ผ่านกิจกรรมเครือข่ายของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 8 กล่าวว่า “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คือการรวมกันของคนในชุมชน 4 อย่าง คือ รวมคน รวมเงิน รวมความคิด และรวมกันช่วยเหลือดูแลกัน”

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 9 กล่าวว่า “กิจกรรมเครือข่าย หลายอย่าง เช่น ศูนย์สาธิตการตลาด ยุง ฉาง ธนาคารข้าว ลานตากผลผลิต โรงสีข้าวชุมชน โรงน้ำดื่มชุมชน ปั้นน้ำมัน จะเกิดประโยชน์กับคน ในชุมชน แต่เราไม่สามารถทำคนเดียวได้ ต้องรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชน รวมเงินกัน เห็น ประโยชน์ร่วมกัน แล้วร่วมใจกันทำเพื่อชุมชนของเรา”

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 10 กล่าวว่า “การทำงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการทำงาน ในรูปแบบของกลุ่มคนในชุมชนมาช่วยเหลือกัน ยังเป็นเครือข่ายใหญ่ คนเยอะขึ้น สามารถ ขยาย เครือข่ายและทำธุรกิจ เช่น ศูนย์สาธิตการตลาด, โรงสี ก็ยังเกิดประโยชน์กับคนในชุมชนมากขึ้น ด้วย”

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 11 กล่าวว่า “เมื่อก่อนเราเข้มแข็งแล้ว เราก็ไปขยายผล ให้หมู่บ้านอื่น ตำบลอื่น เขามาดูงานเราก็แนะนำช่วยเหลือให้เขาเห็นประโยชน์ของการร่วมมือร่วมใจกัน เกิด แนวทางความคิดดี ๆ มีประโยชน์ไปช่วยเหลือกัน ”

สรุปว่า N - Networking (เครือข่าย) คือการรวมตัวช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชน จากการการรวมกันของคนในชุมชน 4 อย่าง คือ รวมคน รวมเงิน รวมความคิด และรวมกันช่วยเหลือ ดูแลกัน โดยดำเนินกิจกรรมเครือข่าย เช่น ศูนย์สาธิตการตลาด ยุงฉาง ธนาคารข้าว ลานตากผลผลิต โรงสีข้าวชุมชน โรงน้ำดื่มชุมชน ปั้นน้ำมัน เป็นต้น ซึ่งเป็นการดำเนินธุรกิจในระบบกลุ่ม เพื่อให้เกิด รายได้ของกลุ่ม นำไปพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ รวมถึงจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกและชุมชน ทั้งนี้ กลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีความเข้มแข็ง คณะกรรมการมีศักยภาพในการ ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอื่น ๆ ที่ยังไม่เข้มแข็งด้วย

การสร้างเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันไปสู่การบรรลุเป้าหมาย ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่

เพื่อให้การช่วยเหลือกัน และสร้างสรรค์พัฒนาให้หมู่บ้านชุมชนมีสวัสดิการ มีการพัฒนาพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

4) M – Management (การจัดการ)

M – Management (การจัดการ) ของรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง คือ การบริหารจัดการตนเองของคนในชุมชน ในการรวมกลุ่มกันผ่านกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 12 กล่าวว่า “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการส่งเสริมให้ประชาชน

มีการบริหารจัดการตนเองก่อน และมาบริหารจัดการครอบครัว และบริหารจัดการชุมชน ด้วยการออมเงิน และนำเงินไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ โดยยืมกันภายในกลุ่มช่วยลดภาระการกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่น ๆ ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง และนำกำไรมาจัดสวัสดิการมาดูแลคนในชุมชน”

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 13 กล่าวว่า “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการบริหารพัฒนาคนให้มีคุณธรรม 5 ประการ คือ ซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบ เห็นอกเห็นใจ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน”

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 14 กล่าวว่า “เป็นที่ฝึกประสบการณ์การบริหารเงินทุน ให้กับบุคคลในชุมชน”

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 15 กล่าวว่า “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีการจัดการในรูปแบบคณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ มี ๔ คณะ คือ ๑. คณะกรรมการอำนวยการ มีหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ให้มีประสิทธิภาพ เป็นที่พึงพอใจของสมาชิก ตลอดเป็นตัวแทนของกลุ่มในการประสานงาน และติดต่อกับองค์กรภายนอก ๒. คณะกรรมการพิจารณาเงินกู้ มีหน้าที่ในการพิจารณาให้กู้ ยืมเงิน ติดตามโครงการ และเร่งรัดหนี้สิน ๓. คณะกรรมการตรวจสอบ มีหน้าที่ในการตรวจสอบบัญชีและผลการดำเนินงานของกลุ่ม และ ๔. คณะกรรมการส่งเสริม มีหน้าที่ชักชวนผู้สมัครใจ สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ตลอดจนการให้ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์แก่สมาชิกประสานงานระหว่างสมาชิกกับกลุ่ม และกลุ่มกับสมาชิกให้มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน”

สรุป M – Management (การจัดการ) คือ การบริหารจัดการตนเองของคนในชุมชน โดย มีการบริหารจัดการตนเองก่อน และมาบริหารจัดการครอบครัว และบริหารจัดการชุมชน ด้วย

การออมเงิน และนำเงินไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ โดยยืมกันภายในกลุ่มช่วยลดภาระการกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่น ๆ ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง และนำกำไรมาจัดสวัสดิการมาดูแลคนในชุมชน สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคนให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการชุมชน เรียนรู้การทำงานร่วมกันในรูปแบบ “กระบวนการกลุ่ม” ใช้ “สัจจะออมทรัพย์” เป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยการออม ภายใต้หลักการ “คุณธรรมพัฒนาคน ประชาชนพัฒนาชาติ” โดยใช้หลักคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจกัน และความไว้วางใจกัน

5) A – Activity (กิจกรรม)

A – Activity (กิจกรรม) ของรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง คือ กิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการตนเองของคนในชุมชน ในการรวมกลุ่มกันผ่านกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 16 กล่าวว่า “กิจกรรมที่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หลักๆ คือ การให้บริการรับฝากเงินและการกู้ยืมเงิน ส่งเสริมให้ประชาชนมีการออมเงิน และนำเงินไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ โดยลดภาระการกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่น ๆ ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง”

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 17 กล่าวว่า “กิจกรรมด้านการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก ด้านการสงเคราะห์และสวัสดิการ”

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 18 กล่าวว่า “เมื่อกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของเราเข้มแข็งแล้วสามารถขยายเครือข่ายและทำธุรกิจ เช่น ศูนย์สวัสดิการตลาด, โรงสี”

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 19 กล่าวว่า “ชอบกิจกรรมในการพัฒนาสมาชิก เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา คิดและแก้ปัญหาของตนเองด้วยวิธีการทำงานร่วมกัน”

สรุป A – Activity (กิจกรรม) ของรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง เป็นกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการเพื่อการส่งเสริมให้ประชาชนมีการออมเงิน และนำเงินไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ โดยลดภาระการกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่น ๆ ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ให้บริการรับฝากเงินและการกู้ยืมเงิน ช่วยเหลือโดยการให้กู้ ให้ยืม ดำเนินการ

เพื่อการสงเคราะห์ นอกจากนี้กลุ่มฯ นำผลกำไรส่วนหนึ่งจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มาช่วยเหลือสมาชิกที่เดือดร้อนและคืนสู่ชุมชน เช่น การรักษาพยาบาล ทุนการศึกษาบุตรของสมาชิก ช่วยเหลือการจัดงานศพสมาชิกการสงเคราะห์คนชรา การพัฒนาหมู่บ้านและบำรุงรักษาสาธารณประโยชน์ เป็นต้น

กิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการสร้างหลักประกัน สร้างภูมิคุ้มกันให้แก่สมาชิกเพื่อนำผลกำไรไปพัฒนาและจัดสวัสดิการให้ชุมชนในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครัวเรือน นำสู่การลดหนี้ ปลดหนี้ สร้างงานสร้างอาชีพให้ครัวเรือน สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้อย่างยั่งยืน

6) I – Impression (ความประทับใจ)

I – Impression (ความประทับใจ) ความประทับใจของทั้งคณะกรรมการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในฐานะผู้ให้บริการ และผู้รับบริการที่เป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 20 กล่าวว่า “ประทับใจที่หมู่บ้านเราเอง มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ช่วยส่งเสริมคนในครอบครัว ชุมชน รู้จักการประหยัดและออมเงิน”

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 21 กล่าวว่า “ประทับใจที่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีเงินทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพ มีทุนดอกเบี้ยต่ำ สร้างงานสร้างอาชีพให้ครัวเรือน”

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 23 กล่าวว่า “ประทับใจที่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการบริหารพัฒนาคนให้มีคุณธรรม 5 ประการ คือ ซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบ เห็นอกเห็นใจ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน”

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 24 กล่าวว่า “ในฐานะคณะกรรมการ ทำให้มีประสบการณ์ในการบริหารและจัดทำเงินทุนของชุมชน ทำด้วยความตั้งใจ เต็มใจและเสียสละเพื่อคนในชุมชน”

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 25 กล่าวว่า “ชอบที่มีสวัสดิการของ การรักษาพยาบาล ทุนการศึกษา ลูกของสมาชิก ช่วยเหลือ การจัดงานศพสมาชิกการสงเคราะห์คนสูงอายุ การพัฒนาหมู่บ้านและบำรุงรักษาสาธารณประโยชน์”

ผู้ให้ข้อมูล ท่านที่ 26 กล่าวว่า “ชอบที่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตส่งเสริมให้มีความสามัคคี การทำงานร่วมกัน และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน”

สรุป I – Impression (ความประทับใจ) ของรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง ความประทับใจของทั้งคณะกรรมการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในฐานะผู้ให้บริการ และผู้รับบริการที่เป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตซึ่งเป็นส่วนสำคัญ ที่นำไปสู่การยอมรับซึ่งกันและกัน รวมถึงการยอมรับในระเบียบกติกา ทำให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้เป็นอย่างดี นำไปสู่ความพึงพอใจของสมาชิก เกิดความผูกพัน รักและห่วงหาพัน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและรับผิดชอบร่วมกัน ส่งผลให้การดำเนินงานของคณะกรรมการมีประสิทธิภาพ

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 27 กล่าวเพิ่มเติม กล่าวว่า

“กลุ่มออมทรัพย์ถึงแม้ว่าจะมีมานานแล้วกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จะดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพจะต้องบริหารจัดการอยู่ภายใต้คุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจกัน และความไว้วางใจกันซึ่งสอดคล้องกับ TONMAI Model เป็นอย่างมาก”

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 28 กล่าวว่า

“จากประสบการณ์ทำงานมา 10 กว่าปีเห็นด้วยอย่างมากกับ TONMAI Model ที่สามารถสร้างสิ่งใหม่ ๆ ให้กับกลุ่มออมทรัพย์ สิ่งใหม่ที่สร้างก็ไม่ใช้สิ่งที่ทำยาก ดังนั้นสิ่งที่สกัดออกมาองเห็นว่ามีเหมาะสมกับกลุ่มออมทรัพย์มาก”

จากที่กล่าวมาผู้เข้าร่วมถอดบทเรียนเสวนาเห็นด้วยกับโมเดลที่สร้างขึ้นเพื่อทดลองใช้ในกลุ่มเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มมีความตระหนักในหน้าที่ของตนเองมีความรับผิดชอบ มีการจัดการและสร้างสรรค์กิจกรรมที่ดีต่อกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การรวมกลุ่มของสมาชิก ซึ่งมีฐานะทางการเงินที่แตกต่างกัน ด้วยแนวทาง ใครมีเงินเท่าไรก็สามารถเป็นสมาชิกได้ โดยการออมอย่างเดียวทำให้กลุ่มไม่สามารถขับเคลื่อนงานได้อย่างทั่วถึง จึงสามารถทำได้ โดยให้ตัวเองและเพื่อนสมาชิกเป็นผู้ค้าประกัน ด้วยดอกเบี้ยราคาต่ำเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ภายใต้คุณธรรม 5 ประการในการอยู่ร่วมกันของสมาชิก เพื่อการพัฒนาชุมชน โดยการสอนให้หาเงิน เก็บเงิน และต่อยอดเงิน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อให้เศรษฐกิจของชุมชนให้เกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืน

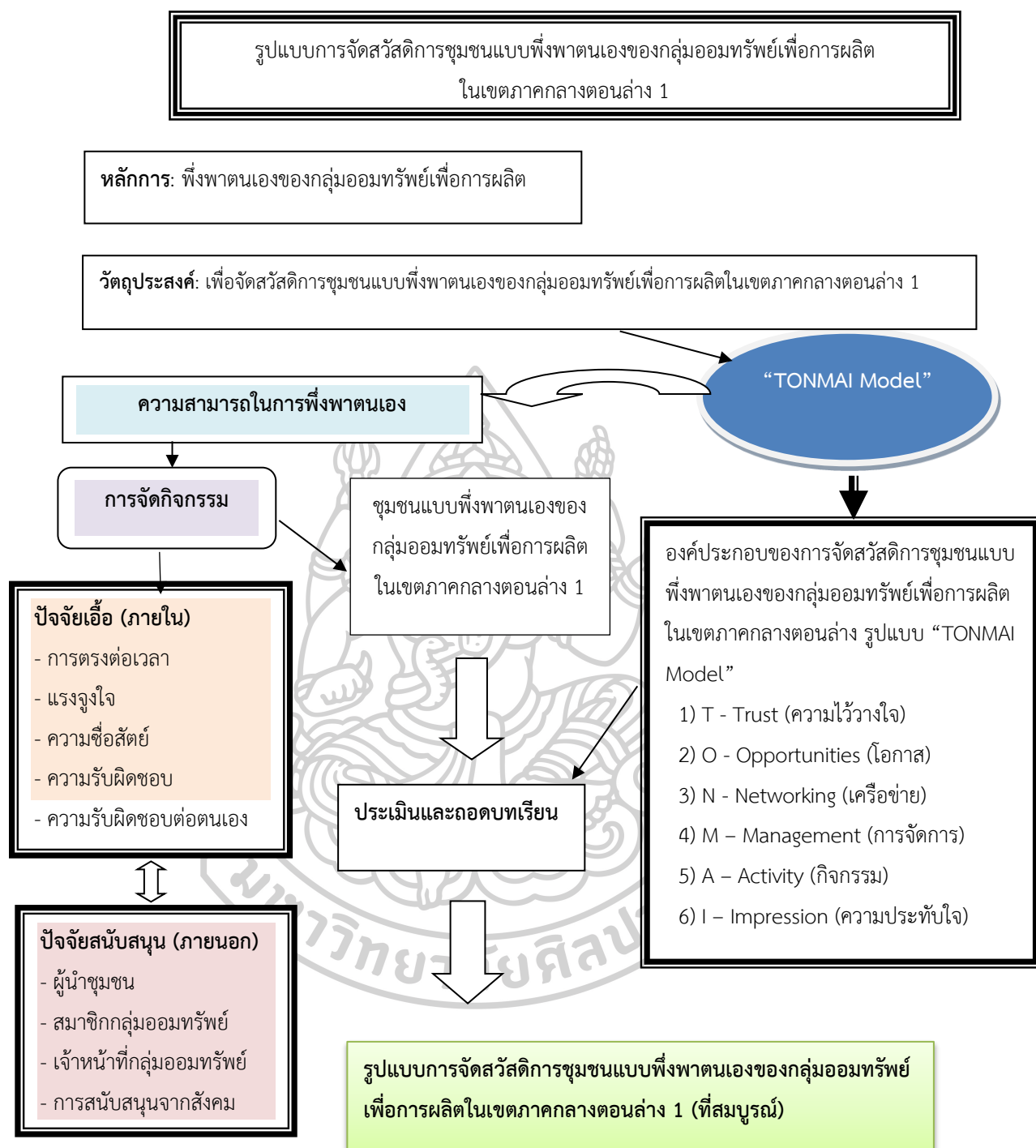
โดยกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีการดำเนินชีวิต และเรียนรู้การทำงานร่วมกันในรูปแบบ “กระบวนการกลุ่ม” และใช้ “สัจจะออมทรัพย์” เป็น

เครื่องมือในการสร้างวินัยการออมของสมาชิกเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน ให้สมาชิกได้กั้ยืมเงิน ทำกิจกรรมต่าง ๆ สร้างงาน สร้างอาชีพแก่สมาชิก เช่น ทำโรงสี ร้านค้าชุมชน ทำให้สังคมเกิดการพัฒนาเป็นแกนกลางในการเกื้อกูลในระดับสังคม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงช่วยกันแก้ไขปัญหาคความยากจน หนี้สินนอกระบบได้ ให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ เป็นกลุ่มของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน จากเงินออมของประชาชน ด้วยการบริหารจัดการเงินร่วมกัน ลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้

สรุปผลจากการถอดบทเรียน รูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์ในเขตภาคกลางตอนล่าง “TONMAI Model” เป็นทางเลือกหนึ่งในการนำไปประยุกต์ใช้พบว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีการดำเนินชีวิตและเรียนรู้การทำงานร่วมกันในรูปแบบ “กระบวนการกลุ่ม” และใช้ “สัจจะออมทรัพย์” เป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยการออมของสมาชิกเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน ให้สมาชิกได้กั้ยืมเงิน ทำกิจกรรมต่าง ๆ สร้างงาน สร้างอาชีพแก่สมาชิก เช่น ทำโรงสี ร้านค้าชุมชน ทำให้สังคมเกิดการพัฒนาเป็นแกนกลางในการเกื้อกูลในระดับสังคม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงช่วยกันแก้ไขปัญหาคความยากจน หนี้สินนอกระบบได้ ให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยได้สรุปที่ได้จากการทดลองและการประเมินผล รูปแบบมีความเหมาะสมไม่เปลี่ยนแปลงส่วนใด จึงเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ที่ผ่านการรับรอง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ร่วมกับการวิจัย ผสานวิธี (Mixed Methods Research) เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมี วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์การจัดการสวัสดิการชุมชนพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์ใน เขตภาคกลางตอนล่าง 1 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่ม ออมทรัพย์ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบรูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชน แบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 และ 4) เพื่อประเมินและปรับปรุง รูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน การวิจัยระยะที่ 1 (R₁: Research A: Analysis) เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสภาพการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ กับ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่คณะกรรมการ และสมาชิก ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 3 กลุ่ม โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้น 30 คน ใช้การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิต เครื่องมือที่ใช้ แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกต การ รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยระยะที่ 2 (D₁: Develop D: Design) เป็นการออกแบบและการพัฒนา กลุ่มเป้าหมาย ผู้ทรงคุณวุฒิในการรับรอง รูปแบบจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 5 คน โดยมีเกณฑ์การเลือก แบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 3 การวิจัยระยะที่ 3 (R₂: I: Implementation) เป็น การทดลองใช้รูปแบบกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทดลองใช้ (Try out) รูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชน แบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองมะตูมตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ แบบทดสอบความรู้ การจัดเวทีเสวนา การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที่ และการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 4 การวิจัยระยะที่ 4 (D₂: Development E: Evaluate) เป็นการประเมินและปรับปรุง รูปแบบ กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ แบบสอบถามความพึงพอใจ และแนวทางการ

ถอดบทเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และถอดบทเรียนด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1 สภาพการณ์การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า

1. สภาพทั่วไปต้องมีการพัฒนาออมทรัพย์เพิ่มขึ้น ความเป็นอิสระในการดำเนินงาน เช่น เรื่องงบประมาณ ยังใช้วิธีการแบบเดิม รูปแบบเหมือนเดิม แต่ในทางปฏิบัติยังเหมือนเดิม ขาดความเป็นอิสระ ยังให้ความสำคัญกับโครงสร้างแบบเดิม วิธีการเดิม ๆ ต้องมีวิธีการพัฒนา เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นแนวความคิดการแก้ไขปัญหา การขาดแคลนเงินทุนเพราะคนจนในชนบทถูกปิดล้อมด้วยวงจรแห่งความยากจน

3. การรวมคนที่รู้จักกัน ออมเงินไว้ เพื่อทำให้มีเงินทุนไว้ใช้ในการประกอบอาชีพและใช้จ่าย ในยามเจ็บไข้ได้ป่วยหรือยามจำเป็น เป็นการหาทางช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยสร้างนิสัยการออมบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่ความเจริญมั่นคงในชีวิต

4. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตดำเนินงานอยู่บนพื้นฐาน ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดของคนในสังคมเดียวกัน จึงจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์และ กระบวนการในการดำเนินงานที่มั่นใจได้

2. การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่ดี ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

1. มีส่งเสริมให้ประชาชนมีการออมเงิน และนำเงินไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ โดยลดภาระการกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่น ๆ ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง

2. มีการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม 5 ประการ คือ ซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบ เห็นอกเห็นใจ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน และมีการฝึกประสบการณ์การบริหารเงินทุน ให้กับบุคคลในชุมชน

3. มีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีการดำเนินชีวิตและเรียนรู้การทำงานร่วมกันในรูปแบบของ “กระบวนการกลุ่ม” และใช้ “สัจจะออมทรัพย์” เป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยการออมของคนในชุมชน

4. มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การประหยัด อดออม และใช้จ่ายอย่างเหมาะสม ส่งเสริมการออมของประชาชนอย่างทั่วถึงในทุกช่วงอายุคน

5. หัวใจสำคัญของการแก้ไขปัญหาความยากจนของกรมการพัฒนาชุมชนเน้นที่การส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนแก้ไขปัญหาความยากจนโดยส่งเสริมให้คนชุมชน โดยการปรับกระบวนการทัศนคติและวิถีปฏิบัติของชุมชนให้อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพา ตนเองมากขึ้น และพึ่งพาคนอื่นน้อยลงทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน

6. มีการปลูกฝังนิสัยรักการออม การมีวินัยทางการเงิน เกิดการแบ่งปันผลประโยชน์และจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก ผ่านการดำเนินงานกิจกรรมเครือข่ายในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ ศูนย์สาธิตการตลาด ธนาคารข้าว ปันน้ำมันชุมชน โรงน้ำดื่มชุมชน ฯลฯ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นผลตอบแทนอันเป็นสวัสดิการพื้นฐานของชุมชนอย่างแท้จริง

3 การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ผู้วิจัยได้รูปแบบจากการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้เกี่ยวข้องกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาเชิงคุณภาพ จึงยก ร่างรูปแบบที่ผู้วิจัยใช้ชื่อว่า “TONMAI Model” มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) T - Trust (ความไว้วางใจ) 2) O - Opportunities (โอกาส) 3) N - Networking (เครือข่าย) 4) M - Management (การจัดการ) 5) A - Activity (กิจกรรม) และ 6) I - Impression (ความประทับใจ) แสดงเป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง ที่ผ่านการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญ และมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่างในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ผลการจัดเวที สรุปว่ากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีการดำเนินชีวิต และเรียนรู้การทำงานร่วมกันในรูปแบบ “กระบวนการกลุ่ม” และใช้ “สังคมออมทรัพย์” เป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยการออมของสมาชิกเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน ให้สมาชิกได้ กู้ยืมเงิน ทำกิจกรรมต่าง ๆ สร้างงาน สร้างอาชีพแก่สมาชิก เช่น ทำโรงสี ร้านค้าชุมชน ทำให้สังคมเกิดการพัฒนาเป็นแกนกลางในการเกื้อกูลในระดับสังคม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงช่วยกัน แก้ไขปัญหาความยากจน หนี้สินนอกระบบได้ ให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ เป็นกลุ่มของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน จากเงินออมของประชาชน ด้วยการบริหารจัดการเงินร่วมกัน ลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้

คะแนนก่อนการอบรม (Pre-test) ของกลุ่มออมทรัพย์ที่เป็นกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.45 อยู่ในระดับปานกลาง และหลังการอบรมได้ทดสอบหลังการอบรม (Post-test) มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 10.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.01 อยู่ในระดับมาก จากคะแนนเต็ม 12 คะแนน ส่วนผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนการอบรม

และหลังการอบรมด้วย dependent t-test แบบไม่อิสระจากกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า เมื่อทดสอบสถิติที่ พบว่า $t = 6.489$, $Sig = 0.00$ แสดงให้เห็นว่าคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในการอบรมในภาพอยู่ในระดับมาก กลุ่มที่ศึกษาจำนวน 30 คน มีความพึงพอใจของผู้รับการอบรม การพัฒนารูปแบบโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณารายด้านพบว่า ด้านกิจกรรมจากการอบรมเชิงปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก ด้านความไว้วางใจ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านบรรยากาศในการอบรมเชิงปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง และ ด้านประโยชน์จากการอบรมอยู่ในระดับปานกลาง

4 การประเมินและถอดบทเรียนรูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

ระดับความคิดเห็นรูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ในภาพรวม ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, $S.D. = 0.51$) เมื่อพิจารณารายด้านของรูปแบบด้านที่สูงที่สุดคือ การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.72$, $S.D. = 0.51$) รองลงมา องค์ประกอบของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.39$, $S.D. = 0.51$)

ผลจากการถอดบทเรียน

รูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 “TONMAI Model” เป็นทางเลือกหนึ่งในการนำไปประยุกต์ใช้ พบว่ากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีการดำเนินชีวิต และเรียนรู้การทำงานร่วมกันในรูปแบบ “กระบวนการกลุ่ม” และใช้ “สัจจะออมทรัพย์” เป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยการออมของสมาชิกเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน ให้สมาชิกได้กั้มเงิน ทำกิจกรรมต่าง ๆ สร้างงานสร้างอาชีพแก่สมาชิก เช่น ทำโรงสี ร้านค้าชุมชน ทำให้สังคมเกิดการพัฒนาเป็นแกนกลางในการเกื้อกูลในระดับสังคม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงช่วยกันแก้ไขปัญหาความยากจน หนี้สินนอกระบบได้ ให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ เป็นกลุ่มของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน จากเงินออมของประชาชน ด้วยการบริหารจัดการเงินร่วมกัน ลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้

1) T - Trust (ความไว้วางใจ) คือ ความไว้วางใจที่มีต่อกันระหว่างคณะกรรมการบริหารและสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต รูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 “โมเดล TONMAI Model เกิดจากความไว้วางใจเป็นอันดับแรก ความไว้วางใจที่มีต่อกันระหว่างคณะกรรมการบริหารและสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อ

การผลิต สมาชิกต้องไว้วางใจคณะกรรมการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตก่อน สมาชิกถึงจะนำเงินมาฝาก คณะกรรมการที่คนในชุมชนยอมรับว่ามีคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ เสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรม มุ่ง ประโยชน์ของสมาชิกเป็นสำคัญ การมีระเบียบกติกาการดำเนินงานที่ชัดเจน และการประชาสัมพันธ์ให้เห็นผลการดำเนินงานผ่านการประชุมและสื่อโซเชียล ส่งผลต่อผลต่อความร่วมมือร่วมใจ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารเพื่อการผลิต ให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของกลุ่มออมทรัพย์ด้วยความสามารถที่มีอย่างเต็มใจ และสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เกิดความพึงพอใจในผลของการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์

2) O - Opportunities (โอกาส) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้การช่วยเหลือกัน เป็นการให้โอกาสและความเสมอภาค เคารพในศักดิ์ศรี ศักยภาพของทุกคน รวมถึงโอกาสทางการเงิน นำเงินไปลงทุนต่อยอดประกอบอาชีพ และใช้จ่ายในยามเจ็บไข้ได้ป่วยหรือยามจำเป็น เป็นการหาทางช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการให้โอกาสและความเสมอภาค เคารพในศักดิ์ศรี ศักยภาพของทุกคน โดยสร้างนิสัยการออมบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกิดการช่วยเหลือพึ่งพากันในชุมชน นำไปสู่ความเจริญมั่นคงในชีวิต

3) N - Networking (เครือข่าย) เป็น การรวมตัวช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชน จากการการรวมกันของคนในชุมชน 4 อย่าง คือ รวมคน รวมเงิน รวมความคิด และรวมกันช่วยเหลือดูแลกัน โดยดำเนินกิจกรรมเครือข่าย เช่น ศูนย์สาธิตการตลาด ยุงฉาง ธนาคารข้าว ลานตากผลผลิต โรงสีข้าวชุมชน โรงน้ำดื่มชุมชน ปิมน้ำมัน เป็นต้น ซึ่งเป็นการดำเนินธุรกิจในระบบกลุ่มเพื่อให้เกิดรายได้ของกลุ่ม นำไปพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ รวมถึงจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกและชุมชน ทั้งนี้ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีความเข้มแข็ง คณะกรรมการมีศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอื่น ๆ ที่ยังไม่เข้มแข็งด้วย

การสร้างเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้การช่วยเหลือกัน และสร้างสรรค์พัฒนาให้หมู่บ้านชุมชนมีสวัสดิการ มีการพัฒนาพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

4) M – Management (การจัดการ) คือ การบริหารจัดการตนเองของคนในชุมชนโดยมีการบริหารจัดการตนเองก่อน และมาบริหารจัดการครอบครัว และบริหารจัดการชุมชน ด้วยการออมเงิน และนำเงินไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ โดยยึดกันภายในกลุ่มช่วยลดภาระการกู้ยืมเงินจาก

แหล่งอื่น ๆ ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง และนำกำไรมาจัดสวัสดิการมาดูแลคนในชุมชน การบริหารจัดการที่ดีมีระเบียบ กติกาที่ชัดเจน มีคณะกรรมการ เป็นส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่งของกลุ่มออมทรัพย์ สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคนให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการชุมชน เรียนรู้การทำงานร่วมกันในรูปแบบ “กระบวนการกลุ่ม” ใช้ “สัจจะออมทรัพย์” เป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยการออม ภายใต้หลักการ “คุณธรรมพัฒนาคน ประชาชนพัฒนาชาติ” โดยใช้หลักคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจกัน และความไว้วางใจกัน

5) A – Activity (กิจกรรม) เป็นกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการเพื่อการส่งเสริมให้ประชาชนมีการออมเงิน และนำเงินไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ โดยลดภาระการกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่น ๆ ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ให้บริการรับฝากเงินและการกู้ยืมเงิน ช่วยเหลือโดยการให้กู้ ให้ยืม ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ นอกจากนี้กลุ่มฯ นำผลกำไรส่วนหนึ่งจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มาช่วยเหลือสมาชิกที่เดือดร้อนและคืนสู่ชุมชน เช่น การรักษาพยาบาล ทุนการศึกษาบุตรของสมาชิก ช่วยเหลือ การจัดงานศพสมาชิกการสงเคราะห์คนชรา การพัฒนาหมู่บ้านและบำรุงรักษาสาธารณประโยชน์ เป็นต้น

กิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการสร้างหลักประกัน สร้างภูมิคุ้มกันให้แก่สมาชิกเพื่อนำผลกำไรไปพัฒนาและจัดสวัสดิการให้ชุมชนในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครัวเรือน นำสู่การลดหนี้ ปลดหนี้ สร้างงานสร้างอาชีพให้ครัวเรือน สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้อย่างยั่งยืน

6) I – Impression (ความประทับใจ) ความประทับใจของทั้งคณะกรรมการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในฐานะผู้ให้บริการ และผู้รับบริการที่เป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งเป็นส่วนสำคัญ ที่นำไปสู่การยอมรับซึ่งกันและกัน รวมถึงการยอมรับในระเบียบกติกา ทำให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้เป็นอย่างดี นำไปสู่ความพึงพอใจของสมาชิก เกิดความผูกพัน รักและหวงแหน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและรับผิดชอบต่อร่วมกัน ส่งผลให้การดำเนินงานของคณะกรรมการมีประสิทธิภาพ

ภายใต้คุณธรรม 5 ประการในการอยู่ร่วมกันของสมาชิก เพื่อการพัฒนาชุมชน โดยการสอนให้หาเงิน เก็บเงิน และต่อยอดเงิน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อทำให้เศรษฐกิจของชุมชนให้เกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืน

สรุปผลจากการถอดบทเรียน รูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์ในเขตภาคกลางตอนล่าง “TONMAI Model” เป็นทางเลือกหนึ่งในการนำไปประยุกต์ใช้พบว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีการดำเนินชีวิต

และเรียนรู้การทำงานร่วมกันในรูปแบบ “กระบวนการกลุ่ม” และใช้ “สัจจะอ้อมทรัพย์” เป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยการออมของสมาชิกเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน ให้สมาชิกได้กู้ยืมเงิน ทำกิจกรรมต่าง ๆ สร้างงาน สร้างอาชีพแก่สมาชิก เช่น ทำโรงสี ร้านค้าชุมชน ทำให้สังคมเกิดการพัฒนาเป็นแกนกลางในการเกื้อกูลในระดับสังคม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงช่วยกันแก้ไขปัญหาคความยากจน หนี้สินนอกระบบได้ ให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1.สภาพการณ์การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า

1. ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คณะกรรมการมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการกลุ่มทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่ม การจัดทำระเบียบข้อบังคับ การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การดำเนินกิจกรรม ตลอดถึงการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล เป็นต้น ทำให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้เป็นอย่างดี นำไปสู่ความพึงพอใจของสมาชิก เกิดความผูกพัน รักและหวงแหน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และรับผิดชอบร่วมกัน ส่งผลให้การดำเนินงานของคณะกรรมการมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิเทศ สนั่นนารี และ เดชา บัวเทศ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความอยู่รอดของกลุ่มออมทรัพย์: รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านหนองมน อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี พบว่า ความสำเร็จและการอยู่รอดของกลุ่มขึ้นอยู่กับคณะกรรมการที่มีความซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบ เอื้อประโยชน์ให้กับเพื่อนสมาชิกอย่างเป็นธรรม เสมอภาค จนทำให้เกิดความไว้วางใจในหมู่สมาชิกตลอดมา

2. ประสิทธิภาพ / ความสามารถในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการที่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจะมีประสิทธิภาพการดำเนินงานที่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ ชุมชนในทุกๆระดับ โดยเฉพาะพัฒนากรที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุนให้คำปรึกษา แนะนำเข้าร่วมประชุมร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการเยี่ยมเยียน ให้กำลังใจในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารึก แก้วมณี (2564) ที่พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการกลุ่ม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาปรัง เนื่องจากการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ยึดหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิก และใช้หลักคุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความ

รับผิดชอบ ความไว้วางใจ ความเห็นอกเห็นใจ สอดคล้องกับบริบทชุมชน และทำกิจกรรมของกลุ่มตามความต้องการของสมาชิก ร่วมแรงร่วมใจทำให้กลุ่มบรรลุตามวัตถุประสงค์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

3. ภาวะผู้นำของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพการดำเนินงาน รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตขึ้นได้นั้น ประการแรกที่สำคัญ คือ ผู้นำที่ได้รับการยอมรับจะสามารถจูงใจให้ประชาชนมีการรวมกลุ่มขึ้นได้ เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนต่าง ๆ ต่อไปได้ ประการต่อมา คือ การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลและตัวเงินเป็นสำคัญ ดังนั้น บุคคลที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการเงินของสมาชิก จึงต้องเป็นบุคคลที่มีภาวะความเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การทำงานสำเร็จ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ เสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรม มุ่งประโยชน์ของสมาชิกเป็นสำคัญ มีการบริหารงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการรับฟังความคิดเห็น เน้นการมีส่วนร่วม เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า ผู้นำกลุ่มเป็นกลไกที่สำคัญของการขับเคลื่อนการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตไปสู่ความสำเร็จ บุคคลที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการกลุ่มจึงต้องเป็นผู้ที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูงสามารถชักจูงให้สมาชิกร่วมมือกันปฏิบัติงานได้ในทุกกิจกรรม เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสรี พงศ์พิศ (2544) ที่กล่าวว่า ในการสร้างฐานรากที่แข็งแรงให้กับชุมชนนั้น ต้องประกอบด้วยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กระบวนการกลุ่ม และการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ทั้งสามระบบย่อยนี้เกี่ยวพันซึ่งกันและกัน และอิงอาศัยกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเป็นสำคัญ โดยการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นรากฐานของการดำเนินวิสาหกิจชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและทุนที่มีอยู่ให้เกิดเป็นระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็งด้วยการประกอบการ ซึ่งหมายถึงกิจการของชุมชน เกี่ยวกับการผลิตสินค้า กิจกรรมการออมทรัพย์ การให้บริการ หรือกิจการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่ป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน ระหว่างชุมชนและประเทศชาติ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน ระหว่างชุมชน และประเทศชาติ อีกนัยหนึ่งวิสาหกิจชุมชนหมายถึงการประกอบการเพื่อการจัดการ “ทุนของชุมชน” อย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง “ทุนของชุมชน” ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงินแต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นที่พึ่งเป็นนอองไว้วางใจกันได้

4. การได้รับการฝึกอบรม ศึกษาดูงานของ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การพัฒนาความรู้แก่สมาชิก การบริหารงานของคณะกรรมการบริหาร การบริหารจัดการเครือข่าย จัดให้มีการฝึกอบรมและศึกษาดู

งาน แก่คณะกรรมการและสมาชิกเพื่อสร้างความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม สนับสนุนการจัดทำบัญชีและเอกสารต่าง ๆ ให้ครบถ้วน และเข้าใจง่าย ส่งเสริมและสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่ มาร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ นำไปสู่การดำเนินงานที่ต่อเนื่อง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ควรมีการวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่ม เพื่อนำข้อมูลมาวางแผน ในการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างกลุ่ม และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานและความก้าวหน้ากลุ่มให้สมาชิกและบุคคลทั่วไปทราบอย่างต่อเนื่อง

5. โครงสร้างและกระบวนการทำงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ปัจจุบันการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีการเติบโตทั้งปริมาณของเงินทุนและจำนวนสมาชิก ส่งผลให้สมาชิกมีแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ และลดการพึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากภายนอกชุมชน นอกจากนี้ ผลกำไรยังนำมาจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกและชุมชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจึงเป็นกลไกที่สำคัญในกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนที่ทำให้เกิดการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ประชาธิปไตย วัฒนธรรม และวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารึก แก้วมณี (2564) จากผลการศึกษาพบว่ากระบวนการจัดการและการทำงานให้ประสบผลสำเร็จเกิดความเข้มแข็งของกลุ่มด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกให้แก่สมาชิกด้วยการประชุมอย่างสม่ำเสมอ ชี้แจงการดำเนินงานและร่วมกันแก้ไขปัญหาและหาแนวทางแก้ไขให้สมาชิกแสดงความเป็นเจ้าของกิจกรรมประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาข้อสรุปอย่างสม่ำเสมอ คณะกรรมการต้องเป็นผู้ที่เสียสละรับผิดชอบต่อหน้าที่และตรงต่อเวลา เอกสาร ข้อมูลหลักฐานเก็บเป็นระบบหมวดหมู่สะอาดเรียบร้อยเป็นปัจจุบัน การบริหารจัดการและการทำงานต้องโปร่งใสชัดเจน มีหลักฐานตรวจสอบได้ การประชุมสมาชิกปีละ 2 ครั้ง เพื่อแจ้งความเคลื่อนไหวของกลุ่มในทุกด้านให้สมาชิกทราบ มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของคณะกรรมการชัดเจน คณะกรรมการทุกคนต้องเก็บความลับด้านการเงินของสมาชิก เว้นแต่ได้รับอนุญาต และเพื่อประโยชน์ของกลุ่มเท่านั้น หากมีข้อร้องเรียนต้องตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อมูล และประชุมริบดำเนิการแก้ไขโดยด่วน สร้างความสามัคคี รับฟังความคิดเห็น เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น มีเหตุ มีผล ลดความขัดแย้งของกลุ่ม ร่วมกันหาข้อยุติเพื่อความสามัคคี ทำงานเป็นทีม ไม่แบ่งแยก

ผลการประชุมโดยสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กลุ่มและการสนทนากลุ่มเพื่อสอบถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มออมทรัพย์ พบว่า

1. สภาพทั่วไปต้องมีการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพิ่มขึ้น ความเป็นอิสระในการดำเนินงาน เช่น เรื่องงบประมาณ ยังใช้วิธีการแบบเดิม รูปแบบเหมือนเดิม แต่ในทางปฏิบัติยังเหมือนเดิม ขาดความ

เป็นอิสระ ยังให้ความสำคัญกับโครงสร้างแบบเดิม วิธีการเดิม ๆ ต้องมีวิธีการพัฒนา เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ

2. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นแนวความคิดการแก้ไขปัญหา การขาดแคลนเงินทุนเพราะคนจนในชนบทถูกปิดล้อมด้วยวงจรแห่งความยากจน ดังนั้น การหาเงินมาเพื่อลงทุน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก การให้ชาวชนบทมารวมกลุ่มออมเงิน แล้วนำไปทำทุนนั้นเป็นทางออกที่ดีทางหนึ่ง ซึ่งในสังคมปัจจุบัน เงินทุน เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาหมู่บ้าน ถ้าไม่มีเงินทุนชาวบ้านก็ยากที่จะทำอะไรได้ดังนั้น การสะสมเงินทุน การสร้างกองทุนสำหรับหมู่บ้านจึงต้องทำกัน เพื่อนำเงินไปพัฒนาหมู่บ้าน ไปส่งเสริมอาชีพ และช่วยเหลือด้านสวัสดิการต่าง ๆ การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตไม่เพียงแต่จะสร้างแหล่งเงินทุนให้กับหมู่บ้าน เป็น “เงินทุนภายใน” เป็นแหล่งกักเงินไปประกอบอาชีพ มีการช่วยเหลือสวัสดิการ ที่ประกันความเจ็บป่วยเท่านั้น หากแต่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตยังก่อให้เกิดการรวมกลุ่มสินค้าของชาวบ้าน มีการซื้อ-ขายด้วยราคาที่เป็นธรรม รวมทั้งลดการพึ่งพา “เงินทุนภายนอก” มีกระแสการเงินหมุนเวียน ภายในหมู่บ้าน คือความจำเป็น อย่างหนึ่งที่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในระบบที่ชาวบ้านยังถูกอิทธิพลจากเศรษฐกิจ หรือการใช้เงินตราครอบงำอยู่

3. การรวมคนที่รู้จักกัน ออมเงินไว้ ช่วยกันตามความสามารถของแต่ละคน เพื่อทำให้มีเงินทุนไว้ใช้ในการประกอบอาชีพและใช้จ่ายในยามเจ็บไข้ได้ป่วยหรือยามจำเป็น เป็นการหาทางช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยสร้างนิสัยการออมบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่ความเจริญมั่นคงในชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ

4. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตดำเนินงานอยู่บนพื้นฐาน ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดของคนในสังคมเดียวกัน จึงจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์และกระบวนการในการดำเนินงานที่มั่นใจได้ว่า บุคคลที่เข้ามารวมกันในกลุ่มจะมีคุณสมบัติเหมาะสม สามารถร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันจนบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกลุ่มได้ สาระสำคัญของการเป็นสมาชิกกลุ่มจึงควรประกอบไปด้วย การเป็นผู้มีอายุตามเกณฑ์ที่เหมาะสม อยู่ในวงสังคมที่มี ความสัมพันธ์เดียวกัน มีความประพฤติดีมีศีลธรรม และมีความศรัทธา เห็นชอบ ในคุณค่าของการรวมกลุ่มออมทรัพย์ที่จะมีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในสังคม

5. การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตนั้น ไม่ใช่เรื่องที่พัฒนากรนี้จะจัดตั้งขึ้นก็ทำได้เลย เนื่องจากเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีศักยภาพที่จะช่วยเหลือตนเองและร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนเองได้ด้วยตนเอง จึงต้องมีการสร้างความเข้าใจประชาสัมพันธ์แนวความคิดการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตแก่ชาวบ้าน

6. ก่อนการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พัฒนาการต้องเป็นผู้กระตุ้นให้ชาวบ้านได้ศึกษาสภาพปัญหาความยากจนของคนในหมู่บ้าน วิเคราะห์ ปัญหาพร้อมกับคนในหมู่บ้านหาข้อยุติเหตุผล

ความจำเป็นของการเก็บออมเงิน โดยกระบวนการเวทีประชาคมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้ทุกคนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สอดคล้องกับงานวิจัยของ

7. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจะประสบผลสำเร็จในระยะยาวได้พัฒนากรเป็นผู้ที่จะชี้ให้ชาวบ้านได้เห็นว่า การดำเนินของกลุ่มที่ได้ ยึดหลักการและแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน มีความรู้ความเข้าใจในแนวทางที่ถูกต้อง แบบค่อยเป็นค่อยไป ร่วมกันเรียนรู้สร้างนิสัยรักการออมให้เกิดขึ้นเป็นนิสัย ยึดมั่น ในคุณธรรม 5 ประการ จะทำให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีระบบบริหารจัดการ ที่เข้มแข็ง สมาชิกเข้าใจและปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่ม เกิดระบบบริหารจัดการ แบบธรรมาภิบาล สามารถเป็นต้นแบบที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีตามวิถีพอเพียง เมื่อกลุ่มประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับคำกล่าวของ อุดมศักดิ์ เดโชชัย กล่าวว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านศรีวัง เป็นอีกรูปแบบหนึ่งขององค์กรชุมชนที่มีอยู่อย่างหลากหลายทั่วประเทศ กำลังทำในสิ่งที่มีความท้าทาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสามารถในการเชื่อมโยงทุนชุมชนได้อย่างบูรณาการ แล้วนำไปสู่การจัดสวัสดิการชุมชนรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างน่าชื่นชม ซึ่งภาครัฐไม่สามารถจัดการได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง นับเป็นองค์กรชุมชนต้นแบบ ที่มีความมุ่งมั่นในการนำพาองค์กรเข้าสู่จุดที่เรียกว่า “การพึ่งตนเอง”

ผู้วิจัย สรุปเป็นแนวความคิดว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีการดำเนินชีวิต และเรียนรู้การทำงานร่วมกันในรูปแบบ “กระบวนการกลุ่ม” และใช้ “สัจจะออมทรัพย์” เป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยการออมของสมาชิกเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน และใช้ผลกำไรของกลุ่มนำมาแบ่งปัน และช่วยเหลือกันเป็นสวัสดิการในชุมชน ดูแลตั้งแต่เกิดแก่เจ็บตาย และพัฒนาการศึกษาของคนในชุมชน รวมถึงนำเงินมาใช้ในการพัฒนาสาธารณสุข ประโยชน์ร่วมกันของคนชุมชน รวมถึง วัด ศาสนสถานในชุมชนด้วย และสะท้อนว่า คนในชุมชนชนบทจนเงินแต่ไม่จนน้ำใจ อยู่ร่วมกันแบบสามัคคีรักใคร่กลมเกลียว เป็นวิถีของการพึ่งพาตนเอง ให้ความช่วยเหลือเอื้ออาทรซึ่งกันและกันของคนในชุมชน

2. รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

การพัฒนาารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ผู้วิจัยได้รูปแบบจากการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้เกี่ยวข้องกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาเชิงคุณภาพ จึงยก ร้างรูปแบบที่ผู้วิจัยใช้ชื่อว่า “TONMAI Model” มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) T - Trust (ความไว้วางใจ) 2) O - Opportunities (โอกาส) 3) N - Networking (เครือข่าย) 4) M - Management (การจัดการ) 5) A - Activity (กิจกรรม) และ 6) I - Impression (ความประทับใจ) แสดงเป็น

รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง ที่ผ่านการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญ และมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่างในภาพรวม อยู่ในระดับมาก

ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญขององค์ประกอบ ทั้ง 6 ด้านคือ T - Trust (ความไว้วางใจ) O - Opportunities (โอกาส) N - Networking (เครือข่าย) M - Management (การจัดการ) A - Activity (กิจกรรม) และ I - Impression (ความประทับใจ) การที่คนจะนำเงินของตนเองไปฝากไว้กับใคร ต้องเริ่มต้นจากการที่มีความไว้วางใจกัน และมองเห็นโอกาสหรือประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นทั้งต่อตนเองที่จะได้รับสวัสดิการในฐานะการเป็นสมาชิกกลุ่ม และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อส่วนรวมที่จะได้ดูแลสาธารณะประโยชน์ของชุมชน รวมถึงการพึ่งพาอาศัยกันเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย บนพื้นฐานการบริหารจัดการที่ดีโปร่งใส มีกิจกรรมการจัดสวัสดิการที่ดีควรให้ทุกคนมีส่วนร่วม ตกงกติกากและใช้ร่วมกัน จากความต้องการของคนในชุมชนจะทำให้เกิดความประทับใจ การจัดสวัสดิการชุมชนโดยกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจึงเป็นวิถีของการพึ่งพาตนเองของชุมชนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย แสงทอง (2552) พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตจังหวัดภาคใต้ ในภาพรวมมีระดับปานกลาง ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืนที่ได้จัดตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อจัดสวัสดิการโดยเฉพาะได้มีการนำผลกำไรขององค์การการเงินมาจัดสวัสดิการ สร้างวินัยในการออมของสมาชิกเพื่อให้ได้สวัสดิการจนเกิดการขยายเชื่อมโยงบูรณาการกองทุนภายในชุมชน เพื่อนำดอกผลมาเป็นกองทุนสวัสดิการ กรณีตัวอย่างรูปธรรมที่กลุ่มออมทรัพย์เป็นฐานในการจัดสวัสดิการมีค่อนข้างหลากหลาย เช่น เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์จังหวัดสงขลา และกองทุนสัจจะวันละบาท ในจังหวัดตราด ของพระมหาสุปิน เป็นต้น รูปแบบการจัดสวัสดิการที่ใช้แนวคิดสัจจะวันละบาท ทำสวัสดิการในชุมชน รวมถึงเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มเสมอมาตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ นโยบายและกฎระเบียบต่าง ๆ ของกลุ่ม สอดคล้องกับผลงานของ กฤติญา กิริติกอบมณี (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง” ผลการวิจัยพบว่า 1.ความต้องการจำเป็นของประชาชนในชุมชนเมืองเรียงตามลำดับคือ 1.1) ด้านที่อยู่อาศัย 1.2) ด้านการเสียชีวิตและสวัสดิการด้านการกู้ยืม 1.3) ด้านสิ่งแวดล้อม 2.ปัจจัยด้านเพศ การศึกษา อาชีพ สวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในปัจจุบันลำดับที่ 1 การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชน และระดับความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเมือง มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างมีนัยยะสำคัญ 3.รูปแบบ “HELPH Model” ย่อมาจากการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง 6 ด้าน คือ H = Housing สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย และ Health สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย, E = Environment สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม, L = Loans สวัสดิการด้านการกู้ยืม, P = Passed-away สวัสดิการด้านการตาย และ B = Birth สวัสดิการด้านการเกิด

3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง (Implementation) คะแนนก่อนการอบรมอยู่ในระดับปานกลาง และหลังการอบรมได้ทดสอบหลังการอบรมอยู่ในระดับมาก ส่วนผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนการอบรมและหลังการอบรม แสดงให้เห็นว่าคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในการอบรมในภาพอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเมื่อผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการกลุ่มทุกขั้นตอน ทำให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้เป็นอย่างดี นำไปสู่ความพึงพอใจของสมาชิก เกิดความผูกพัน รักและห่วงแหน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิเทศ สนั่นนารี และ เดชา บัวเทศ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความอยู่รอดของกลุ่มออมทรัพย์: รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านหนองมน อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี พบว่า ความสำเร็จและการอยู่รอดของกลุ่มขึ้นอยู่กับคณะกรรมการที่มีความซื่อสัตย์เสียสละ รับผิดชอบ เอื้อประโยชน์ให้กับเพื่อนสมาชิกอย่างเป็นธรรม เสมอภาค จนทำให้เกิดความไว้วางใจในหมู่สมาชิกตลอดมา

4 การประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง

ความพึงพอใจของผู้รับการอบรมการพัฒนาในรูปแบบโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สามารถอธิบายเป็นรายด้านได้ดังนี้ ด้านกิจกรรมจากการอบรมเชิงปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก ด้านความไว้วางใจ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านบรรยากาศในการอบรมเชิงปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง ด้านประโยชน์จากการอบรมอยู่ในระดับปานกลาง

ผลของการพัฒนารูปแบบผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นด้วยกับโมเดลที่สร้างขึ้นเพื่อทดลองใช้ในกลุ่มเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มมีความตระหนักในหน้าที่ของตนเองมีความรับผิดชอบ มีการจัดการ ๆ และสร้างสรรค์กิจกรรมที่ดีต่อกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การรวมกลุ่มของสมาชิก ซึ่งมีฐานะทางการเงินที่แตกต่างกัน ด้วยแนวทาง ใครมีเงินเท่าไรก็สามารถเป็นสมาชิกได้ โดยการออมอย่างเดียว ทำให้กลุ่มไม่สามารถขับเคลื่อนงานได้อย่างทั่วถึง จึงสามารถทำกำไรได้ โดยให้ตัวเองและเพื่อนสมาชิกเป็นผู้ค้าประกัน ด้วยดอกเบี้ยราคาต่ำเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ภายใต้คุณธรรม 5 ประการในการอยู่ร่วมกันของสมาชิก เพื่อการพัฒนาชุมชน โดยการสอนให้หาเงิน เก็บเงิน และต่อยอดเงิน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อทำให้เศรษฐกิจของชุมชนให้เกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ประเวศ วะสี (2542) การจัดสวัสดิการชุมชนรูปแบบบูรณาการระดับเมืองทั้ง 6 ด้าน ต้องอาศัยหลักการสำคัญ 6 ประการ คือ การช่วยเหลือ เกื้อกูล (Social-Support) บนพื้นฐานของความ

ผูกพัน เอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบ โดยธรรมชาติที่แต่ละชุมชน/เครือข่าย มีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีเป้าหมายเดียวกัน มีการพบปะกันบ่อยครั้ง ซึ่งจะสามารถสร้างความเป็นชุมชน และการเกิดจิตสำนึกใหม่ที่จะทำเพื่อผู้อื่นหรือเพื่อส่วนร่วมมากขึ้น และสอดคล้องกับ ฐานคิด กองทุนสวัสดิการชุมชนที่ว่า เพื่อสร้างความมั่นคงของคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในวิถีชีวิต ตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2550) ไม่ว่าจะเป็น ด้านที่อยู่อาศัย (Housing) ด้านสุขภาพ อนามัย (Health) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) ด้านการให้กู้ยืม (Loans) ด้านการเสียชีวิต (Passed away) และด้านการเกิด (Birth) ตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) สอดคล้องกับผลการสอบถามความ คิดเห็นกลุ่มตัวอย่าง 400 ครัวเรือนที่เห็นว่า การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนทั้ง 6 ด้าน สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของ ประชาชนผู้ขอรับบริการ ซึ่งสวัสดิการ 6 ด้านดังกล่าวล้วนเป็นปัจจัยที่ ส่งผลต่อความสุขของ ประชาชน ที่มุ่งเน้นการจัดความยากจน ให้กินดี อยู่ดี มีรายได้พอเลี้ยงชีพ มีการศึกษา มีปัจจัยสี่ พอเพียง มีสุขภาพดี และมีที่อยู่อาศัย อภิปรายผลจากการถอดบทเรียน รูปแบบการจัดการสวัสดิการ ชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์ในเขตภาคกลางตอนล่าง “TONMAI Model” เป็น ทางเลือกหนึ่งในการนำไปประยุกต์ใช้ พบว่ากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีเป้าหมายสำคัญในการ พัฒนาคณะในชุมชนให้มีการดำเนินชีวิต และเรียนรู้การทำงานร่วมกันในรูปแบบ “กระบวนการกลุ่ม” และใช้ “สัจจะออมทรัพย์” เป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยการออมของสมาชิกเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจใน ระดับชุมชน ให้สมาชิกได้กู้ยืมเงิน ทำกิจกรรมต่าง ๆ สร้างงาน สร้างอาชีพแก่สมาชิก เช่น ทำโรงสี ร้านค้าชุมชน ทำให้สังคมเกิดการพัฒนาเป็นแกนกลางในการเกื้อกูลในระดับสังคม ช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน รวมไปถึงช่วยกันแก้ไขปัญหาความยากจน หนี้สินนอกระบบได้ ให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ เป็น กลุ่มของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน จากเงินออมของประชาชน ด้วยการบริหารจัดการ เงินร่วมกัน ลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้

1) T - Trust (ความไว้วางใจ) ความไว้วางใจที่มีต่อกันระหว่างคณะกรรมการบริหารและ สมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ส่งผลต่อผลต่อความร่วมมือร่วมใจ ความไว้วางใจเป็นปัจจัย สำคัญที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารเพื่อการผลิต ให้เป็นไปตาม เป้าประสงค์ของกลุ่มออมทรัพย์ด้วยความสามารถที่มีอย่างเต็มใจ และสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิต เกิดความพึงพอใจในผลของการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ

2) O - Opportunities (โอกาส) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการรวมตัวของ ประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้การช่วยเหลือกัน เป็นการให้โอกาสและความเสมอภาค เคารพในศักดิ์ศรี ศักยภาพของทุกคน

3) N - Networking (เครือข่าย) การสร้างเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ที่ก่อให้เกิดความ ร่วมมือร่วมใจกันไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

เป็นการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้การช่วยเหลือกัน และสร้างสรรค์พัฒนาให้หมู่บ้านชุมชน มีสวัสดิการ มีการพัฒนาพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

4) M – Management (การจัดการ) การบริหารจัดการที่ดีมีระเบียบ กติกาที่ชัดเจน มีคณะกรรมการ เป็นส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่งของกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มจะต้องมีการจัดการที่ดี รวมถึงการบริหารจัดการอยู่ภายใต้คุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจกัน และความไว้วางใจกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย แสงทอง พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตจังหวัดภาคใต้ ในภาพรวมมีระดับปานกลาง ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืนที่ได้จัดตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อจัดสวัสดิการโดยเฉพาะได้มีการนำผลกำไรขององค์การการเงินมาจัดสวัสดิการ สร้างวินัยในการออมของสมาชิกเพื่อให้ได้สวัสดิการจนเกิดการขยายเชื่อมโยงบูรณาการกองทุนภายในชุมชน เพื่อนำดอกผลมาเป็นกองทุนสวัสดิการ กรณีตัวอย่างรูปธรรมที่กลุ่มออมทรัพย์เป็นฐานในการจัดสวัสดิการมีค่อนข้างหลากหลาย เช่น เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์จังหวัดสงขลา และ กองบุญสัจจะวันละบาท ในจังหวัดตราด ของพระมหาสุบิน เป็นต้น รูปแบบการจัดสวัสดิการที่ใช้แนวคิดสัจจะวันละบาท ทำสวัสดิการในชุมชน รวมถึงเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มเสมอมาตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ นโยบายและกฎระเบียบต่าง ๆ ของกลุ่ม

5) A – Activity (กิจกรรม) กิจกรรมที่กลุ่มออมทรัพย์ทำ ได้แก่ กิจกรรมด้านการให้บริการรับฝากเงิน และการกู้ยืมเงิน กิจกรรมด้านการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกขยายเครือข่ายและทำธุรกิจ เช่น ศูนย์สาธิตการตลาด, โรงสี และกิจกรรมในการพัฒนาสมาชิก เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน หรือนำเงินมาใช้พัฒนาในเรื่องที่เป็นเรื่องสาธารณะประโยชน์ของชุมชน หรือการจัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ภายในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ ฐานคิดกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ว่า เพื่อสร้างความมั่นคงของคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในวิถีชีวิตตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย (สถาบันพัฒนาองค์การชุมชน, 2550) ไม่ว่าจะเป็น ด้านที่อยู่อาศัย (Housing) ด้านสุขภาพ อนามัย (Health) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) ด้านการให้กู้ยืม (Loans) ด้านการเสียชีวิต (Passed away) และด้านการเกิด (Birth) ตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) สอดคล้องกับ รูปแบบ “HELPP Model” ย่อมาจากการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง 6 ด้าน คือ H = Housing สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย และ Health สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย, E = Environment สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม, L = Loans สวัสดิการด้านการกู้ยืม, P = Passed- away สวัสดิการด้านการตาย และ B = Birth สวัสดิการด้านการเกิด ของ กฤติญา กิริติกอบมณี (2559)

6) I – Impression (ความประทับใจ) ความประทับใจของทั้งคณะกรรมการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในฐานะผู้ให้บริการ และผู้รับบริการที่เป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งเป็นส่วนสำคัญ ที่นำไปสู่การยอมรับซึ่งกันและกัน รวมถึงการยอมรับในระเบียบกติกา การบริหาร

จัดการสวัสดิการ สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ ซึ่งการจัดการสวัสดิการของชุมชนเป็นปัจจัยที่ ส่งผลต่อความสุขของประชาชน ที่มุ่งเน้นการจัดความยากจน ให้กินดี อยู่ดี มีรายได้พอเลี้ยงชีพ มีการศึกษา มีปัจจัยสี่พอเพียง มีสุขภาพดี และมีที่อยู่อาศัย

เมื่อผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการกลุ่มทุกขั้นตอน ทำให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้เป็นอย่างดี นำไปสู่ความพึงพอใจของสมาชิก เกิดความผูกพัน รักและหวงแหน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ประเวศ วะสี (2542) การจัดการสวัสดิการชุมชนรูปแบบบูรณาการระดับเมืองทั้ง 6 ด้าน ต้องอาศัยหลักการสำคัญ 6 ประการ คือ การช่วยเหลือเกื้อกูล (Social-Support) บนพื้นฐานของความผูกพัน เอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบ โดยธรรมชาติที่แต่ละชุมชน/เครือข่าย มีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีเป้าหมายเดียวกัน มีการพบปะกันบ่อยครั้ง ซึ่งจะสามารถสร้างความเป็นชุมชน และการเกิดจิตสำนึกใหม่ที่จะทำเพื่อผู้อื่น หรือเพื่อส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิเทศ สนั่นนารี และ เดชา บัวเทศ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความอยู่รอดของกลุ่มออมทรัพย์: รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านหนองมน อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี พบว่า ความสำเร็จและการอยู่รอดของกลุ่มขึ้นอยู่กับคณะกรรมการที่มีความซื่อสัตย์เสียสละ รับผิดชอบ เอื้อประโยชน์ให้กับเพื่อนสมาชิกอย่างเป็นธรรม เสมอภาค จนทำให้เกิดความไว้วางใจในหมู่สมาชิกตลอดมา

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การส่งเสริมการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์ในเขตภาคกลาง ดังนั้นคณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในแต่ละชุมชน ควรมีการสร้างเครือข่ายของกลุ่ม จากผู้นำชุมชน และอาสาสมัครต่าง ๆ ที่ทำงานในภาคชุมชน เช่น ผู้นำท้องถิ่นท้องที่ ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน สตรีอาสาพัฒนา อสม. เพื่อร่วมกันสร้างการมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างสรรค์กระบวนการพึ่งพาตนเองโดยชุมชน เน้นการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาสากล

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า รูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์ในเขตภาคกลางตอนล่าง “TONMAI Model” เป็นทางเลือกหนึ่งในการนำไปประยุกต์ใช้ พบว่ากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีการดำเนินชีวิต และเรียนรู้การทำงานร่วมกันในรูปแบบ“กระบวนการกลุ่ม” และใช้ “สัจจะออมทรัพย์” เป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยการออมของสมาชิกเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน ให้สมาชิกได้กักเงิน ทำกิจกรรมต่าง ๆ สร้างงาน สร้างอาชีพแก่สมาชิก เช่น ทำโรงสี ร้านค้าชุมชน ทำให้สังคมเกิดการพัฒนา

เป็นแกนกลางในการเกื้อกูลในระดับสังคม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงช่วยกันแก้ไขปัญหาความยากจน หนี้สินนอกระบบได้ ให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ เป็นกลุ่มของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน จากเงินออมของประชาชน ด้วยการบริหารจัดการเงินร่วมกัน ลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ ดังนั้นคณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในแต่ละชุมชน สามารถนำรูปแบบ “TONMAI Model” ไปปรับใช้การจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

3. จากผลการวิจัย ที่พบว่า ความไว้วางใจ (T – Trust) คือ การที่ไว้วางใจที่มีต่อกันระหว่างคณะกรรมการบริหารและสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารเพื่อการผลิต ให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของกลุ่มออมทรัพย์ด้วยความสามารถที่มีอย่างเต็มใจ และสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เกิดความพึงพอใจในผลของการดำเนินงานทำให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้เป็นอย่างดี นำไปสู่ความพึงพอใจของสมาชิก เกิดความผูกพัน รักและหวงแหน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและรับผิดชอบร่วมกัน ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ

4. จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพการดำเนินงาน รวมทั้งกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตขึ้นได้นั้น ประการแรกที่สำคัญ คือ ผู้นำที่ได้รับการยอมรับจะสามารถจูงใจให้ประชาชนมีการรวมกลุ่มขึ้นได้ ดังนั้นการคัดเลือกบุคคลมาเป็นคณะกรรมการ สมาชิกของกลุ่มควรเลือก บุคคลที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ เสียสละ มุ่งประโยชน์ของสมาชิกเป็นสำคัญ มีการบริหารงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการรับฟังความคิดเห็น เน้นการมีส่วนร่วม จะส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตรงตามวัตถุประสงค์ และส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยการพึ่งพาตนเองของคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการรูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์ในเขตภาคกลางและต่างพื้นที่
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการและปัจจัยที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มออมทรัพย์การจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์ในเขตภาคกลางของกลุ่มออมทรัพย์ต่างกลุ่มหรือต่างพื้นที่กันเพื่อยกระดับองค์ความรู้เพิ่มขึ้น อันจะนำไปขยายผลไปสู่ภาคี เครือข่ายและชุมชนอื่นต่อไป

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย

(Index of Item Objective Congruence: IOC)

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

1. ชื่อผู้เชี่ยวชาญ ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี
ตำแหน่ง อธิบดีอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
สถานที่ทำงาน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
2. ชื่อผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ ดร.ตนชิตา วาทินพุมพิพร
ตำแหน่ง อาจารย์
สถานที่ทำงาน คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
3. ชื่อผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ ดร.พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ
ตำแหน่ง อาจารย์
สถานที่ทำงาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสนามจันทร์
4. ชื่อผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ ดร.ทินกฤตพัชร รุ่งเมือง
ตำแหน่ง อาจารย์
สถานที่ทำงาน คณะการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
5. ชื่อผู้เชี่ยวชาญ นายสุวัจชัย ปาลี
ตำแหน่ง พัฒนาการอำเภอ (นักวิชาการพัฒนาชุมชน ระดับชำนาญการพิเศษ)
สถานที่ทำงาน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสางงาม จังหวัดพิจิตร

ที่ อว 8606(ค) 3199

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

15 กรกฎาคม 2564

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ศาสตราจารย์ ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี

ด้วย นายธนิศ ศรีก๊กเจริญ รหัสประจำตัว 60260907 นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การวิจัยและพัฒนาการจัด
การสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขออนุญาตเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้
ผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อริกมาส มากजू)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ อว 8606 (พ.ศ.) / 3633

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

15 กรกฎาคม 2564

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร. คนชิตา วาทินพุมพิพร

ด้วย นายธนิต ศรีก๊กเจริญ รหัสประจำตัว 60260907 นักศึกษาระดับปริญญาตรี บัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การวิจัยและพัฒนาการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร. อธิกมาส มากजू)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

โทร.034-218790

ที่ อว 8606(๖๕) 3631

วันที่ 15 กรกฎาคม 2564

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.พิทักษ์ สุพรรณ โณภาส

ด้วย นายธนิศร ศรีก๊กเจริญ รหัสประจำตัว 60260907 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การวิจัยและพัฒนาการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(อาจารย์ ดร.อริกมาส มากजू)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ อว 8606(อษ)/3631

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

15 กรกฎาคม 2564

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.ทินกฤตพัชร รุ่งเมือง

ด้วย นายธนิศร ศรีก๊กเจริญ รหัสประจำตัว 60260907 นักศึกษาระดับปริญญาตรี บัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การวิจัยและพัฒนาการจัด
การสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้
ผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อธิกมาส มากจู้ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ที่ อว 860(วช)/3634

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

15 กรกฎาคม 2564

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน นายสุวิชัย ปาลี

ด้วย นายธนิศร ศรีก๊กเจริญ รหัสประจำตัว 60260907 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การวิจัยและพัฒนาการจัด
การสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้
ผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร. อธิกมาศ มากจู้ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ภาคผนวก ข
เครื่องมือในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต ในเขตภาคกลางตอนล่าง

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพา
ตนเองของ

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) The development of self-reliant community welfare savings groups for
production model in the lower central region.

ชื่อนักศึกษา นายธนิศร ศรีก๊กเจริญ

สาขาวิชา พัฒนศึกษา

ปีการศึกษา 2565

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ศ.ดร.นรินทร์ สังข์รักษา

รศ.ดร.วรรณวีร์ บุญคุ้ม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อ
การผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง และวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขต
ภาคกลางตอนล่าง
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์
เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์
เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง

4. เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง

ประเด็นการสัมภาษณ์

1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต / ดำเนินการในปัจจุบัน ถ้าเปรียบเทียบกับอดีต มีการเติบโตหรือมีการพัฒนาอย่างไร
2. ปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่พบเห็นมีอะไรบ้าง
3. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสมาชิกกลุ่ม ๆ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนหรือไม่ อย่างไร
4. คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสมาชิกกลุ่ม ๆ มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือหลักคุณธรรม 5 ประการ (ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน) หรือไม่ อธิบาย
5. ภาวะผู้นำมีความจำเป็นหรือมีความสำคัญต่อการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอย่างไร
6. ประสบการณ์การทำงานมีความจำเป็นหรือมีความสำคัญต่อการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอย่างไร
7. การได้รับการฝึกอบรม / ศึกษาดูงาน มีความจำเป็นหรือมีความสำคัญต่อการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
8. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีการจัดสวัสดิการอย่างไร และมีรูปแบบการปฏิบัติที่ดี และโดดเด่นอย่างไร
9. คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตสามารถแก้ปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มด้านความสามารถเข้าถึงแหล่งทุน ในกรณีที่เงินทุนหมุนเวียน (เงินสัจจะ) ไม่เพียงพอที่จะให้บริการแก่สมาชิกกลุ่ม ๆ อย่างไร
10. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีส่วนร่วมกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตในด้าน การวางแผน / ตัดสินใจ อย่างไร และในด้านการปฏิบัติ อย่างไร

การรับรองร่างรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ในภาพรวม

(n = 5)

รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ	4.72	.51	มากที่สุด	(1)
1.1 การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสมครอบคลุม	4.64	.54	มากที่สุด	
1.2 องค์ประกอบของรูปแบบแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์สอดคล้องส่งเสริมซึ่งกันและกัน	4.80	.49	มากที่สุด	
2. องค์ประกอบของรูปแบบ	4.39	.51	มาก	(2)
2.1 องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์	4.50	.51	มากที่สุด	1
2.1.1 หลักการของรูปแบบมีความเหมาะสมสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน	4.60	.51	มากที่สุด	
2.1.2 วัตถุประสงค์มีความเหมาะสมชัดเจนสามารถแสดงถึงสิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	4.59	.52	มากที่สุด	
2.1.3 หลักการและวัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกัน	4.32	.49	มาก	

ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของ
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ในภาพรวม (ต่อ)

(n = 5)

รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออม ทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
2.2 องค์ประกอบเชิงกระบวนการ	4.39	.53	มาก	2
2.2.1 กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองมี ขั้นตอนครบถ้วน เหมาะสมและสอดคล้องต่อเนื่องกัน	4.18	.51	มาก	
2.2.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม สามารถทำให้ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์	4.53	.52	มากที่สุด	
2.2.3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกับหลักการ และวัตถุประสงค์	4.46	.55	มาก	
2.3 องค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้	4.36	.49	มาก	3
2.3.1 ปัจจัยเอื้อต่อการจัดสวัสดิการชุมชนมีความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์	4.47	.50	มาก	
2.3.2 ปัจจัยสนับสนุนมีความเหมาะสมสอดคล้องกับ กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน	4.25	.49	มาก	
รวม	4.42	.51	มาก	

ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเอง ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ในองค์ประกอบย่อย

(n = 5)

รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออม ทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. T - Trust (ความไว้วางใจ)	4.35	.81	มาก	4
2. O - Opportunities (โอกาส)	4.63	.63	มากที่สุด	1
3. N - Networking (เครือข่าย)	4.21	.59	มาก	6
4. M - Management (การจัดการ)	4.32	.85	มาก	5
5. A - Activity (กิจกรรม)	4.42	.62	มาก	2
6. I - Impression (ความประทับใจ)	4.38	.57	มาก	3
รวม	4.34	.62	มาก	

ส่วนคำถามปลายเปิดมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีต่อรูปแบบฯ นั้นทางผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสม รวมถึงการนำไปใช้ได้จริง เนื่องจากบ่งบอรายละเอียดของแต่ละส่วน มีหลักการวัตถุประสงค์ และโครงสร้างของรูปแบบ และผลที่จะได้จากรูปแบบมีความชัดเจนและสอดคล้องเชื่อมโยงกัน จึงเห็นได้ว่ารูปแบบดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการทดลองต่อไปได้

3. ผลการทดลองรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเอง ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 (Implementation)

3.1 การทดลองใช้ โดยการจัดอบรม และทดสอบผู้เข้าร่วม จึงได้ ผลการทดลอง ประเมิน และถอดบทเรียนรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 มีรายละเอียดดังนี้

แบบทดสอบความรู้ ก่อนและหลังการอบรม (Pre-test & Post-test) เป็นแบบถูกผิด จำนวน 12 ข้อ กำหนดเกณฑ์คะแนนก่อนและหลังการทดลอง ดังนี้ (นรินทร์ สังข์รักษา, 2555: 152)

คะแนนเฉลี่ย >80%	หมายถึง	ความรู้ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 60-79.9%	หมายถึง	ความรู้ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย <60 %	หมายถึง	ความรู้ในระดับน้อย

การเปรียบเทียบคะแนนก่อนการทดลอง (Pre - test) และหลังการทดลอง (Post - test) ด้วยสถิติแบบไม่อิสระจากกัน (t - test แบบ dependent) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการฯ ของกลุ่มออมทรัพย์

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้เฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	เกณฑ์คะแนน (ร้อยละ)	การแปลผล	df	t	Sig
ก่อนอบรม	30	12	7.34	1.45	61.17	ปานกลาง	29	6.489*	.000
หลังอบรม	30	12	10.55	1.01	87.92	มาก			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 การประเมินผลการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยการประเมินความพึงพอใจในการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้อบรมเชิงปฏิบัติการ รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้อบรม

(n = 30)

ความพึงพอใจที่มีต่อการอบรมเชิงปฏิบัติการ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
(1) ด้านการจัดอบรม	4.35	1.30	มาก	2
1. ความเหมาะสมของสถานที่อบรม	4.35	1.21	มาก	
2. ความเหมาะสมของระยะเวลาในการจัดอบรม	4.41	1.71	มาก	
3. ความสะดวกในการเดินทาง	4.25	1.20	มาก	
4. บรรยากาศทั่วไปของการจัดอบรม	4.45	1.30	มาก	
5. เอกสารประกอบการอบรม	4.41	1.05	มาก	
6. การอำนวยความสะดวก/การต้อนรับ	4.24	1.48	มาก	

ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้อบรม (ต่อ)

(n = 30)

ความพึงพอใจที่มีต่อการอบรมเชิงปฏิบัติการ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
(2) หัวข้อ/เนื้อหา/ความรู้ที่ได้จากการอบรม	4.36	1.16	มาก	1
1. หัวข้ออบรมเหมาะสม	4.34	1.08	มาก	
2. ความรู้และความเข้าใจก่อนการเข้าร่วมอบรม	4.25	1.27	มาก	
3. ความรู้และความเข้าใจที่ได้รับจากการอบรม	4.31	1.34	มาก	
4. เนื้อหาในการอบรมเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินการได้	4.53	1.02	มากที่สุด	
5. มีการทบทวนแนวคิดในการจัดตั้งกลุ่ม	4.38	1.52	มาก	
6. มีการฝึกปฏิบัติจริงในการฝึกภาคสนาม	4.47	.94	มาก	
7. มีการฝึกปฏิบัติแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่ม	4.21	1.17	มาก	
9. ผลของการอบรมสามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานได้	4.26	1.07	มาก	
รวมทั้งหมด	4.35	1.23	มาก	

3.3 ผลการจัดเวทีเสวนาการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเอง ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ผลจากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงเป็นตารางมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางแสดงผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ที่	ประเด็น	ผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
1	ประสบการณ์ที่ได้รับจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ได้รับทั้งประสบการณ์ และรูปแบบ 2. ได้ประสบการณ์ที่ดีและประสบการณ์ใหม่มากขึ้น 3. ได้รับความรู้หลายเรื่องได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ มากมาย 4. ประสบการณ์จริงในการพูดคุย การแสดงออก การสร้างสมาธิในการอบรม 5. ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ พี่น้อง
2	การแสดงออกในการอบรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. อธิบายอย่างไรให้สมาชิกเข้าใจ 2. พูดเรียงลำดับที่ถูกต้องขึ้น และนำเสนอที่ดีขึ้น ถูกต้องมากขึ้น

ตารางแสดงผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ต่อ)

ที่	ประเด็น	ผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
3	ความประทับใจ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความประทับใจในกิจกรรม 2. ได้ไปเรียนรู้ในสถานที่จริง สามารถเผยแพร่ความรู้ได้ เช่น ได้เรียนรู้สถานที่จริง กับคนในชุมชน 3. เมื่อได้ลงพื้นที่แล้วก็ได้ทักษะการพูดมากขึ้น ได้ลงสถานที่จริง ได้เรียนรู้อะไร การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี และเหมาะสม 4. ได้พูดเรื่องเกี่ยวกับการออมทรัพย์กับสมาชิกกลุ่ม ทำให้เรากล้าคิดกล้าทำ และกล้าแสดงออก กล้าพูด 5. การลงพื้นที่จริง ได้ปฏิบัติจริง เพื่อความเข้าใจและประสิทธิภาพในการอบรม ได้เรียนรู้หลักการโดยการสังเกต การหาข้อมูล การศึกษาจากสถานที่จริง
4	กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. ได้เรียนรู้สิ่งที่ดี ได้สิ่งดี ๆ ได้เห็นความสวยงาม ได้แสดงความกล้า มีประสบการณ์ ได้ความรู้ ได้ทำงานเป็นทีม 2. ได้ความรู้หลายอย่าง เช่น แนะนำในสถานที่ชุมชน ได้ฝึกพูด ได้ลงพื้นที่จริง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและยั่งยืนมากขึ้น 3. ได้เรียนรู้การนำไปใช้ได้ด้วยจากการฝึกปฏิบัติขึ้นมาก ได้พูดได้ดี ได้ฝึกการกล้าแสดงออก
5	ผลที่ได้จากการอบรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทำให้การจัดการกลุ่มออมทรัพย์มีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้เรียนรู้กลุ่มออมทรัพย์ได้มากขึ้น 2. ได้ไปนอกสถานที่ ทำให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ได้ความรู้จากวิทยากร และนำไปใช้ในชีวิตรเราได้ มีการอบรมที่ดี 3. ทำให้การฝึกพูด ฝึกความกล้า ได้แสดงออก 4. ได้ความรู้เพิ่มมากขึ้น มีความเข้าใจในหลักการมากขึ้น

4. ผลของการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบ การจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

จากการดำเนินการวิจัย “TONMAI Model” ผู้วิจัยได้ประเมินผลและปรับปรุงด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 30 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ดังนี้

4.1 ผลการประเมินความพึงพอใจ

ตารางการประเมินผลความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

(n=30)

ลักษณะของกลุ่มที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	19	63.30
หญิง	11	36.70
2. อายุ		
25 - 35 ปี	6	20.00
36 - 45 ปี	14	46.66
46 - 55 ปี	10	33.34
56 ปีขึ้นไป	-	-
3. สถานภาพ		
โสด	11	36.70
สมรส	16	53.30
หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	3	10.00
รวม	30	100.00

ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลและลำดับที่ของความความพึงพอใจต่อรูปแบบ ฯ

(n = 30)

ประเด็นความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับที่
1. ด้านความไว้วางใจ				
1.1 ท่านมีความไว้วางใจเห็นความสำคัญของรูปแบบ	3.50	1.01	มาก	
1.2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้/อบรมและช่วยเหลือกัน	3.47	.97	ปานกลาง	
รวม	3.49	.62	ปานกลาง	2

ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลและลำดับที่ของความพึงพอใจต่อรูปแบบ ฯ (ต่อ)

(n = 30)

ประเด็นความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับที่
2. ด้านกิจกรรมในการอบรมเชิงปฏิบัติการ				
2.1 ท่านมีความพึงพอใจที่มีส่วนร่วมการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้	3.90	.75	มาก	
2.2 การอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้มีความเข้าใจในเนื้อหาและสามารถนำไปปฏิบัติเองได้ในชีวิตประจำวัน	3.90	.88	มาก	
2.3 กิจกรรมในการอบรมการถ่ายทอดความรู้สามารถนำไปสู่การพัฒนาได้	3.37	.85	ปานกลาง	
รวม	3.72	.63	มาก	1
3. ด้านบรรยากาศจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ				
3.1 มีการกระตุ้นให้ติดตามเนื้อหาความรู้อยู่เสมอเกิดการพัฒนาศักยภาพ	3.20	.76	ปานกลาง	
3.2 การอบรมปฏิบัติการในครั้งนี้ได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยผู้เข้าอบรมช่วยเหลือร่วมมือซึ่งกันและกัน	3.18	.63	ปานกลาง	
3.3 ช่วงระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม	3.03	.76	ปานกลาง	
รวม	3.20	.76	ปานกลาง	3
4. ด้านประโยชน์จากการอบรม				
4.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็น	3.30	.91	ปานกลาง	
4.2 การอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้สามารถคิดและแก้ไขปัญหา	3.23	.85	ปานกลาง	
4.3 การอบรมในครั้งนี้ได้รับความรู้จากการฟังและการปฏิบัติ	3.03	.76	ปานกลาง	
รวม	3.19	.99	ปานกลาง	4
รวมทั้งหมด	3.37	.89	ปานกลาง	

4.2 ผลการถอดบทเรียน

การดำเนินการวิจัยที่ได้ศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 หลังจากที่ได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักปฏิบัติ และการจัดเวทีเสวนาในพื้นที่การวิจัย กับ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองมะตูม ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี จำนวน 30 คน ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบในการถอดบทเรียน เพื่อให้เห็นบทเรียนในรูปแบบๆ ดังนี้

1) T - Trust (ความไว้วางใจ)

สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 “โมเดล TONMAI Model เกิดจากความไว้วางใจเป็นอันดับแรก ความไว้วางใจที่มีต่อกันระหว่างคณะกรรมการบริหารและสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สมาชิกต้องไว้วางใจคณะกรรมการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตก่อน สมาชิกถึงจะนำเงินมาฝาก คณะกรรมการที่คนในชุมชนยอมรับว่ามีคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ เสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรม มุ่ง ประโยชน์ของสมาชิกเป็นสำคัญ การมีระเบียบกติกาการดำเนินที่ชัดเจน และการประชาสัมพันธ์ให้เห็นผลการดำเนินงานผ่านการประชุมและสื่อโซเชียล ส่งผลต่อผลต่อความร่วมมือร่วมใจ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารเพื่อการผลิต ให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของกลุ่มออมทรัพย์ด้วยความสามารถที่มีอย่างเต็มใจ และสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เกิดความพึงพอใจในผลของการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์

2) O - Opportunities (โอกาส)

สรุป Opportunities (โอกาส) กับ การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คือ การให้โอกาสกับสมาชิกในชุมชน โดยกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นช่องทางของการช่วยเหลือกัน ดังนี้ โดยการรวมคนที่รู้จักกัน ออมเงินไว้ ช่วยกันตามความสามารถของแต่ละคน เพื่อทำให้มีเงินทุนไว้ใช้ในการประกอบอาชีพและใช้จ่ายในยามเจ็บไข้ได้ป่วยหรือยามจำเป็น เป็นการหาทางช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการให้โอกาสและความเสมอภาค เคารพในศักดิ์ศรี ศักยภาพของทุกคน โดยสร้างนิสัยการออมบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกิดการช่วยเหลือพึ่งพากันในชุมชน นำไปสู่ความเจริญมั่นคงในชีวิต

3) N - Networking (เครือข่าย)

สรุปว่า N - Networking (เครือข่าย) คือการรวมตัวช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชน จากการการรวมกันของคนในชุมชน 4 อย่าง คือ รวมคน รวมเงิน รวมความคิด และรวมกันช่วยเหลือดูแลกัน โดยดำเนินกิจกรรมเครือข่าย เช่น ศูนย์สาธิตการตลาด ยุ้งฉาง ธนาคารข้าว ลานตากผลผลิต โรงสีข้าวชุมชน โรงน้ำดื่มชุมชน ปิมน้ำมัน เป็นต้น ซึ่งเป็นการดำเนินธุรกิจในระบบกลุ่ม เพื่อให้เกิดรายได้ของกลุ่ม นำไปพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ รวมถึงจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกและชุมชน ทั้งนี้ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีความเข้มแข็ง คณะกรรมการมีศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอื่น ๆ ที่ยังไม่เข้มแข็งด้วยการสร้างเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้การช่วยเหลือกัน และสร้างสรรค์พัฒนาให้หมู่บ้านชุมชนมีสวัสดิการ มีการพัฒนาพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

4) M – Management (การจัดการ)

สรุป M – Management (การจัดการ) คือ การบริหารจัดการตนเองของคนในชุมชนโดย มีการบริหารจัดการตนเองก่อน และมาบริหารจัดการครอบครัว และบริหารจัดการชุมชน ด้วยการออมเงิน และนำเงินไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ โดยยึดกันภายในกลุ่มช่วยลดภาระการกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่น ๆ ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง และนำกำไรมาจัดสวัสดิการมาดูแลคนในชุมชน สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคนให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการชุมชน เรียนรู้การทำงานร่วมกันในรูปแบบ “กระบวนกรกลุ่ม” ใช้ “สัจจะออมทรัพย์” เป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยการออม ภายใต้หลักการ “คุณธรรมพัฒนาคน ประชาชนพัฒนาชาติ” โดยใช้หลักคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจกัน และความไว้วางใจกัน

5) A – Activity (กิจกรรม)

สรุป A – Activity (กิจกรรม) ของรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง เป็นกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการเพื่อการส่งเสริมให้ประชาชนมีการออมเงิน และนำเงินไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ โดยลดภาระการกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่น ๆ ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ให้บริการรับฝากเงินและการกู้ยืมเงิน ช่วยเหลือโดยการให้กู้ ให้ยืม ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ นอกจากนี้กลุ่มฯ นำผลกำไรส่วนหนึ่งจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มาช่วยเหลือสมาชิกที่เดือดร้อนและคืนสู่ชุมชน เช่น การรักษาพยาบาล ทุนการศึกษาบุตรของสมาชิก ช่วยเหลือ

การจัดงานศพสมาชิกการสงเคราะห์คนชรา การพัฒนาหมู่บ้านและบำรุงรักษาสาธารณประโยชน์ เป็นต้น

กิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการสร้างหลักประกัน สร้างภูมิคุ้มกันให้แก่สมาชิกเพื่อนำผลกำไรไปพัฒนาและจัดสวัสดิการให้ชุมชนในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครัวเรือน นำสู่การลดหนี้ ปลดหนี้ สร้างงานสร้างอาชีพให้ครัวเรือน สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้อย่างยั่งยืน

6) I – Impression (ความประทับใจ)

สรุป I – Impression (ความประทับใจ) ของรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งตนเองของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตภาคกลางตอนล่าง ความประทับใจของทั้งคณะกรรมการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในฐานะผู้ให้บริการ และผู้รับบริการที่เป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตซึ่งเป็นส่วนสำคัญ ที่นำไปสู่การยอมรับซึ่งกันและกัน รวมถึงการยอมรับในระเบียบกติกา ทำให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้เป็นอย่างดี นำไปสู่ความพึงพอใจของสมาชิก เกิดความผูกพัน รักและหวงแหน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและรับผิดชอบร่วมกัน ส่งผลให้การดำเนินงานของคณะกรรมการมีประสิทธิภาพ

สรุปผลจากการถอดบทเรียน รูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของกลุ่มออมทรัพย์ในเขตภาคกลางตอนล่าง “TONMAI Model” เป็นทางเลือกหนึ่งในการนำไปประยุกต์ใช้พบว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีการดำเนินชีวิตและเรียนรู้การทำงานร่วมกันในรูปแบบ “กระบวนการกลุ่ม” และใช้ “สัจจะออมทรัพย์” เป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยการออมของสมาชิกเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน ให้สมาชิกได้กู้ยืมเงิน ทำกิจกรรมต่าง ๆ สร้างงาน สร้างอาชีพแก่สมาชิก เช่น ทำโรงสี ร้านค้าชุมชน ทำให้สังคมเกิดการพัฒนาเป็นแกนกลางในการเกื้อกูลในระดับสังคม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงช่วยกันแก้ไขปัญหาความยากจน หนี้สินนอกระบบได้ ให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ภาคผนวก ค
ภาพกิจกรรม

ภาพกิจกรรม

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

1) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน

จังหวัดกาญจนบุรี

ลงพื้นที่ วันที่ 8 สิงหาคม 2564

2) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลหนองผักนาก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี
ลงพื้นที่ วันที่ 21 สิงหาคม 2564

3) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลดอนกระเบื้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
ลงพื้นที่ วันที่ 17 ตุลาคม 2564

พื้นที่ที่ใช้ทดลองในการวิจัย

ณ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองมะตูม ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี
จังหวัดราชบุรี ลงพื้นที่ วันที่ 27 พฤศจิกายน 2565

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงมหาดไทย. กรมพัฒนาชุมชน.(2549). **คู่มือปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน เพื่อยกระดับรายได้ครัวเรือน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย สำนักมาตรฐานการศึกษา. (2545). **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน**. กรุงเทพฯ: เอสอาร์พรีนติ้ง.
- กรมพัฒนาชุมชน. (2552). **ความเข้มแข็งของเครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ.** กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมวิชาการ. (2546). **แนวการจัดการเรียนรู้เกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- กรรณิกา เจริมเทียนชัย. (2538). **การพัฒนารูปแบบการประเมินประสิทธิผลองค์กรของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุล. (2550). **การวิจัยเชิงคุณภาพในสวัสดิการสังคม: แนวคิดและวิธีวิจัย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์. (2538). **นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์.(2550). **สวัสดิการสังคมเพื่อคนด้อยโอกาส: นโยบายว่าด้วยการกินดี อยู่ดี มีสุข มีสิทธิ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กฤติญา กิรติกอบมณี (2559). **รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- กุศล รักษา. (2539). **ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ: กรณีพัฒนาเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2543). **วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โกวิท พวงงาม. (2545). **การปกครองท้องถิ่นหลักการและมติใหม่ในอนาคต**. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์การพิมพ์.

- โกวิทย์ พวงงาม. (2549). **มิติใหม่การปกครองท้องถิ่น วิสัยทัศน์กระจายอำนาจและการบริหารงานท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- ชนิษฐา กาญจนรังษีนิพนธ์. (2544). **รูปแบบกระบวนการชุมชนและการเชื่อมต่อกับระบบการบริหารการพัฒนาของรัฐ ช่วงที่ 2**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ชนิษฐา กาญจนรังษีนิพนธ์ และวไลทัศน์ วรกุล. (2547). **แนวคิดแนวทางและกรณีตัวอย่างการดำเนินงานศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชน**. กรุงเทพฯ ฯ เอ ที เอ็นโปรดักชั่น.
- ขวัญใจ รุจิเรข และอรัญญา คัมภีรานนท์. (2549). **สถาบันการเงินชุมชน: แหล่งเงินทุนระดับรากหญ้า. วารสารเพื่อการพัฒนาชนบทธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) 6, 19 (เมษายน - มิถุนายน): 29-30.**
- จังหวัดราชบุรี. (2555). **ข้อมูลจังหวัดราชบุรี**. เข้าถึงเมื่อ 15 พฤษภาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaitambon.com>, 2550
- จารึก แก้วมณี และ ไมตรี อินทรีย์ยะ (2564). **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กรณีศึกษาบ้านนาปรัง ตำบลคลองขวาง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม 6; 1 (มกราคม – เมษายน): 80-89.**
- จิตรกร พงศดิลก. (2544). **ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทำสวนยางพารา ในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จินตนา สิงห์เทพ. (2540). **การนำนโยบายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปปฏิบัติ: ศึกษากรณีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เจริญผล สุวรรณโชติ. (2544). **ทฤษฎีบริหาร**. กรุงเทพฯ: อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย).
- เฉลิมพงศ์ มีสมนัย. (2547). **การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์**. กรุงเทพฯ: วารสารการจัดการสมัยใหม่.
- ชาติรี บุญนาค. (2544). **“ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร จังหวัดนนทบุรี.”** วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร. (2532). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ชนบทในเอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน(พิมพ์ครั้งที่ 3) . นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช**
- โชคชัย เดชรอด. (2564). **การวิเคราะห์อัตราส่วนความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จำกัด** วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี 3; 6 (พฤศจิกายน – ธันวาคม): 73 -87.

- ฐานันดร อากาศโชติ. (2543). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียนตามนโยบายของรัฐในโครงการโรงเรียนสีขาว กรมสามัญศึกษา.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ โชควัฒนา. (2542). **เศรษฐกิจชุมชนทางเลือกเพื่อทางรอดของสังคมไทย.** กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง. จำกัด.
- ดุขฎิ อายุวัฒน์. (2550). **กระบวนการวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม.** ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ตุลา มหาพสุธานนท์. (2547). **หลักการจัดการ-หลักการบริหาร.** กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์พ.ศ. พัฒนา จำกัด.
- ถวัลย์รัฐ วรเทพพุฒิพงษ์. (2540). **การกำหนดและการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้.** กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2543). **การบริหารผลการดำเนินงาน (Performance Management).** ใน **รวมบทความ วิชาการ 100 ปี รัฐประศาสนศาสตร์ไทย, 15-200.** กรุงเทพฯ: ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์ และคณะ. (2546). **รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาและกลไกของการตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดิน.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพาวิดี เมฆสุวรรณค์. (2543). **การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์.** กรุงเทพฯ: บริษัทกราฟฟิค พอร์แมท.
- ทศนา แคมมณี. (2546). **รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2533). **หลักการจัดการ.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธีรยุทธ วัฒนาศุภโชค. (2545). **คัมภีร์ 100 กลยุทธ์.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เนชั่นบุคส์.
- ธีรศักดิ์ อุ่ณอารมณเลิศ. (2554). **วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์.** นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นฤมล นิราทร. (2551). **การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ.** กรุงเทพฯ: โครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็กองค์การแรงงานระหว่างประเทศ.
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2555). “การถอดบทเรียน: เทคนิควิธีการเรียนรู้บทเรียนเพื่อการพัฒนาชุมชน.” **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 9 (2) : 18-33.**
- นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ. (2551). **รายงานการวิจัยผลดีของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา จังหวัดราชบุรี.** ทูบวิจัยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). **การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง.**
เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์ 598 Print.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. (2527). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.** กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- นิเทศ สนั่นนารี และ เดชา บัวเทศ. (2562). ความอยู่รอดของกลุ่มออมทรัพย์: รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านหนองมน อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี. **วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ 8; 3 (กรกฎาคม – กันยายน): 277 – 286.**
- เนาวรัตน์ แยมแสง.(2542). **แนวคิดและกลยุทธ์ในการปรับระบบองค์การ.** กรุงเทพฯ : บจ.การศึกษา.
- นัชชา อินทวงษา. (2546). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา คหกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นันทิยา หุตานุวัตร และ ณรงค์ หุตานุวัตร. (2547). **การพัฒนาองค์กรชุมชน.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- นันทิยา หุตานุวัตร และ ณรงค์ หุตานุวัตร. (2546). **การพัฒนาองค์กรชุมชน.** กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- นันทิยา หุตานุวัตร และ ณรงค์ หุตานุวัตร. (2549). **เศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.
- บรรยงค์ โตจินดา. (2548). **องค์การและการจัดการ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: รามสานส์ (1977).
- เบญจพร แก้วมีศรี. (2545). **การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- บัณฑิต อ่อนคำ. (2539). **รูปแบบการแก้ไขปัญหาเสพติดในระดับพื้นที่โดยเน้นบทบาทชุมชนและระบบกลไกของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่เอื้ออำนวยต่อการแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันยาเสพติดให้โทษ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2540). **การวิจัยเกี่ยวกับมาตราส่วนประมาณค่า.**วารสารวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม 3, 1(กรกฎาคม): 1-8.
- บุญชัย วนิชย์วงศ์วาน. (2544). **ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์ กรณีศึกษา กลุ่มออมทรัพย์ จังหวัดตราด.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์เกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- บุญเสริม บุญเจริญผล. (2543). **แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง**. วารสารทางวิชาการเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก 1 (มกราคม-มิถุนายน): 4.
- บำเพ็ญ เขียวหวาน. (2551). **เครือข่ายส่งเสริมการเกษตร**. เข้าถึงเมื่อ 30 พฤษภาคม. เข้าถึงได้จาก <http://newwave1.doae.go.th>.
- บำเพ็ญ วงศ์ศรีแก้ว. (2522). **การพัฒนาชุมชน**. ขอนแก่น ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประเวศ วะสี. (2539). **ทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และพัฒนาคนใจในเมือง**. เอกสารปาฐกถาพิเศษ กรุงเทพมหานคร.
- ประเวศ วะสี. (2542). **เศรษฐกิจชุมชนทางเลือกเพื่อทางรอดสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ประเวศ วะสี. (2544). **ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และศีลธรรม**. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- ประเวศ วะสี.(2545). **การสร้างธรรมาภิบาลในขบวนการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- ประเวศ วะสี. (2546). **ชุมชนเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชนของไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม และธนาคารออมสิน.
- ประเวศ วะสี. (2548). **การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง**. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- ประยูร ศรีประสาธน์. (2542). **รายงานการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา**. ปทุมธานี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประสิทธิ์ เขียวศรี. (2554). **การนำเสนอแบบจำลองการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะ จำเริญตระกูล. **ความรู้ ความเข้าใจโครงการธนาคารประชาชน เขตเทศบาลอำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พงษ์ธร ธีบุญศิริ. (2552). **แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม.
- พงษ์สันต์ คุ่มสอาด. (2542). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของผู้นำองค์กรการเงินชุมชน**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารนโยบายสวัสดิการสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พัทตร์ผจญ วัฒนสินธุ์ และพสุ เดชะรินทร์.(2542). **การจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ.**

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัฒน์ บุญรัตน์.(2517). **การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน.** กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม.(2547). **แลหน้าเศรษฐกิจสังคมไทย.** เข้าถึงเมื่อ 25 มกราคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.thailabour.org/thai/news/47120601.html>.

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และพรรณทิพย์ เพชรมาท. (2547). **ระบบการเงินผู้มีรายได้น้อย (Micro Banking).** เข้าถึงเมื่อ 31 พฤษภาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.job.haii.or.th>

มยุรี อนุมานราชชน. (2547). **นโยบายสาธารณะแนวความคิด กระบวนการและการวิเคราะห์.** กรุงเทพฯ: คณิงนิการพิมพ์

ยุทธศิลป์ ป่านภูมิ. (2540). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน :ศึกษากลุ่มออมทรัพย์ในเขตเทศบาลนครสวรรค์.** ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ยุพาพร รุ่งงาม. (2545). **การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานประมาณ ในการปฏิรูประบบราชการ.** ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ยูเนส, เอ็ม. (2540). **นายธนาคารเพื่อคนจน.** แปลจาก Vers un monde sans pauvreté. แปลโดย สฤณี อาชวานันทกุล. กรุงเทพฯ: มติชน.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2532). **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ+ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.** กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด.

ราชันย์ สารวารางกุล. (2532). **การปฏิบัตินโยบายโครงสร้างการงานในชนบทของสภาตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีสภาตำบลของอำเภอไทยน้อย จังหวัดนนทบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รุ่ง แก้วแดง. (2539). **ริเอ็นจิเนียริง ระบบราชการไทย ภาค 2.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

รังสรรค์ ปิติปัญญาและคณะ. (2543). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชนในประเทศไทยในโครงการย่อยที่ 6 สถานภาพและแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายธุรกิจชุมชน.** กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

วรเดช จันทศร. (2533). **การนำนโยบายไปปฏิบัติ: ปรัชญาและแนวการศึกษาเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- วรเดช จันทรศร. (2549). **ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: หจก.สหાયบลิ๊อคและการพิมพ์ จำกัด.
- วรเดช จันทรศร และไพโรจน์ ภัทรนรากุล. (2541). **การประเมินผลในระบบเปิด**. กรุงเทพฯ: สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิจารณ์ พาณิช. (2551). **เครือข่าย**. เข้าถึงเมื่อ 31 พฤษภาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.qu.su.ac.th/information/>
- วาริรัตน์ แก้วอุไร. (2547). **การพัฒนารูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้**. วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร 12, 3: 43-58.
- วิจิต นันทสุวรรณ. (2544). **แนวทางการพัฒนาแบบหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์**. เอกสารคำบรรยายที่สหกรณ์การเกษตร อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา, 10 เมษายน 2544.
- วิจิต นันทสุวรรณ. (2548). **แนวทางและแนวทำกระบวนการประชาพิชัย**. ใน **แผนแม่บทชุมชนประชาพิชัยและพัฒนา**, 25-29. เสรี พงศ์พิศ และวิจิต นันทสุวรรณ, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- วิจิต นันทสุวรรณ และจ่านงค์ แรกพินิจ. (2548). **“บทบาทของชุมชนกับการศึกษา.” รายงานการศึกษาวิจัยเสนอสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2547). **การบริหารและจัดการเทศบาลในยุคปฏิรูปการเมือง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โพร์เฟซ .
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2548). **การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- วีระยุทธ ชาตะกาญจน์. (2555). **การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์**. เข้าถึงเมื่อ 12 มกราคม. เข้าถึงได้จาก http://mail.rint.ac.th/~edu/w_vichakran/personal.doc
- วันรักษ์ มีมณีนาคิน. (2531). **การพัฒนาชนบทไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริรัตน์ ศรีพนม. (2559). **ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมเงินของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูจันทบุรี จำกัด**. งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2542). **9 in 1 รู้เพื่อเรื่องศัพท์การบริหารธุรกิจ/การบริหารรัฐกิจ**. กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์มและไวเท็กซ์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2545). **องค์การและการจัดการฉบับสมบูรณ์ (ปรับปรุงใหม่ล่าสุด)**. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2545). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์มและไวเท็กซ์.

- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2550). **การจัดการและพฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพฯ: ซีระฟิล์มและเซเท็กซ์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2539). **การบริหารเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- ศรีผ่อง จิตกรรมกิจศิลป์. (2551). **การสร้างเครือข่ายทำงาน**. เข้าถึงเมื่อ 22 มกราคม. เข้าถึงได้จาก www.labschols.net/cur/cur5/sripong.htm#properties
- ศุภชัย ยาวะประภาช. (2550). **นโยบายสาธารณะ**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน). (2552). **คู่มือการดำเนินโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แอ๊ปป้า พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2545). **Benchmarking : ทางลัดสู่ความเป็นเลิศทางธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: อินโนกราฟฟิกส์.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2548). **การจัดการความรู้.. จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : จีราวัฒน์ เอ็กซ์เพรส.
- สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.(2544). **การจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม**. เชียงใหม่: พี เอส การพิมพ์
- สนธยา พลศรี. (2533). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สนธยา พลศรี. (2546). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สนธยา พลศรี. (2548). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สนธยา พลศรี. (2550). **เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมบูรณ์ สุริยวงศ์. (2546). **การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สมบัติ กุสุมาวลี. (ม.ป.ป.). **หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาองค์กร**. การสัมมนาวิชาการประจำปี 2550 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมบัติ กุสุมาวลี. (2539). **แนวคิดเรื่องการพัฒนาคนโดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลางและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน**. งานวิจัย ของ กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาชุมชน.
- สมยศ นาวิการ. (2540). **ทฤษฎีองค์กร**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- สมยศ นาวิการ. (2538). **การบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สามัคคีสาร (ดอกหญ้า).
- สมยศ นาวิการ. (2546). **การบริหารและพฤติกรรมองค์กร**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ 1991.

- सानิตย์ บุญชู. (2527). **การพัฒนาชุมชน: การมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุชาดา จักรพิสูทธิ์. (2549). **ปฏิรูปการศึกษาในสังคมไทยชุมชนกับการมีส่วนร่วมการศึกษานักวิชาการ มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน**. เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน เข้าถึงได้จาก <http://midnightuniv.org/midnight2545/document9562.html>.
- สุชาดา จักรพิสูทธิ์. (2547). **การศึกษาทางเลือกของชุมชน**. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 27,4 (มิถุนายน - สิงหาคม): 18 - 23.
- สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง. (2549). **แนวทางปฏิบัติ 7 ขั้นสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิวิถีสุข.
- สุพจน์ ทราญแก้ว. (2543). **การวัดผลการปฏิบัติงาน**. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการจัดทำ แผนกลยุทธ์ สถาบันราชภัฏเชียงราย.
- สุพจน์ ทราญแก้ว. (2545). **การจัดการภาครัฐแนวใหม่**. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนานโยบายและการจัดการ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพจน์ ทราญแก้ว. (2546). **การจัดการภาครัฐแนวใหม่**. พระนครศรีอยุธยา: เทียนวัฒนา.
- สุพจน์ บุญวิเศษ. (2549). **การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result Based Management) กับการประเมินผล การปฏิบัติงานในระบบราชการและเอกชน**. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ 14, 21: 1-18.
- สุพิณ เกชาคุปต์. (2544). **รัฐศาสตร์-การบริหาร**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพัตรา ชาติปัญญาชัย. (ม.ป.ป.). **กระบวนการเรียนรู้ แนวคิด ความหมายและบทเรียนใน สังคมไทย**. กรุงเทพฯ : พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.
- สุภาพร พิศาลบุตร. (2543). **การวางแผนและการบริหารโครงการ : Planning and Project Management**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏ สอน ดุสิต.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2543). **ใต้เบื้องพระยุคลบาท**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มติชน.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2541). **การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2547). **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- เสน่ห์ จามริก. (2546). “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับกระบวนการทางสังคม.” ใน **ชุมชนท้องถิ่นกับการ จัดการความรู้โดยอิสระ**, 5-14. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค.
- เสรี พงศ์พิศ. (2544). **แนวคิด แนวปฏิบัติ ประสบการณ์กองทุนหมู่บ้านสวัสดิการชุมชน**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

- เสรี พงศ์พิศ. (2544). (2548). **เครือข่ายยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง : โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนชน.** กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- เสรี พงศ์พิศ.(2544). **ร้อยคำที่ควรรู้** .กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์
- เสรี พงศ์พิศ และวิจิต นันทสุวรรณ. (2545). **แผนแม่บทชุมชน ประชาพิสัยและพัฒนา.** กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2542). **โครงการราชการเพื่ออนาคต. จดหมายข่าวรายปักษ์ (2 มิถุนายน 2542) :2-21.**
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). **รายงานการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง.** กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม. (2544ก). **สรุปแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ.2544-2549.**กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม. (2544). **รายงานการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง.** รายงานการวิจัยรัฐบาล. กรุงเทพฯ: สำนักสารนิเทศ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม. (2545). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9.** กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม. (2546). **แผนฯ 9 ฉบับประชาชน.** กรุงเทพฯ: บริษัทเมืองการพิมพ์ จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม. (2549). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10.** เข้าถึงเมื่อ 15 ธันวาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.cpd.go.th/web-deta/plan10/plan10.htm>
- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2548). **การจัดการความรู้ : บันไดสู่ความสำเร็จ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.(2547).**คู่มือองค์การเครือข่ายกับการบริหารจัดการทุนแบบมีอาชีพสัปดาห์.** กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- สำนักงานบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน.กรมการพัฒนาชุมชน. (2563). **ปุจฉาวิสัชนากองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งชาติ.

สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. สำนักงานสถาบันราชภัฏ. (2545ก). **การจัดการและการวางแผนธุรกิจ.**

กรุงเทพฯ: ศรีสยามพริ้นท์แอนด์แพคค์ จำกัด.

สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง การเคหะแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). **แนวทางประเมินผลสำเร็จขององค์กร**

ชุมชน. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง การเคหะแห่งชาติ. (2545ข). **การจัดการธุรกิจชุมชน.** กรุงเทพฯ: ศรี

สยามพริ้นท์แอนด์แพคค์ จำกัด.

เสนาะ ดิยาว. (2543). **หลักการบริหาร.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โสภณ สุภาพงษ์. (2541). **เศรษฐกิจพอเพียงทางรอดสังคมไทย. นิตยสารสารคดีครบคร้ว**

(กันยายน): 43.

อคิน รพีพัฒน์. (2547). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา.** กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษา

นโยบายสาธารณสุข.

อภิญา เวชชัย และกิติพัฒน์ นนทปัทมะตุล. (2546). **การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและ**

คนด้อยโอกาส: กลุ่มคนจนผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเสี่ยงที่ประสบปัญหาทางสังคม.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อรทัย แสงทอง. (2552). **หลักการมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร**

กรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

Arnstein, S.R. (1969). **Leader of Citizen Participation.** New York: The American Institute of Philippines.

Babbie, E (2002). **The basics of social research.** (2nd ed.) .Belmont, CA: Wadsworth .

Barbier, E.B. (1987). **The Concept of Sustainable Economic Development.**

Environment Conservation.

Best, John W. (1986). **Research in Education.** New Jersey Prentice Hall Inc .

Brownell, B. (1950). **The Human Community: Its Philosophy and Practice for a time**

of Crisis. New York: Harper&Row.

Chapin, F.S. (1977). **Social Participation and Social Intelligence Handbook of**

Research Design and Social Measurement. (3rd ed.). New York: Longman.

Cohen, J. and N.T. Uphoff. (1980). **Participation's Place in Rural Development:**

Seeking Clarify Through Specificity . World Development .

- Crobach, L.J. (1969). **Evaluation for Course Improvement**> In R.W. Health (Ed.), New Curricula. New York : Harper & Row
- Ho, O. (1983). **Strategies and Measures to Secure People' Participation in Development at the Grassroots Level**. Professional Paper of ICSW, Western Pacific Regional Conference.
- Hardi, P. and Z. Terrence. (1977). **Assessing Sustainable Development: Principles in Practice .Manitoba**: International Institute for Sustainable Development. .
- Homan, M.S. (1994).**Promoting Community Change**. Books/Cole Publishing Company Pacific Gove California: USA.
- John W. Best and James V. Kahn. (1988). **Research in Education**. United States of America
- Kasperson, R.E. and Breitbandm. (1974).**Participation Decentralization and Advocacy Planning**. Resource Paper No. 25. Washington, D.C.: Association of American Geographers.
- Mazur,J.E. (1998). **Learning and behavior** .(4 th ed.) .Upper Saddle River,NJ: Prentice Hall .
- Oxford University. (1994). **Oxford Advanced Learner's Dictionary**. (4th ed.). Oxford:Oxford University Press.
- Philip Hirsch.(1990). **Development Dilemmas in Rural Thailand**.Ubi Avenue : Peter Chong
- Pizzey, J. (1992). **Sustainable Development Concept: an Economic Analysis**. Washington D.C.: World Bank.
- Raymond, C. and P. Crawford. (2006). **Eco-Efficiency Centre and Peggy Crawford. Eco-Efficiency Centre Bumside Industrial Park**. Accessed December 13. Available from http://eco-efficiencymanagement.dal.ca/2003_annual_final_for_website.pdf,2003.
- Scriven, M. (1973). **Goal-Free Evaluation**. In E.R. House (Ed.), **School Evaluation : The Politics and Process**. Berkeley, CA : McCutchan
- Stake, R.E. (1978). **The Case-Study Method in Social Inquiry**.Education Researcher.
- Stake,R.E. (1995). **The art of case study research**.Thousand Oaks : Sage .

Stufflebeam, D.L. (1974). **Meta-Evaluation**. Occasional Paper No.3, Western Michigan University Evaluation Center, Kalamazoo, Michigan.

Suchman, E.A. (1967). Evaluation Research. New York : Russell Sage foundation.

Tyler, R.W. (Ed.) (1969). **Educational Evaluation: New Roles, New Means**. Chicago: University of Chicago Press.

Wertheim, W.F. (1981). **The Urgency Factor and Democracy: a theoretical contribution to UNRISD' debate on participation**. Geneva: UNRISD.

WHO/UNICEF. (1978).. **Report of the International Conference on Primary Health Care**. New York: N.P. Press.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นายธนิศร ศรีก๊กเจริญ

วุฒิการศึกษา

พ.ศ.2548 ปริญญาอักษรศาสตร์บัณฑิต (อ.บ.)

สาขาสังคมศาสตร์การพัฒนา วิชาโทรัฐศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

พ.ศ.2552 ศึกษามหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาวิชาพัฒนศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

พ.ศ.2565 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาพัฒนศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

